Апҳәынҭшәҟәтыжьырҭа
Аҟәа 2010

Алықьса Џьонуа

ИԛЫМҬАҚӘА

ԛ-томкны

Апҳәынҭшәҟәҭыжьырҭа
Аҟәа 2010

Алықьса Џьонуа

ИҨЫМҬАҚӘА

Актәи атом

Ажәеинраалақәа
Абалладақәа
Апоемақәа

Еиқәдыршәеит:
Раиса Џьонуа
Заира Ҭҳаиҵыкә

Апҳәынҭшәҟәҵыжьырҵа
Аҟәа 2010

ББК 84(5Абх) 6-5
Ԥь 56

Алықьса Ԥьонуа. Иҩымҭақәа, 2-томкны.
1-тәи атом. Ажәеинраалақәа, абалладақәа, апоемақәа.
Аԥҳәынҭшәҟәтыжьыртә. Аҟәа, 2010. – 360 д.

Иеицырдыруа аԥсуа поет, Д.И.Гәлиа ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиа алауреат А.Н.Ԥьонуа (1920 – 1989) иҩымҭақәа еидызкыло 1-тәи атом ианылеит ажәеинраалақәа, апоемақәа, абалладақәа.

© «Аԥҳәынҭшәҟәтыжьыртә», 2010

АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

СЫШӘҠӘЫ

Уара сара сыгәҭакқәа ирҭынхоу,
Пхьаҟа сара сгәыҕрақәа змадоу,
Сқәыпшреи са сышлареи зылдоу,
Сгәырҕьареи сгәаҟрақәеи збахьоу,
Схаҭа шсакәугьы угхақәа зыгхоу,
Дырԥегьых сара суҳәоит аказы:
Уацәымшәакәа, исылшаз ахәыҷы
Исыцнага аԥхьаԥцәа ргәаҷы!

ЖӘЕИНРААЛАЛА

Сара исҭахуп жәеинраалала
Аԥсҭазаараҷ аиаша сҳәар.
Поезиатә цәаныррала
Амца схылҟьауа сбыллар.

Сара исҭахуп зыԥхӡашала
Зхы ныҟәызго сырҽхәалар,
Ламыслатцәҟьа, мԥа иашала
Срыцныҟәауа ԥхьа сцалар.

Убри азыҳәан исыԥсҭазаароуп
Ажәеинраала агәрагара;
Убри азыҳәан са сҭазароуп,
Ажәеинраалақәа рхәура.

АҨЫРХӘМАРԤЫ

Ирашь шьапышьҭа анышә еизадаҷ
Дамыҕ сахьан иазынхо,
Ахәда хырхәа, иҵеырба-ҵеырбо,
АҨарҽеиуашәа икәашо,

Агәчама ԥсыла, аԥшшәы џьоуҳарха,
Аԥырцә дуқәа еилаԥсо,
Икәеикәеиуа, акәадыр иақәу
Араʒныш ҟәынақәа аныԥхо,
Насгьы иақәтәоу дҽеыбԓаҟазан,
Аҽеыбԓа далиаазшәа данцо,
Ишьхәа арбашьа, иҟамчы аҟьашьа,
Иаԓәра кышьа, зегь еиқәшәо,
«Чоу» аниҳәа иаҳәа ҭкәыцәаа,
Ирмацәысуа уи дыкшо,
Раԥхьа иҩеиуа ԥсуа ҽҟазоуп,
Аҽеырыҩраҷ ахьʒ зго!

АПОЕТ

Ашәҭ мацара, ирҟәамҭʒакәа,
Хәыцырҭас измоу,
Уи дпоетым, дҳамбаʒакәа
Диасуеит дканʒо.

Уи дпоетым аҟама аҷеиԥш
Зкалам ҭарым,
Дзааʒаз иан лкыкахшеиԥш
Зыԥсадгьыл ду згәыблым.

Уи дпоетым, ҳамч-ҳалшара
Ишазҳаз зымбаз,
Игәырԓьа-шышәҭуа ҳаиашьара –
Гәаҭан шәа зымҳәаз.

Апоет иажәақәа еилаҧҭәамзар,
Мчы ауам уи зынʒас.
Ажәлар рҟазшьа иазааигәамзар,
Дымҩасуеит қәаршыҩцас.

БЗИАЛА

Бзиала, сымыш, сылашара!
Бзиала, сдәықәлоит – шьҭа баангыл.
Са сцоит аррахь, уахь сыхаара,
Салам бѡыроуп, – снапҟәа нкыл!

Абар, абыкьбжь гоит, ԥшроума,
Ҳдәыҕба дәықәлоит ишьҭыԥраа,
Сахьцо аҙбахә басҳәахьоума? –
Мраҭашәарахьтәи аҳәаа!..

Уа-Ҳаԥсадгьыл зыԥсы ахҵнызҵо
Ѡызас сроуеит, сыҟәпаѡха,
Аҕа дҳажәлар, ихәамц еиѡызҵәо
Сгылап раԥхьа сҿырхиа.

Ицәырызгап сымчра, нас сылшара,
Гәҿыцла сшәақьи саҳәеи нкыл.
Бзиала, соуԥшәыл, сылашара,
Бзиала, бзиала, шьҭа баангыл!

АМЗА

Мшацызт, ицәан аԥсабара,
Ҭынчран, ԥша асуам итҵәааua.
Сышьҭоуп, схәыцуа сымацара,
Амза нкылыԥшит иҭааua.

Амза, уабаҟаз, сылашара,
Исзааугама жәабжьык ма?
Бзиа избо сышәҭ гәазҳара
Дшубаз соуҳәарцоума узаа?

Нас исаҳәа, смыргәыаҟкәа ухала,
Зәыр длыцума уи дгәыҙуа?

Иарбан баҳчоу изҭоу рхала,
Иуаҳау сыʒбахә шырҳәоз уа?..

Сишь, дызусҭада адәаҟны инеиуа,
Уԥшишь, амза, дгәаҭи цқьа!
Дҭалт ачаирҭа мшынха иҩеиуа,
Уи са стәлами, урзыԥши лнапқәа!..

Амза, шозаап, арбаҕь ҷырҭит,
Сгылан сышәҭ лахь снеип саргьы.
Аԥсаатә гәырҕьо ашәа еицхыртит,
Снеиаанʒа ҩызара лызу!

* * *

Быԥшра-бсахьа ҟаиматҙаргьы,
Урҭ мацара акгьы иаԥсам,
Азныказын сбеилаҳазаргь,
Уи нҵрак аиуа ԥхьа азҳауам.

Агәаҭа бзиа ба ибымамзар,
Бацәаашьозар акрура,
Аʒын усҟәа бцәыхьанҭазар
Иаԥсам быʒбахә аҳәара.

Аха бҕьеҩʒа аутра бҭалар,
Ма ана ачаирҭаҟны бԥыруа,
Усҟан иалшом сгәы бымҭалар,
Уиала ицәырҵуеит сгәыбылра.

АБАҲЧА

Исгәалашәоит ҳануԥырҵуаз,
Ҳнеиуан ушәҭкәа рҿыхразы.

Уҟармаҵыс шәаҳәон ҳазҽызҭуаз,
Иҳаԥхьошәа абԥьар шьҭыхразы.

Аҟармаҵысгьы наҟ иуԥырҵуеит,
Аҕа данааи аԥшәымарҭас.
Абҕьиаҵәада зегьы уцәирʒуеит,
Уи узынхозшәа шәымаҭәас.

Аха ҳаԥсадгьыл иагеит аиааира,
Уи иамыхьт агәкаҳара.
Аҟармаҵысгьы узнеит, есааира,
Ишәҭуеит утҵла еихаҳара.

Уажә абар игәазырҳаган,
Аапынраз ишәҭылаша,
Ицәырҵуеит ушәҭқәа гәыҟаҵаган,
Ҳхьырԥар узларԥылаша.

АЖЬИ ИАШӘА

Тәахак амам, абжьы аныѡуеит
Самсон ижьаҳәа,
Уи дахьжьиуа иашәа ахыѡуеит
Аҳабла аʒԥшаҳәа:
– Аҕа уаха, улаха аҕьеѡхәа,
Ҳа иҳарҭәап аԥыр!
Акаѡ, акаѡ, акаѡ, акаѡхәа
Ҳасп аихаʒа шыр!
Иманшәалоуп сара саҕа,
Исыршуеит аиха.
Абаҳа, аҽага, нас аикәаҕа
Ҟасҵахьеит иахьа.
Са санаслак, уаҟа имшаҭо,
Ҵаҟа аԥсынгьыри,
Ацыԥхь ыҵҟьоит, лассы имкьаҭо,
Исҽаҷҷоит убри!

Исыʒрыжәуеит уа амагана,
Аҽбыгақәа скәахьеит;
Са исырҷыцыз акәаҭана
Цәаҕәара иргахьеит.
Сееимаа нҵра амоуп, ииаг уҽеыхәа,
Ашьапы счаԥап,
Уанчаразуа, ахахәда еихыхәа,
Амʒырха цәнаҳәҳәап.
Амца зҷықәу сжьаҳәа аҟьашьа
Сашьцәа уи ргәаԥхарц,
Урҭ рзыҳәан ихәарҭахаша
Саргьы абра иҟасҵарц.
Убри азоуми, сгәамч азыѡуа,
Изысҟьауа ажьаҳәа.
Убри азоуми абжьы заныѡуа
Аҳабла аʒԥшаҳәа:
Аҕа уаха, улаха аҕьеѡҳәа,
Ҳа иҳарҭәап аԥыр!
Акаѡ, акаѡ, акаѡ, акаѡҳәа
Ҳасп аихаʒа шыр! –
Тәахак амам, абжьы аныѡуеит
Самсон ижьаҳәа,
Уи дахьжьиуа иашәа ахыѡуеит
Аҳабла аʒԥшаҳәа.

АМҲАЦЬЫР УАҨ ИУАЗ

Наʒаʒа суԥырҵуеит, сатоумҵан сыԥсадгьыл,
Сан лкыкахш еиԥш исзеиҕьны сзааʒаз.
Сԥсеибаркра хьамҭаран аҕба-гәашь сыҽнадкыл,
Сылаҕырʒ нахьыршо иузысҳәоит ауаз.

Сгәыкреи са сажәеи ара инсыжьуеит қьашанас,
Уа уҷықәаҷ, ацәқәырпа еигәыдҵо иахькҷоу,
О, сыкәа инҭасҵап са снышәнап қьасала,
Сыԥсрацәгьа ихьамҭароу ааиʒа итҵәахʒоу.

Сгәы иқәрыԥсар санԥслак, тәым, дамра лашьцала,
Уа сҭынчхап, уа сыцәап, уа иԥҵәап сгәахәтәа.
Мышкызны улахҿыххар, сыԥсадгьыл даҽеакала,
Еиҭоуҳәашт, иуныҵыр агәаҟра аҵыхәтәа.

Урхашҭшам сыбаԥқәа ихәанчарагьы дамрала,
Урҭ хәарҽехан, ишәыгәхан анышә иазынхашт.
Мышкызны аҙәы игәеиҭар сыхшыбаԥ хаҵала,
Дабатәиу, дызусҭада ҳәа жәала инеиҳәашт.

О, усҟан са сзыҳәан умԥьабан гәыԥшқала,
Иуасҳәоит, иуцәызҙом, атәымдгьылахь сагашт,
Хьҙыс измоу «амҳаԥьыр» ҳмаҷҙам ҭаацәала,
Агәаҟра ихнарҵәаз ҳауп, агәаҟашәа ҳҳәалашт.

Бзиала, ҳаԥсадгьыл, ҳазԥырҵуа гәырԥала,
Мышкызны ухақәиҭреи умреи лашашт.
О, усҟан ԥсынҵрыла угәырҕьашт ҭәҕәала,
Ҳаҙбахәгьы уҵоурыхаҷ еиҭоуҳәо уҟалашт!

КРЕМЛЬ

Иҕьазҕьазуа жәԥангәашәԥхьара,
Абаагәара, уи хәашьуам,
Иҵынчҙа игылоуп сылашара,
Уи ахьҙ дуҙҙа кашәауам.
Алашарбага уантә ицеиуа
Алакҵа бзанҵы иҵаауам,
Уахгьы-ҿынгьы зегьы азеиԥшуп,
Бзанҵы лахьеиқәцара зықәзам.
Кремль ианыԥшуеит ҳабзазара,
Зҵоурых дуҙҙахаз зынҙа,
Агәырҕьа ҭыԥуеит ахьыҵәцара –
Ҳгәазырҳага баҕьаҙа.
Уи хьҙырҳәагоуп, уи хазыноуп,
Уи ауп сыԥсадгьыл агәаҵәа,

Зқьы-хкыла салам арҭоит
Иахьа аԥьажәлар гәыргьаҵәа.
Абираҟ Ҟаԥшь сара игәасҭоит –
Иахагылоу Кремль абаа,
Уи Оқтиабр ду иаҳнаҭеит,
Ҳара ҳажәлар роуп иаазга!
Ахақәиҭра мра-лашара,
Убри азоуми ҳшьа зкаҭәа,
Ҳабиԥара мырԥхашьакәа,
Иацаҳҵоит ҳгәыгырҭа.
Кремль дуӡӡа ѡашьара ақәӡам,
Игәазырҳагоузеи шаҟа,
Кыр зыхҵысхьоу, аха имыӡуа,
Уи ауп сыԥсадгьыл агәаҭа!

АЧАИҨЫХѠЫ

Шьыжьымҭанӡа, ашәахәа лхьысуа,
Амра лыблагәы инхыҵҷалт,
Лыхцәы ѡычо, нас илнысуа,
Ианыԥсалозшәа уи лкалҭ.

Лашәабжьы ааѡуеит шьха каԥкаԥҵас,
Лмаҭра ԥхьарҵәа са сгәыкра,
Шаҟа даманшәалоу жәбандаз,
Уаҟа ачаирҭа дҵоуп лара.

Лѡадахьыҟа арѡаш дуқәа,
Исаркьаххыроу ԥҿыхаҵас,
Еилаҿҿо инеиуеит ҭынчра мукәа,
Ларгьы лгәы цәқәырԥоит убас.

Лыбла еҵәаԥьаа ирцыԥҵәахоушәа…
Лыԥьымшь поуп мзаҽаҵас,
Ачаибҭьы ҿылхуеит дԥырӡоушәа,
Лнапқәа мҵасуа хьшьыцбаҵас.

Ргәы дҭоуми жәлар ҳаҭырла,
Иԥхеиԥхеиуа ачаи зжәуа,
Пату лымоуп уи лыԥхала,
Афырԥҳәызба, ҳтәыла аԥҳа.

АҨЫРЫҨРАҨ

Иҙеибафа цәқәырԥоушәа,
Рҭыхәа еилаҳақәа шьқьыруа,
Аҩы ҭуҩанқәа, еицыкәашошәа,
Аҩыѽҷкәынцәа ргәы ԥыруа,
«Чоу» анырҳәа, аƙамчы мƙьакәа,
Уаƙа иѽаҭƙьеит ишьҭууа.
Аха аҩыхәа рыҵамхакәа,
Раԥхьа инеиуеит икауа.
Аҩыхәа аҩеимаа каѽ-бжьы наѽуеит,
Ихәыҵƙьошәа амцабз ҵаƙа;
Аҩыхәа ашьапы адгьыл аѽуеит,
Акәадыр ƙәына-шәк анпыƙƙа...
Аҙыжь калмаҳа ҙсаны ицоушәа,
Аҩыхәа алымҳақәа каԥса,
Инеиуеит ус ианыƙәашьоушәа,
Апыжәѽа, ахахәда ҳаракҙа.
Ҳа ҳуахьад ирхааҙалами,
Аƙыбаѽаз ҳаҭыр зқәу...
Аҩыхәа-мцаԥшь ахы ԥьбарами,
Аха дƙазоуп аҕәра зку.

АШАХТИОР ИАХЬ

Исгәалашәоит, аԥсҭаҵан
Игылан ҳааԥҭра,
Иҳарҳәуан аԥсаса ԥхьацан,
Хыхь Аƙармара.

Исгәалашәоит, уа ихарамкәа,
Ҭынч агәыҧ антәоз,
Алакәқәа еибыҳәо, ҳмыцәаҙакәа,
Аҵых анҳаршоз.

Исгәалашәоит, Хьыл икәара,
Арҩаш ацәқәырпҵа,
Ҳаҩуа ҳаруан, нас ҳахәмаруа,
Ҳаван аҟәара.

Џьанҭоу анаара бнарамзи,
Аҙар ҳахьчауан,
Уареи сареи ҳаиқәлацәамзи,
Усҟан ҳа ҳхәыцқәан.

Ҧытрак ашьҭахь уаҟа игәарҭан,
Ахьиқәаҵәа аадырҧшит,
Ахьырпар гылан амчра арҭан,
Ашахтақәа аадыртит.

Иахьа иамоуп уаҟа аиааира,
Иҷыхт Аҟармара.
Аханқәа рызҳауеит есааира,
Аалҙга апшаҳәа.

Уаргьы удухт, улампа нкыла,
Уа апхҙы уҷашуа,
Ашахта уҭалеит, уанашьцыла,
Иацуҵеит улша.

Ҧхьа иапугоит умч аншәала,
Умахәҷа анурҵәы,
Абригадахь ҷуҵуеит шәала:
– Иацаҳҵап уаҵәы!

Улапш адуп уа ицырцыруа,
Ахьиқәаҵәа мбатәы.

Урылагылоуп уи атәы здыруа,
Уахьҙан угәахәтәы.

Иахьа ахәышықәса аплан гәоуҭоит
Лассы инагҙахарц,
Ахьиқәаҵәа ҳтәыла иауҭоит
Аиааирақәа рзурҳарц!

АҨСАДГЬЫЛ АХЬҘАЛА

Ҳаҧсадгьыл ҳахьизоуп,
Уи ҳан иаҳзылѡызоуп,
Ҳа ҳзыҳәан уи еиҕьу
Нас иарбан ҽакы?!
Ҳаҧсадгьыл ҳзааҙазоуп,
Разҟы-мѡа ҳзырбазоуп,
Уи ауп гәыбылрала
Ҳаишьцәазтәыз зегьы.

Ишәҭуеит ҳа ҳаҧсадгьыл,
Иҳахьчоит уи ҳаҧсы адкыл,
Ҳаҧсадгьыл ҳаҧсеиҧш
Иаабоит есқьынгьы.
Ҳаҧсадгьыл хазыноуп,
Ҳаҧсадгьыл азыноуп,
Аус ду ҳаиааиуа,
Изкаҳҭәо ҳаҧхҙы.

Ҳаҧсадгьыл лашара
Иаҳнаҭоит гәазҳара,
Уиала еиҵыҵуеит
Ҳа ҳамчи ҳалшеи!
Ҳаҧсадгьыл ду аиааира
Иацаҳҵоит есааира,

Ԥсынҭры-мҩа дуззаа
Анарбоит адунеи.

Ҳаԥсадгьыл ҳахьизоуп,
Уи ҳан иаҳзылҩызоуп,
Ҳа ҳзыҳәан уи еиҕьу
Нас иарбан ҿакы?!
Ҳаԥсадгьыл ҳзааҙазоуп,
Разҟы-мҩа ҳзырбазоуп,
Уи ауп гәыбылрала
Ҳаишьцәаазтәыз зегьы.

АҴЛАГАРАХЬЧА ИАШӘА

Ашыла исақәу, ашыла ишьахәу
Ара ислагауеит:
Аху, аху, аху, аху…
Алу ду гьежьуеит!

Ачараз аума, аныҳәаз аума,
Иаажәг, ислагауеит.
Ичашәноума, ибыстаноума,
Изфо ирхаҳауеит.

Еицаашәрыхыз барақьатуп
Аколнхара аура,
Иаажәго арыц-ҟәаз шаҳатуп.
Ишбеиаха шәҿаҩра!

Иаажәгала апш, ача икакалу!
Иаажәгала амахәыд:
Ишәзалагоит уахык сылу
Заҟа шәҭаху ҧуҭ!

Ашыла исақәу, ашыла ишьахәу
Ара ислагауеит:

Аху, аху, аху, аху…
Алу ду гьежьуеит!

АРҨАШ

Арашь-хәа, зҧырцәқәа еилахәмаруа,
Арашь-хәа, зхы цәгьаʒоу
Аҽеаҩызатәны, имақаруа,
Арҩаш ду лбааҟьо,
Ицон еилашьқьыруа аҽырхаган,
Абахәқәа аҽерынҟьо,
Уаҩы ихымхәыцуа аҽеырпҭагьан,
Ацәқәырпҭақәа ҟьо.
Ицон абас, ицон иааиижьҭеи,
Хәарҭарак ҟамҵо,
Аха уи арҩаш ду ҵыҧхижьҭеи
Зегьы ргәы ҟаҵо,
Сқыҵа ачамҳараа ирылоуп
Аблақәа ҵыцьцьо!
Мраҵас уа уахынла игылоуп
Ацҧхьқәа каҷҷо!
Уажә иҩналауеит акәасқьа,
Аҭаацәа ахьыҩноу,
Ахьурʒы аршуеит иаразнак,
Зынʒа лҩак мшьҭʒо.
Уиала илуанҭауеит Мзиа
Амаҭәа мҟьашьʒо;
Уиала ажә рхьоит ибзиан,
Иҟалом ахш аʒо;
Уи иарлагоит аʒлагара,
Ачамҳараа ирыхьʒо.
Уи алшара дууп, аҧсҭазаара
Ҧшʒаны иҟазҵо.
Аха иаадыруаз, зегь раасҭа
Ауаҩ иауп кыр зылшо,
Ауаҩ иауп арҩашгьы амч азҭо,
Алахьынҵа зшо!

АКӘАШАҨ

Дцәырҟьеит, дцәырҟьеит уи иаразнак,
Еихҭәарызшәа иҙара.
Дцәырҟьеит, уи, дҧырны дцауазшәа,
Мҭәыжәҩада имацара.
Дцәырҟьеит аха, дыжәбауанда,
Ииашаҙа ибҕаҙара!..
Ашьабысҭеиҧш уа дышьҭыпеит,
Иҭыцьцьаауа ибла-хаара!
Нас даақәгьежьаан, инапала
Уи ихахәы-еиқәаҭәара
Ааирҽеин, диашахәҭәаҙа,
Ишьап-ҧынҵа анаҙара
Дықәгыланы ҧхьа иҽынеихеит,
Дшьацәхыртәуа мацара.
Икәашашьа, иаашьа, ицашьа,
Ирымам лаҧшыхьҙара.
Иҧсуа кәымжәы, ихҭарпа-рқьақьа…
Мап, лаҧшҵашәарам;
Иҟама ҕьазҕьаз, иҳазыртра –
Урҭқәа зегь гәазҳаран,
Ажәлар рҽаҧхьа анапеинҟьара
Изыҟалеит ицьашьаран.
О, кәашашьала дыздырит,
Аҧсуаа дҳабиҧаран!

АҦСНЫ АЗЫ АШӘА

Сыҧсынтәыла, сымратәыла,
Мра гәырҭәыла ихьҙырку,
Сыҧсынтәыла, сыгатәыла,
Сара сзын зегь ирыцку!

Уҧсабара аҧшҙара
Уи блахкыгоуп зегь рзы.

Уԥсабараҿ аԥсшьара
Уи хәышәтәыгоуп зегь рзы.

Сыԥсынтәыла, сымратәыла,
Мра гәырҭәыла ихьӡырку,
Ушәҭла, Сыԥсынтәыла,
Сара сзы зегь ирыцку!

АУАҨЫТӘЫҨСА ИГӘЫ

Ауаҩытәыҩса игәы аҟаҵара
Дуӡӡак аҭахӡам.
Ауаҩытәыҩса игәы аҟараҵәҟьа,
Мап, даҽеак ҵарӡам.

Ауаҩытәыҩса игәы аныхьшәашәа,
Иблақәагь хааӡам.
Ауаҩытәыҩса игәы аныгәжәажәа,
Ижьжьарагь мариам.

Ауаҩытәыҩса игәы аҟаҵара
Дуӡӡак аҭахӡам.
Ауаҩытәыҩса игәы аҟараҵәҟьа
Даҽеак хьчатәӡам.

КӘЫДРЫ

Уԥаҩ ду схыҟәгылоуп, сузхәыцуеит,
Кәыдры, игәасҵауеит ушҧьу;
Зны угәыбзыҧуеит, зны уӡхыцуеит,
Улакьы-лакьуеит ушеибакәу.

Умҵәыжәҩақәа ргәыдырҽеало,
Ргәы ҟауҵоит уԥшаҳәақәа,

Раҙныԥсараха иухыԥсало,
Абамбеиԥш ипыт-пытуа...

Ахра дуқәа ргәамч уныруеит,
Кәыдры, угәеилашыра ааҙоуп,
Усҟак уҽзурԥагьо здыруеит,
Рҩаш-шәкы улалоит азоуп!

АШЬЫЖЬҘАҘА

Ашьыжь ҙаҙа бырлаш-цыран
Икаԥсоит ҵаҟа,
Ашьац иатҵәа сахьаркыран,
Иарԥшҙои заҟа!..

Сахәаԥшуеит уи аԥшҙара,
Сыблақәа ахьыхәхәа;
Исзыҟәшәонда сымацара,
Еимхәыцҵас еитцыхәхәа...

Напеимдахьас илысымҭози,
Сыхаара аҭыԥха!
Счара аҿҳәара ԥысымҵәози,
Сгәы лзырҭынч иаҳа.

Аха иабаҟоу, са исаԥысын,
Амра ашәахәақәа.
Урҭ исцәыргеит, иаамҵадырсын,
Сбырлашқәа еизакуа.

АГӘЫ АЦАԤХА

Зны искуп, ирхьархьаруа,
Сара сцаԥхақәа.
Зны сԥыба иҭоуп, иҕьарҕьаруа,
Ихьшәашәаҙа аихатәқәа.

Урҭ иаадыртуа сышьқаԥ ашә ауп,
Сыматәақәа ахьҭоу.
Урҭ иаадыртуа сыстол амгәоуп,
Сажәеинраала зҭоу.

Урҭ изрылшом иаадыртырцаз,
Ауаѡ игәы ацаԥха.
Урҭ изрылшом иадыркырцаз,
Агәы ианагәаԥха.

Дарбан жьиѡу, дыздыруанда,
Агәы ацаԥха ҟазҵо...
Зныкубри иҽы сзынаӡанда,
Ажәеинраала аԥҵо!

БЗЫԤ АЗЫ

Ахра дуқәа ирыҵаҽҽа-ҽҽо,
Бзыԥ аауеит ицәқәырԥауа,
Иаауеит уи иҽаԥха-ҽаччо,
Аԥырцәқәа аушьҭны икахәхәа.

Ахра дуқәеи амшын ҵаулеи
Уиала ргәыеисыбжьқәа еимдоуп,
Ҭынчрада, уахынлеи ҽынлеи,
Цҳаражәҳәаѡҵас уи рыбжьоуп.

Бзыԥ зырҽырбо ацәқәырԥеиԥш,
Саргьы исҵахуп сықәпалар,
Уи амшын ду ишазцауеиԥш,
Саргьы сыцәқәырԥо сцалар.

Аха сара, лбааҟа акәымкәа,
Ѡадаҟоуп иахьысҵаху.
Исҵахуп амшын ихымӡылакәа,
Иаанхарц сыбжьы шсыбжьу!

АМЗА НҬӘЕИТАЗ

Амза нҬәеитаз иахьа исоуит
Са суалафахәы!
Аҭаацәа ҳгәыргьара ашәароуит,
Уи ауп ҳара ҳчахәы.

Шаќа соуз, шаќа сырҭаз,
Хынтә иԥхьаҙатәым.
Шаќа зуз ауп шаќагь сырҭаз,
Иаасымгеит атәым.

Исоуз сҭаацәа иќәныршьаҙом,
Са сыԥхҙаша зду;
Хәыҷы аазгаргьы ихьымзҭгыршьаҙом,
Уи ауп сгәы злаҭәу!

Уи зегь реиҳа ибарақьаҭуп,
Уи зегь реиҳа ихаауп.
Џьара аҙә дсықәаргьы, сраҳаҭуп,
Уи са сзыҳәа ибаауп!

АҲАМҬАҚӘА ИРЕИҲАУ

Сара аҳамҭақәа сҭахҙам,
Ԥбазатцәык рыда.
Урҭ мариам, зегьы иртәҙам,
Баша исызҭахрыда?!

Са сзы аҳамҭақәа иреиҳау,
Аԥхьаԥцәа рќынтә ада,
Уи сырҳау, исызмырҳау
Уаҳа исазҳәаахуада?..

«Са сзы» ахьысҳәауа иԥшҙам,
Убригь хҙыргарада.

Аха еиҳау ҳамҭа са исҭахҙам,
«Дуаҩын, дпоетын» ада.

АҴКӘЫНРА

Аҵкәынра зегьы иреиҕьуп,
Аԥхьаҟа амҭәыжәҩа аҟьоит.
Аҵкәынра зегьы ирзеиҕьуп,
Амцашоура ахҟьоит!

Зыҵкәынра ҳаҭыр ззаҟәу,
Ибырграгь ԥшҙахоит.
Зыҵкәынра зхызго ишакәым,
Ибырграгь еицәахоит.

Аҵкәынра зегьы иреиҕьуп,
Ԥхьаҟа амҭәыжәҩа аҟьоит.
Аҵкәынра зегьы иреиҕьуп,
Амцашоура ахҟьоит!

АЦҲА

Аихатәы цҳа сыҟәыл снеиуеит,
Ныркәа ауп сара сахьцо.
Ҭаҟа аҙы-цәкәырԥа гәаҭеиуеит,
Ацҳа ашьапқәа рыбзо.

Уи ацҳала имҩасхьоузеи,
Сара сеиԥш, заҟаҩгьы...
Убри хымзар, сызларуазеи,
Схынҳәны санаауагьы!

Ацәқәырԥа-шла сыбла адхалоит,
Ацҳа аҟынтә сахьҭаԥшуа.

Жәеинраалакгьы сгәатҵа иҭалоит,
Схәыцраҷ ауп уажә иахьиуа.
Ацҳа, иху ҩ-ԥаҩк рыбжьара,
Мап, сшатҵамшьыцуа жәдыр,
Сареи саԥхьаҩцәеи ҳабжьара
Сажәеинраала цҳара азур!

АИҲАБИ АИТҴБИ

Аитҵбы аиҳабы данизымдыр,
Даара иԥхашьароуп.
Еиҳаби-еитҵби анеибазымдыр,
Рыгхақәа еиҟароуп.

Аиҳаб еиҳабҵас даннықәо,
Аитҵыбгьы дибоит.
Аитҵыбгьы еитҵыбҵас данықоу,
Аҩыцьегь ԥшʒахоит.

АКАЛМАҲА

Сыҵәгәыр иаҷашәеит акалмаҳа,
Ахәамц ҵәыртҵәыруа,
Аʒы абарыма уи шьҭа уаҳа,
Мҵәыжәҩала иʒсауа?..

Аҽеаҟьоит, аҽармақаруеит
Сыҵәгәыр ԥнатҵәарцы,
Аҽарххоит, аҽарлақмаруеит,
Иатҳахуп аʒы.

Ишԥазури, исышьҭрыма?!
Иқәԥоит аҽҟьаʒаны.
Нас схаҵа мап сзацәкрыма
Исоуз сҷатҵахәы?

Аԥсҭазаарақ ус акәгәышьоуп
Ишыҟоу есқьынгьы,
Иазықәԥалар рҭахгәышьоуп
Зегьы рҽаҵахәы.

АХЬТӘЫ ХӘЫШҬААРА

Ахьѡежь ҷырпны иҿҳәаԥсоушәоуп
Ҳхәышҭаара амца шкаҷҷауа.
Уаҟа хьтәы-мцак дыҿҳәатәоушәоуп
Сан лгәы ишылнарбауа.

Абан агара ахьыҿҳәагылоу,
Амца агәыҵашуа ѡаԥхьа.
Сан лоуп уаҟа уажә исԥыло,
Сан лоуп уа иаху иахьа.

Илырҵысуеит уа лмаҭа игара,
Илырҵыслааит ла лгәазхара.
Уаҟоуп сан лыжәѡангәашәԥхьара,
Уаҟоуп ла лдунеи агәҭа.

Уа лгарашәа ѡныѡуеит ҳԥацха:
«Смаҭа уаԥшәмаха, нан, абра!..
Ишәхашәмыршҭын шәаб инхарҭа,
Ишәхашәмыршҭын ҳхәышҭаара».

Ахьѡежь ҷырпны, иҿҳәаԥсоушәоуп
Ҳхәышҭаара амца шкаҷҷауа,
Саннеиуа, хьтәы-мцак сыҿҳәатәоушәоуп
Саргь сгәы ишыснарбауа.

МШЫБЗИАҚӘА!

Мшыбзиақәа ауаа қьиаақәа,
Нхаѡгьы, усуѡгьы, маҵзуѡгьы!

Мшыбзиақәа ауаа бзиақәа,
Аҩызцәа, ақәлацәа – зегьы!

«Мшыбзиақәа» – ҭынчра усуп,
Амҩаҷ, амзаҷ, аҳаҷгьы.
«Мшыбзиақәа» – уи ламысуп,
Еибырҳәоит аиҳабгьы аиҵыбгьы.

«Мшыбзиақәа» – зегьы иаҳзеиԥшуп,
Имҩахыҵлааит зегь шәҷы.
«Мшыбзиақәа» – абзиа аԥеиԥшуп,
Уи мҳәа сшәаҩсуам аҳәгьы.

«Мшыбзиақәа» ҳәа сажәеинраала
Изнеиуазар шәа шәгәаҷы,
Убысҟаноуп саргь лымкаала,
Ԥсынҵры ансоуа ԥхьаҟазы.

Мшыбзиақәа ауаа қьиақәа,
Нхаҩгьы, усуҩгьы, маҵзуҩгьы!
Мшыбзиақәа ауаа бзиақәа,
Аҩызцәа, ақәлацәа – зегьы!

СЫԤСАДГЬЫЛ

Сыԥсадгьыл гәакьа, о, сыԥсадгьыл,
Сгәеисыбжь зыргауа,
Уара уоуми, згәыԥҳәы садкыл,
Сԥеиԥшыхә заазауа!

Зегьы иргәаԥхоит уԥшҙара,
Убла аҵаԥшра;
Зегьы ирҵахуп умра-цара,
Уара уахь аара.

Аха сара узԥьынԥьу,
Иухьҙызҵа Аԥсныра,

Уа уҽоуп сыԥшәмара ахьҭынчу,
Сгара ахьдырҵысуа.

Уара иуеиԥьысшьо акгьы шсымам,
Уи еилкаауп – идыр!..
Сара сзыхҳаан – уара уансымам,
Еиԥьуп заа сыԥсыр.

Аԥсҭазаара иалысхуазеи,
Уаныӷамла аҽны,
Адгьыл хьшәашәажә иқәсхуазеи,
Ԥсадгьылда сзаҵәны.

Дрыцҳауп, дгәаӄуп, дагьеиҭымуп,
Ԥсадгьыл змам ауаҩы,
Дахьнеилакгьы иара дтәымуп,
Иԥхеишьауеит ихы.

Сыԥсадгьыл-нышәнап ҳәа игәы хьаауа,
Данзыӷамла убри,
Дарыхьшьҭуа, игәы ҭаҵааua,
О, иҽызмеидари!.

Ԥсадгьылда изҭынчхом аԥсҭазаара,
Сыԥсадгьыл уоуп са сшьа.
Уара уоуми сгәахәтәы-хьҙара,
Сдаракәац зыԥшьа.

Сыԥсадгьыл уҽоуп са сабдуцәа
Рыбаҩқәа ахьҵәаху,
Урҭ угәаӄра аҵыхәтәа анԥырҵәа,
Ашәҭра ауп узҽу!

Рхы шуқәырҵоз урҭ ацқьақәа,
Схы уқәсҵап саргьы.
Иажәхьазаргьы рԥацхақәа,
Хәышҭаароуп са сзы.

Сыԥсадгьыл гәакьа, сгәатԥа иҭымҵәо,
Уара узыноуп сыԥсы зҭоу,
Уара узыноуп ахаангьы схымҵәоу,
Сыԥсы удкыла абра сзынхоу!

О, сыԥсадгьыл, сылашара,
Иахьа иумам гәеиҵахара,
Ушьҭамҭа ҕьацоит,
Иахьа Асовет мчра абиԥара
Улахьынҵа рчаԥоит.

Уара уоуп сара исыламысу,
Дгьылахаантәи слабҽаба.
Уара уус ауп саргьы исусу,
Иусҭауеит ҭоуба!

ИАЗЫЗУАЗЕИ?

Иазызуазеи ԥхҙашала
Сызҽу ажәеинраала аҩра,
Сара саԥхьа сажәеинраала
Иаԥеиԥшызар аԥсра?

Иазызуазеи сҽахәы амҳәозар,
Иазымыхьчозар са сбызшәа,
Изымыкәԥозар, изымжәылозар,
Аиҩызара аԥашәқәа шьҭуа?!

Абзиабара азымхәышәтәуазар,
Иҙырнамгозар ауаҩра,
Еиҳабра-еиҵбра азымдыруазар,
Зегь азеиԥшзар иара?

Иазызуазеи изымгәырҩозар,
Изымчаԥшьозар – санԥсуа.

Изымшәаҳәозар, изымлашозар,
Агарақәа ахьдырҵысуа?

Изымбылуазар, изымжьиуазар,
Аԥсҭазаара ахьиуа,
Иазызуазеи схы сымжьауазар,
Сызҿу ажәеинраала аҩра?

О, акы заҵәык азалыршозар
Аԥсҭазаара ахьшуа,
Са саҟәыҵуам, исыкәҿиозар,
Сызҿу ажәеинраала аҩра!

ЖӘҨАН ИАНКЫДУ...

Жәҩан ианкыду икыдыҕгала,
Аеҵәақәа зегьы,
Рылашара кыдырхало,
Бзиа избоит саргьы.
Мамзар сиеҵәахә заҵә ахала
Иазызуазеи арантә,
Зегь шәиеҵәахәқәа кыдыӷӷало
Ианысымбо жәҩан!

АҨЫЗАРА

Исыцҿыхоит, исыцгылоит,
Исыцнеиуеит уи ԥхьаҟа;
Исыцныҟәоит, исыдгылоит,
Уи сгәы ардууазеи шаҟа!

Исыцгәырҩоит, исыцӷаԥшьоит,
Исыцрыҵзауам сара.
Исыцлашоит, исыцкәашоит,
Ҳа ҳзеибамбо ҳазхара.

Исыццәаҕәоит, исыцлатцоит,
Исыцнатцоит саҟара.
Исыцбылуеит, исыднатцоит
Иазызуларц баҟара.

Иԥсҭазароуп уи зегьы раԥхьа,
Уи азы ишәарҭам аԥсра.
Сгылан схырхәоит уи аҷаԥхьа,
Са сыԥсыргь, инхааит иара!

АҲАРДАН ЗАХӘА

Аҳардан ҙахәа инахьынҳалеит
Ипҵахә-ҧахәҙа ажьымжәақәа,
Ишеишеиуа уа ирҟәынтәалеит
Хыхьынтә амра ашәахәақәа.

Ажьыргәыцқәа еибаркәеицеиуеит.
Апҳәызба лыблоуп изеиԥшу.
Аѡҷа ҭарҭәар, уахь ҳаицнеиуеит,
Убри лчароуп ҳаззыԥшу.

Убри лчара ҳақәныҳәароуп,
Ҳақәгәыргьароуп ҳазхара.
Убри лчара иарԥхароуп
Ҭаацәарак рхәышҭаара.

ААМҬА, ААМҬА!

Еҳ, аамҭа, аамҭа, иучҳаҙозеи, иуҙбозеи,
Апсҭазаараҷ акгьы ушаҭауам уара.
Еҳ, аамҭа, аамҭа, умч-улшара заҟароузеи,
Апсҭазаараҷ зегьы ирыҭауа аҷҳәара.

Аха, аамҭа, ухьышьаргәыҵа сакәхшоуми,
Ауаѡытәыѡса знык ианиуҭа аира,

Игәыхәтәы дахьызыгҙашагь уара уоуми,
Идумгалан уи дышқәыпҵшу аҧсра.

Думырԥашьан, о, дылцәумшьын ан лыхшара,
Аб итҵәԥаншьап шәеиқәатҵәала икәумыршан.
Заа иумырцәан ауаԥытәыԥса илашара,
Иблагә ҭыблааua алабжышқәа рҭумыршан.

Аразҟы иҵа, аҧснҵры иҵа, дырманшәала,
Заҟа улшауа инаскьага ҽҳәара змам.
Уи дыргәырґьа, уи дырбеиа, дырпҵыр шәала,
Уи изыҳәан иагьа уургьы – уахьхәуам!

Ауаԥ иеиґьу уара иумоу иарбан малу,
Изырпҵшҙауа, изырлахҽыхуа улахьынҵа!
Уара уакәзар изыргьежьуа иҧсҭазаара алу,
Ухы уамеигҙан, иԥынԥықәыра дахьыгҙа.

Аҧсыцәгьара, ашьыцгара, аҧаршеира
Иламҵакәа, урҭ дырцәыхьчауа дааҙа.
Аиԥызара, аидгылара, аибарҽеира,
Абри алозунг зегьы ирзеиҧшны иапҵа!

«АМУЗА»

Амуза сыжәлеит, амуза сзааиуеит,
Иҵытҵызшәа ацәқәырпа аҭра…
Амуза ҙрыжәуеит, амуза сиааиуеит,
Саҽуп ажәеинраала аԥра.

Амуза сашьҭуам, саргьы сҽасҵоит,
Амузоуп схәыцрақәа рҽаԥра.
Амуза схашҭуам, ҧхьаҟа сцьа асҵоит,
Саҽуп ажәеинраала аԥра.

Амуза мцабзха, сгәы аҽанраала,
Аҽазнакыргьы са сбылра,

Уи исзыннажьуа ажәеинраала
«Амуза» ахьҙысцоит сара.

АЕЦӘАҚӘА

Сыжәԝан гәы-иаҵәа шәа шәкыдтәалоуп,
Зқьыбла шәхьыблақәа ҭыцьцьо.
Сыжәԝан гәыраз шәа шәыпсы алоуп,
Уахынла амра ахьышәҷаԛԛо.

Саргьы схәыцра шәышҟа ихалоит,
Схаҭа сатцкысгьы иласуа.
Сара схәыцра хырхәо иҵалоит
Шәара шәашҭаҟны исасуа.

Аеҵәақәа, ишәгәалашәома,
Нарҭаа шәԝеишьцәа рҭаацәара?..
Сасрыҟәа амца зҷигаз шәоума,
Иеиқәирхарцаз схәышҭаара?!

Схәышҭаара амца ахьҭа сылнахт,
Уи сразҟы аҙбахьеит абра.
Октиабр дуҙҙа амԝа сзылнахт,
Сдәықәлоит аеҵәақәа шәбара!

Аха аеҵәақәа, ихиру зпеипш,
Ажәԝан иамадоуп шәыпсы,
Жәԝанда шәа шәышхәарҭам еипш,
Дгьылда схәарҭаҙам саргьы.

АЛАЦӘГЬА

Алацәгьа ҟрым-ҷрымуеит,
Асаса ду еихҳәа,

Иахьҽаҳәоу ицхлымуеит,
Ижәыларц аҽеытҳәа.

Амҧынҟа днанашьҭуам,
Аҧшәма ида аҳәгьы.
Аҧшәмагьы ихашҭуам,
Иҽеиҳәоит ес-шьыжьы.

Уахынла, ҽынла,
Хақәиҭра аирбаҳом;
Дахьчауеит уахынла,
Лацәааихьшь ҟанаҵом.

Ишыҟоу уамашәоуми
Алацәгьа алахьынҵа.
Иҽазҳәаз уи дакҳомеи,
Изыразуп зынҳа,
Избанзар иара иоуми
Ахаҭа зааҳа.

ҲА ҲАШЫҚӘС ҼЫЦ

Иааит ашыҚәс ҼЫц амшныхәа,
Ҳарҭ ҳаҧылоит ҳаччауа.
Шьапымшла ҧхьаҟа азыхәа,
Иааит аҵаа карццауа!

Иасыз ашыҚәс баша имɷамсит,
Баша икамҭәеит уа ҳаҧхҳы.
Баша аицлабраҽ ҳаивамсит,
Баша аус аамуит иацы.

Ҳара иҳамоуп ҳазлаҽехәаша,
Акыр қәҽиарақәа иахьа,
Ҳгәалашәараҽ зыхьҳ ххәаша,
Шьаҽа дук ҟаҳҵеит ɷаҧхьа.

Ииасуа ашықәс, бзиала, бзиала!
Уара ула идууп ҳагәқәа
Ашықәс ҽыц ииааиуа, ҽааныбзиала,
Ҽааныбзиала, асы азыруа!

Ԥсынҵыр дула, мҩа шеишеила,
Зықьнашықәса ԥхьаҟа ҳцо,
Ҽааныбзиала, ҽааныбзиала,
Иахьа ашықәс ҽыц зҵо!

Зықьнашықәса ҳгәыргьо ҳнеиларц,
Бзанҵ лахьеиқәҵарак ҟамҵо.
Зықьнашықәса ҳамра цеиларц,
Абас аныҳәаҽақәа аԥҵо!

Ҳбаҳча еихаҳа дуқәа еинчыларц,
Мшыншәа еилацәқәырԥо ҳамхқәа,
Абарақьаҭра аҽоужь еиныларц,
Аныҳәаҽақәа аажәып, икуа!

Ҳҭынч нхара шәарҭамхарцаз,
Аҭынчра аус аиааира агарц.
Ҳаиҩызара адацқәа шәҭларцаз,
Есышықәсагь ҳамч азҳарц!..

Ԥсынҵыр дула, мҩа шеишеила,
Зықьнашықәса ԥхьаҟа ҳцо.
Ҽааныбзиала, ҽааныбзиала,
Иахьа ашықәс ҽыц зҵо!

АҴЕИЏЬ ҴАУЛАҼ

Аҵеиџь ҵаулаҽ есқьынгьы
Алашьцара тәоуп.
Аха иамҵәом уа бзанҵгьы,
Аҙы хьшәашәа ҵоуп.

Аҵеиҷь ҵаулаҟны саргьы
Анеира сгәаԥхалон.
Сгәы збылуаз лхаҵагьы
Уа ʒтара даалон.

Ҽынла уа ҳанҵаԥшлоз,
Ҵаҟа еҵәак аабон.
Аха амра анҵашәалоз,
Жәԥан ахь уи ҳацәцон.

Аҵеиҷь ҵаулаҟны уажәгьы
Анеира ҳгәаԥхалоит.
Ларгьы саргьы аʒы еицтаны
Ԥныкаҷ иаагалоит.

Ақәа аургьы, ҳҵеиҷь ҵаулаҷ,
Бзанҵ аʒы хәашьʒом.
Абзиабара анҵаулоу –
Бзанҵ агәгьы ажәʒом!

АҴАБИАҼ СГЫЛОУП

Аҵабиаҷ сгылоуп сашьцылоушәа,
Абылфԥы ахьҵышәшәо.
Бҷьар-мцала уа сааʒоушәа,
Са сгәахы еиҟәыжәжәо.

Сгылоуп дысшьырц сызшьырц иаарц,
Сгылоуп абҷьар кны.
Шьҵа дарбану ҳауа ииааиуа
Аибашьра адәаҟны?..

Ҳауа диааироуп уа зхы камшәо,
Ашьоура зылшо.
Ҳауа диааироуп зиеҵәахә ҵамшәо,
Зыԥсадгьыл зыхьчо.

Сгылоуп сыбла еихамырҟәысуа,
Ашьоура амҩа ԥшьо,
Аиааира амш ахь сгәы саԥысуа,
Ҳа ҳафронт ҷаԥшьо.

ИАХЬЗЫН «АҬСНЫ»

Саԥхьауан сара ажәеинраала
Апартизанцәа рыгәтаны:
Саԥхьауан хатәы бызшәала,
Иара иахьзын «Аҧсны».

Сара сбызшәа рзеилкаауамызт,
Аха ԥшьаала иҙырыҩуан.
Аҧсуа ихәшҭаара иазааигәамызт,
Аха агәеисыбжь раҳауан.

Амшын Еиқәа ихымлаҙацызт,
Аха рыԥба ҙсауан.
Ерцахә ахра рымбаҙацызт,
Аха уажә ргәы азԥыруан.

Аҧсуа баҳчаҿ рыԥсы рымшьацызт,
Аха иқәыԥсычҳауаз рацәан.
Аҧсуа ҷыыка агьама рымбацызт,
Аха ахәхәаҳәа рҿы аҙы аауан.

Саԥхьауан сара ажәеинраала
Апартизанцәа рыгәтаны:
Саԥхьауан хатәы бызшәала,
Иара иахьзын «Аҧсны».

ШЬЫЖЬЫМҬАНК АФРОНТАҾ

Шьыжьымҭанҙан. Анаатә асуан,
Жәҩанахь аԥҵеиқәара хын.

Мраҭашәарахьтә аԥша ҳҽасуан.
Ԥхьа ажәылара ҳазыԥшын…

Ажәылара аамҭа анааҳадгыла,
Анаатынчраха оумашәа,
Асолдаҭцәа уа гәаныла
«Бзиала!» – еибаҳҳәауан ҳара.

Амца ахьгылоз, алҩа ахьхалоз,
Аԥсҭазаара еилшьааua,
Аццышә зԥылоз, ахәра знылоз,
Афырхаҵара ахьииуа…

«Бзиала!» еибыхәо, ҿымҭзакәа,
Бзиара зԥеиԥшхаша уа,
Ҳҭоуба агәеисра еиламгаҙакәа,
Ԥхьаѣа ҳжәылауан ҳара.

Аха Ҳаԥсадгьыл, згәы ҳзыразҙаз,
«Бзиала!» аҳәомызт ҳазҿыҵуа.
Уи иамадан наунагҙаз
Ҳара ҳгәыгра, ҳлахьынҵа.

Шьыжьымҭанын. Анаатә асуан.
Жәҩанахь аԥҵеиқәара хын.
Мраҭашәара ҳхыԥша аҿасуан,
Ԥхьаѣа ажәылара ҳаҿын.

АХЬЗ РЧАПОН

Ишәарҭан, ҳҭынчра аҕа иҳацәирҙуан,
Ҳааигәа дырхықәгылт ахраҟәа.
Аха лбаантәи ҳхьырԥар цәыртцуан,
Аҿеҟәа ирыхон раҕәараҟәа.

Аҿееимаа хьеиҩбжь иармацәысуан,
Абахә амца хәыҵыччон.

Бнатә шәарахгьы митә рыхҭысуан,
Арҩаш-ʒы ыԥо ихәыҵыҽҽеон.

Ҳхьырԥар рабџьар уа мцы аҳәозма,
Ҳхьырԥар ћазан шьхадгьылан.
Ршьаԥха баша уа икаҭәозма,
Абахә шәыгәра ԓҽадкылан.

Игылт кавказаа, игылт еизхәыцуа,
Ицәырган рыбаҩ аҵарра.
Еиқәҽырҵуан рымч ԓҽыцуа:
«Абыржәоуп ҳа ҳхаҵара!..»

Абџьар гәамҵуа уаћа ицәажәон,
Аҕа дызхымҵит ҳашьхала,
Ихшыбаҩ ћәаћәа анаћә-ʒы ажәуан,
Икажьын иҳәаҭҳажә хаххала.

Хьʒы зчаԥоз ҳа ҳар ду жәылон,
Аҕа дхырцеит ҳахрақәа.
Нхыҵћа илбаан, убрахь гәышԥыла
Ԥхьаћа ицон ҳа ҳаҕәҕәақәа.

САН БАХЬ

Сан, сыббонда,
Цқьа сгәабҵонда!
Абар сахьгылоу
баасзыԥши!

Хьҭа-мла сҳәоума,
Акы гәнызгоума,
Аха аҕа иҳақәлаз
сгәы имырши.

Смахәҽа поума,
Сеиҵахоума,

Мап, сан,
баасзыԥши!

Сгәамч еицнеиуеит,
Сшьа ԥхеиԥхеиуеит,
Сымра, сымза,
сиатҵә лашоит.

Сан, афронтаҷ
Сшыћоу ббонда,
Танкла ҳаҕа
дсырхәашоит.

Са санхысуа,
Схы мацәысуа,
Ҳаҕа игәатҷгатҵәћьа
иҵашәоит.

Сан, сыԥсадгьыл
Анышәнап гәыдкыл,
Ҭоуба иастаз
насыгӡоит.

Ҳаҕа иѡынтуа,
Бзанҵ изҷымҭуа,
Дԥырх сышнеиуа,
агәра бсыргоит!

* * *

Ажәеинраала аѡыха змада,
Аибашьра амца ануҷаҷҷо.
Ажәеинраала атәы зҳәәуада,
Ашьоуразы ашьа анкаҷҷео...

Аха иизар уа ажәеинраала,
Асолдаҭ ишьа ахьыжжы,

Иахалауеит уи хаҭала
Асолдаҭ иҽыҭыбжьы.

Уи шәахоит еиҵахарада,
Еибашьуеит аԥсынҵразы,
Саргьы схәарҭаҙам уи ада,
Исымоуп ѡызас ԥхьаҟазы!

АМЦЕИ АМААЛЫҚЬИ

Ҳара ҳналалт аибашьра аамҭа зҭааз аҳабла,
Уи аҽымзи илахьынҵацәгьаха абылра.
Зегь ҷьаҳанымха, ихлымҙаахха ихгылон ҳабла,
Зыԥсы ҭоу ҳәа аҙәыр дыҟоума убра!..

Игәыҭшьаагаха, аҭыҙҭыԥқәа рылѡа еишьылуа,
Зегьы еилажьуп аԥсҭазаара анбылҙа,
Аха ана-ара инхан уаҷьаҟқәак, урҭ ҟарулуа,
Абан иахьгылоу рымацара ицәыббылҙа.

Игәааау бжьасҵас, асолдаҭцәа ҳнызкылодаз,
Алѡа ҳналалт, амца рықәҵәишо ҳшьапқәа.
Ихыблаа-ҽыблаа аԥсцәа ахькажьу згәы мхәанчодаз,
Аха ҳнеиуан аццышә шыла наҳҽачуа.

Абар ассир ахьҳаԥгыла, ҳабла ртыѡуа,
Уа иаразнак иааилагылеит ҳа ҳхәы-ҳжьы:
Ҳара ҳҽаԥхьа, ауаҷьаҟаҽ, аа, иахьҭыѡуа
Игәыҷкаагаха амаалықь хәыҷ иҽыҭыбжьы.

О, дынҵаагеит, ибла хәычқәа еибарҙыг-ҙыгуа,
Даалаҳкәыцәааит ицыблыхаха амышәкәан.
Нас дабаҟоу гәыԥҳәыхшла дзыргәыбзыгуа,
Иан ажәрацәгьа, иан жәымҭацәгьа уа дбылхьан.

Лхәыҷи лареи иқьоуқьадха амца анрыжәла,
Ан разҟыда, лахьынҵацәгьала дангәаҟ,
Ирыцхраашаз данрықәымшәа уа уаԥыжәла,
Деиқәлырхарцаз лҵеи дҭакналҳаит ауаӷьаҟ...

О, аибашьра, быжьра-быжьҵәа ихырҭәҳәалаша,
Закәытә гәнаҳаузеи иннажьуа ҳлакҵаҷы!
Уи дызусҵада, иапҵьызгада – ишәиԥхьыҙхаша,
Ауаатәыԥса атымитыша иҭарԥшны?..

Аҙҟы дкьаасуеит, иблагәыҕрақәа ырмақаруа,
Аибашьра амца шәырцәа, иҳәошәа, деиҵақьуа,
Дырзынҳажьит ҳашьҭахь иаауаз асанитаруаа,
Абан дахьнарго афронт далго, изгәыкуа!

Ихьҙырҵозеи, ижәлахозеи, иԥеиԥшхозеи,
Макьаназы акгьы ззымҳәауа аҙыҟҙа?
Иира ашықәс, иира амш иарбанхозеи,
Нас шаҳаҭда даанхауама уи зынҙа?..

Мап, иразҟымԥеи иԥсынҵрымԥеи еиқәырхоуми,
Амца иалҵыз амаалықь хәыҷ ихаҭа!
Иара изыҳәан иқәлацәа зегь ҭынхацәоуми,
Анацәа зегь анра изырулап еимда.

Ибаргәузеи, Аиааира амш дахьҙырҳәагоуп,
Ԥажәижәаба шықәса ихыҵуеит уи сынтәа.
Зани заби рҳақ змырҙуа гәазырҳагоуп,
Аҭынчра аамҭа дасолдаҭуп уи уажәшьҭа!

ҲГӘЫДИБАКЫЛОН, ҲГӘЫ ҬШААУА

Екипажкаҷ ҵшьԥы ахацәа
Аибашьыга атанк хҵан.
Ҳтанк анҵыржәа, ианахацәа,
Ҳа ҳхаҭақәа танкра аауан.

Аха абан, абан есааира,
Ҳаҕа итанккәа ҳәаз-ҳәазо,
Ашҳам дәықәҵо, урҭ ахьааиуа,
Ҳдырҟьацырцаз ҳаԥсы шҭоу…

Ҳнеихәаԥшит ҳа, ҳагәқәа ҭрысуа,
Уа ҳанҵытцит, аҭабиа ахьжьу.
Ицома, изцома урҭ ҳаҕрысуа,
Ахамышҭыхәра ахьырзыԥшу?..

Ҳаԥшьѡыкгьы ҳгәыдибакылеит,
Ҷҭын цыблаахак ааимданы…
Ҳаҕа итанккәа «ҳадаҳкылеит»,
Ҳа ҳнап бомбақәа рҽакны.

Иԥжәон атанккәа, алѡа хтәалон,
Аԥсцәаҳа игәы ҭшьааua…
Ҳара ҳнеины аҭабиа ҳҭалон,
Ҳгәыдибакылон, ҳгәы ԥшааua.

О, усҟантәи ҳгәыдибакылара
Хашҭрак ҳәа ақәҳам сара сзы.
Жәпаѡ захьымҳеит агәыдкылара,
Аиааира аныҳбахоз аҽены.

Урҭ гәхьаазгоит, сыбла ихгылоуп,
Рбара сашьҭоуп иасымша.
Урҭ ргәыдкылара сҭахны сгылоуп,
Иахьа Аиааира амш анша.

Убри азакәхап шәызгәыдыскыло,
Са сгәы хьааua, сгәы ԥшааua,
Уажәтәи сѡызцәа, сгәы аанызкыло,
Шәа шәҽы избошәа рлакҭақәа!

«ԥСЫШӘАЛОУМА УШЦӘАЖӘА?»

Ишозу, ихәлозу – уаҩ изгәаҭауазма,
Еилаҩынтуан аԥсабара, алакыҵа ҵшәаа.
Афронтаҿ афронт ԥсҭазаара еиқәтәауазма,
Ҵхи-мши еилымхуа, иканаҭәон ашьа.

Ԧьанаҭгьы ԧьаҳанымгьы еинуцәҳартә имшаҭа,
Уҩызаҵәҟьа дуцәыʒыртә аамҭан ҳаҕеиҭа.
О, аҩызцәа, ақәлацәа, инхада, иҭахада?
Ус иҟан уахынлатәи афронт алакҵа.

Аха ԥхьаҟа ҳнеиуан, ҳжәылауа гәышԥыла,
Аҕа хәымга имцахә мцабзла ибылуа.
Зны-зынла аҩызцәа еиқәҿаҳҭуан гәаныла,
Инхада, иҭахада ҳәа ҳабжьы еиқәыргауа.

Ҳжәыло ус ҳашнеиуаз, исызгәамҭаʒакәа,
Снахҟьашеит убраҟа итатаʒа ауаҩ ихәамц.
– Узусҭада, уанаԧьалбеит, шәсыцхраа мҳәаʒакәа?! –
Аасҿҟьеит аԥсышәала ацәажәара сазгәамҵ.

– Уаԥсуоума, уарбан, ԥсышәалоума ушцәажәа? –
Дгьаҵәыҕьаҵәуа ҿааиҭит убра сзыхҟьашаз.
– Аԥсуаа шәабаҟоу? Ишәҳәа ахаҵарашәа! –
Нациҵан, иҿааиҵихт зиеҵәахә кашәауаз.

Ижәла, ихьʒ, иқыҵа – саҳәаха дахьымʒеит,
Иахьыцәаʒоз наунагʒа жәпаҩы рлахьынҵа.
Ишԥазурыз, дныжьны сара ԥхьаҟа сзымцеит,
Изқәаҭыԥ ааизылысхын, ашамҭазоуп санца.

Иццакуан, аҿнымкыл, сгәы мыжда саԥысуа,
Ашьаурахьы исыԥхьауан аԥсуара аҵас.
Ианаахәыҵҟьоз зны-зынла амцабз мацәысуа,
Снархьыԥшуан аҩызцәа ахьнеиуаз гагаҵас.

Абԥьар еиқәгәамҭуан, еицәажәауа игәрымуан,
Абԥьар шьаҙышуан, ирцәгьа ауахҭа.
Аԥсцәаҳа иҭыԥра дҭытцызшәа, дцыхлымуан...
Убас иҟан уахгьы-ҽынгьы афронт алакҭа.

Аха ԥхьаҟа ҳнеиуан, ҳжәылауа гәышԥыла,
Аҕа хәымга имцахә мцабзла ибылуа.
Зны-зынла аԥызцәа еиқәҿаҳҭуан гәаныла,
Инхада, иҭахада ҳәа ҳабжьы еиқәыргауа.

«Уаԥсуоума, уарбан, ԥсышәалоума ушцәажәа?» –
Иахьагь ибжьы гошәа збоит убра иҭахаз.
«Аԥсуаа шәабаҟоу? Ишәҳәа ахаҵарашәа!» –
Абарҭ роуп аҵыхәтәаҧза арԥыс иҭынхаз.

Убас шаҟаԥ рыхьҙи рыжәлеи еилкаажамкәа,
Шаҟа хаҵарашәа нрыжьзеи ибаҟаха!
Адунеиаҿ бзанҵык ԥсра-зра рыԥҳажамкәа,
Убырҭ ршьоуп, ргәоуп, рԥсоуп ҳаргьы ҳаиқәзырха.

Иҭахазгьы, инхазгьы ирзеиԥшуп аҧьыԥьра,
Аҭоурых дахашҭзом аҙәымзар-аҙәгьы.
Иҭахазгьы, инхазгьы еицырыхьчоит аҭынчра,
Аԥсадгьыл агәеисыбжь иадыруеит зегьы!

АЖӘЫЛАРААН

Ажәылара, ахамышҭыхәра,
Иахьеилажԥоу ԥхҙи шьеи,
Ажәылара, аҕа иҭаԥшыхәра,
Иахьеихҟьашо аԥси абзеи...

Ҳазҿыз жәыларан гәышԥыла,
Асолдаҵәа ҳдоумыжьха,
Дагьызмаха ҳаиҿагылан,
Амца ижәаҳҵон ҳаҕа.

Аха убраҟа иуаҳауамызт
«Аа, сҭахеит» ҳәа аҿыҵыбжьы.
Уа игәырмаҷхага игауамызт
Асолдаҭцәа ргәы ақьыбжьы.

О, ауаҩы мыжда иичҳаҙозеи,
Данаанахәауа абылра,
Ауаҩы мыжда иигәаҒьҙозеи,
Уи иҿанеиҭауа ашьоура!..

Ажәылара ашьҭахь алҩа халон
Адгьыл ныжьны, ицәыббылҙа.
Уа еибарҟыруа хыхь иҩхалон
Алаҳәажәқәа, бба-ббаҙа.

Аха адгьыл ҳгәы ннакылон,
Уи қәыԥсычҳауан ҳа ҳзы.
Адгьыл, адгьыл иаднакылон
Иҭахагәышьауаз рыԥсы...

Рԥьаз хылпақәа еилаарцыруа,
Абан иахьрывоу баҟаҵас,
Аԥша хьшәашәа рхауазыруа,
Игәыҭшьаагоуп ҳәҳәабыжьцас...

Ашьоура амҩа, аиааира амҩа,
Убрантәоуп урҭ ахьаауа,
Изыцәҭамшәо бзанҵыкгьы амра,
Ԥсра змыхьҙауа ахьиуа...

О, ауаҩы мыжда иичҳаҙозеи,
Уи данажәлауа абылра!
Иԥсадгьылаз иигәаҒьҙозеи,
Уи иҿанеиҭауа ашьоура!

СЫМШИРА СА САԥЫЛОИТ

Сымшира са саԥылоит аибашьра адәаҽы,
Аԥатԥасахатԥәҟьа аамҭа змада, ибабаҙа схы-сҽы...
Аха сԝызцәа сгәыдыркылоит, рыблакәа ччауа,
Рсолдаҭ қьышә ԥхақәа рыла рыԥсыԥ сҽарчуа.

Исыдныҳәало, флиагак ала ҽамԝак-ҽамԝак куа,
Ирылрыжьуеит ибжьамыжьҙакәа, сныҳәаҽа еимдауа.
Аԥыхәтәаанҙа сара сакәын «ҭабуп» ҳәара зыхәҭаз,
Аԥыхәтәаантәи аҽамԝакәын ҳа ҳафлиага иҭаз.

«Ҭабуп!» – сҳәан снарылаԥшит сԝызцәа ахьтәоу,
Аха исыжәло схы инҭагьежьит ахәыцрақәа схатәо:
«Афронт мԝаҽ сҭахарцоума сан сызлыхшауаз?
Афронт мца саблырцоума сгара злырҭысуаз?»

Абас «зыспҽеиԥшхазеи» ҳәа сара сгәы анцаҙа,
Убасҟаноуп сымшира хьмыҙг анасырга;
Убасҟаноуп дансырԥхашьа сан, сара сзыхшаз,
Убасҟаноуп са схатԥаԥшра сԝызцәагь анажьаз.

Аха мап, ԥьым сажәеинраала, ма уара исызҳәа,
Сԝызцәа реиԥш, хатԥагәыла сшаиааиуа аԥсра.
Убасҟаноуп схәыцра хьанҭа атԥкьысгьы инеиҳау,
«Ԥхьаҟа, ажәыларахь шәеиха!» – ҳәа априказ анҳау.

Абас сымшира схызгоит аибашьра адәаҽы,
Аԥатԥасахатԥәҟьа аамҭа змада, ибабаҙа схы-сҽы...
Аха сԝызцәа сгәыдыркылоит, рыблакәа ччауа,
Рсолдаҭ қьышә ԥхақәа рыла рыԥсыԥ сҽарчуа.

ГЫЦЬ АПАРТИЗАН

Абна днылсит, хәылпазшәакәын,
Итԥаауан еимашәы.

Аҵла хьырхәан ашәыб ақәын,
Икажьын асыршәы.
Амҩа дықәын имацара,
Дыццакуан хара.
Еимаԥсон ҭаҟа аграпара,
Иаҿын асоура.
Ихшәаауан ихы-иҿы, иԥынҵа,
Аха зегь ичҳан,
Днеит игаз аихамҩа аҟынӡа,
Абомба аиҵеит диан.

Дук мырҵыкәа уаҟа игәеиҵеит:
Аҕа идәыҕба аауан,
Нас иаразнак адәы иҿеиҵеит,
Гыԥь апартизан.
Абомба тҟәацит, алҩа ахалт,
Иҵәааит апаравоз;
Адәыҕба ҭрысит, зегь еидхалт,
Иҵахеит ӡәырҩы ицоз.
Еидыԥҿылт аидара тонқәа,
Иԥжәаз ҟалеит агәҭа,
Уа ихәашаз аҕа ивагонқәа
Кажьуп еиԥхьытта...

Абна днылалт, шарԥазшәакәын,
Гыԥь апартизан,
Аҵла хьырхәан ашәыб ақәын,
Амышгьы хкәахьан.

ДЫСШЬИТ АУАҨЫ

Дысшьит ауаҩы. Иззы, избан?
Дысшьит ауаҩы игәы ҭыблааны.
Дысшьит иара, са схы еиқәсырхан,
Аибашьра амцаҿ ҭоуба ҳәаны.

Дсымшьыр, сишьуан. Избан, иззы?
Даауан ҳаишьырц зегь ҳбылны.
Даауан ҳаигарц зегь ҳаимҵәаны,
Ҳажәлар ҟаиҵарц ихәуцәаны.

О, имариоума, имариоума,
Ауаҩытәыҩса игәы аҵыблаара?
Ауаҩы дызиз убри азоума,
Игәаҧьырцоума ауаҩы ишьра?

Имариазар, шәрызҵаа, ахәыҷқәа,
Абыда инхаз, заб дҵахаз.
Имариазар, шәрызҵаа иҵаацәа,
Гәырҩацәгьала зыҩны иҩнахаз.

Аха ауаҩы ишьра гәнаҳароума,
Ар аннеиуа ԥхьаҟа ашьоура?
Аҧа душаҵар, иара уишаҵоума?
Уи ауп изызгәаҧь саргьы ауаҩшьра.

Уи дзыхсырҟьаз, шәазҵаа, адгьыл,
Шәазҵаа аҵоурых, уаҩ шьала иҩу.
Уи дзыхсырҟьаз, шәазҵаа, аԥсадгьыл,
Нас еилышәкаап уи дзакә уаҩу.

Заҟаҩ шьузеи, заҟаҩ хәузеи
Аибашьра ахьӡала адәаҷы.
Заҟа гәырҩа ду ҵәахузеи
Ауаатәыҩса рыгәқәа рҷы.

О, аҵоурых, сара усмазҵаан,
Излоугәаҧьи ҳәа ауаҩшьра.
Суҳәоит, суҳәоит, ухы уазҵаа,
Уаҩ ҳрымгарцаз шьҵа еибашьра.

АХӘРАШӘА

Аԥсымра ацәаара, алѡеиқәара, аԥҭеиқәара,
Еилагьежьуан афронт мѡа иахьыхчыз,
Уа аԥсабара иашәнаҵозшәа амамеиқәара,
Еилаҳыҳон, еилаѡынтран зегьы зҿыз.

Ихәызи ишьызи еилзыргодаз, зегь былуазшәа,
Иахьеижәылоз, ҭынч аԥсыха змадаз уа...
Дгьыли жәѡани рымцашыра ҳабжьахазшәа,
Ҳаҕеи ҳареи ҳаиҿахысуан, ҳаицбылуа.

Афронт ашыкьыбжь лахьынҵацәгьа ҳардагәазшәа,
Еиқәҿаҳҭыргьы изаҳауадаз, изаҳа...
Аха убасҟан сызқәымгәыҕуаз саԥшааузшәа,
Абар лакәҵас аԥсуа хәрашәабжь ахьсаҳа!

О, ԥхыҳлоума, илабҿабоума, ма сгәы абжьоума? –
Иқақаҳа еилагылеит са схәы-сжьы.
Аҿцәырымгакәа, сцәалашәара ма сажьоума?
Анаԥьалбеит, еиҵагонда ахәрашәа абжьы!

Еиҵаагахит ихарамкәа, са сааигәара,
Сгылоуп, сыԥсны сыбзахазшәа, схьамҭаҳа,
Нас сҿынасхеит уахь, исхьыҳсо алѡеиқәара,
Снеихагылеит, о, даԥсуоуп, ахәрашәа зҳәауа...

Ҳаԥсы еилалеит, ҳгәы аԥха ҭалеит ҳанааидхала,
Ҳаиҟәынҷабло, ҳа ҳзеибамбо ҳазхара.
Ахәрашәа еицаххәеит, ҳахәра ҿаххәеит лаԥш хаала,
Аҭабиа хьшәашәаҿ ҳанааидтәала, ҳгәы ԥшааua.

Ҳазхараҵәҟьа ҳгәы анаҳҟыча ахәрашәала,
Иаргьы саргьы ҳахәра хьаақәа хҿызшәа аабеит.
Ҳазхараҵәҟьа ҳанеицәажәа хатәы бызшәала,
Иаргьы саргьы Аԥсны аабазшәа, ҳабла ччеит.

Убри ашьҭахьгьы ҳа ҳаицнеиуан мраҭашәарахь,
Убрахьынтәигьы иааира шәала ҳаицаахьеит.
Убри ашьҭахь ҳа ҳаицнеиуа аҭынч нхарахь,
Иаргьы саргьы ажәла ҟьо, ҳаицынхауеит.

АПАРТИЗАН ҬҲӘЫЗБА

Баргьы саргьы иаҳзеиԥшхеит
Апартизанцәа рхәышҭаара.
Баргьы срагьы иаҳԥеиԥшхеит
Партизанҵас ашьоура.

Быхьʒи быжәлеи ѡʒам хаҭала,
Урҭ ҵәахуп сара сгәаҟны.
Ибсырдыруамызт лакҭала
Бзиа бшызбоз итҵәахны.

Ибыцшәаҳәо, ба бахьчозшәа,
Сгәы быцныҟәон маʒала.
Сгәы ԥхашьон убас аҳәозшәа:
«Лыхьʒала ажәеинраала ѡла!»

О, ажәеинраала, усзаԥҵозар,
Цҳаражәҳәаѡыс уҟала,
Аиааира амш сзахьымʒозар,
Сцынхәрас ѡызара лзула!

Быхьʒи быжәлеи ѡʒам хаҭала,
Урҭ ҵәахуп сара сгәаҟны.
Шьҭа ибсырдыруеит жәеинраалала,
Бзиа бшызбоз итҵәахны.

ҲАРА ҲААУАН

Ԥшьы-шықәса инеиужьны
Аиааира азыҳәан ҳақәԥауан,

Аҭынчра ԥсҭазаара амҩа ааныжьны,
Аибашьра амҩала ҳцауан.

Ҳиааины, Аиааира анаага шьала,
Аара азыҳәан ҳамҩа аатуан.
Аиааира ззааиз лахьынҵала
Ҳгәыԥшаа-хыԥшаауа ҳауан.

Ҳзынаӡандаз ҳәа амҩа ҳақәын,
Амедалқәа ҳгәы иаркы,
Аха Аиааира ахаҭа акәын
Зегьы ҳҳамҭақәа рыцкы.

Ҳауан ҳҩызцәа ҳарзааҭгыло,
Зҳаҭгәынқәа ыҟоу ибаҟаха.
Урҭ рҽаԥхьа ҳа ҳҽаанкыло,
Ҳауан ҳхәыцрақәа мцаха...

Ҳауан ҳаԥсқәа еилалауа,
Изымаагәышьозеи ҳареи.
Ҳауан ҳара ҳарнаалауа
Агәыргьареи агәырҩареи.

О, уа инҳажьыз изҳацмаакәа,
Рыԥсы сакәыхшоуп сара...
Уажә избоушәоуп – ҿымҭӡакәа,
Иҳашьҭалан иаауашәа...

Ҳауан иҟазгьы, иҟамызгьы,
Ҳсолдаҭра амаҭәа шаҳшәыз,
Ҳауан изныҟәозгьы, изымныҟәозгьы,
Ҳауан ҳаарц иахьаҳзыԥшыз.

Шаҟаҩ гәыргьо иаҳԥылозыз, –
Анацәа, згәырҩа хьанҭаз.
Шаҟаҩ ргәыгра лаҕырӡхозыз, –
Зҵеицәа ззымаакәан инхаз.

Ҳаауан ҳа ҳаѡнқәа ҳархыларц,
Арра ԥхʒыфѡы ҳхышәшәа.
Ҳаауан ҳусқәа ҳархагыларц,
Ѡаԥхьа анхамѡа ду ҳҿеаншәа.

Ҳаауан ҳтәыла ахәра иамаз
Ҳаԥхʒаша ақәтәан арԍьара.
Ҳаауан арратә чынқәа шҳамаз,
Аҭынч фронт ахь еибашьра...

Ҳаауан ҳара ҳарнаалауа,
Агәырԍьареи агәырѡареи.
Ҳаауан ҳаԥсқәа еилалауа,
Ҳаԥсадгьыл дуи ҳареи.

ԤСРА ЗҚӘЫМ

Иихьчоз адгьыл агәеисыбжь игәеисыбжьушәа,
Дгылоуп зыхьʒ ҳзымдыруа асолдаҭ.
Иани иареи уа аиԥылара рԥеиԥшушәа,
Дгылоуп уи, ахәыцра хьанҭа иҿаҭ.

Дгылоуп, дгылан ҭоуба ҳаиҭарц иҭахушәа,
Зегьы идирхәарц иҭахушәа иԥсы.
Дгылоуп, иѡызцәа иќам рааира дазыԥшушәа,
Даԥсҟушәа урҭ зегь рыԥсынҵры.

Уахь днеиуеит, иара изыҳәан еидыҳәҳәало,
Ан, иара ихьʒала ашәҭқәа еизгауа,
Аҵеи фырхаҵа ихиҷсахьа лыбла адхало,
Бзанҵы иҷымцәо игәеисыбжь ахьгауа.

Зԥацәа хнымҳәыз абгьы днеиуеит, игәы еиқәҳәала
Агәыԍра дуʒʒа ҭаҵәахуа игәаҷы.
Абаќа ааигәа сқамк днықәтәоит иара ихала,
Ԥшьаала игәырѡақәа зегь аахҿены.

Уахь еицнеиуеит иқәыпҧшҙоу абиҧара,
Асолдатра зҧеиҧшхо ҧхьаҟа.
Иаман, иамоуп, иаиуеит зегь рыбзиабара,
Зыхьҙи зыжәлеи ҳзымдыруа ибаҟа.

Саргьы, сгәалашәара цәырго иҷаҧхьа,
Снеиуеит, иатәоу ажәақәа ҧшаауа.
Хьҙы амҭаҙакәа ажәеинраала санизаҧхьа,
Сҩызцәа ирышьҭалт сара сгәы ҧшаауа.

Урҭ абаҟоу, аха ргәеисыбжь еиқәтәаҙомеи,
Зыхәшҭаара амца мкьаҭаҙо наԥьнатә;
Урҭ абаҟоу, аха аҙәгьы даҳхеиршҭҙомеи
Зыхьҙи зыжәлеи ҳзымдыруа асолдатҳ.

Уи иҷаҧхьа сара схырхәауеит ҭоубала,
Уи иҷаҧхьа бзанҵ мчы амоума аҧсра!
Уи игәеисра агәеисрахааит са сажәеинраала,
Уи иҷаҧхьа асолдатра зуеит сара!

* * *

Исгәалашәоит ацинка шәақь, аура ду ҩызҙа,
Ицырцыруа ақәыпшыга, аԥыртә ҧса ҭарҙа,
Аҭабиаҷ схәыцуа, сшьамхы иқәкны, саркьа ҧеыхак кны,
Амҷтәы шьхәаҷ са ианыстеит ажәеинраала ҩны.

Ажәеинраала убас иалагон: «Сыхаара, с-Аҧсны,
Афронт аҷы сзыҟалонда уҵеира саҧсаны,
Афронт аҷгьы исыхьчонда аҧсуа иҟазшьа.
Афронт аҷгьы исмырҧхашьонда аҧсуара ашьа!..»

Убас зныстҵоз са сшәақь ашьхәа надрыҕәҕаало сгәы,
Шаҟантә сара иҵсырҟьахьазыз, ашьоуразы сҟәы...
Убри ашәақь ҙәыр ижәбозар, афронт мца ахҟьа,
Дизшәа ҧсуа поет хәыҷык, аҵықьхәа иҵшәырҟьа!

ИИУЕИТ АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

Афронт мҩаҿ, ашьеи аԥхʒи ахьеилатҵәоз,
Уа зны-зынла ажәеинраалақәа сзаауан,
Афронт мцаҿ, ʒәырҩ ргәеисра ахьеихәлацәоз,
Уа зны-зынла ажәеинраалақәа ииуан.

Ииуан схәыцраҿ, аибашьра алҩа ахьыҳантеиуа,
Схаҵа сеиԥш, ашьоура амҩа иазгәышьуа;
Ииуан сыблаҿ ҭаха сымҭо, сыргәаҵеиуа,
Схаҵа сеиԥш, аиааира амш иазхьуа.

Ииуан аҵабиаҿ амацәыс-блы рхатҵырҵыруа,
Ԥхьаҟа ижәылоз асолдатцәа ргәырҿантҵо,
Ииуан уаҟа абзарбзан бжьы рхагәыргәыруа,
Сыблокнотаҿ аибашьра ашьҭамҭақәа антҵо.

Исгәалашәоит, сажәеинраалак ус иалагон:
«О, сыԥсадгьыл, сылашара, сызкәыхшоу,
Уара уҟноуми ҳа ҳаԥстазаара ахьалаго,
Уара уоуми ҳа ҳфырхаҵара зыхшоу...»

Ииуан урҭ ахамышҭыхәра ҳанҭагылазгьы,
Иахьеилаҩынтуаз ажәеинраалеи абылфҩи,
Бԥьар гәышԥыла ҳаҷеи ҳареи ҳанеиԥылозгь,
Рразҟы аншәарҭаз аԥсабареи Ауаҩи.

Уахы-ҿныла ҳтанкқәа аннеилоз ԥхьаҟа ижәыло,
Урҭ ирыцын сыблокнот ацәаҳәақәа.
Еимгеимцарак уа иҟалозма, ашьа рыншәыло,
Иииааиуа-еитҵеиуа рыбжьара адгьыл ахьбылуа.

Амца ркуан уа станк зырныҟәоз азынԥьырқәа,
Ҳа ҳааигәара ҳаҷа ибомбақәа анԥжәа...
Амца ҳналсын, уаҳа ишԥаауаз аубиԥьырқәа,
Ҳтанк аанҳажьит абылфҩы хьанҭа ҳхышәшәа.

Сԥызцәеи сареи уажә акакәын ҳгәы нызкылоз:
Ҳаҕа итанкҟәа, абан уаҟа, хәба ахьҭахаз…
Аха иабаҟоу сыблокнот хәыч, схәыцра знылоз,
Уа ибылуама сажәеинраалақәа мцаха?..

Иблит, аха аибашьра амҵа ашьакәасҵаҿ,
Сԥызцәа иҭахаз ирзынсыжьызшәа збауеит,
Аиааира амш изахьымʒаз рашәаҳәараҿ,
Иҿыцʒа дырԥегь ажәеинраалақәа ииуеит.

ИЗЗЫПҬШУ АСОЛДАҬ

Имԥа ркыргьы, абзарбзанқәа неиҿаргыло,
Зегь акакәын, ԥхьаҟа днеиуан игәы еисуа.
Ицҳа ԥыржәаргь, бомба мцала иʒаарҟәрыло,
Зегь акакәын, аʒқәа дрыруан дыʒсауа.

Иқәлашьцаргьы, алԥеиқәара ибла ихчыло,
Зегь акакәын, дхьаҵʒауамызт шьҭахьҟа.
Имза тыԥуа аҿаҵәахыргьы, аҿекыдырʒыло,
Зегь акакәын, адгьыл дақәгәыҕуан ҵаҟа.

Зынгьы-ԥхынгьы тәара иқәʒамкәа, ашәақь нкылан,
Амца далан, амԥа дықәын, деибашьуан,
Зқьи ԥшьышәи жәаа мыш дуʒʒа инеиԥынкылан,
Иҵкәынра ашықәс хаақәа иреиҕьыз уа ибылуан.

О, афырхаҵа, игәахәтәы-еҵәа кыдыблаазаргьы,
Убриала зегь ҳразҟы-еҵәақәа ихьчеит.
Уи хаҭала ихьʒи ижәлеи ҳзымдыруазаргьы,
Зегь акоуп, ԥсра иқәʒамкәа даанхаʒеит.

Убри азакәхап, иара дзацу Аиааира Амш,
Аԥсабара зыркакаҷуа ес-ааԥынра.
Убри азакәхап, иара дзацу ԥхьаҟа мԥамш,
Есышықәса дызрыциуа ес-ииуа!

АЗӘГЬЫ ИЗЫМАРИАЗАМ

Изымариоу ԥьышәымшьааит аʒәгьы,
Изымдыруа аибашьра аҽҳәара,
Уахгьы-ҽынгьы илѡруа аԥхʒы,
Асолдаҭцәа рыматәа ашәҵара.

Изымариоу ԥьышәымшьааит аʒәгьы,
Иҟыруа хыхьынтә алаҳәақәа еимдо,
Иахыбаауа, иахаѡауа ашьафѡы,
Иара иѡызцәа ахьивыршьааз иантәо.

Изымариоу ԥьышәымшьаайт аʒәгьы,
Аԥсымра шәаԥшь, агага лаҟәуа,
Жәѡан абаҳчахьтә иеҵәахә ҷшәаны,
Бԥьар мцала иқәыԥшра анбылуа.

Изымариоу ԥьышәымшьааит аʒәгьы,
Аѡыза гәакьа иаҭара адамра
Дгәыԥшаа-хыԥшаа аибашьра адәаҟны,
Уи дааныжьны ихьаҵынгьы ацара.

Изымариоу ԥьышәымшьааит аʒәгьы,
Илаҕырʒқәа аргама ркаҭәара,
Ахаҵарашәа ихыѡуа аҵыхәтәаны,
«Бзиала!» – ҳәа аԥсадгьыл азҷыҵра.

Аха аԥсадгьыл дахашҵʒом аʒәгьы,
Аԥсадгьыл ауп зегь еилзыргауа.
Иҭаѡуп зегьы аԥсадгьыл агәаҟны,
Акгьы мшаҭо, акгьы мырʒуа изыхьчауа.

Аԥсадгьыл ауп ауаѡытәыѡса даазаны,
Зегь раԥхьаʒа иԥсынҵры мѡа зыʒбауа.
Аԥсадгьыл ауп ауаѡытәыѡса ҭоуба уны,
Зегь раԥхьаʒа иԥсҭазаара зиҭауа.

АҧХЬАТӘИ АБЗИАБАРА

Лхы-лҽы сахьа сҽаҷҷоит,
Лыхцәеиужь еилаҳа,
Фельдышь ҧцәахоушәа,
Уи лнаалон лара.
Бзиа дызбеит,
Зегь раҧхьа уи лоуп са сзеилаҳа,
Аха акгьы сызламҳәеит,
Ҳаиҧыртцит убра.

Сыхаара, сгәы иакәшәаз,
Дысхашҭуам ћазшьала,
Ҳаблакәа еицәажәт,
Аха сгәы иҧаз ус иҧан.
Ҳаиҧылар ҳаиҽысуан,
Ҳаҧхашьозшәа ҳа ҳхала,
Аха сыбзиабара
Есааира азҳауан.

Акыр ҭит.
Дырҽегьых дызбеит са сыхаара,
Ачеирҭаҿ уа ачеибгь
Езылгон лара;
Ишьҭылхын арадкәа,
Абгьиаҭәа аћатара
Иҿыхны лкалаҷкәыр
Лырҭәуан, дыццакуа.

Дынхьаҧшын уи сгәалҭеит,
Сылдырит хаҭала.
Ҳаблакәа еицәажәт,
Аха сгәы иҧаз ус иҧан.
Уаћа ҳаицрыҭит,
Ҳаидымхалт аамҭала,
Аха сыбзиабара

Есааира азҳауан.
Акыр ҭит.
Дырԥегьых уи дгәасҭахт, – ҳаннеиуаз,
Аҳәа ахьеилыршьуаз
Аибашьра адәаҿы.
Ихәны ишьҭаз уа иҿалҳәон,
Ашьаԥха ахьыкәеицеиуаз,
Уа ихәыҵқьоз амцала
Избон ла лхы-лҿы.
Дынхьаԥшын уа сгәалҭеит.

Сылдырит лакҭала,
Ҳаблақәа еицәажәт,
Аха сгәы иҭаз ус иҭан.
Ҳаидымхалт, ҳаицрыҵит,
Аха змадаз, ғәғәала
Еибашьран,
Ҳаԥсадгьыл еиқәхарц ҳәаҟьаран…

Ҳа ҳииаит,
Ҳиашамԥа иамыхьт еиҵахара,
Ҳаԥсадгьыл ду ҳахьчеит,
Ашьа азкаҭәаны.
Уи ашьҭахь акыр ҭит,
Са дгәасҭахт сыхаара,

Лыԥсы лшьон
Аҟәа абаҳча агәҭаны.
Дынхьаԥшын сылдырт,
Ҳаидтәалт гәбылрала,
Уи иласҳәеит имʒакәа,
Сгәы иҭаз зегь хтны.
Аҭак уа исмаҳазаргь,
Избон уи ллакҭала,
Уаҟа ҳаиԥырҵит,
Ашәҵқәа еимданы.

НАЗАЗА ИҲАЦУ

Шаƙаѡыда, шаƙаѡыда, ргәыҕырҧа
Хныркәышьак ҳәа амаҙамкәа уажәшьҭа,
Зцьынцьтәыла иахҧнызҵаз зыԥсынҵры,
Рыԥсҭазаара агәыҕра шрымаз уаҵәазы!..

Шаƙаѡыда, шаƙаѡыда, шаƙаѡҙа,
Зыҙбахә ыƙам, изахымлаз зыѡнаҧа!
Шаƙа нрыжьзеи ргәышԥ ашьала ѡымҧа ѡны.
Абиԥара мырԥхашьакәа ԥхьаƙазы!

Урҧ ршьа акәзар мраҧашәарахь хәылпазҙа,
Икыдзыртәало амра ашәаԥшь ƙаԥшьҙа!
Урҧ ргәеисыбжь ахаҧа акәзар ес-аапынра,
Раԥхьаҙатәи адыдбжьқәа ҳзырҳауа!

Урҧ рыблақәа рхаҧа ракәзар имцаха,
Жәѡангәы икыдло икәеицеиуа есуаха...
Урҧ рыԥс акәзар аԥша иасуа ашьшьы-шьшьы,
Аԥсабара зырлахҷыхуа есшьыжьы!..

Рыԥхҙы акәзар хыхьтә илеиуа ақәаԥсата,
Ашьац иаҵәараҷ араҙын ҙаҙа казыртәа...
Убырҧ ракәзар изыркакаҷуа ҳара ҳдәы,
Ашәҭыш ссирқәа ԥштәы-хкыла изырпыты!

Шаƙаѡыда, шаƙаѡыда, шаƙаѡыда,
Хныркәышьак ҳәа рымаҙамкәа уажәшьа,
Аԥьынцьтәыла иахҧнызҵаз зыԥсынҵры,
Зыԥсҭазаараҷ, агәыҕра нзыжьыз зегь ҳзын!..

О, урҧ ԥсҙом, урҧ зегь ыƙоуп ҳа ҳгәаƙны,
Зегь раҳауеит, зегь рбауеит, иааԥшны,
Аԥсҭазаараҷ зқәыԥшра ҳацу, ҳгәаҳеанҵа,
Есқьынгьы исолдаҭроу злахьынҵа!

Ҳаргьы ҳгылап дара реиԥш ҭоуба уны,
Рҭынчра еиламго, имырԥхашьакәа урҭ рыԥсы,
Ҳаргьы ҳгылап, урҭ ҟарулуа ԥхьаҟазы,
Аԥсҭазаараҿ даргьы ҳаргьы ҳразҟазы!

ИШӘГӘАЛАШӘЫРШӘАЛА, АҨЫЗЦӘА

Аҩызцәа, ишәгәалашәома
Хашҭра зқәым атәы,
Аибашьра иҳахҭнагахьоу
Агәаҟрақәа мбатәы?
Ишәгәалашәыршәала, имырӡкәа,
Ишәхашәмыршҭын бзанҵы,
Ҳанацәа рылаҕырӡқәа,
Ргәырҩацәгьа атәы!
Ишәхашәмыршҭын амра
Зыцәкьаҙахьоу ртәы!
Ишәгәалашәыршәала амҩа,
Ашьа зықәшуаз адәы,
Шаҟаҩ рыбаҩ уа ианԥсалоу,
Иахьымӡакәа ргәыхәтәы.
Шаҟаҩ рҭабиа ашьац хықәиаало,
Ианпыҟҟала адәы.
Ишәхашәмыршҭын, бомба-мцала
Адгьылҵәҟьа шбылуаз,
Аибашьра ду ахыԥшала
Агарақәа шҵысуаз,
Анацәа рмыткәмала
Ргәы шдырҕәҕәаз.
Ишәхашәмыршҭын, зыԥсҭазаара
Мца-қьоуқьадла иблыз,
Зынхара-нҵыра ашьҭамҭа
Қьаԥҭахарц иаҿыз,
Зыҷкәынраамҭаз ашлара

Зыхьʒаны икыҷыз.
Ишәхашәмыршҭын, заҟаѡы
Ргәыҕра аҵыхәтәа ҧҵәаз,
Ҭыʒгәыла шаҟаѡы
Аибашьра ихнарҵәаз.
Ишәхашәмыршҭын, шаҟаѡы
Аныда, абыда инхаз,
Ирыцҳахәха заҟаѡы
Напыда, шьапыда ииаз.
Ишәхашәмыршҭын, лахьынҵада
Шаҟа бжьыхаа еиқәтәаз,
Шаҟаѡ ражәеинраала бжатан
Ақьаад аҷы инхаз.
Шаҟаѡгьы рыбзиабара
Амра ацәҭашәахьоу,
Шаҟаѡ рнышәнап аԥсабара
Иналыгәгәа ицахьоу.
Ишәхашәмыршҭын,
Шаҟаѡ рыбаѡ шьҭыхны,
Рнышәынҭра ҟаҵаз,
Шаҟаѡ ркәымжәаԥшьқәа еиҵыхны,
Реишәаматәа кҷаз.
Шаҟаѡ рыʒырҭа еилкааʒамкәа,
Иныбжьаʒʒа ицаз.
Шаҟаѡ рыхьʒқәа рынʒамкәа,
Рызқәа ҭыԥ нхаз.
Ишәхашәмыршҭын, зыʒбахә мааѡыз,
Аха зыхьʒ аанхаз,
Аԥсадгьыл зыхьчауаз!
Абар, адгьыл иаалыѡуашәа,
Урҭ ргәеисыбжь гоит.
Абар, адгьыл иаалҵуашәа,
Рыгагақәа збоит.
Урҭ ргәеисыбжь акәушәа
Аапынра ҳзаазго,
Урҭ ргәеисыбжь лакәушәа,
Абан иахьго, иахьго!

Урҭ ҽырҭуеит ргәеисыбжьала:
«Еснагь шәгәышәҽаныз!»
Убырҭ роуп згәы ашьала
Аҭоурых ду зҩыз.
Ишәгәалашәыршәала иаҳҳаагахьоу,
Аибашьра аамҭа атәы.
Ишәхашәмыршҭын иҳахҭаагахьоу
Агәаҟрақәа ртәы.
Убырҭ зегьы ргәаларшәара
Ԥхьаҟазы иҵәахтәуп.
Убырҭ рыла аԥсҭазаара
Иаҳагьы ихьчатәуп!

АԤСУА СОЛДАҬ ИБАҟА

Аԥьынԥьтәылаз, хьаҵра иқәзамкәа,
Дахьеибашьуаз ҭоуба уны,
Ихы ақәиҵеит егьигзамкәа,
Аибашьра аилгара амш аҽны.

Агәыҕра змаз уи дреиуагәышьан,
Иҭаацәа ибон иааигәазаны,
Ахынҳәра амҩа дазԥшгәышьан,
Аха иеижьеит ираз҃ы.

Шьҭа шәааԥьхәаҩра изырурцоума
Апҟақәа ԥырны изааua,
Ҭынч игәеисыбжь рыхьчарцоума
Аапын ашәҭқәа зпытуа?

Днылагыло ашьац иаҵәара
Дызҭалоума шьҭа имзырха,
Ихәыцқәа инижьыз ҳаб даҳзааит ҳәа
Изиԥылоума игәырҕьаҵәа?..

Иԥҳәыс рыцҳа изылҭәахрыма
Иара изыҳәан шьҭа хәԥха.
Иара изыҳәан илʒахрыма
Кәымжәы шкәакәак неизыԥҟа?

Иқыҭа гәакьахь уи дзаарыма,
Уа идыргылахьоу збаҟа?
Аха иҩызцәа изааныжьрыма
Шьҭа наԥьнатә солдаҭра зуа?!

Афырхаҵа, зқәыԥшра еицамкуа,
Аԥсны аҵеира нагʒауа,
Ҷымҭ дгылоуп ԥсра иқәʒамкәа,
Игәеисыбжь ауп зыбжьы гауа.

...Иԥацәеи иареи шьҭа еиқәлацәоуми,
Абар еиԥылт уа еиҷаԥшуа.
Уажәшьҭа иара дрыхьчарцоуми,
Заб иҷаԥхьа ҭоуба зуа.

СХЫ АХЫЗБААУЕИТ

Ԥшьы-шықәса абԥьар ҳаҵан,
Сҩызцәагьы саргьы.
Ԥшьы-шықәса аибашьра ацын,
Ҳа ҳлахьынҵагьы.

Аха икьаҭомызт ҳгәаҵан
Агәыԥра ахәшԥырԥы.
Ҳара ҳгәы зегь агәыԥра аҵан,
Агәыԥра уаҵәазы!

Аха, рашәақәлара иахьымʒакәа,
Сықәлацәа жәпаҩы,
Инхеит, ргәыԥра зымнаʒакәа,
Аибашьра адәаҷы.

Схы ахызбаауеит урҭ рылымкаа
Са сгәыҕра аразҟы.
Схы ахызбаауеит урҭ рылымкаа
Ашәа аҳәарагьы.

Аха издыруеит урҭ шракәу
Сашәа ԥсыс иахоу,
Сықәлацәа иҟам рыԥс шакәу
Саргьы сыԥсы злаҭоу!

АҬҲА ЛЫСАЛАМ ШӘҞӘЫ

Алѡеиқәара ҳабла ҭнахуан,
Афронт ԥсҭазаара еилашуа.
Аха Аԥсадгьыл ҳа ҳгәы шьҭнахуан,
Асолдаҭцәа ршьа ахькашуа...

О, убасҟанҵәҟьа изыԥсоузеи
Иуоур асалам аѡнынтә,
Убасҟанҵәҟьа изыԥсаԥоузеи
Ажәақәак уҭаацәа рҟнытә!

Абар, дааиуеит аԥошьҭаагаѡ,
Амца ацралошәа ихы-иҷы.
Салам шәҟәык ԥхаӡа иааган,
Уа изиҭодашь знапаҷы?..

Иарҭмаҟ конверт хәыҷык ҭигоит,
Сѡыза гәакьа ижәла зныз.
Сѡыза дгәырҕьо иԥсы ааивигоит,
Сара сакәын баша иԥшыз...

Аха уи аԥхьаха изҭахуадаз,
Аконверт хәыҷ аахжәаны,

Ҭынч агәырҕьаха аамҭа змадаз,
Икәа инҭеиҵеит иаарҿены.

Ҳнеиуан амцабз ҳаннамкыло,
Ихамышҭыхәран уи аҿены.
Днеиуан сԝызагь, игәы ҭамгыло,
Еимгеимцарак дазыԥшны.

Иҳажәиҵауан аҕа итанкқәа,
Ҳамца игәыдлон илакь-лакьуа.
Еибарҟым-ҟымуа абзарбзанқәа,
Идды-мацәысуан, ишьаҟ-ʒыҟуа.

Ҳаҕа дхьаҵуан, мчымхарыла,
Ашьаҟәадаҵәҟьа ицрашәы.
Шьҭа асолдаҵцәа хыма-ԥсыма
Ҳаибаԥшаауан ҳҕьазкны.

Дабаҟоу сԝыза, дызбаʒомеи,
Еимгеимцарак иазыԥшыз?
Ҷыстуеит, аха аҭак ҟаиҵомеи,
Зконверт хәыҷ згәаҷы иҵәахыз...

Са сгәаҭеиуа иара сишьҭоуп,
Алԝеиқәара ганха сҿаҭ.
Абар, снеихаххит, аа, дахьышьҭоу,
Зыԥсы зхыҵуаз асолдаҭ.

Дԝеихан еергьҳәа икәа инҭигеит
Ихыртлаʒамкәа иҵаз ашәҟәы.
«Усзаԥхьа, суҳәоит!..» – ибжьы нҭигеит,
Инамҭо ԥсеивгара игәахы.

Ишәҟәы саԥхьоит, сыбжьы дысуа,
Сылабжышқәа ахьыкәкәауа,
Анбан ҟәазқәа еихьыс-еиԥысуа,
Ус рҳәон ацәаҳәақәа:

«Саб, сыхаара, саб, уеибгоума?
Саб, угәхьаазгауеит сара…
Саб, снапҩымҭа абар, иубоума,
Уԥҳа ашкол сҭалт сынтәа.

Саб, иаҳзуҩуа асаламқәа
Схала срыԥхьоит ожәшьҭа.
Саб, сҩызцәа аҳәгьы сиеицәамкәа
Ауп ишысҭауа атҵара…»

Ишәҟәы саԥхьоит, сыбжьы дысуа,
Сылабжышқәа ахьыкәкәауа,
Анбан ҟәазқәа еихьыс-еиԥысуа,
Абас рҳәон ацәаҳәақәа:

«Саб, ианбыкәу уанаҳзааиуа?
Сгәырҧьо, уԥылара сҭахуп.
Саб, угәхьаазгоит, есымшааира
Амҩахь сыбла ҭаа сыԥшуп…»

Аха, аб рыцҳа, кыр иаҳауама,
Ихьшәашәауа ихы-иҧы
Аҭак?
Аҭак аҳәыр ишәзиҩуама?!
Дыԥшуп аб иԥҳа хәычы!

УКРАИНА

Украина, Украина,
Сара исымоуп угәбылра,
Сахшазаргьы, сааҳазаргьы
Зыда схәарҭам Аԥсынра.

Сара издыруеит умч-улшара,
Уфырхатҵара ахыԥша,

Уара ужәлар згәы камҳауа,
Шаҟа икарҭәахьоу ашьа.

Украина, Украина,
Зыдәқәа бомбала ицәаҒәоу,
Шаҟа мцабз ухугахьоузеи,
Шаҟаѡ рыбаѡ уҵәаххьоу!..

Шаҟантә уа ҳацәнурхахьааз,
Ҳазырхаҵо ашьоура!
Шаҟантә уа ҳацәнурхахьааз,
Хы-цаҳәцаҳәала аҭахара!

Шаҟантә ҳагәқәа урҒәҒәахьааз,
Ҳа ҳаешьара агәаҷеанҵа!
Шаҟантә ҳгәыдибакылахьааз,
Ҳа ҳгәышҧы ћьаҟьақәа неидҵа!

Украина, ухьышьаргәыҵаҷ
Баҟахеит ашьаркәасҵа...
Аҧсуа ҵеицәагь хаҵарала
Уаҟа иҵынчуп рыҧсаҭа.

О, Украина, са сзы игәакьоу,
Уара угәыразра ҭбааҙа,
Уҷаҧхьа схырхәоит ҧсуа ҵасла
Сазыгәдуны улахьынҵа!

АУРЫС АШӘА

Аурыс ашәа сара сзыҳәан ѡашьара ақәҙам,
Са сархәыцуеит аурыс гәыҵбаа ду ибжьы,
Сазыҙырѡуеит са схатә еиҧш пату ақәҵан,
Сазыҙырѡуеит ажәлар рашәа аҧхҙы ахьшы.

Сыбла ихгылоит атәыла иссиру аԥшҙара,
Сгәы духоит сара уи ансаҳауа,
Сыбла ихгылоит игәазырҳагоу аԥсабара,
Сҽаԥхьа ицәырҵуеит Волгеи Дони рыԥшаҳәаҟәа.

Сыбла ихгылоит, ирымаҙамкәа ҭыхәаԥҵәара,
Акаршәра дуқәа, абаҳча ссирқәа, ачарҵақәа.
Сҽаԥхьа ицәырҵуеит иуарҳалха адәы иаҵәараҽ
Ачалаа зҟьауаз ахандеиҩцәа рмахәҽақәа.

Сыбла ихгылоит ноунагҙа ԥхҙашала
Зҽеидызкылаз амаганеи ажьаҳәеи.
Иҳаразкыз Абираҟ ҟаԥшь хьыҙла-ԥшала,
Хьыҙла-ԥшала иахагылаша адунеи!..

Сҽаԥхьа ицәырҵуеит Октиабр ду амч-алшара,
«Аврора» ахысыбжь Петроград аԥшаҳәаҽы.
Сыбла ихгылоит ахақәиҭра мра-лашара,
Аԥсҭазаараҽ зда ҳхәарҵаҙам зегьы.

Сҽаԥхьа ицәырҵуеит ахачҳара, афырхаҵара,
Аурыс жәлар рашәа ссирқәа ансаҳауа,
Сара испылоит ақәыԥшра, агәахәтәыхьҙара,
Ауаатәыҩса рразҟы агәрагара.

Аурыс ашәа сара иснаҭеит агәалаҟара,
Схатәы шәақәа схатә бжьыла исҳәаратәы.
Аурыс ашәа зегьы ирнаалоит убриаҟара,
Зегь рыбжьара рашәа еицнаҩлартә есқьынгьы!

АМҨАДУ

Амҩа инагоу, саркьа мҩоушәа сҽунызбалоит,
Укаҭрануп, уманшәалоуп зегь рызгьы.
Зегь узеиԥшуп, зегьы урзеиԥшуп, зегь унҙалоит,
Амҩадуҳәоуп ухьыҙ шырҳәауа зегьы.

Уахгьы-ҽынгьы мап ззымхәо мчы-лшароуп,
Хеигɜарада уаҵагылоушәа ахәура.
Уахгьы-ҽынгьы аапҵсара зқәым мҩа лашароуп,
Уахгьы-ҽынгьы иаҵагылоу амаҵура.

Ишьҭуххьоузеи шаҟа еидара капанɜамкәа,
Шаҟаҩ рышьҭа анылахьоузеи уа угәышпҵы!
Шаҟаҩ рашәабжь уныҩхьоузеи иҵаҩɜамкәа,
«Ихиру мҩамш!» – узырҳәахьуозеи шаҟаҩгьы!

Лада ицоугьы, ҩада ицоугьы рзыхәа уҧьынҧьуп,
Зегь ласкьазго, зегь ҩаскьазго амҩаду.
«Мшыбзиеи» «Бзиа убааити» ргәы узҭынчуп,
«Жәеинраалаҵас» ҩыран адгьыл уахьану.

Аха иабаҟоу, амшын ҷықәаҷ уҽаанукылоит,
Наҟ узхылом уара, иуман сшьаҷақәа.
Саргьы схәыцуа, сгәы саҧыҟьо уа схықәгылоит,
Иахьыспҵыло, уааила рҳәошәа ацәқәырпҳақәа.

Ацәқәырпҳақәа сҷаҧхьа ишьҭалоит, нас исцәыɜуеит,
Ацәқәырпҳа амҩа ыкәɜыҵлоит аҟәара.
Аха гәаныла ацәқәырпҳақәа сыҵашьыцуеит,
Сара сымҩа, уахьыдгьылтәуаз уара.

АИГӘЫЛАРА

Аҧьҵла дуқәа ҩба ҷарҧаруа,
Еиларша рмахәҷақәа,
Пша-цәгьеи, ҵаа-цәгьеи рхамақаруа,
Игылан рыҿрыҕәҕәа.

Афырҭынгьы рыбҕа азмырхәо,
Рымахәқәа мнааua,
Хҭарпа шкәакәоуп урҭ зеихырхәо,
Аɜынра анааua.

Рдацқәа анышәахь ирҵаулан,
Уиала рымч ааго,
Ҧанаѡ ашьха иаҽагылан,
Ашықәсқәа рыхго.

Убас иааиуан урҭ хаҵала,
Ирымамкәа гәырѡа,
Иаҙрыжәхьоушәа ргәаҵа иҵала,
Дәабшьха аԥша-ѡа.

Аха иаахылт зны аԥҵа еиқәара,
Ахашәа хы мба,
Иаҵашьыцуазшәа реигәылара
Аԥьҵлақәа ѡба.

Аԥҵақәа неилыс-ѡеилысит,
Рылахь ҵыршәааua,
Ақәа кыдхаҽы идыды-мацәысит,
Ажәѡан ҵыблааua.

Ус иаразнак убла ихтәало,
Амацәыс каҷҷо,
Аԥьқәа руакы иахьынԥашало,
Афы асит, еиҟәыԥьԥьо.

Азныказы иаагазҽеазуеит,
Икамҳарц аҽерыҕәҕәо,
Нас агәыла аҽеагәыднажьлеит,
Уиала ахы еиқәырхо.

Уи агәылоуп иаанызкылаз,
Шьҭа аԥсгьы злаҵоу;
Уи агәылоуп издызкылаз
Аидара ихьамҵоу.

Еҳ, ишԥаҟоу реидгылара,
Зыԥсынҵры еимадоу!..

Афытцәҟьагь иазгом реигәылара,
Агәы цқьа анрызҭоу!

СҽЫХӘА

Сҽеыхәа сҽеыжәлан инатцсырҟьонда,
«Чоу» ҳәа сышьхәа нарбаны,
Сҽеыхәа шрашьу сыздырбонда
Сѽызцәа, сықәлацәа еизганы!

Сҽеыхәа аҽеыѽқәа ирытцамхонда,
Агәышпы ылҳәа, иҧыруашәа,
Сҽеыхәа уа аҭарчеи азгонда,
Саман амзахь ицоушәа...

Нас ирҳәозар шәмаҳарызи:
«Арашьқәа раамҭа мѽасит шьҭа».
Ишкосмодромхаз шәымбарызи,
Аҽеыѽқәа ахьытцдырҟьо адәқәа!

Сҽеыхәа дақәыртәан дааргонда,
Сара сҭаца лҧы хѽаны,
Ачараҽ сҽеыхәа дыркәашонда,
Иамырбакәан уи ҟамчы.

Сара сҽеыхәа бзиа ирбонда
Схаҭа сеиҧш схәычқәагьы,
Урҭ са сҽеыхәа рызцәыргонда,
Са сыҧсыжра аҽҳәара аҽены!..

Нас иҭахозар шәымбарызи,
Сара схылцшьҭра азҳара.
Нас ҙәыр иҳәозар шәмаҳарызи:
«Шьҭа изкәадыруа аҽқәа».

АМАЛАҲӘА

Амалаҳәа ак соурц схырхәом,
Амалаҳәа акгьы сҭахым.
Аԥсҭазаарацҿ Анцәа исҟәырхуп,
Сыԥхӡаша, сцьабаа здым.

Амалаҳәа ашәҭыш сырҭаргь,
Схы ахызбаауеит са схазы.
Амалаҳәа ахь-ӡы сзыртаргь,
Уи иазхыхуам са сыԥсы.

Амалаҳәа аԥсҭазаара
Акы снаҭарц сазыԥшым.
Амалаҳәа амазара
Са сыԥсҭазаара иатәым.

Сыԥсҭазаарацҿ схы ҟәнысшьоит
Сумҭа ахьмаҷу ауаа рзы,
Аха сыԥсҭазаара иаԥьысшьоит
Амалаҳәа
Иахьыснамҭо сара акгьы.

АИБАШЬРА АҨХЬАТӘИ АМШ

Абри амш агәаларшәара
Сара сзы ихьанҭоуп.
Амамиқәаратә цәалашәара
Шысзаауа оумашәоуп.

Сгәы ҭаҵәуо, иҵыхьшәашәауа,
Сԥызцәа рлахьынҵа
Ахьыцәоу инеиуеит игәжәажәауа,
Саргьы сгәысҽанҵа.

Инеиуеит сгәы нҭгыла-ааҭгыло,
Инеиуеит иҵаауа,
Аибашьцәа рҳаҭгәынқәа ахьгылоу,
Ажәлақәа ԥшаауа.

Избоит адгьыл иқәѡуашәа
Уа иҵахаз рыбжьы.
Абан аҭоурых ықәнаѡуашәа –
Уа иҵахаз рыԥсы...

Ҷнаҭуеит амшқәа ирызҳарцаз,
Аҭынчра еиқәхарцы,
Ауаатәыѡса адгьыл рыхьчаларцаз,
Рыԥсы ҭанаҵы.

ТУЛАТӘИ АШӘАҚЬ

Иугәалашәоума, аҭабиа хьшәашәаҷ
Ҳгәыҕра ҷыда ахәышҭаара,
Асолдаҭцәа иаҳҳәоз ашәаҷ
Ухьʒ анаҳҵоз ҳара?

Иугәалашәоума, ианҳақәҵаауаз,
Ҳнапқәа ҳрыҵәҳәо ишҳарԥхоз,
Афронт аҟны ҳшьа анеицаауаз,
Ҳара ахысра шаҳгәаԥхоз?

О, бзанҵыкгьы хашҭра сзақәым
Уара ухысыбжь – аҵыхәтәантәи:
Аиааира Амш аҿеназакәын,
Уи азкын ҳразҟи ҳгәахәтәи.

Сара сшәақь, иуаҳауама,
Шьҭа усҵахуп даҿаказы:
Иузеиҕьасшьо сҳәоит аргама,
Рхы уадмырхәарц ашьразы.

Рхы уадмырхәарц гәнаҳарыла,
Шәиԥхьыʒ уқәымло бзанҵы,
Рхы уадырхәарц зегь ԥсынҵрыла,
Ргәахәтәы-мԥа ҭбаахарцы!..

Ма учархыган, ма уҷебыган,
Ма укаламны – снапаҟны,
Ма убасыган, ма уʒахыган,
Ма учамгәырны, убжьы хааны...

Муасҭага хьʒы-ԥша ʒырган,
Унырхаган ауаԥы изы,
Угәырґьаҷҳәаша насыԥ дырган,
Асабицәа аниуазы...

Абарҭқәа роуми иунысшьало,
Узанысҵо сыԥхьарца.
Абарҭқәа роуми еиԥызгало
Хәыҷгьы дугьы ҳлахьынҵа.

Тулатәи сшәакь, иуаҳауама,
Шьҭа усҭахуп убарҭ рзы:
Иузеиґьасшьо сҳәоит аргама,
Рхы уадмырхәарц ашьразы.

АУАԤЫ ИЗЫҲӘАН

Ауаԥы изыҳәан ауаԥраҵәҟьа –
Уи зегьы ирыцкуп.
Ауаԥы изыҳәан гәаартлаҵәҟьа
Аҟазаара хәшәуп.

Зуаԥрала ауаԥра ҭызго,
Шәыххь згааит зегьы!
Зуаԥрала зықәра зхызго,
Сшәыгымхааит саргьы.

Ауаԥраҽы сатәамхонда,
Уи акәхонда смал,
Ауаԥраҽы исзынагъонда,
Ауаа шәҽаԥхьа суал!..

Ауаԥратәәҟьа, ауаԥра бзиа,
Ишахҭныстәарыз сыԥсы!
Ауаԥратәәҟьа злоу рсиа,
Сзаныланда схаҭагьы!

АԤЫЗЦӘА

Сԥызцәа гәакьаҟәатәәҟьа, сԥызцәа,
Сшәыкәыхшааит сара!
Сгәырԥаҟәа зегь рҵыхәтәа ԥызҵәа
Шәара шәоуп, шәара!

Шәара шәоуми, ҳаиԥызараз
Ақәԥашьа сзырҵа.
Шәара шәоуми аизыразраз
Сжәылауа сҟазҵа.

Шәара шәоуп сара исыхцәажәа,
Саналага аԥра.
Шәара шәҽоуп иахьиз сашәа
«Ауаԥ изы ауаԥра».

Шәара шәоуп исыцеиԥызшо,
Исоургьы агәырԥа.
Шәара шәоуп ахәҭаақәа сзызшо,
Схьамырԥш зымԥа.

Шәара шәоуп са сгәамч алшара
Иалазҵауа ашьа.
Шәара шәоуп сыбзиабара
Раԥхьаҙа изыԥшьа.

Шәара ижәдыруаз, зегь иаҳзеиҧу.
Ҳаԥсы ҭанаҵы,
Аиѳызара гәакьа иеиҧу
Шыҟам даҽеа хәшәы.

Убригь сзашьҭоу шәара шәзыноуп,
Маҷзак – са схазгьы...
Шәара шәҟынтә исҵаху шәа шәзиноуп,
Сышәѳызазарц есқьынгьы.

СГӘЫ ЕИСУАНАҴЫ

Ушлеит-ба? Уажәҙеит-ба?
Моумоу!
Уааԥсеит-ба? Ууанхеит-ба?
Моумоу!
Срылоумԥхьаҙан макьана
Урҵқәа зегь змоу.

Убзиабара цеит-ба?
Моумоу!
Уҷкәынра канҙеит-ба?
Моумоу!
Срылоумԥхьаҙан макьана
Урҵқәа зегь змоу.

Избанзар, зда схәарҭам
Сыԥсадгьыл Аԥсынра,
Сышлара аапынроушәа
Снарбоит сара абра.

Избанзар, исгәадуроу
Сышьхақәа рлакҵа,
Сааԥсара ԥсшьароушәа
Днарбоит сшьамхқәа.

Избанзар, зынгьы-ԥхынгьы
Сышәҭқәа ахьпытуа,
Сыбзиабара мцоушәа
Збоит, сгәы еилашуа.

Ус анакәха, ажәра
Сҽасҭауам бзанҵы,
Ус анакәха, шәсыԥгәыԥ,
Са сгәы еисуанаҵы!

РҴЕИРА САԤСАНЫ

Сыԥсуа шьхаԥәа еиԥәыгьазгьазуа,
Хҭарԥа шкәакәа зхоу!
Урҭ рыдлаԥса сара ишԥазуеи
Иныжь хара санцо?!

Аха исыцуп сахьцалакгьы,
Аныҳәаԥхьыз санцо,
О, сышьхаԥәа, иахьабалакгьы
Спагьаза сҟазҵо!

Саԥхьа игылоуп рҽмырҵысзакәа,
Урҭ сырԥоуп саргьы.
Исхагылашт ҷымҭзакәа
Са саныԥсуагьы.

Аха сыԥсаанза шәак сызрызҳәонда,
Ԥсра зԥәым бзанҵы.
Убриала сагьзыҟалондаз,
Рҵеира саԥсаны!

АԤСУА ИРАЗҞЫ

Адгьыл, адгьыл, Аԥсынра адгьыл, аԥсуа ираззҟы,
Наунагза ԥхьаҟа измеидаз ихаҭа иԥсы,

Ухьӡ-ухьымӡҕ ихы иадҵан, аныс уҟаҵаны,
Духӡыӡааua хьӡыс иуиҭеит ԥсышәала «Аԥсны».

Аброуп раԥхьаӡа иахьыкәѽыз иантҵәҟьа лбызшәа,
Ишьҭамырӡган изыҟалаз ираздҟы еиқәыршәа.
Аброуп, аброуп абжьы цәырган аԥсуа иԥхьарца,
Афырхацәа рыхьӡ зырган уи иахьаннаҵа.

Аброуп раԥхьа ажьира ргылан, аԥь-рацәа рцаны,
Аԥсынгьари длахагылан, уа ацыԥхь кардды,
Архышьнақәа ахьеиҿаԥсаз, инапы еиҟәыдды,
Аныха уи дахьамҵаныҳәаз, ицәашьхәы былны.

Аброуп раԥхьа чара ахьиуз, имҳара цқьаӡа,
Аҭӡаҿ ауарҳал ахьыкнеиҳаз, аҿацә сахьа анҵа,
Игәы змеидаз илашара, длеиҿеырбо маӡа,
Иахьишәиҵаз иԥсуа кәымжәы, иӡара калаӡа.

Аброуп иахьиз иара иламыс, иуаѽра, иҟазшьа,
Ахаҳәтә баашқәа ахьиргылаз иԥхӡы рхьырша,
Дшьамхнышлан ҭоуба ахьиҳәаз ажәѽан дазԥшуа,
Уи дзеиԥхыӡуаз ахақәиҵра иахьазкеиҵәа ишьа.

Абра игылоу ашьха зышқәа ԥсуа шьала иԥшьоуп,
Абна ссирқәа, абаҳча шәҭышқәа инапала ишоуп...
Абра илеиуа саркьа ԥсуа гәушәа ицқьоуп,
Дара зхылҵуа ахраш дуқәа ргәышԥы иахшоуп.

Абрантә ицазаргьы амҳаԥьырқәа, имырӡкәа рқьаԥҵа,
Аҳра-тәра аамҵа азынҵьырқәа ԥыххааса еилаҵа,
Уи иоуп алакә лабҿабазтәыз, зегь ҳгәыгырҵа,
Аԥсынтәыла абас имразтәыз ЛЕНИН ду ихаҵа!

Абри адгьыл, о, сыԥсадгьыл, бзанҵ иҵамшәо мроуп,
Иара аԥсуа ираздҟазыҳәан инымҵәауа аапынроуп,
Игәазырҳагоу, иԥсыршьагоу, ибеиуоу хәышҭаароуп,
Саси-ԥшәымеи реиѽызара зырԥшӡоу ѽнарҵоуп.

Иахьа абарҭқәа зегьы рзыҳәан ныҳәоуп Аԥсынра!
Наунагӡа аразҟы ӡбоупаз гәыргьароуп абра.
Иԥхалааит, нас, уара умра, умра – сгәыгырҭа,
Игалааит нас уара уашәа, уашәа – «Шьардаамҭа!»

СЫШЬХАҚӘА РГӘЕИСРА

Шәгылоуп, сышьхақәа
шәҕьазҕьазуа, шәҟәиҭӡа,
Шәгәы еисуеит шәиижьҭеи,
еицамкуа шәлакҭа.
Шәгылоуп са сышьхақәа,
атәара шәақәиҭӡам,
Хаҵгылара азыжәуашәа
шәыԥсадгьыл ахаҵа.

Сышьхақәа шәоума
аихаҵгылара зҷырҵааз,
Сышьхауаа гәыразқәа,
гәадура зыгӡам!
Сышьхақәа шәҷакәзар
урҭ иахьышьҭыркааз
Аламыс, апату,
ԥсахра ҳәа зықәӡам!..

Шәа шәоума, згәаҟынтә
аԥсуаа ахыбааӡамкәа,
Ауаҩытәыҩса иҩын-ҩықәра
агәашә рзазыртыз?!
Нарҭаа дуқәа, гәыԥьбарареи
хаҵареи рыгӡамкәа,
Сышьхақәа ишәгәылсаноума
аҟыбаҩ шыддыркыз?

О, шәгылоуп, сышьхақәа,
бзанҵы шәҭыԥ еиҭамкуа,

Згәышҧы дуу ар ду реиҧш,
тоуба шәҳәауашәа.
Шәгылоуп шәышгылац,
хьатҵрак ҳәа шәыкәзамкәа,
Ҳа ҳгәырҕьараз, ҳтынчраз
ћарулра жәуашәа.

Сышьхакәа, ишәыгәтылсоу
ахаҳә-ҧҿыхакәа рыла,
Ҳа ҳабдуцәа рнышәынтракәа
мызззауа икәыршоуп.
Са сышьхакәа шәѽытцала
ахаҳә жәпа еихаргыла,
Егри Гагреи еимадоушәа,
абаашхәтца рыбжьгоуп.

Сара игәастоит сацәымѽашьо
абахә ацаћьара,
Раҧхьазатәи аҧсуа
ишьтакәа анпыћћа.
Сара игәастоит сышьхаруаа
рхыхьчарта абаагәара,
Урт шәара ишәыдћатцалоуп,
рсахьакәа еилыкка.

Сышьхаруаа рыҧхзашала
итцәыҕьазшәа сыҧсадгьыл,
Избоит иара шбаҳчахаз
иахьа ауроузоуроу.
Сышьхакәа, шәҿахәы шәҳәауеит
сара сбызшәа шәҽадкыл,
Уи шәзымҳәар, уи шәцәызыр,
ишбзоу ҧсроуп.

Шәара шәѽытцаҿ аштакәа
иртыѽуан, иртыѽуеит

Аԥсуа гәҭлыхқәа
рфырхаҵара аҭыҙшәа.
Шәара шәгәеисра ҵаулаҿ
ианыѡуан, ианыѡуеит
Сыԥхьарцеи сҿырпыни
ирнаалауа сбызшәа.

Сара сышьха рѡашқәагь
са сбызшәала ицәажәоит,
Сара сбызшәа рнаалоит
сбаҳчақәа рхы-рҿы.
Уиала саргьы сгәырҕьоит,
уиала зных сыгәжәажәоит,
Уи наԥьнатә ианыѡлароуп
сышьхақәа шәгәаҿы.

Шәгылаз убас, сышьхақәа,
есқьынагь шәшьаҳиҵҙа,
Шәгәы еислааит зықьнашықәса,
еицамкуа шәлакҵа!
Иазҳалааит шәа шәышьҭамҵа,
атәара шәақәиҵҙам,
Хаҵгылара азыжәула
шәыԥсадгьыл ахаҵа!

УҿУМЫРԤАГЬАН

Уҿеумырԥагьан, уҿеумырчҙан,
Иахьа исоуит ҳәа амаҵура,
Иумҟьашьын, хьымҙг аумырган,
Зегь ирыцку ауаѡра.

Уҿеумырԥагьан, уҿеумырчҙан.
Сыѡнатәеит ҳәа акабинет.
Иуцәыргар ҳәа угәы уҿоумырган,
Уаргьы аамҵала уаҟа унеит.

Аус злоу уантә ацашьоуп,
Убырҭгьы ыҟоуп ѡбаҟа…
Ауаѡ иԥсҭазара ус иацашьоуп:
Зны – ѡадаҟа, зны – хланҵҟа…

Иуадаѡуп, ишакәхалакгьы,
Ауаѡытәыѡса иԥсы арҭәра…
Аха зегьы, иреиҕьуп, уахьцалакгьы,
Уара иумырӡыр ауаѡра!

УСМЕИГӠАН АКАЗЫ!

Аԥсҭазаара, усыԥхьала,
Са сгәы еисуанаҵы,
Аԥсҭазаара, усыхәала,
Усмеигӡан аказы!

Аԥсҭазаара, сумыртәароуп,
Ҭынч сҟәазгаӡа.
Меигӡарахда искаурҭәароуп
Са сыԥхӡы ҵааӡа.

Аԥсҭазаара, сыргәаҭеиуа,
Ақәԥарашҟа сга.
Исыҵоумкын сѡызцәа ахьнеиуа,
Урҭ сыгәра дырга.

Аԥсҭазаара ухәышҭаара амца
Сыҿҳәакны сыбжьа,
Ҳа ҳабацәа рҭоуба амца
Саҵаныҳә, сыԥшьа!

Аԥсҭазаара, уара уеидара
Саҵаҵа, сныҟәца,
Сан-Сыԥсадгьыл абзиабара
Аныҟәгашьа сырҵа.

Аԥсҭазаара, усыԥхьала,
Са сгәы еисуанаҵы,
Аԥсҭазаара, усыхала,
Усмеигӡан аказы!

* * *

Кьыршьал Чачхалиа изкны

Сыԥшуп абжьы гандаз ҳәа
Са сыѡнашә аҵәҵәа;
Сѡыза гәакьа даандаз ҳәа
Сыԥшуп сгәырҕьаҵәа!

Мап, акы сзааигандаз ҳәа
Акәӡам са сзыԥшу.
Ҳгәырҕьо ҳаибабандаз ҳәа
Ауп сара сызҿу.

Аѡызеи аѡызеи реибабара
Аѡыза изын ихәшәуп...
Аѡызеи аѡызеи реимадара
Аус азынгьы имшуп.

Сыԥшуп абжьы гандаз ҳәа
Са сыѡнашә аҵәҵәа;
Сѡыза гәакьа даандаз ҳәа
Сыԥшуп сгәырҕьаҵәа!

АХАТӘЫ БЫЗШӘА

Уҽацәхьоумкын, уарбанзаалак,
Ухатәы бызшәа аҳәара,
Уацәыԥхамшьан, ианакәызаалак
Уиала убжьы аргара.

Ҽакы уҵааиҙа, уарбанзаалак,
Ухатәы бызшәа ҵа,
Убриала ԥхьаҟа ишулшо
Ашьаҿа ҟаҵа!
Убриала угара ҟазҵаз
Уабду игәы нагҙа,
Убриала угарашәа зҳәаз
Уанду лгәы ҟаҵа!
Урҭ адунеи ианаԥырҵуа,
Рышьҭамҭа азырҳа,
Хатәы бызшәала, рхан иаурсуа,
Ахаҳәаҿ ҳәоук анҵа!
Уԥсы шҭоу ухатәы бызшәа
Аԥсра анахьҙа,
Ухатәы бызшәа тәымушәа
Уара угәы анаҵәаца,
Убысҟан ауп быжьра-быжьҵәа
Ухаҭажә уанца.
Ухатәы бызшәала урҽашқәа
Шуаҵәажәо еилкаа.
Хатәы бызшәала умшын цәқәырпҵа
Шуахәыҵхәыҵуа ба!
Хатәы бызшәала ушьхақәа
Ргәы шеисуа еилырга.
Урҭ ашьхақәа рхаҳә адырпҵан
Абаҟа шьҭаҵа,
Убриала згәыԥҳәы уааҙаз
Уан лгәы ҟаҵа.
Убриала зшьа улоу
Уаб игәы нагҙа!
Убриала имыӡӡауа
Абаҟақәа аԥҵа,
Убриала уара иуҵәыҙхьоу
Дырҽегь рыԥсы ҭаҵа!

ИПАТРЕҬ КНАҲАУП

Ипатреҭ кнаҳауп хыхь, азалаҷы,
Арамка хәыҷ иҵасаны.
Дсыхәаԥшуеит уа снысналар,
Дшәыхәаԥшуеит, шәнеир шәаргьы.
Дҳахәаԥшуеит ихатә ҟазшьала,
Қыстаара аҵамкәа илакҵа.
Ипатреҭала, иԥшышьала
Дышуаҫ иашоу убоит еиҵа.
Иҷуирдыруеит, иԥсы ҭоушәа;
Иуиҵошәа агәаҷанра.
Духәаԥшуеит, унаскьеигошәа,
Духәаԥшуеит ҷымҭ иара.
Нас днахыгәгәа иҵәҫаншьап-гәара
Дабабжьаҙи уи шьыжьымҭан?!
Инышәынҵра ыҟам иҫн ааигәара,
Лнапы ықәылшьуам уаҟа иан.
Даап ҳәа иқәгәыҕуам ихшара,
Иақәҵырхт ипатреҭ рыԥшаан.
Абан, иахькыду акәасҟьа азалаҷ,
Арамка хәыҷ иҵасаны.
Дрыхәаԥшуеит, иҵеицәа ҫналар,
Дҳахәаԥшуеит ҳнеир ҳаргьы.

АУАҪРА РЫХЬЧАРЦ

Ауаҫи Ауаҫи еидгылауеит,
Ауаҫра ҟалар;
Ауаҫи Ауаҫи еицылауеит,
Рыԥхҙы еицкаҵәар.

Аха еизыҵҟьоит, еижәылауеит,
Рыбжьара ацәгьа уҳәар;
Абашазгьы еиҷагылауеит,
Рыламыс хәыҷхар.

Ауаѡи Ауаѡи еидгыларoуп,
Ауаѡра мхәанчарц.
Ауаѡи Ауаѡи еиԥыларoуп,
Ауаѡра рыхьчарц.

МАКЬАНАЗЫ

Макьаназы сызхара
Адунеи сымбац.
Макьаназы сызҳара
Бжарагьы имнаӡац.

Макьаназы ишыстаху,
Ԛ-ажәакгьы смыѡӡац,
Сызтахым, ма сызтаху,
Цқьатәҟьа еилсмыргац.

Макьаназы сыԥшқоу ԥьысшьоит,
«Схәыҷы» лҳәоит сан.
Макьаназы сумта ҟәнысшьоит,
Исышәымтан гәыбган.

Макьаназы са ссолдатуп,
Сгәы еилашуеит зынӡас!
Зыбжьы схоугьы ԥсуа милатуп,
Сагьыԥсуеит убас.

КОНСТАНТИН СИМОНОВ УАХЬ!

Исгәалашәоит, раԥхьа уаннеиз аԥсуа иѡнаҳа,
Исгәалашәоит, разҟыла иҳәын уа зегь рлакҳа.
Ԥанаѡ ашьха ашьапаҷ акәын. Игәырҕьон анхацәа,
Салам урҳон иузгәакьоу Сасрыҟәа иԥацәа.

Исгәалашәоит, угәыдыркылон ҳа ҳабацәа ччо,
Нарҳаа дуқәа ртцеи дхынҳәызшәа, гәырҕьаран Ҷлоу.

Исгәалашәоит, уанақәдыртәаз икәадырны Бзоу,
Уаапышәырччан ишнатцурҟьаз, убжьы ақәырган «Чоу!”

Иахьа Аимара амҩахәасҭаҷ уара ушьҭа ануп,
Аимаратәи ацыха-зыхьқәа иахьагьы иузыпшуп,
Уа абаақәатцәҟьа, абахәқәатцәҟьа убара рҭахуп,
Уара ухьзала аҷамаҷатцәҟьа гәыкала итцәахуп.

Уара гәыкалоуп ушазыҟоу уашьеитцыб ихәышҭаара,
Гәыкалатцәҟьоуп ушазыҟоу аешьара, ауаҩра.
Ишпоунаало, ишпоурбеио аурыс ду иҟазшьа,
Ишпоудыруеи, ишпоуныруеи аешьа ду ишьа!

О, иудыруазааит, иузыразуп апсуаа ҳгәы,
Избан акәзар уи амадоуп Урыстәыла агәы.
Сара издыруеит, псынтцрыла ҩынҩықәра уахьзоит,
Избан акәзар Апсынтәыла пас уҟанатцеит!

АШӘҬАА3АҨ

Ашәҭ рыхкы-жәла данцәахәушәа, иблақәа ҭыцьцьо,
Ашәҭ бгьыцқәа ибла ихушәа, илакыҵа ччо,
Ашәҭ ҟәымшәышәқәа иҷерыдкыло, рымати зыпшьо,
Тәанчаҩыс дузыпхьазом, аусура зылшо!..

Уи ипсҭазаара зыдҳәалоу ашәҭқәа рыпсоуп,
Урҭ рзыҳәан ипхзаша зазоуп, қәапсатоуп,
Уи ичкәынра иззырхынҳәуа ашәҭқәа рыфҩоуп,
Уи ишлара ааԥныстәуа ашәҭқәа рпытроуп.

Абза изыҳәан игәазырҳагоуп, ахаацәа рхьыкәкәа,
Аира азыҳәан игәыргьаҷҳәашоуп, апшзара шьҭуа.
Рыбзиабара иашаҳаҵуп, зыгәқәа еиҷынҵәааua,
Аҟапшьқәа, ашкәакәақәа, аҩежьқәа еицпытуа.

О, ашәҭаазаҩ, иагымхаша агәыргьареи аиреи,
Абзиабара зраргамауа адацқәа умаазауеи…

0, ашәҭааҙаԥ, изырԥшҙауа збыргреи зҿареи,
Нагҙара ақәзааит уԥсҭазаара, ушәҭкәа рдунеи!

САРГЬЫ БЫСГӘАԤХОИТ

Аԥшра бзиа, асахьа бзиа
Иатҵәахуеит шәыграк,
Аха ибмоур агәаҭа бзиа,
Бдырҿхәом оумак.
Аԥбагь анбоу, рхы нақәтца,
Ибеиҿеырбо жәпаԥхоит.
Быхгьы ҳаҭыр аныбзақәтца,
Саргьы быСгәаԥхоит.

* * *

А. Лашәриа ихьзынҧылоуп

Амԥа сықәым сымацара
Сылахь еиқәышьшьы,
Амԥа сықәуп, амра-цара
Ахьыԥхо икажжы.

Амԥа сықәуп, сԥызцәа, сԥызцәа
Ахьану жәпаԥы,
Амԥа сықәуп, амԥанызцәа
Ахьсымоу сгәы азҳаны.

Аха уи амԥаҿ сгәы ҭызшьааша
Сԥылалоит зынгьы:
Иеҵәа кыдшәеит сԥыза иаша,
Сзимыхәакәа акгьы.

Уи азыҳәан измурызеи,
Сеигҙарым сыԥсы.

Аха уеизгьы, изызʒарызеи,
Исызҭаҵом иԥсы.

Са ишԥазури, уи исзынижьит,
Аҩыза игәеисра абжьы.
Ус анакәха, ҳкеибамыжьит,
Ҳалахь еиқәышьшьы.

СЫҶКӘЫНРА

Са сыҷкәынра мҩасит қьафла,
Хәша-хҷаҭла ичо,
Уи схызымгеит сара лафла,
Ссамырҟәыл хырҷо.

Са сыҷкәынра зны исолдаҭуан,
Ашәақь-мца аҽаҷҷо,
Зны абԥьар иаҵан, ипартизануан,
Ауалԥшьа нагʒо.

Са сыҷкәынра сҩызцәа ишәыцын,
Шәангәырҩо игәырҩо,
Шәара шәыла агәы шьҭыҵын,
Шәаншәаҳәо ишәаҳәо!

Баша имҩасны иниагәгәа ицазар,
Са соуп аара зду.
Аха уи акралшаʒазар,
Шәара шәоуп изтәу!

АСАКАРАҼ

Абар, сжакьеи схахәы-шлареи
Ибыбышʒа иааинчылт.
Сареи, сбыргреи, сқәыԥшреи
АсакараҼ ҳааиҽагылт.

Сара сыччан, иаргьы дыччеит,
Лабҽаба сыжьжьо.
Сара сгәырҩан, иаргьы дгәырҩеит,
Саркьоуп иҳабжьоу.

Шьаҽак ҟасҵан, иаргьы иҟеиҵеит,
Хаа дысҽаԥшуа.
Шьҭахьҟа сеихан, иаргьы деихеит,
Ҳаицәԥхашьауа.

Сара сгьежьын, иаргьы дгьежьит,
Иблақәа шанхо.
Сара схынҳәын, иаргьы дхынҳәит,
Иарбан ҳгәы ззынхо…

Сара сцауеит, иаргьы дцауеит,
Иарбан иаҳзынхо?
Сара сыԥсыр, иаргьы дыԥсуеит,
Иарбан иаҳҭынхо?

Сара срахәхар, иаргьы драхәхоит,
Уи ауп ихьымʒыӷхо,
Сара суаҩхар, иаргьы дуаҩхоит,
Убри ауп инхо.

…Саргьы сышлоуп, иаргьы дышлоуп,
Аха игәынгатәым.
Ашлареи аҷкәынреи рҳәаа еилоуп,
Уи хьымʒӷшьатәым.

0, асаркьа ишәнарбонда,
Заҟа иқәыԥшу сгәы.
Сыҷкәынра еиҵалагонда,
Мап шамҳәарыз,
ишгәырӷьарыз,
Ишлахьоу схахәы!

СХӘЫЦРАҚӘА

Схәыцрақәа, схәыцрақәа, схәыцрақәа,
Шәаргьы саргьы акоуп ҳлахьынҵа.
Схәыцрақәа, шәсыжәлала ӡхыҵрашәа,
Рыцҳашьарак сара сзы иҟамҵа!

Исзымуц, исзымҩыц, исзымҵац
Сырхьыжәыгӡа ԥызара сзуны.
Исзымҳәац, исзымбац, исзымгац
Сырхьыжәыгӡа урҵ зегь ԥшааны.

Ашәышықәсақәа сеимшәырда, схәыцрақәа,
Аҵоурых ду беиоуп иаҵынхаз.
Анкьатәи ҳа ҳгәылацәа рыцҳақәа,
Аублаақәа, о, ижәбома ирҵыхәтәхаз…

Ижәбома Амшын Еиқәа иӡхыҵрашәа
Аԥраҕба, амҳаԥьырқәа злацаз?
Сыргәылажәгал урҵ абнақәа, ашыцрақәа,
Мҩахәасҵала Далынтә излаауаз…

0, усҟан ҳа ҳашьхақәа, ҳарҩашқәа
Алаҳәажә ашәшьы рыхнаҵон.
Иҵәаа-ҵәаауа, алаҕырӡ иарҩашьуа,
Ҳаԥхьарца амыткәма аннаҵон.

Схәыцрақәа, агәырҩа анышәзааиуа,
Аҳаҳаи гәкажьрак ҟашәымҵан,
Шәырзышәаҳәа афырхаҵара, аиааира,
Ақәԥараҟны шәхьаҵны шәымцан!

О, схәыцрақәа, схәыцрақәа, хәыцрала
Афронт мца шәхацеиуан зынгьы…
Сҩызцәа асолдаҵцәа шәсызрыццала,
Урҵ ргәеисыбжь сгәеисыбжьуп саргьы.

Урҭ рыхьʒқәа, рыжәлақәа акалашәа
Са схәыцра иаиалам ҟалаʒом,
Урҭ рымԥа афырхаҵара сгәалашәар,
Са схәыцрақәа ҭынч шәызтәаʒом.

Гәыразроуп, иашароуп схәыцрақәа,
Гәаҭасгьы, лакҭасгьы ишәызҭоу.
Ацәгьоура, ацәгьаршра, ашьыцрақәа
Ицҟьашәҟьа рыкәҵара зыхәҭоу.

Аиашоуп схәыцрақәа ишәышьаҭоу,
Аиашоуп сара сԥымҭа аԥсҟы.
Разҟы-мԥоуп схәыцрақәа ишәышьҭамҭоу,
Са сԥымҭаҿ иншәыжьла шәразҟы!

Схәыцрақәа, схәыцрақәа, схәыцрақәа,
Шәаргьы саргьы акоуп ҳлахьынҵа,
Схәыцрақәа, шәсыжәлала ʒхыцрашәа,
Рыцҳашьарак сара сзы иҟамҵа!

АШӘҬ ҨЫХНЫ...

Шьыжьла ҳбаҳча снытҵалоит,
Амахәқәа аатҵысуеит,
Аԥша хаа нарытҵалоит,
Урҭ ааилацәҟәуеит.

Мап, сырдыруеит, уажәадагьы
Сырбахьеит ара.
Уоуп иахьлыстаз ашәҭ ҨЫХНЫ,
Раԥхьаʒа аҭыԥха.

Лареи сареи маʒаламзи
Ҳшеиқәшәалоз убра.
Ҳназгауазгьы бзиабарамзи,
Иеибаго ҳагәыра.

Уажәы? Ҳҩыцьегь ҳаицаарыхуа
Акоуп ҳҭаацәара.
Уажә уа аргама ашәыр еицҿыхуа
Ҳаҧсаҳшьоит ҳара!

БЫБЛАҚӘА АНХААХА

Бхы-бҿы ангәырҷьа, бхы-бҿы анычча,
Быблақәа анхааха,
Исыман сааиргь шәҩык асасцәа,
Зегь ҟалоит уаха.

Аха амамиқәара бҿалан,
Быбла ҭырҟәыҿны,
Банырҧыла ихаам хаҿыла,
Инеит аҳаҧаҟны!

Акгьы шҳамоу, акгьы шҳагу
Рдыруеит згәы разу.
Аха блакҭа хаа ҳаҩны иагым,
Уи ауп зегь ирыцку!

СХАҬА СЦЫНХӘРАС

Ҳгәаҿ хәашьра ҭаҙамкәа,
Ҳхаҭақәа ҳразны,
Ҩысҭаара рыхҙамкәа,
Ҳаблақәа цқьаны,
Ҳарҭ ҳанааиҧылауа,
Ҳҟазшьақәа аартны,
Ҳарҭ ҳанааидгылауа,
Ҩызара аауратәы,
Усҟан аҿаҳнардыруеит
Ауаҩра алакҭа,

Усҟан ҳарҭ иаҳдыруеит
Ауаѡра ахаҵа.
Ауаѡроуп сыззықәпо,
Убри ауп сызҷу,
Убри ауп сыззықәпо,
Сашәақәагь зызку.
Убри ауп зегь реиҳа
Исҭаху баҟас,
Убри ауп ишәзаанхо
Схаҵа сцынхәрас!

СШАИААИРЫЗ АҨСРА

Сгәеисбжьи сареи ҳанеимадамха,
Нас са соума зыҧсы еиқәхо?
Сгәеисра сашәа ианамадамха,
Нас са соума ишәаҳәаѡхо?
Сашәа сыҧсадгьыл ианамадамха,
Нас са соума крызҭынхо?
О, сгәеисбжь сашәаҷ иаанхаҙонда,
Уи сеиҵанаҳәартә сара!
Ашәа заҵәык иадамхаргьы,
Сгәеисбжь еиқәымтәо ак сҭынхонда,
Нас сшаиааирыз аҧсра!

БААЛА, СѠЫЗА, ҲҨАЦХАҪЫНҘА

Ҳҧацха схашҭуам ҧсраҽенынҙа,
Са схәычра зегь уаҟа иѡноуп.
Баала, сѡыза, ҳҧацхаҷынҙа,
Сара сзын еснагь иҧхоуп.

Уброуп раҧхьаҙа агара,
Сахьгарарҵаз сыжьжьауа,
Икылҷҷауа аҭзы акылҳара,
Амрахәага ахьысҷаҧха.

Уброуп раԥхьа еихьыр-еивыруа,
Иахьеихызгаз сшьаҽакәа,
Ажәцаракәа еибарҷырҷыруа,
Аапынраз рыбжьы ахьсаҳа.

Уаҟа икнаҳауп ҳархнышьнакәа,
Лҩала ишәуп, иеиқәатцәаҙа.
Ҳхәышҭаарамцаҿ, амҿышшакәа
Шьҭоуп уажәыгь ицәыббылҙа.

Акрызқәаҳфоз амҿтәы-еишәа,
Сгәы азыбылуеит иахьагьы…
Сҿыҵа аҙы аауеит, снахатәазшәа
Са сыҟандаз абыржәгьы!

Уа иҟоуп санду лыԥхныга,
Лҳаҟьа ҷьаԥьа ду ихаҳәтәыз;
Раԥхьа згьама збаз аԥьыка,
Убраҟа акәымзи иахьхыз.

Уажәгьы уаҟа ашыла ақәтата,
Алу шьҭоуп агҿыҩраҿы,
Жәытә ихәарҭамызт уиада
Ахандеиҩы иҩнаҭаҿы.

Баала, сҩыза, ҳԥацхаҿынҙа,
Раԥхьа алакәқәа ахьсаҳаз уоуп.
Ҳԥацха схашҭуам ԥсраҿенынҙа,
Ҳхәышҭаарамца уа иҿаҳәоуп.

Ҳԥацха, ҳԥацха, ҩашьара ақәым,
Ҳара ҳзын уи шԥьынԥьу дыр!
Ҳԥацха еилазго срықәшаҳаҭым,
Ҳԥацха иақәцатәуп ҳаҭыр.

Ҳара ҳԥацха зегь мазеин,
Иҟазцаз ҳабду инапоуп.

Ҳара ҳзыҳәан уи музеим,
Ҳаԥсҭазаара иахәшҭароуп.

СЧАМГӘЫР

Счамгәыр, урахәыцқәа хиами,
Ашәа уцысҳәоит саргьы,
Убжьы бзиоуп, убжьы хаами,
Ргәы уахәауеит зегьы.

Аха уазырҳәо са соуми,
Уара ухала убжьы узыргом,
Саргьы сзыршәаҳәо сразҟоуми,
Разҟыда ашәақәа зиӡом!

АѠЫЗА УАХЬ

Саҭоумҵан, аѠыза,
сақәиҭзааит имӡакәан,
Сгәы иҭатцәҟьоу уҽаԥхьа
иаартны изѠырц.
Иуцәызӡом, иуасҳәоит
сацәыԥхамшьаӡакәан,
Ишысҵаху са сашәа
цәымзара сзаурц.
Исылша, исылымша –
сара убри сашьҭалт,
Егьысҳәароуп уиала
иҭкааны сҽахәы.
Исҵахуп убри аҟны
инхарцаз сышьҭамҭа,
Сацәыԥхашьом уиала
ишларгьы схахәы.
Уиала, аѠыза,
судгылан сықәпозар,

Убри аҟны схәыцрақәа
рҿырҭбаан ишәҭыр,
Уиала лагаламҭак
сара исзыҟаҵозар,
Ҳзеиԥш ус дуӡӡа
ишалахәхауа дыр!
Иуцәыӡӡом, аѳыза,
ашәаҳәараҿ рашьҵас
Исымоу аусура ауп,
уи аҿоуп сыбжьы ахьга.
Иуцәыӡӡом, апоезиаҿ исымоу
сара ԥашәҵас,
Сан ислырҵаз
схатәы бызшәа шакәу
агәра га!
Издыруеит, ажәлар
апоет дышрыдыркыло,
Рбызшәала ргәаҟынӡа инеиратә
ажәак изҳәар.
Ажәлар рбызшәацқьа
акгьы иазынкылом,
Исҵахуп уи сҿамаратәны
саргьы сшәаҳәалар!
Исылша, исылымша –
сара убри сашьҭалт,
Иара ахала аҿӡырнагааит
сашәа зеиԥшроу.
Дук сзыҟамҵаргьы,
схы мацара сашьҭам,
Скәалкәало схәыҷижьҭеи
уи ауп сзыҿҳәароу!

АҬЫНЧРАЗЫ АҚӘПҬАРА

Аҭынчра заҟаѳы ирҵахыда,
Аҭынчраз заҟаѳы қәпаѳыда!

Ҭынч анхара, ҭынч аԥсшьара,
Ҭынч ааҙара, ҭынч аҵара,
Ҭынч уныҟәо, ҭынч уцәажәо,
Ҭынч уҷыхо, умыгәәажәо,
Убри ауп иахьа изызку,
Сыжәлар ақәԥара изҷу.

Ҭынч уус ду унахагыло,
Игәырҕьо амра ашәахәа уԥыло,
Ҭынч унап иану уазхәыцуа,
Умч иацҵо, уиааира рҷыцуа,
Ҭынч ужьиуа, ашәа ухыѡуа,
Угәырҕьабжь азауад иѡныѡуа,
Убри ауп иахьа изызку,
Сыжәлар ақәԥара изҷу.

Ҭынч абаҳча дуқәа еихоуҳарц,
Аҽаѡра беиа шуоуз еиҭоуҳәарц,
Ҭынч уҽыхәа ҭоуҕан уақәтәан,
Уаалеиѡеирц адәду агәҭан,
Нас чоуҳәа уҵҟьар, ушьхәа арбо,
Ргәы ҟауҵартә наҟ-ааҟ узбо,
Убри ауп иахьа изызку,
Сыжәлар ақәԥара изҷу.

Ҭынч уѡнаҭаҷы уаннеиуа,
Гәырѡа умамкәа, угәы азнеиуа,
Уара уҭаацәа зеигәырҕьаша,
Изырччаша, ргәы ҟазҵаша
Жәабжь уҳәар, игәнырымкылои,
Ҭынч имыцәои, ҭынч имгылои!
Убри ауп иахьа изызку,
Сыжәлар ақәԥара изҷу.

Ауаѡи ауаѡи ҕыҕеибамго,
Ауаѡ ишьразы бԥьар еибамго,

Иҭынчӡа ажәларқәа еишьцәахарц,
Еилымшәо риашьара ҕәҕәахарц,
Адунеи зегьы ықәзарц ҭынч,
Иаздырҳарц рԥашә, рԥьынԥь,
Убри ауп иахьа изызку,
Сыжәлар ақәԥара изҟоу.

УИ НАСЫҬУП

Са сгәаҟынӡа ба бнаӡазар,
Сгәы шуеит амцашоура ахҟьо,
Са смырҭынчуа сгәаҵа бҭазар,
Уи насыҬуп измаано!

Бансыдгыло сыԥхашьозар,
Сбацәажәозар сҟаԥшьхо,
Банысымбо сгәы гәырԛозар,
Уи насыҬуп измаано!

Сыцәаргь, ԥхыӡла бызбалозар,
Сҷыхаргь, схәыцрақәа зызцо,
Аус анызуагь, сымч бырҕәҕәозар,
Уи насыҬуп измаано!

Сыблақәа ыԛуа брыԥшаауазар,
Аха сгәы ауп иаԥысны ицо,
Нас ибцәызӡом, бзиабаразар,
Зегь насыҬуп измаано!

АЗАУАДАҬ

Шәцах, шәеиццах, даҬеак ҟашәҵах,
Анахь, арахь игьежь-гьежьуеит,
Унах, игах, уԛах, улах
Рҳәоушәа уаҟа аусқәа шуеит,

Ишуеит,
Ишуеит,
Ишуеит!

Уа креицыруеит афырхацәа,
Иҟалоума аҳәы деиҵахар.
Ҭаҟа амца акуп арацәа,
Уи иҿаԥхоит акочегар.
Хыхь аҕьеѡ, аҕьеѡ, аҕьеѡхәа
Рҟыгә-быжь гоит ауасҵацәа,
Ахаҵарашәа рхыѡуа акеѡхәа
Идәылыѡуеит игәырҕьаҵәа.

Рымч еидырҵоит, ҷыцк аԥырҵоит,
Кралшауеит зегь рмахәар,
Акы еибырҵоит, ҷеак еизыргоит,
Зынҳа угәы азҳауеит иубар,
Абар,
Абар,
Абар!

Ԥьара ириашо, ирманшәало,
Алар аадырхоит агәҭа.
Ԥьара игәаҭо иахьанаало,
Икылнаҵәоит апарпанта.

Зегьы ҳаҭырла русҟәа рдыруеит
Шьоукы аҷуп аԥыр ацәра.
Шьоукы анахь акы дырцырцыруеит,
Шьоукы иԥырҟауеит абѡа.

Адҵа иадгылт, гәбылра адкыл,
Шьоукы азкуп аихарҭәара,
Иаҭаху ҟарҵоит, рыԥсадгьыл
Иаҭаху рчаԥоит убра,
Ура-а!
Ура-а!
Ура-а!

Шәцах, шәеиццах, даҽеак ҟашәҵах,
Анахь, арахь игьежь-гьежьуеит,
Унах, игах, уҩах, улах
Рҳәошәа уаҟа аусҷәа шуеит,
Ишуеит,
Ишуеит,
Ишуеит!

СГӘЫҒРАҚӘА ЗМАДОУ

Сыԥси-сыԥси еихьымʒауа,
Сгәы аҵҳараҳәа еисуа,
Сгәи сшьамхи еицымцауа,
Сыхәра бызбызуа,

Сынҵаргалеит алагераҿ,
Жәпаҩ ахьҵаԥсуа,
Иахьцхлымуа уа афашистцәа,
Ԥсцәаҳара зуа.

Нас аброума, абраҟоума,
Амра ахьсыцәҵашәо?
Ма иахьоума, ма уаҵәоума,
Са сгәыхәтәы аныхьшәо?

Абра иԥҵәоума, абра инҵәоума
Сгәыҕрақәа рҵыхәтәа?
Сара сцәымза абра ицәоума,
Сахьымгʒакәа сгәыхәтәа?

Абри еиԥш ахлымʒаахра
Данақәшәауа ауаҩы.
Нас ииурызеи, ииҳәарызеи,
Иакәзаргь ашәҟәыҩҩы?!

Ҩыга имам, ҽшьыга имам,
Дрылхәдоуп зегьы.

Аха агәыҧра заҵәык имоуп,
Дгәыҧлароуп уеизгьы.

Агәыҧра сканажьҙауамызт,
Уи ауп сгәы зырҧәҧәоз,
Абас анысҵеит снацәхыпҳала,
Абаа аҵҙамц ҵәаҧәо:

«Сгәыҧра, уара иутәуп, сыпҳсадгьыл,
Сыпҳсадгьыл, иҧшьоу,
Иузынсыжьуеит уи сыпҳсы адкыл,
Сгәыҧрақәа змадоу».

Уиижьҭеи исаѽсны ицахьеит
Ажәашықәсақәа ласҙа!..
Уиижьҭеи скамыжькәа иаауеит
Сгәыҧрақәа ԥхаҙа!
Уиижьҭеи ашәақәа сҳәауеит
Сыпхьарца ус анҵа:

«Сгәыҧра, уара иутәуп сыпҳсадгьыл,
Сыпҳсадгьыл, иҧшьоу,
Иузынсыжьуеит уи сыпҳсы адкыл,
Сгәыҧрақәа змадоу!»

САРА ИСЫМОУП...

Сара исымоуп миллионѽыла
Аѽызцәа қьиақәа,
Урҭ ирасҳәоит гәыразыла:
– Уа мшыбзиақәа!

Сѽызцәа рыбзиабара снируеит,
Избоит раҳаҭыр.
Сѽызцәеи сареи ҳаибадыруеит,
Бжьыла еиқәҳаҳамҭыргь.

Сҩызцәа збоит Днепр ахықәан
Жәпаҩ ахьуасҭо,
Сҩызцәа збоит амшын аҽықәан,
Ашәа сымаздо.

Сҩызцәа агантә, ашьхатәылантә
Исоуеит рысалам,
Сҩызцәа ыҟоуп Кәыба тәылан,
Издыруеит русала.

Сара исымам, егьсымбароуп
Аҩызцәа башақәа.
Сара исымоуп, егьсырҳароуп
Аишьцәа иашақәа!

Сара сҩызцәа роуп ҕәҕәатҵәҟьа
Зыжәҩа еибызҵауа.
Сҩызцәа ыҟоуп аокеан ныркәка,
Знапқәа сызҵауа.

Сҩызцәеи сареи ҳарзыршәашам
Атом бомбақәа,
Бҧьарлагьы аҳәы ҳитҵахашам,
Иҳамоуп аумақәа.

Сҩызцәеи сареи ҳауеишьара
Дууп зехьынҧьара;
Иҳалшоит аҭынчра ахьчара,
Аибашьра аҳәынҷара.

Избанзар ҳаҟоуп миллионҩыла
Аҩызцәа қьиақәа.
Ҳарҭ еибаҳҳәоит гәыразыла:
– Уа мшыбзиақәа!

ЧАСТУШКАҚӘАК ШЬОУК РЗЫН

Жәабжьк шәасҳәап частушкала
Шьоук ирыхьзи, шьоук зҽуи,
Нас шәазхәыци шәара шәхала,
Пхьаҟа ирыхьшеи, ирзыпшуи.

Жәытә Наполеон игарц акәын
Урыстәыла адәышшара,
Аха аҧсадгьыл пату рзаҟәын,
Иҧырцәеит ибҕа адашшара.

Уажә аакьыскьа Фриц ҟадыцьгьы
Хьмызг шигаз жәбахьеит,
Шәаҟь-псала дырхыц-хыцны
Итцыхәтәы пцәаны иргахьеит.

Урҭқәа бзиоуп, аха ишакәым
Иныҟәоит шьоук Америка,
Аха Америка зегь акәым
Ицәырызга аистерика…

Иарцәцәызаап шьоук адоллар,
Иҳаҭҳаҭоит рымгәацәаҟәа,
Урҭ уиала феида рмоулар,
Иаршышуеит ргәы еибакуа.

Пентагонаа шуеит ишзахәо,
«План-дук» ныҟәрыжьит рыстол,
Уиазын дгылан инапы дѡахо
Аминистр Форрестол…

Трумен длахоит ила аҧыцьқәа,
Иҧсы ҭәуама апрезидент,
Акризис ахьын иахьқыцьқыцьуа
Америка аконтинент!..

Китаиаҽы Чан Каи-Шиажә
Иҽахаижьын аҟәардә уа,
Аха ақәпацәа уи аччиажә
Илдырԝрит иҟәартәра.

Черчиллажәгьы ожә ҳаибазшәа
Даҳзыгәрымуеит иц хуа,
Британиа абжа ифазшәа,
Ихахәда какәчаан иззаҙа.

Ҭынч анхара, ҭынч аҧсшьара
Еиларгарцоума ргәы иҭакәоу,
Акоммунизм мра-лашара
Амԝа азызкырцы зҭахҟәоу?..

Аха, мап, урҭ уи зрылшом,
Адемократиа азҳауеит,
Акоммунизм миааир залшом,
Акоммунизм иагауеит!

АСЫ СЫЛАГЫЛОУП

Асы сылагылоуп
Сара шьамхахьы.
Иҵаарыҷҷоит, иасуеит
Анаатә аҽырҕьы.
Сгылоуп ҵлак амҵан,
Сааит сгәы шәаҳәо.
Сгылоуп сымацара
Аурҭ сҽанаҳәо.
Иҵаарыҷҷоит, аха ахьҭа
Зынҙагьы сакуам.
Арҧхагагь сашьҭам,
Зынҙагьы исҭахҙам.
Абыржәеиҧшҵәҟьагьы
Сара хьҭа смычҳац.

Абыржәеиԥш схаангьы
Абас сара сҟамлац.
Избанзар, мца-каԥхарак
Сзеиқәыларц иаҷуп.
Уи еиқәызҵо сыхаара,
Лааира сазԥшуп!

АКОЛНХАРАТӘ БАЗАРАҨ

Аколнхаратә базар Аҟәа
Салан ҳамҭакы,
Ибарақьаҵхан иҟоуп уаҟа,
Иқәуп зегь рыхкы:

Ажь еиқәаҵәа уаркалеиуеит,
Ашкәакәа уа иҵәуп,
Алагәанҳа рыма инеиуеит,
Уи зынӡа иарҵуп.

Радкахь иқәуп аҵәахаҳа,
Иуҷаҷҷоит уи уа.
– Ари иеиґьу убашам уаҳа! –
Ҩиҵуеит изҵиуа.

Даҿа шьоукы икылыргазаап
Араса, атама,
Аколнхацәа иҵаргалазаап –
Ршәыр ҟалеит оума.

Аӡәы икапануеит аҳа итатоу,
Даҿаӡә алаҳа,
Аӡәы ашьынка икуп игәаҵоу,
Иɸеижьхахьоу иаҳа.

Ганкахьы иқәуп акры ааухәозар,
Ауҵраҵых хазы.

Акартош-жәла угәаԥхозар,
Уаԥхьа иубоит лассы.

Наҟтәирахьшәа акәабашьиа,
Уа шьоукы ирҭиуан,
Акапусҭа, аҟәыд-калиа,
Аԥьымшьы, араҳан…

Арирахьҟа акәац хазына
Кылыргоит иаашар,
Даҽеа радкахь аразина
Ахаршәуп амаҷар.

Зегь рыхкы ыҟоуп, иуҭаххаша
Убоит, агәашә уҭал!
Аколнхарақәа ԥхьаҟа изгаша
Идырҳауеит амал.

АУАРДЫНХЬЧА ИАШӘА

Аусура хьыӡ ду шамоу,
Уи адыруашәа суардын,
Абригада амхы иахьҭало,
Ҳрыцны ҳцоит рбаԥьҿыҭын.

Уо, ерашьа, уо, ерашьа,
Са суардын, угәаргәалеи!
Иубома, Ҷаша, Лома ацашьа,
Хьи, о-оҳоу, о-орыр, о-ореи!

Еизаагароуп, иаагаларoуп,
Зны аҭаҭын, зны аԥьыкәреи.
Аҽаҩра беиа ҭаагаларoуп.
Мап, инҳажьуам анҭ рчеи.

Зны аисыр уқәуп, нас ахаҳәқәа,
Зны ақды ӡхугоит Кәыдырҭа.

Зны ақьырмытқәа, ма ахаҳәҭәаҳәқәа,
Зны аҟауар, ақьырсҭа…

Уо, ерашьа, уо, ерашьа,
Са суардын, угәаргәалеи!
Иубома, Ҷаша, Лома ацашьа,
Хьи, о-оҳоу, о-рыр, о-ореи!

Ҷазны абаҳча ашәыр иҷаҳхыз:
Амандарина, ажь, аҭәа,
Акарпыжә, ашьынка ихаҳхыз,
Ҳа иаагоит ҳгәырғьаҭәа.

Аѡнаҭаҟа ҭәуп уа мҷыла,
Са суардын иаҳзаанагаз;
Иаанагоит зны ачашыла,
Ҷазны: аԥьыка, аҭәымҭ, агаз.

Уо, ерашьа, уо, ерашьа,
Са суардын угәаргәалеи!
Иубома, Ҷаша, Лома ацашьа,
Хьи, о-оҳоу, о-рыр, о-ореи!

ЕСЫШЬЖЬЫМҬАН

Есышьжьымҭан ашьац иаҭәа снылагылоит,
Иԥшқарахҙа, са схәычра ашықәсқәа руарҳал…
Есышьжьымҭан аԥша ҟәанда сгәыднакылоит,
Иҳалалҙа, сан лыԥсеиԥш исхьынҳал.

Есышьжьымҭан мра шәахәала рхы-рҷы ҭаҙны,
Сышьха дуқәа сыбла ихгылоит, сҳаракуа.
«Уа шьыжьбзиа!» – аԥсышәала, агәырғьара ацны,
Илахҷыхҙа сара исԥылоит, исызгәыкуа.

Есышьжьымҭан сара исԥылоит жәѡанахьтә амра,
Хьтәы шәахәала сымҙырха ԥшҙа қәҭа.

Есышьжьымҭан са санылоит аешьара амҩа,
Аешьара амҩа – аԥеиԥшхә лаша, алахьынҵа.

Есышьжьымҭан цәаҳәа заҵәык иадамхаргьы,
Хәарҭара злоу ҟәырҷахак аныстынха,
Убри ашьҭахь, сыԥәра сиааины сҟалаҙаргьы.
Сара саамҭа баша ишымцаз агәра жәга!

КАВКАЗ АХРАҚӘА

О, Кавказ ахрақәа,
Иҩычоу мра-гәыла,
Шәырзааигәоуп аеҵәа,
Ицырцыруа ҩада;
Шәгылоуп шәҒьазҒьазуа,
Иахьа ԥсынҵр-дула,
Ашәа шәзиҳәоит апоет-ҧа,
Дахьҙан игәыхәтәа.

Кыр жәдыруеит ахрақәа,
Кыр ҵуеит шәиижьҭеи,
Ирхәыцгоу ажәабжь,
Шәызхаанқәоу рацәоуп.
Дыжәдыруеит Русҭавели,
Ишәыҩуеит убрижьҭеи –
Уи иашәа бзанҵык хәашьра
Ахьуам, уи ҷоуп.

Дыжәдыруеит Акаки,
Ишәаҳәоз гәыҒырҭала,
Ижәдыруеит уи игара
Ахьҵысуаз аҩнаҭа.
Дыжәдыруеит Ԥшьавела,
Згәы ҭәыз хәыцырҭала,
Иҟама ҕьазҒьазуа,
Иԥьбаран уи илакҵа.

Илаԥш шәынхалон,
Дшәызхәыцуа хаҭала,
Уа Пушкин данхалоз
Кавказ ҳаракы.
Игәы еибафон Лермонтов
Шәсахьа-ԥшрала,
Уи идыруан
Агәаҟрақәа шшәымаз шәаргьы.

Ишәныԥуан аакьыскьа
Абзарбзан-бжь митәыла,
Аԥьынԥьтә еибашьра амца,
Ҭакарха ишәыншуа.
Уа ҳхьырԥар азҟазан,
Ирдыруан шьхатәыла,
Уа ижәылон гәышԥыла.
Ҳаҕа дырхәаша.

Ихысуан ажәԥан ахь,
Еимаҵәазшәа аҧсабара,
Амацәыс хәыҵҟьон,
Ианыҵуа шәхы-шәҷы.
Шәырԥаш азлеиуан
Шәʒыгәҭа ҿаԥара,
Бнацәгьы уа иʒыʒон,
Ишәо шәҳаԥаҷы.

Уа аҳәа ахьеиларҵоз
Иахылҵуаз шоурала
Шәнаҟәоуқәа иʒыҵуаз,
Каҭәон ишәхьыҵәҵәа.
Шәыбахә-наа кҷыцәаа
Ахышьҭра анпыҟҟала,
Са игәасҵон,
Уа ижәылон Кавказ аԥацәа,

Шәгылан шәарҭ ахрақәа,
Игылон шәыхшара,
Шәрыхьчарцаз абԥьарла
Еицнеин ҭоуба рҳәон,
Ишәҽаҷҷон Кремльтәи
Аразҟы-еҵәа лашара,
Шәҵеицәагьы, шәа шәеиԥш,
Хьыӡ дуӡӡа рчаԥон.

О, Кавказ ахрақәа,
Иҩычоу мра-гәыла,
Егьа игәазырҳагоуп
Шәара шәлахьынҵа.
Шәгылоуп шәҒьазҒьазуа,
Абар, ԥсынҵр-дула
Ашәа шәзиҳәоит апоет-ҽа,
Дахьӡан игәыхәтәа.

«МШЫБЗИА!»

«Мшыбзиа!» – аҳәашьа уақәшәар,
«Бзиа убааит!» ҳәа аҭак аауеит.
Ахымҩаԥгашьа бзиа узақәшәар,
Умҩа уаԥхьаҟа иаатуеит.

Ажәа ҟәанда абызшәа еилнахуам,
Иаламысуп ауаҩра.
Бзанҵ ахы ахьуам, бзанҵ агәы ахьуам,
Ихааӡа аԥсшәа аҳәара.

Ихааӡа иҟоу ажәа анаалоит
Ауаҩытәыҩса ихы-иҽаҟны.
Ихааӡа иҟоу ажәа анхалоит
Ауаҩытәыҩса игәаҟны.

«Мшыбзиа!» – аҳәашьа уақәшәар,
«Бзиа убааит!» – ҳәа аҭак аауеит,

Ахымҩаԥгашьа бзиа узақәшәар,
Умҩа уаԥхьаҟа иаатуеит.

СКАЛАМИ САРЕИ

Скалам,
Уаргьы саргьы иаагәаҕьҙазеи,
Апоетра ҳҿеазкны…
Скалам,
Уаргьы саргьы ҳзацәымшәазеи
Уи амҩа аҭакԥхықәыра атәы!..

Уи амҩа ахәша ықәыршоушәа,
Иаазгәаԥхо зегь злацо,
Иԥсыршьагоу, иқьафу мҩоушәа,
Дарбан ус изыԥхьаҙо?!

Уи амҩа шаҟа хәыцра антәало,
Шаҟа гәалашәара ану,
Уи амҩа шаҟа ԥхҙы анҭәало,
Шаҟа қьаад шкәакәа азҩу…

Шаҟа ҭых лашьцара азгәамҭо,
Цәашьыркыла иаршахьоу,
Шаҟа хатә ԥсшьара аҿамҭо,
Сабша, мҿыша ахнагахьоу…

Сара сеиԥш, уаргьы иудыруеит
Исымҩанызаҩу скалам,
Сара сеиԥш, уаргьы иуныруеит
Уи амҩа имариоу шымҩам.

Уи амҩаҿ ҳара итцкьыҵцкьаҳамшьароуп
Асолдатра аԥхҙыфҩы,
Уи амҩаҿ ҳамч ҟәнаҳамшьароуп,
Ҳа ҳаԥси ҳнапхи цқьаны…

Уи амҩаҷ ҳара иаҳразҟхозар
Аԥсадгьыл ахьҙала абылра,
Уи амҩаҷ ҳара иаҳлахьынцахозар
Аҭынчра ашәақәа рыҩра...

Убри еиҧьу гәахәтәыхьҙара
Зыҟалоума ҳара ҳзы!
Убри еиҧьу жәҩангәашәԥхьара
Заҭахузеи ҳаԥсынцры!

БЗИА ИУБО АУС

Бзиа иубо аус разҟ усуп,
Иулнахуазаргьы аԥхҙы,
Иԥсыршьагоуп, иламысуп,
Игәыхәтәыхьҙагоуп уара узы,

Бзиа иубо аус уацрымцын,
Иаанумыжьын уацәшәаны,
Иԥьабаазаргь – уи уаҟәымцын,
Иарҷкәынуеит уԥсынцры!

Бзиа иубо аус разҟ усуп,
Иулнахуазаргьы аԥхҙы,
Уи ԥсыршьагоуп, иламысуп,
Игәыхәтәхьҙагоуп уара узы.

* * *

Амҩахәасҭа ахьынҙанагоу,
Бназаргь, аныҟәара мариоуп.
Уи нахысоуп иахьгәыԥҵәагоу,
Уахь аныҟәара хьамҭоуп.

Аха ухьамцын, ихьанҭазаргь,
Уацәымшәакәа ԥхьаҟа уца!

Мҩа ҭбаак алхра улымшазаргь,
Умҩахәасҭа хәыҷ анҵа!

СЫДГЬЫЛ АҨНЫ

Сыдгьыл гәакьа, иҳалалу,
Ихандеиҩу зегьы рзы,
Уара, амалқәа зегь ирмалу,
Ԥсшьара ззымдыруа бзанҵы!

Сыдгьыл уҟноуп зегь рдацқәа
Ахьеиларсу, иахьиуа.
Сыдгьыл уоуми, имааԥсакәа,
Зегь рнышәнап зыхьчара.

Сыдгьыл уаҟара издыруада
Ауаатәыҩса мҩас изқәу,
Сыдгьыл уаҟара избахьада
Аԥсреи абзареи закәу!..

Сыдгьыл гәакьа, о, зда схәарҭам,
Аԥсҭазаара нызмырҵәо,
Уара уҽоуми сгәыҕра ахьшәарҭам,
Уара, апланетақәа ирынцәоу…

Сыдгьыл, шьала уркәабахьазаргь,
Имшынхахьазаргь уԥхҙы,
Ауаатәыҩса улахьынҵазар,
Зегь учҳароуп дара рзы.

Сыдгьыл гәакьа, зегь реидара
Уара уоуп изқәыҕәҕәауа,
Нас иарбану уи ахьамҭара
Уда-здамгьы изычҳауа!

Аха, сыдгьыл, умқәыԥсычҳац,
Зегь рыԥсы уахәышҭаароуп,

Сыдгьыл гәакьа, бзанҵы умҧсыҽехац,
Уҵынчра амҩа агәаҽеанҵоуп.

Сыдгьыл гәакьа, ухьышьаргәыҵа
Самҵаныхҳәоит бзанхаҩҵас,
Сыдгьыл гәакьа, унапсыргәыҵа
Самҵахырхәоит шәаҳәаҩҵас…

Сыдгьыл гәакьа, уааҧсахьазаргь,
Уара иутәуп зегь рыҧсынҵры.
Џьара акыр изухәауазар,
Саргьы иусҵауеит сыҧсы!

АҦСУА ШЬХАҚӘА

Иҕьазҕьазуа урҵ ахьгылоу, рымчра еимада,
Иԥаԥаҙа рыжәҩахырқәа, иҧагьаҙа рлакҵа,
Бзанҵыкгьы ҩашьара аиуам урҵ рҵаацәара,
Бзанҵыкгьы ҧсахра ақәлом урҵ рыгәрагара.

Рҵоурыхи рыламыси ҧшьоуп ргәышҧаҽы,
Раҳаҵыри урҵ рыхҵыси аныҧшуа рхы-рҽы.
Шаҟа ицқьоузеи рхымҩаԥгашьа, рцәаҩа, рлахьынҵа
Шаҟа рҳәоузеи ҽымҵзакәа, хҙыргара ҟамҵа!

Убарҵ рыҟноуп Ажәеиҧшьырҟан, лыҧха-гәыҧха рҳа,
Ашәарахқәа раҳра ахьимоу, инцәахәра азырҳа.
Убарҵ рыҟноуп иахьаԥьынҧьу ашьауардынқәа ршьа,
Ашьауардынқәа рабиҧара ахьҙ-аҧша ахьииуа.

Урҵ рыдлаҧса изыҧшҙахозма асҵәҟьа Аҧсынра,
Урҵ рыдлаҧса изҧагьахозма сыҧшәмара абра!
Урҵ ракәымзар ишҧаҟалоз сымра ахәышҵаара,
Урҵ ракәымзар изакәхарызыз ашьхауаа ҳҩынра…

Аҧсуа шьхақәа, аҧсуара, о, зразҟы еимадоу,
Аҧсуа шьхақәа, аҧсуара, здаракәац ҕәҕәоу,

Убарҭ рыда ԥсынҭыр рауам сашәеи слахьынҭеи,
Убарҭ ирымаз наунагӡа са сыԥси сдамреи.

Иҕьазҕьазуа урҭ ахьгылоу, ргәамчра еимада,
Иԥаԥаӡа рыжәѡахырқәа, иԥагьаӡа рлакҵа,
Бзанҭыкгьы ѡашьара аиуам урҭ рҵаацәара,
Бзанҭыкгьы ԥсахра ақәлом урҭ рыгәрагара,

* * *

Сара сразҟымѡа агәра зызго,
Иахьымѡамшу азыҳәан ауп.
Сара сымѡаҷ аиаша анызбо,
Сашәақәагьы абжьы-хаа рхоуп.

Сара сымѡа злачаԥоугьы
Сабацәа рыԥхӡашалоуп.
Сара сыжәлаҵәҟьа Аԥьапоугьы
Ахьынтәааua аԥьаҟынтәоуп.

Ус анакәха са сеихырхәоит
Хатә ԥьабаала ирҳау ача.
Ус анакәха са среигәырҕьоит
Ҳаҵыр ақәызҵауа аԥьа.

* * *

Аԥсҭазаараҷ, шәаргьы ижәдыруеит,
Зегьы иреиҕьуп аҟазшьа.
Аԥсҭазаара аҿаҳнардыруеит,
Зегь ҳахәҵаақәа уи ауп изша.

Сыԥсҭазаароу? Гәыбҕан асҭом,
Хәычӡак иалшоз ҟанаҵеит.
Сыԥсҭазаара ацашьа гәасҭон,
Уи крыснаҵеит, крыснарҵеит.

Сыԥсҭазаарацәа иеиласымгац
Са снапхи, сыԥси, сыԥхҙи.
Аиашеи ақәнамгеи еиласымҙѡац,
Нас сраҳаҭҙа сзымԥсри…

Сыԥсыргьы, аѡызцәа, шәгәы шәмырҷыдан,
Шәаасыдтәалан сышәҷаԥшьа,
Исызхышәҭәал аѡы аатыган
Аимара итцоу са сҳаԥшьа.

Аиԥырҵра аамҭоу? Зегьы иаҳԥеиԥшуп,
Иҳаздырҙом ҳаҷҳәара.
Аиԥырҵра амѡа зегьы иаҳԥеиԥшуп,
Зегьы иаҳԥеиԥшуп адамра.

Нас? Нас адгьыл дуҙҙа ҳзамкрызеи,
Ѡ-метрак ракәзар аҙәы изхо.
Адгьыл ҳақәнатц ҳзеиканрызеи,
Ауаара акәзар иаҳзынхо,
Ауаѡра акәзар иаҳҭынхо!

АҚӘЫԤШРА

Са сқәыԥшра, асолдаҭра анаало,
Иԥьаԥьаҙа ар рышнел ашәҵа,
Агәы еибафо, мцабзҵас еицрало,
Иҟарулуан, абԥьар аҟәынҵа.

Ақәыԥшра ақәԥарахь ианнеиуа,
Шьҭахьҟа хьаҵра аҭәаҙам иара.
Ақәыԥшра аеҵәахә аншеишеиуа,
Уи аҷаԥхьа мчы амаҙам аԥсра.

Ақәыԥшра реиҕьасшьоит лымкаала,
Аԥсҭазаарацәа са сықәԥонатцы.

Ақәыԥшра шәзеиԍьасшьоит хаҵала,
Сара сажәеинраалакәа, шәаргьы!

* * *

Сахьнеилакгьы, сахьааилакгьы –
Саргәаҵеиуеит сара акы…
Изулакгьы, исҳәалакгьы –
Уи сахьʒароуп знымзар-зны.

Сыԥсынҵры-мҩа самжьауазар,
Изакәу шәасҳәап, сгәы аартны:
Аҟароуп – ислахьынҵазар,
Аԥсуа ҵеира саԥсаны.

Убри азыҳәан иаҵаххаргьы,
Са саԥылоит абылра,
Убри азыҳәан ҫахаҵәҟьаргьы,
Са изысиааиуам аԥсра.

АГӘАШӘ

Агәашә зхәыцыз баша имхәыцʒеит,
Ҳәааҵас уи анизырԍәԍәа,
Згәашә ду ҷоу итҵәҩаншьап мыʒʒеит,
Иаԥхьаҟоуп уи дахьԥшуа.

Агәашә аартны иаанышәмыжьлан,
Арахә ҭамларц шәымʒырха,
Ишабалак уа зегь ҭашәмыжьлан,
Иашәыркларoуп ес-уаха.

Згәашә еиужьны, уа зегь ҭазҵо,
Иԍархоит иԥшәмара аҩны.
Зашҭа хкааны агәашә ду ҷазҵо,
Убри иауп абзанхаҩы.

ҧанаԛ ашьха

Ҧанаԛ ашьха сара сзыҳәан шьха ҷыдоуп,
Есышьжьымҭан сгәыднакылоит уи аҧша.
Ҧанаԛ ашьха анысымбо са сымчыдоуп,
Есқьынагьы сҽаҧхьа игылоуп иааҧшуа.

Аҧхынра ааир, аҿарҽыцуеит цәамаҭәала,
Ицыԛ-цыԛуа, ажәԛахыр ду еиқәҟаца.
Аӡынра ааир, аҿаҧсахуеит даҿакала,
Ишкәакәаӡа, ауапхәылда ҧшӡа ашәҵа…

Уаҟа абахәқәа са исацәажәоит быжьныԛрала,
Иҧагьаӡа, сбызшәа ҭыԛуашәа ргәахьынтә.
Уаҟа илеиуа арԛаш ссирқәа рымҵәыжәԛала
Аҧша снырдоит, сгәы ҟарҵошәа ԛадахьынтә.

Уаҟа ажәеиҧшьаа рымԛахәасҵоуп са сызныло,
Аҵла дуқәа ахьеилагылоу Мышәмԛа.
Саркьа дуқәоуп ацаҟьақәа сызныҧшыло,
Иахьа схәыцрақәа аказыҳәан имгәырԛа.

Уаҟоуп раҧхьа иахьеихызга сшьаҽа ҧшьаала,
Аимара ашҭаҽ, Ҧанаԛ ҧагьа ушьапаҽы.
Уаҟоуп иахьиз раҧхьаӡатәи сажәеинраала,
Угәы иахылҵыз Дәаб аӡыхь аҧшаҳәаҽы.

Ҧанаԛ ҧагьа, сышьха гәакьа, са сгәадура,
Сара сқыҵа иахагылоу баҟаҵас,
Сахьцалакгьы сара исыцуп убжьаныԛра,
Ак сыгхаргьы, саҭоумҵароуп ааӡаԛҵас!

ДЫЗУСҬАДА?

Дызусҭада сҟазшьа здыруа,
Еилызкааua са сгәырԛа,

Хәыҷзак иадамхаргьы – изныруа
Сара схәыцраҟәа рцәаҳәа?

Дызусҭада исыцеиҩызшо,
Абжа сызҭауа зҿаҵа,
Агәырҕьаҿҳәаша аиааира снызшьо,
Саназыҟәпо слахьынҵа?

Дызусҭада зшьаԥха сызҭо,
Сыхәра хьаақәа зыртәауа,
Сырлахҿыхуа, сымч еибызҭо,
Аԥхьарца ашәа сзарҳәауа?

Дызусҭада сгәаҵа рҟәандо,
Са снапҩымҭа ахә зшьо,
Схәышҭаарамца ҿыцәаара амҭо,
Исыдтәалан сызҷаԥшьо?

Дызусҭада исыдныхҳәало,
Сымышира аҙбахә ҳәо,
Згәалашәараҿ маҷзак сало,
Ссолдаҭ ҩызара агәра зго?

0, аҩызцәа, аҩызцәаҟәаҵәҟьа,
Зда схәарҭам шәоуп сызҿу…
Шәҿаԥхьа схырхәоит ламыслаҵәҟьа,
Игәаҭо ҳмаҷҩу, ҳрацәаҩу.

Шәааи, ҳҿеымпсаҟьа, гәыла-ԥсыла,
Ҳҿеидаҳкылап, ҭоуба еицуа,
Ҳанеиԥырҵуагь хаз-хазыла,
Ԥсахра азаамуртә ҳ-Аԥсынра!

* * *

Аиаша шәасҳәар шәҭахҙами?..
Хәлаанҙа еизаракаҿ сара,

Баша стәазар аасҭа еиҕьҙами,
Ажәеинраалак аԥҵара?

Ажәеинраалак, аамҭа гәазҭо,
Ишәзырдыруа са сҟазшьа,
Иршаҳәшаҳәуа агәқәа еимаздо,
Хьшәашәара ақәымлауа зшьа.

Ажәеинраалак, зыԥхҙы ԥхьазҳәо,
Изыҙбаша ҳазҵаара,
Ажәеинраалак, сҽахәы еиҭазҳәо,
Азин сымҭо аамҭа ашьра.

Ус анакәха, аиашазами,
Хәлаанҙа еизараҽ сара,
Баша стәазар аасҭа еиҕьҙами,
Ажәеинраалак аԥҵара?!

* * *

Зегьы иреицәоуп адунеиаҽ
Ухы-угәы анахшәо,
Уаныҟәхауа адгьыл беиаҽ
Зегь уара урыцәшәо.

Зегьы иреицәоуп адунеиаҽ
Азаҵәра ануҭо,
Аԥсынҵрымҩа лаша аидеиаҽ
Умчқәа анкәадо.

Аха, уҟанаҵ укәԥаларoуп,
Угәы амца карыччо,
Уқәпонаҵы ухьамҵларoуп,
Ԥхьаҟа угәыҕра хьчо.

Ақәпара злам дызхаҵахом,
Илахьынҵа хьыԥшуп.

Ақәԥара злоу – уи даҭахом,
Аиааирақәа изыԥшуп.

УСУРА ҲШӘЫШЬҬЫ!

Ҳтәоуп аизараҷ, ианбалагои ҳәа,
Ҳтәоуп ҳажәпаҵӡаны,
Иалагаргьы – ианбалгои ҳәа,
Ацәажәара аархәыҷны…

Акраамҭа ашьҭахь, уа дқадақьуа,
Даақәгылт аӡәы,
Иуҭахуазыз абадақьраз,
Днукылап уаҭәы…

Қадақьрала ҳмыхқәа ааимидан,
Рызнашәа ирашәеит,
Нас чабрала аԥша ааинидан,
Ҳчеирҭа дуқәа ишәеит.

Ҳа ҳтәагәышьоуп, ҳ҆ееидыргәгәала,
Аамҭа цоит – ахьтәы,
Арахь адгьылаҷ махәҷеилҳәала
Иаҳзыԥшуп аутәы…

Адгьыл ҳаԥхьоит, адгьыл ҳахоит,
Адгьыл ауп ҳаԥсы,
Адгьыл а҆кны ҳа ҳхы ҳахәоит,
Ҳанхацәоуп уи азы.

Аха аамҭа ҳцәимгаузндаз,
Зажәақәа ҟамчу.
Ма иаҳзымдыруа акы иҳәауандаз
Бадақьроуп дызҷу…

Иабаҭаху, ҟәаданы иҳақәымзар,
Ацәажәара мцхәны…

Ишԥастаху, сшәоит акәымзар,
Абас сҳәар ҷыҵны:

«Шәааи, иааркьаҷҳан ақадақьра,
Аамҵа ссир мшьҵы,
Наҟ инышьҭатцан абадақьра,
Усура ҳшәышьҵы!»

АЦӘА-ЦӘАШЬ

Иаҷыҵцыкәкәоит алабжышқәа,
Хәыҷы-хәыҷла иахьҭәауа,
Ахазыҳәан акгьы аанмыжькәа,
Сара сзыҳәан аҷебылуа…

Зыѽра саҷу ажәеинраала
Ԥсыс ирхоушәа ацәаҳәақәа,
Уи былуеит ахала, ԥшьаала,
Ҷымҵзакәа, ахьаа чҳауа.

Испԥыртцуану «бзиала» мҳәакәа,
Ацәа-цәашь хәыҷ зыҵ-зыҵуа,
Сажәеинраала иазымпшзакәа,
Сара сгәеисбжьгьы амырҳа?..

Мап, издыруеит, иамузакәа,
Са сгәы анеиқәтәо, иазмыршо,
Еиҵасзааины, ҷымҵзакәа,
Схаҷы иқәгылан ишҷаԥшьо!

АХӘЫЦРА ХҴАСКИТ

Ахәыцра хҵаскит са саазқәылаз,
Исыздыруам измааноу,

Ахәыцра амҩоуп са сызнылаз,
Сымҩахымкьакәа сахьцо.

Схәыцра аасҧыртцны изыкалашам,
Ҷымт исыцуп, ҷымт истоуп.
Уиада сашәа зашәахашам,
Иаргьы саргьы ҳаҧсы еилоуп.

Иаргьы саргьы атәым ҳахнахуам,
Аҧхзашоуп ҳахәгьы зшьо,
Иаргьы саргьы ҳзеибаҧсахуам,
Ахандеироуп иаҳгәыгыртоу.

Иаргьы саргьы лахьынцала,
Ҳаҧстазаара закәхауеи...
Иаргьы саргьы хәцыртада,
Икәаҳҳуазеи адунеи?!.

Ахәыцра хтаскит са саазқәылаз,
Шьта издыруеит уи зыҧсоу.
Ахәыцра амҩоуп са сызнылаз,
Сымҩахымкьакәа сызго.

«БЗИАЛА» АЗЫСҲӘОМ

Асолдатра аформа сшәыхны,
Ҧсшьараҳәа смааит аҩны.
Асолдатра ацәаҩа шьтыхны
Ауп сшыкоу иахьагьы.

Асолдатра бзанцы икәнысшьом,
Сгәи сшьамхи еицционатцы.
Асолдатра ачын хьмызгысшьом,
Цоуба уа, сыкәпонатцы.

Сычкәынра амч уи иазныжьны,
«Бзиала» азысҳәом иахьагьы,

Шәҟәы хәыҷыкгьы уи азы иҭыжьны,
«Аҭоуба» ахьӡысҵеит уеизгьы.

Шьҭа апоетра сҽамариаша,
Ԥшьаала сшьаҽақәа еихгауа,
Ажәеинраала гәыла арԥхашьа
Сзалыршонда, смыццакуа!..

Убраҟагьы ссолдаҭхондаз,
Чынк сыхнамхуа бзанҵы;
Убраҟагьы исызкаҭәонда,
Иҵааӡа иҟоу аԥхӡы!

ХӘЛԤАЗЫНӡА

Хәылԥаз шәаԥшь кыдымтәалацызт
Жәҩан асанӡыгә ҵыблаауа.
Амра хьҩежьӡа – иҭамшәаӡацызт
Мраҭашәараҟа илбаауа.

Амроуп ахәылԥаз саԥызгало,
Алашара сырбауа,
Сгәалаҟара зырманшәало,
Хәылԥазынӡа аус сыруа.

Хәылԥазынӡа аамҭа сымоуп,
Изуша ыҟоуп – исызур.
Хәылԥазынӡа сымш аԥшәымоуп,
Исыҩша ыҟоуп – исызҩыр.

Хәылԥазынӡа са сыԥхӡаша
Меигӡарахда икаҭәалааит;
Хәылԥазгьы сызлаԥылаша
Хәырбԍьыц хәыҷык аҭынхааит.

* * *

0, исыздыруам сажәеинраала,
Уԥсуоу, мамзар уеиқәхоу,
Аха издыруеит ак лымкаала –
Сара шсакәу узҭынхо.

Ухьзи ухьмызʒи зду са сакәзар,
Узацәшәарызеи, нас аԥсра…
Уԥсҭазаара пату сзақәзар,
Бзанҵы иԥысҵәом уҽҳәара.

Ус анакәха, сыбжьы еиҭоумкын,
Ԥсуа бжьызааит ԥсыс иухоу,
Са саныћамгьы угәы еицоумкын,
Схатәы бызшәа акәзааит уеиқәзырхо!

ИШԤАШЛЕИ СХАХӘЫ!

Ићәашʒа, асы сықәнаузшәа,
Ишԥашлеи схахәы,
Маʒа-маʒа исымнахызшәа,
Сыҷкәынра аҽахәы!

Убас шакәугь ухьымʒгысшьом,
Сышлара, уҵәахны,
Уара уҽаԥхьа са схы ћәнысшьом,
Сықәра еилаганы.

Аха макьанаҵәћьа усҵахʒамызт,
Иахьыҷкәыноу сгәы,
Усыԥшаарцгьы сушьҭаʒамызт,
Сарԥысра уцәʒаны.

Ԥьым, сышлара, аиаша ҳҳәозар,
Уа уоуп са сзыԥшаа,

Сызлоуԥшааз амҩа угәаламшәозар,
Сышықәсҟәа урызҭаа!

АШЬХА ҬЫПҲА

Ԥхынра мшыказ, амра анцеиуаз,
Ԥсыʒкра сҩавалт Гәмыста.
Сыкаҵа ду кны сышҩеиуаз,
Ʒыжьк сынхыҟәгылт аԥста.

Аʒыжь ззумҳәара иҟахузеи,
Аԥсы ҭоушәа итырҭыруа…
Сылаԥш итҵашәо закәызеи,
Сыржьома амра ашәахәаҟәа?!

Аʒыжь дааҵытҵын, ԥшьаала-ԥшьаала,
Ҭыпҳак днықәгылт аҟәара,
Лҽыҩеитҵылхын ԥсаатә ҟазшьала,
Даанаԥш-ааԥшит лызхара.

Ҭынчроуп, ҭынч наҟ каԥкаԥҟәак
Ҷырымҭуазар, уаҳа акгьы…
Ҭынч иноулыжьт, ирҵаԥҵаԥуа
Лыхцәеиқәара рыԥсатаны.

Нас дныцәтәалеит амра ацара,
Лгәы раҳаҵʒа, дымшәа-дмырҳа.
О, илгәаҕьуазеи уа лымацара
Лҽахьылкәабо, Анцәа рҭыпҳа!

Лыкәша-мыкәша зегь шанхало,
Лыԥшʒара рҷаҷҷауеит,
Зегь хырхәошәа, лаԥш хаала
Аблахкыга илзыԥшуеит.

Данцәахәушәа аԥсабара,
Зегь лара дырҷаԥшьауеит.

О, дымҵанарсыр сыбзиабара?!
Аха, мап, сыԥхашьауеит.

Сыԥхашьоитаз ԥшьаала-ԥшьаала,
Сгәы ҭагылом, сгәы ҵысуеит.
Уара иуҳәозеи, сажәеинраала?
Сураргамар ҳәа сшәауеит…

Аӡыжь дхыԛәтәалоуп лымацара,
Лымацара дҽеырбауеит.
Аха иахьӡаачҷало лыԥшӡара —
Ԛыԥьан ҳаҟоушәа збауеит.

ДАҼА БҔЫЦК

Даҽеа бҔьыцк са ианысхит
Саамҭа акалендар,
Даҽеа мшыкгьы уа иахысхит
Сыԥсҭазаара, абар…

Абас есааира сымшқәа
Рхыԥхьаӡара азҵоит,
Абас аамҭа сзымԥшыкәа,
Иара атәала ицоит.

Аха сымшқәа ирзынкылом
Са сразҟи сгәахәтәи;
Са сымшқәа снапы ааанкыло,
Самардоит уаҵәтәи.

Сажәеинраалаҷ рышьҭа аанхозар
Сымшқәа ицахьоу,
Уаҵәтәи сымш ахь сымԛа ргозар,
Иарбан са сзыцәшәо!

РИҬА

Иблахкыгоу амҩа сыкәуп,
РиҬаҟа ауп сахьцо,
Иблахкыгоу уи иаҿыкәуп
Бзыпҭа ду цәқәырпо.

Сыбла ихгылоуп иҕьазҕьазуа
Абахәқәа ргәышпы,
Арҩаш ссирқәа ахьыкәчаразуа,
Рыхцәқәа пыртны.

Есааира ҩадаҟа исыхоит,
Сара сгәы пыруа,
Аҳауа зҩыда сымч арҿыхоит,
Сыҷкәынра хнырҳәуа.

РиҬа ашҭаҿ са сыҩхалеит,
РиҬа, Аҧсны аҧха!
Уа зегь сыблақәа рхьынҳалеит,
Сгәырҕьара азырҳа.

Ахра дукәа рҽеикәаргылан,
Иҧагьаҙа рҟазшьа,
РнапсыргәыҬа дықәдыргылан
Дрыхьчауеит раҳәашьа.

О, ишҧассиру аҧсабара
Агәлымҭәах иахшаз!
Абри еиҧш аҧшҙара
Псуа нцәоуп изшаз!

РиҬа, уҟазшьеи уҧшҙареи
Дуҙҙоуп рыҧсынҭры,
Гәырҩа хьамҭеи лахьеиқәҭареи
Знымпшуа бзанҭы.

Ритца пшзахә, Ритца еинаала,
Суҳәоит аказын:
«Ритца» ахьзыстцоит сажәеинраала,
Исуҭозар азин!

АХАҬА ИГӘЫПҨШААРА

Агәыпҩшаара агәы аҟынтәи амцабз аҭоуп,
Агәырҕьареи ахәыцра хьамҭеи анааua.
Агәыпҩшаара изаиаааиуа ахаҭа дхаҭоуп,
Згәалаҟара мырззакәан, згәы пшааua!

Агәыпҩшаара маза-аргама изнымпҩшуада,
Иазбауашәа ауаҩытәыҩса илахьынҭа.
Зегь рычҳара, зегь рыҭәахра зылшауада,
Рыцҳашьарак ыҟазамшәа, иҧхаза.

Агәыпҩшаара шаҟа хҭысҟәа ирымадоузеи,
Аҿырҭынчны ианҟәыпсычҳауа лоунытә;
Чыкьмаԥьоушәа, иҭатәахны шаҟа амоузеи,
Шаҟа аҳәозеи ҷымҭзакәан агәаҟынтә!

Агәыпҩшаара ҟазшьа цәаҩас саргьы исымоуп,
Сыжәдыруазар саарыцҳашәшьап, сеилкааua.
Сара сгәаҭаҷ зны-зынла уи аҧшәымоуп,
Цәа-цәашьушәа са сылабжышҟәа ҭыблааua.

Са сгәыпҩшаара аҭәахышьа саманшәалам,
Афронт мцаҷ сҩызцәа инсыжьыз збауашәа.
Урҭ рзыҳәан са сгәыпҩшаара гәырҕьара алам,
Ҳнумыжьын ҳәа урҭ сышьҭалан иаауашәа…

Сгәалашәареи сцәалашәареи урҭ ирыцуп,
Даргьы саргьы ҳзеицрытцуама, ҳгәы мпшааua.
Ҳаиԥылара ҳара ҳзыҳәан иашәа ҷыцуп,
Нас иабыкәу урҭ ааныжьны сахьааua!..

Сеааныскылоит, сеааныскылоит урҭ сыхьҙарцаз,
Ҳкеибамыжьырц ҭоуба еибырҳәахьан ҳагәқәа.
Нас саахьаҳәуеит, сылабжышқәа дысмырбарцаз,
Даргьы саргьы ҳаицныҟәоушәа иасымша…

Агәыԥшаара агәаҟынтәи амцабз аҵоуп,
Агәырҕьареи ахәыцра хьамҭеи анааua.
Агәыԥшаара изаиааиуа ахаҵа дхаҵоуп,
Згәалаҟара мырӡӡакәан, згәы ԥшааua!

ЕРЦАХӘ

Ерцахә ԥагьа, Ерцахә ашла, сыбла ихгылоу,
Ҳаракрыла са сгәадура иадоуҳау,
Заԥшәымара наунагҙа иахаҙгылоу,
Аԥсуа дгьылаҷ ашьхақәа зегь иреиҳау…

Аԥсуа лакәқәеи алегендақәеи урқьаабоушәа,
Зыбжьаныҩра еицамкҙакәа иаазгауа,
0, Ерцахә ду, инаԥьнатәу хаҳәтәы ҕоушәа,
Изхагылоу ҩ-мызгәҭ дук, ажәҩан ҵыԥссауа…

Ирҳәоит лакә-ҵас, абиԥара блала ирбазшәа,
Адунеи зегь аҙы анахыҵәа, игазгауа,
Зымҩа ҟьалаз хьтәы ҕба дуӡӡак наунҟьазшәа,
Уара уцәқәаҷ ианхаҙазшәа аԥҿыхақәа.

0, Ерцахә ду, исаҳәа аргама бжьаныҩрала:
Уи ахьтәы ҕба хьҙыс иамазма «Аԥсынра»?
Уи ахьтәы ҕба иҵаз амшынуаа аԥсышәала
Иузҷырҭуазма: «0, Ерцахә ду, ҳаиқәырха!»

Нас убрантәи еицылбаама Нарҭаа дуқәа,
Ҳазхылҵшьҭроу ҳара аԥсуаа ҳхаҵақәа?
Ҭоуба рҳәама ухьышьаргәыҵаҷ, ԥсахра мукәа,
Рыԥсадгьыл гәакьа рыԥс ахацгьы ахҭынҵауа?

Ерцахә ԥагьа, Ерцахә ашла, узхаанӡоузеи,
Узымцәажәозеи, угәалашәара ҳацәӡауа?
Аха уара уҽымҭра хьанҭа шаҟа аҳәозеи,
Ахачҳареи аԥсуареи гәыла еилакӡауа!..

Иахьа игәасҭоит убжьаныѡра даҽеакушәа,
Уаамҭа игәырҕьо угәы шазԥагьоу ҳаракӡа.
Иахьа угылоуп иуҟарулырц уҭахушәа,
Аламыси аиашареи рлахьынҵа!

* * *

Ауаѡразоуп сзыхандеиуа,
Зыӡбахә сымоу, сцо-саауа.
Ауаѡроуп сзырбырԥьеиуа,
Ҭахак сызымҭогь сара.

Ауаѡрала бзанҵы схәаахәҭуам,
Уи азыҳәан сыгәыра жәга.
Ауаѡрада акгьы сыхнахуам,
Уи уаѡрала иансызга.

Сызхараҵәҟьа сазышәаҳәонда
Ауаѡраҵәҟьа, ауаѡра...
Сызхараҵәҟьа зыҟалонда
Уи азы ажәеинраала аѡра!

Ауаѡразоуп сзыхандеиуа,
Зыӡбахә сымоу, сцо-саауа.
Ауаѡроуп сзырбырԥьеиуа,
Ҭахак сызымҭо сара.

АЛАМЫС

Ауаѡытәыѡса игәы аанартуазар,
Уи иазуазар цаԥхара,

Инаҳәы-ааҳәуа аҽамԥсахуазар,
Бзанҵык иамуа наԥхара,
Саркьаҵас иазаарԥшуазар,
Измилаҭу рхаҿԥшра,
Убысҟаноуп ианламысу,
Иананаалоу ауаѽра!

Еиҳабыра-еиҵбыра еиланамго,
Аихаҵгылара хьчауа,
Ауаѽытәыѽса ҵаҟа днамго,
Уи ҳаҭырла дҳаракуа,
Аиѽызараҿ ахьымʒг амго,
Ианудгылоу ицқьаʒа.
Убысҟаноуп ианламысу,
Уи ианаиуа лахьынҵа.

Асас дааир, дгәыгәҭамыжьуа,
Ԥсуа ҵасла агәы аартны,
Астол агәҭа аҽахамыжьуа,
Ҭыԥҳаҵас уа имаҵуѽны,
Агәахәара бзиа ааныжьуа,
Уаннаскьанаго иразны,
Убысҟаноуп ианламысу,
Иара змырʒуа зегьы рзы!

АЧАРЫЦ ХӘЫҶ

Ачарыц хәыҷ амра иҿшәазшәа,
Ианнықәшәа адгьыл агәыҳәԥаҿы,
Аԥсҭазаара аԥшаауазшәа,
Уа аԥсы ҭалон хәыҷ-хәыҷы.

Иҵәыҕьауа анышә аԥхарраҿ
Иаацәыҵцыччеит шәахәаҵас,
Зда ихәарҭам аԥсабараҿ
Доуҳа цқьала ииз зыҟҵас.

Аҽеибнаҭон, аҽееиҵнахуан,
Ҭынч адац хәыцқәа нашьҭуа,
Нышә гәӡала агәы шьҭнахуан,
Мра шәахәала аҽерыԥхауа.

Ачарыц хәыч аԥсынҵры ацуп,
Ихандеиуа анапқәа рҿы.
Ачарыц хәыч аԥсы дацуп,
Адгьыл гәакьа агәҭаҿы.

Ачарыц хәыч иалшаӡозеи,
Ахатә гьама еиқәырханы,
Аԥсҭазаараҿ шаҟа аӡбоузеи,
Ауаҩы изыҳәан иҿатцахәны!

Иарбан чаҕьоу уи зыԥсахуа,
Адгьыл иамадоу зыԥсы,
Ачарыц хәыч – зегь ргәы иахәо,
Игәыҳәԥыхшу зегь рзы!..

РАҬХЬАӠАТӘИ АШӘҬЫЦ

Раҧхьаӡатәи ашәҭыц ҿысхуеит ламысла,
Абла хәыцқәа ахоушәа ҭынч исҿаԥшуеит.
Раҧхьаӡатәи ашәҭыц са снапы анахьысуа,
Сгәалашәара цәырҵуа, сқәыԥшра ччауеит.

Раҧхьаӡатәи ашәҭыц афѽы-хаа зҭахымда,
Уи иазнеиуеит ашьхыцқәа, амати згауа.
Раҧхьаӡатәи ашәҭыц зылаԥш-хаа ахымда,
Згәалаҟара иацҵауа, аапынра анааua!

Раҧхьаӡатәи ашәҭыц иаднакылоит амра,
Иагәыҵаҳәҳәа иааӡоит, ашәахәа лашьҭуа.
Раҧхьаӡатәи ашәҭыц иалаӡам ҳарамра,
Бзиабароуми зегь реиҳа уи зыгәра агауа.

Раԥхьаҙатәи ашәҭыц сыздҭауа са сшәымҭаз,
Ԥсраҽенынҙа хашҭра лоуам са сгәаҿы.
Саргьы исҵахуп схала ааԥынра апытымҭаз,
Сгәы каршәны сылԥыларц ашәҭқәа рдәаҿы!

* * *

Сцоит амшын ахь сымацара хәылԥазыла,
Ацәқәырԥақәа ахьеиԥхныҟоло збарацы.
Стәоит аҿықәаҿ, аԥша ахьасуа гәыразыла,
Сгәы лахҿыхҙа, уаҟа аамҭа згарацы.

Аха аамҭа баша изхызго среиуаҙамеи,
Аамҭа сцәыҙыр, зегьы сцәыҙуеит уатцәазы.
Аамҭа иснаҭап ҳәа сҽырҭынчны сыстәауамеи,
Са сгәы иҭыхо ажәеинраала ахаҭазы.

Са сгәы иҭыхо ацәқәырԥақәа излардыруазеи,
Гәеисбжьыла ҳзымеицәажәар иаартны.
Са сгәы иҭыхо урҭ рҿаԥхьа изыҙауазеи,
Ҳахьеиԥыло гәыразыла аҟәараҟны…

Дара ҙхыцны адәы иныкәлар рҭахушәа,
Амшын қьаадаҿ ианырцазшәа рцәаҳәақәа,
Сажәеинраала гәырґьаҿҳәаша рыхьҙ ахушәа,
Урҭ сеигәырґьоит, исыхәаччоит, сызҿыҭуа.

Уа ҳаиԥылоит, ҳаизыгәдура еицәымҙаҙакәа,
Илашьцаанҙа ҳгәалаҟарақәа аарԥшуа.
Нас ҳаиԥырцуеит, бзиала ҳәа еибымҳәаҙакәа,
Уатцәгьы ҳаиқәшәарц, ажәеинраалақәа ԥшааua.

АЛАБАШЬА

Ҷлоуаа исырҭеит алабашьа,
Сышлара аҳаҭыр баны,

Лабашьала ԥхьаҟа сцашьа
Дырԥшʒарцаз, сырҽхәаны.

Уи сзыркыз рҽаԥхьа схырхәоит,
Рыԛәра ақьабз сазгәыкны.
Уи алабашьа схы иасырхәоит,
Са сгәыҕра анарха ԥшааны.

Уиала сыԛәра агәамч еизызгоит,
Ахандеицәа рыгәҭаны.
Уи ааныкылан сшьаҽа еихызгоит,
Сцоушәа ҷлоуаа рнапы кны.

Уи аҳамҭа сыԥсы иадашуп,
Сыҷкәынра ақәра хынзырхәуа.
Уи аҳамҭа са сзы ирашьуп,
Жәԝангәашәԥхьарахь сызгауа.

* * *

Ажәԝан иаҵәа гәышҵа еизада
Хьтәы еимхәыцуп иаҽаԥсоу,
Исымбацшәа саргь уахада,
Урҭ роуп схәыцрақәа зызцоу.

Иахьырзеиԥшу жәԝангәашәԥхьара,
Уи насыԥуп дара рзы,
Икыдзаргьы хара-бҕьара –
Ҭаацәаракуп есқьынгьы.

Ҭаацәаракуп рабиԥара,
Еиқәмақаррак зыбжьаҙам,
Иахьырзеиԥшу жәԝангәашәԥхьара
Уи ԥсабароуп, гәырԝа злам.

Убас ианбыкәу адгьыл ҭбаараҽ
Ҳәаада, шәарҭарак ҟамло,

Ауаатәыѡса зегь рҳәынҭқарраҿ
Ҭаацәарак анаҧцахо?!

Ажәѡан иатцәа агәышҭа еизада
Хьтәы еимхәыцуп иаҿаҧсоу,
Исымбацшәа саргь уахада,
Урҭ роуп схәыцрақәа зызцоу.

ГӘАЛАШӘАРАК

Сара схала ашьха схалан,
Уахьынтә агаѣа снаҧшыр,
Иѣалоума сгәатца инҭалан,
Гәалашәарак самыршыр?!.

Гәалашәарак – ихьамҭароу,
Схәыцра иалоу есқьынгьы,
Гәалашәарак – са исеидароу,
Сгәы змыртәоу шьхагьы, гагьы...

Амшын Еиқәа ихыхәхәала,
Ҕбак неиуашәа збауеит...
Аха аҧҭа еиқәатцәа ѡхалан,
Иаргьы саргьы ҳаиѣәнаѣьеит.

Аҕба иннажьыз амѡахәасҭа
Аума изхылҵ ацәқәырҧақәа?
Урҭ ирыцушәоуп ишгәасҭо
Амҳаԥьырқәа рлахьынтца...

Абас схала ашьха схалан,
Уахьынтә агаѣа снаҧшыр,
Иѣалоума сгәатца инҭалан,
Гәалашәарак самыршыр?!.

МҨАБЖАРА

Ицоит сымшқәа еишьҭагылан,
Исыздыруам сзыхьʒара,
Арахь сышлара аасҧынгылан,
Исзыҧшуеит мҨабжара.

МҨабжаранʒа сзынаʒазар,
Сыҷкәынроуп уи зыбзоуроу,
Наѣгьы иара самҧсахуазар,
Убри ауп аусгьы злоу...

Ицоит сымшқәа еишьҭагыла,
Исыздыруам сзыхьʒара.
Ҷнатуеит сыҷкәынра, аҽенымкыла:
«Мап, унсыжьуам мҨабжара!»

АЦӘҚӘЫРҧАҚӘА

Ацәқәырҧақәа, згәамч еицжәыло,
Шәа шәанаaиуа аѣәарахьы,
Сшәыҵашьыцуеит сахьхықәгылоу,
Иахьысныжәдауа аҧшаҕьы.

Аха уаѣа шәымч еихсыҕьуеит,
Шәышьҭа аныҵуеит уа лассы.
Аѣәараҷы шәыҧсы шәхыҵуеит,
Изыʒхыҵуам шәыҧсынҵры.

Избан, шәгәамч шәзаҧсахуазеи,
Шәанеицаaиуа аѣәараҷы?
Шәеибган уантәи шәзымхынҳәуазеи,
Наѣ, амшын ду агәахьы?..

Ус анакәха, ишәзызуазеи,
Сызҵашьыцуа, ацәқәырҧақәа...

Ус рыхьуазар изызѡуазеи,
Сажәеинраала ацәаҳәақәа?

АԥСЫНТӘЫЛА УҨАԥХЬА

Аԥсынтәыла, уҨаԥхьа сара сгәы аартны,
Уара узы сҳалалҙа, изуа ҭоураны,
Сыламыс лаҟәымкәа, суаѡра ԥшьаны,
Са сусумҭа ԥкымкәа, снапхгьы цқьаны,
Уаҵәтәи слахьынҵамѡа схаҭа агәра ганы,
Санзыҟамла сшәарҭоуп, башахоит са стәы,
Санзыҟала сшәарҭам, ихируп са сгәахәтәы!

Аԥсынтәыла, уҨаԥхьа с-«Алашара» кны,
Схатәы бызшәа саԥхьо, изѡуа аԥсаны,
Сышьха, сыга, сбаҳча – зегьы гәцаракны,
Аԥшәмара ныҟәызгауа, схәышҭаара ԥханы,
Риешьара салахәны еишьцәахаз зегьы,
Санзыҟамла сшәарҭоуп, башахоит са стәы,
Санзыҟала сшәарҭам, ихируп са сгәахәтәы!

АДУНЕИ ИАХААНХАХЬАДА

Адунеи ду ҳшықәу Ҩҳәаралоуми,
Ихимфааҙац адунеи уаѡгьы.
Уи ақәзаара шахәҭоу ламыслоуми,
Ҳанықәтцуа Ҩеԥныхәа ҳмоуа аҙәгьы.

Ҳанықәтцуа ҳаламыс рыхьчароуп
Ҳабиԥара, ақәыԥшра ззынхоу.
Ҳанықәтцуа ауаѡра ҳҭынхароуп,
Ижәдыруазааит баҟас уи шҳазхоу.

Ҳанықәтцуа шәҭышла ҳнаскьаргароуп,
Ишьҭамҵауа ашәиԥхьыҙ ҳа ҳзы.

Ҳанықәтцуа ҳнышәнап ҳзыласхароуп,
Гәнаҳарак ҳәа ахылмҵуа ҳаԥсы.

Ҳанықәтцуа ҳбызшәа ҳгәы иқәԝлароуп,
Уи иаҙбароуп ҳабзареи ҳаԥсреи.
Ҳанықәтцуа ҳаԥсы цәымзахароуп,
Ирлашауа ҳацқьареи ҳуаԝреи!

Адунеи ду ҳшықәу ҿҳәаралоуми,
Ихимфааҙац адунеи уаԝгьы.
Уи ақәзаара шахәҭоу ламыслоуми,
Ҳанықәтцуа ҿԥныҳәа ҳмоуа аҙәгьы.

САԤХЬАҞАЗЫ

Саԥхьаҟазы алак-ԝакра бзанҵы сҿасҵом,
Сышьҭа анысҵоит, сымԝахәасҭа иазынхо.
Саԥхьаҟазы исԥынгыло акгьы сшаҭом,
Агәра згауеит ма жәеинраалак шысҭынхо.

Саԥхьаҟазы схы мацара сҿанысшәалом,
Зегь иаҳзеиԥшу изацрыҵуам сыгәҭакы.
Зегь ззеиԥшу, иҿхырцәажәо срышьашәалам,
Даргьы саргьы хзеицанылом мԝакы.

Саԥхьаҟазы сгәы снанагоит, сыргәыбзыҕуа,
Саԥхьаҟазы сгәы саԥысуеит есқьынгьы,
Иснарбошәа сцәаныррақәа зырцыхцыхуа,
Иснарбошәа шаҟа сымоу инагҙатәны.

Заԥхьаҟаҳәа изымхәыцуа дзакәхауазеи,
Дзакәхауазеи иззынмыжьуа ҟәырҷахак.
Иаҳауазеи, иибауазеи, изынхауазеи,
Иззанымҵо имԝахәасҭаҿ шьаҿақәак?..

Саԥхьаҟазы агәаҭеира сыцәмыҙуанда,
Убри амԝаҿ исызкаҭәонда аԥхҙы!

Саԥхьаҟазы иҟасҵаша сзахьӡауанда,
Нас сшымашшрыз, ак сылшазшәа ԥхьаӡаны!

* * *

Стема ахьнымҵәо аԥсабараҷ,
Срифма ахьԥымҵәо ашәаҳәараҷ,
Сымԥа ахьнагоу аешьараҷ
Игалааит сыбжьы!

Зымч еиҵамхо ргәалаҟараҷ,
Зхәыцра еиқәымтәо рцәалашәараҷ,
Зқәыԥшра ԥхьамтәо рыбзиабараҷ,
Салахәзааит саргьы.

Еицхандеиуа ргәахәтәыхьӡараҷ,
Еицсолдаҭуа рхыԥхьаӡараҷ,
Еицышәаҳәо ргәыргьа-ччараҷ
Иҟаз са сразҟы.

Стема ахьнымҵәо аԥсабараҷ,
Срифма ахьԥымҵәо ашәаҳәараҷ,
Сымԥа ахьнагоу аешьараҷ
Игалааит сыбжьы!

* * *

Сгәы камыжьуа, сус ҭамыжьуа,
Схаҭа сымч агәра згауа,
Сԥызцәеи спызцәеи гәыгәҭамыжьуа
Ргәы аҟаҵашьа сахьӡауа,
Ԥсра нмыжьуа, бзара нмыжьуа,
Иахьсыхәҭоу сыҷедырбауа,
Ауадаԥра сгәы ацәкамыжьуа,
Сгәи сшьамхи еибагауа,

Убас ԥытҭрак исызнагонда,
Аамҭа, аамҭа, ҿҳәара змам.
Убас ԥытҭрак исаʒонда,
Схазы уаҳа акгьы ҵахʒам.
Қәнагеи қәнамгеи еиламыжьуа,
Иахьсыхәҭам са ҵеаламыжьуа,
Цәгьеи бзиеи ртәы еилкааua,
Иахьахәҭоу ҵҿахәы сҳәауа,
Иахьакәʒам ҵеаҿамыжьуа,
Саԥхьаԟаз хара сыԥшуа,
Сышьҭахьԟагьы абзиара ныжьуа,
Са сԥьабаа-ԥса сзырхауа,
Убас ԥытҭрак исызнагонда
Аамҭа, аамҭа, ҿҳәара змам.
Убас ԥытҭрак исаʒонда,
Схазы уаҳа акгьы ҵахʒам.

АҚЬААД, ИУЧҲАЗОЗЕИ!

Ақьаад шкәакәа, уԥырны урҭәоушәа,
Иучҳауеит зегьы рнапқәа.
Шаԟа рҳәозеи, – мѡахәасҭоушәа,
Угәышԥы иалдоу ацәаҳәақәа!

Зегьы рзыҳәан уа ушаҳаҭʒа,
Ишьҭамырʒгоу баԟаҵас,
Зегьы рзы уԟоуп угәы раҳаҭʒа,
Ахаангьы усоуп уара уҵас…

Ашәышықәсҟәа рыцәгьа, рыбзиа,
Нбанла иҭазыѡуа згәаҿы,
Изԟарулуа зегьы рсиа,
Архивқәа раҳҭынраҿы…

0, ақьаад, акьаад шкәакәа,
Мҳәырс иамоу ауаѡы иԥьа,

Иаҳзыхьчала, имырхәанчакәа,
Аҭаарыхқәа рчықьмаԥьа!

САРА СУАЛҬШЬА

Сара суалҬшьа – иҟасҵашоуп,
Са сааҬсаргь, иара ааҬсауам.
Сара суалҬшьа – уи аиашоуп,
Са сыҬсыргь, иара ҬсуаМ.

Сара суалҬшьа – ҬсахраМ зқәымло –
Ауаѡ изыҳәан ауаѡроуп,
Шәиҵхьыʒ знымло, гәнаҳа зҬымло,
Аиѡызара алахьынҵоуп.

Убри ауп са сзыргәаҭеиуа,
Сызмырҭынчуа, схәыцра злоу.
Убри ауп са сгәы зызнеиуа,
Сѡымҭа хәыҷгьы Ҭсыс иахоу.

Сара суалҬшьа – иҟасҵашоуп,
Са сааҬсаргь, иара ааҬсауам.
Сара суалҬшьа – уи аиашоуп,
Са сыҬсыргьы, иара ҬсуаМ,

АҴЛАҚӘА, АҴЛАҚӘА…

О, аҴлакәа, ижәдыруанда,
Бзиа шәшызбауа сара,
Шәара шәзыҳәан исылшауанда,
Ажәа ҟәандақәа рҳәара!

Уахгьы-ҿынгьы зшьапы иқәгылоу,
Шәарҭ аҴлакәа, тәара зқәым,

Зхатә ԥсҭазаара иахаҵгылоу,
Изымуц бзанҵык иакәым…

Аҳын изшәызҵо зуапа шкәакәа,
Аапын зкабақәа иаҵәахо,
Ҭагалангьы имырқьақьакәа,
Зыхьтәы хҭарԥа ѡежьқәа зхоу…

Аԥсаатә рашәа зхаҷырҷыруа,
Шәызмоу шәарҭ аҳҭынраҵас,
Ԥштәы-хкыла изырцырцыруа,
Зхатә ԥсабара доуҳаҵас.

Шаȟаѡ рымаҳа шәҵәахуазеи,
Реиԥылара шаҳаҭра азуа.
Шаȟаѡ рқәыԥсычҳабжь шәаҳауазеи,
Реибагәҳра шәаҷаԥшуа!

Аицәажәара шәа шәакәиҵҳам,
Аха игәныжәгом уи зынҳа.
Аицныȟәара шәынасыԥҳам,
Ус ишоуп шәа шәлахьынҵа.

О, аҵлақәа, ишәахәахонда
Шәара шәзыҳәан смахәҷақәа.
Қәа-цәгьеи сы-цәгьеи рзыхгонда,
Шәара шәеиԥш сцәаҳәақәа!

* * *

Аԥсҭазаараҷ са смал ду ыȟам,
Аха ихьаазгауам акгьы,
Сызлабеиоу сара сҷы иȟаз –
Ауаѡытәыѡса қьиа игәы…

Аԥсҭазаараҷ сҭаҵәах ду ыȟам,
Аха игәнызгауам акгьы,

Сызлаԥагьоу сара сҽы иҟаз –
Анапхыцқьа – есқьынгьы…

Аԥсҭазаараҿ ахандеира –
Абри ауп са сыԥсынҵры.
Аԥсҭазаараҿ аиаша азнеира –
Абри ауп са сыгәҭакы.

Аԥсҭазаараҿ са смал ду ыҟам,
Аха ихьаазгауам акгьы,
Сызлабеиоу сара сҽы иҟаз –
Ауаѡытәыѡса қьиа игәы.

* * *

О, иҳазгәакьоу аԥсабара,
Зда ҳхәарҭаҙам аҙәгьы,
Аԥсабара, уара уԥшҙара
Ԥсҭазаароуп ауаѡы изы.

Ауаѡытәыѡса иоуп ухшара
Зегьы иреиҕьу, зегь зылшо,
Ауаѡытәыѡса, идуу зылшара,
Аԥсҭазаараҿ зегь зыҙбо!..

Аԥсабара, узакәхауазеи
Ауаѡытәыѡса иԥсы анухам,
Аԥшҙарагьы иазууазеи,
Ауаѡытәыѡса дануҭам.

О, дахумбаан, аԥсабара,
Ауаѡытәыѡса илахьынҵа,
Уаргьы ихьчала ибзиабара,
Игәахәтәы-мѡа дахьыгҙа!

САРА СЫМҨА

Сара сымҩа - сҩызцәа рымҩоуп,
Згәахәтәы иахьҙо.
Сҩызцәа рымҩа уи разҟымҩоуп,
Ииашаҙа иахьцо.
Убри амҩоуп сгәатҵа иҵыхо,
Сгәыҕраҟәа зааҙо,
Сымч рҽыхо, ԥхьаҟа исыхо,
Схәыцраҟәа зраҙо.
Убри амҩоуп имырхәанчакәа,
Сҩымҵақәа ирԥсҟу,
Сыламысгьы мырԥхашьакәа,
Са схаҵа исразҟу.
Убри амҩоуп сиашьара
Анасыԥқәа зну,
Еиԥызгало сымч-сылшара,
Адгьыл сахьаԥну.
Убри амҩаҽ исуалу здыруеит:
Аԥхҙы нкаҟьо,
Махәҽалоума, ашәалоума,
Аҿаҩра ажәла ҟьо,
Адгьыл гәакьаҽ ахандеира,
Хатә ԥьабаала счо,
Адгьыл гәакьаҽ ԥхьаҟа анеира,
Аԥсҭазаара хьчо!..
Убри амҩаҽ имааԥсароуп
Сара сымч-сылша.
Аҿырхьшәашәо еиқәымтәароуп
Сара сгәеисра ашьа.
Убри амҩоуп мҩас исзалдоу
Иахьатәи сдунеи,
Исымҵәыжәҩоу жәҩан сахьалоу,
Акосмос ахь санҩеи!
Убри амҩоуп знапаҽы иҟоу
Сыбзареи сыԥсреи.

Убри амҩа салыхәдамкәа,
Сара сышьҭа анҵоуп,
Сара сзыҳәан ишәарҭаҙамкәа
Мҩамшны ишьҭаҵоуп.
Убри амҩаҷ исуалу здыруеит:
Аԥхҙы нкаҡьо,
Махәҷалоума, ашәалоума,
Аҽаҩра ажәла ҡьо,
Адгьыл гәакьаҷ ақәаарыхроуп,
Хатә ԥьабаала счо,
Адгьыл гәакьаҷ ԥхьаҡа анеироуп,
Аԥсҭазаара хьчо!

САЖӘЕИНРААЛА АЦӘАҲӘАҚӘА

Абылра иацәымшәауазар,
Агәыҕьра аарԥшны,
Ацәқәырԥа иацәхьамҵуазар,
Ргәышԥы аартны,
Ақәԥараҷ изжәылауазар,
Аиааира агаразы,
Аиҩызара азҷырҭуазар,
Уи ҭоуба азуны,
Иахьахәҭоу изцәажәауазар,
Са сбызшәа хьчаны,
Убысҡаноуп ианырзаанхо
Сыԥсҭазаара аҡәых,
Убысҡаноуп ианахаанхо
Сышықәсқәа рҭоурых.
Сыламыс рызҙыргауазар,
Са снапхы мҡьашьуа,
Саԥсуара аздырҳауазар,
Рыблақәа мхәашьуа,
Рыбжьаныҩра анаалауазар
Сара сыԥхьарца,
Сылашараҷ кәицра руазар,
Ҷыцәаара ҡамҵа,

Сымцабзаҿ изкаҧҧауазар,
Рыцԥхьқәа нашьҭуа,
Убысҟаноуп ианырзаанхо
Сыԥсҭазаара аҟәых,
Убысҟаноуп ианахаанхо
Сышықәсқәа рҭоурых!

БСЫДГЫЛАНАҬ

Н. М. илызкны

Бгәы бзырхьуа жәа сҳәахьазар, саҭабымҵан,
Саҭабымҵан зегьы рзыҳәан сеилкааны.
Ибдыруазаанит, ибҭахызаргь ихабымҵан,
Бара бҿаԥхьа маӡа шсымам иҵәахны.

Сацәымѳашьо сара издыруеит ԥсраҿенынӡа,
Схьаақәа зхьаау бара шбакәу ичҳаны.
Бацәымѳашьо баргьы ибдыруаз бгәаҵаҿынӡа,
Бара бшыҟоу сара сзыҳәан ԥсынҵырны.

Ҳаԥсҭазааараҿ бнапсыргәыҵа ҷьаҷьахазаргь,
Иҳалалуп ба быԥхӡаша сара сзы.
Ҳаԥсҭазаара қьафурала иаҳхаҳамгазаргь,
Аизыгәдуроуп ҳазлаҧагьоу есқьынгьы.

Бсыдгыланаҭ – малгьы-шьалгьы срыҵашьыцуам,
Бсыдгыланаҭ – хьымӡг згом ауаѳраҿы.
Бсыдгыланаҭ – иахьакәымгьы сымѳахыҵуам,
Ус анакәха, саргьы сыҟаз ба бгәаҿы.

ИҬАМШӘАЗО АЕҴӘА

Аеҵәақәа цеицеиуа жәѳангә ианыҧҧало,
Ашамҭаз са исцәыӡуеит
рԥырғыбла шанхо.

Мши-ҭхи урҭ ирзеиԥшны, еиныԥхало,
Изцеиуам иахеиԥш иахьа илашо.

Аха, абар икаҷҷоит акы алашара,
Сыԥсадгьыл агәеисраҿ
имкьаҭеит шьыжьы.
Ара Кавказынтәи са избоит ахьыҵәцара,
0, абан, нахьхьиӡа, Кремль ахаҿы.

Илашоит уи аеҵәа ицырцыруа
хьыԥштәыла,
Иахьа сыԥсадгьыл мраны иахаҷҷоит.
Игәырҕьо аԥьажәлар рашәа гәырҭәыла
Иазнаѡуеит, мыч дула риааира
дырҕәҕәоит.

Игәырҕьо ҳаԥсадгьыл, игәырҕьо аԥсабара
Иалаҷҷоит, еиҭасуам имѡашьо бзанҵы.
Уи зҿаԥхо аԥьажәлар ирымоуп
гәазҳара,
Уахгьы-ҿынгьы азеиԥшуп, иԥхоит
имраны!

АҨСНЫТӘИ АЗЫНРА

Ибахӡа асы ауеит аҳәылыҳәа
Ерцахә ахра агәышԥахьы,
Нас илбаауеит агәыдыҳәа
Кәыдры ахыҟә – аԥшаҳәахьы.

Уантәи, иамҿехакны аҿаѡа,
Аҿеырҭынч иауеит, иауеит,
Зегьы ирнаало, зегьы ирхаѡо,
Ԥшьаала архаҟа илбаауеит.

Шьха иннакылом, бна иннакылом,
Иннакылом уи аӡҕьы…

Даҽеа ԥштәыкгьы аднакылом,
Асы шкәакәа ԥшʒа, асы.

Ус амшын ду иныҽԥынгылоит,
Амшын Еиқәа, згәы еилашуа,
Уа, аҟәараҷы аҽееаннакылоит,
Ампахьшь рышҳақәа аҷшьуа.

Нас, аʒынра, с-Аԥсынтәылаҷ
Уаргьы уаама ҽырԥхара?
Ҳаибаргәыргьо, усы ҳацәгылан,
«Ҽееаныбзиала!» – ҳҳәоит ҳара.

О, аʒынра, ес-уажәааанеиԥш,
Абас лыԥхала уаҳзаала,
Аха аамҭала ушаҳзаауеиԥш,
Ианаамҭоугьы ухала уца!

АҨСУАРА

Сара сгәы узыҟан,
Сара сгәы узыҟоуп
Саԥсуара, есқьынгьы.
Уара иутәын,
Уара иутәуп
Сара сыгәгьы,
Сара сшьагьы.
Уара иухшеит,
Уара иуааʒеит
Сыламысгьы,
Сҟазшьагьы.
Уара исзааугеит,
Уара исурҭеит
Схатәы бызшәа еиқәырханы.
Уара уҷы сыҟан,
Уара уҷы сыҟоуп,

Уара сыхьча санԥсуагьы.
Аха иуаҭәоу
Ашәак сызҳәонда,
Апоетра саҽнаҵы...
Уҽаԥхьа исуалу сзынагӡонда,
Уара ишусҭарыз сыԥсы!

* * *

Наунагӡа ҳара ҳаҟоу ԥьаҳшьоит,
Меигӡарахда иҳарҭазшәа адунеи.
Иахьазыҳәан ҳара иҳамоу ҟәнаҳшьоит,
Иаҳзымхоушәа дасу ҳнахандеи.

Аӡәи-аӡәи иҳамамкәа еиҵашьыцра,
Ҳзыҟалозар зегь ҳагәқәа цқьаӡа,
Зегь ҳаҽызар ҳанасыԥ азхәыцра,
Ишԥассирхоз ауаа рлахьынҵа!..

Ҳаиҽаԥшуа, ҳаблақәа еицәыԥхамшьо,
Аиҳабыра-еиҵыбра апату хьчауа,
Ԥхьа ҳаиццозар бзанҵык ҳа ҳаибамжьо,
Ишԥассирхоз зегь ҳуахҭақәа!

Наунагӡа ҳара ҳаҟоу ԥьаҳамшьап,
Меигӡарахда иҳарҭазшәа адунеи.
Иахьазыҳәан ҳара иҳамоу ҟәнаҳамшьап,
Иаҳзымхозаргь дасу ҳнахандеи!

«АЛАШАРА»

«Алашара», «Алашара»,
Сҽахәы еиҭазҳәо, сгәысҽеанҵа,
«Еҵәаԥьаа» роуми уабиԥара,
Изырлахҽыхуа сыԥхьарца.

Зда са схәарҭам, «Алашара»,
Аԥсуа ҩымҭа ахәышҭаара,
Уара иутәуп сыбзиабара,
Сымҩа зырлашо хара.

Услахьынҵоуми, услакҵоуми,
Исымҩанызоу есқьынгьы.
Сшьамхы ҕәҕәоуми, сгәы ԥьбароуми,
Сылашара узбонаҵы.

Бзиа урбааит, пату уқәырҵааит,
Сара исеиԥшны зегьы,
Сыԥсы узынхааит, сгәы уқәлашааит,
Сҵынчʒа са санԥсуагьы!

АМҨАДУҚӘА АХЬЕИХАГАЛО

Зымҩахәасҵа адәы ианхало
Иажәеинраалоу цәаҳәаҵас,
Амҩадуқәа ахьеихагало
Зны дазкылсуеит ԥшааҩҵас.

Нас дызнылан ԥхьаӄа дцаша
Иарбан, иарбану руакы,
Игәахәтәы дахьызыгʒаша,
Шәиԥхьыʒ ақәымкәа игәҭакы?

Уи идыруамашь ишуадаҩу
Амҩадуқәа злацауа,
Уи идыруама иразӄы ахьҭаҩу,
Дахькылнаго илахьынҵа?!.

Амҩадуқәа руак ҩадароуп,
Руак лаҕьароуп, еимашьшьы.
Руак цаӄьароуп, руак мардароуп,
Абнаршәыра еиқәа ахашьшьы.

Руакаҿ ашәҭқәа аныҧсалоуп,
Имрахәагаха рыҧштәы…
Руакаҿ амца-шыра антәалоуп,
Зегь ҧыхʒашала ирҭәны…

Нас дызнылан ҧхьаԥа дцаша
Иарбан, иарбану руакы,
Игәахәтәы дахьызыгʒаша,
Шәиҧхьыʒ ақәымкәа игәҭакы?

Реиԥәаҵырҭаҿ зегь еиҧшушәа,
Ибла ихгылоуп уажәазы.
Реиԥәаҵырҭаҿ зегь мҩамшушәа,
Ауп ишибауа ихазы.

Дхәыцуа дгылоуп дрыбжьахазшәа,
Дгылоуп иблахаҵ гьежьуа,
Дгылоуп зегь ицәеилалазшәа,
Иарбан шьҭа дызлацауа?!

Уа ихатәы мҩа изалырхуазар,
Ихаразаргь уи ахьгоу,
Дацәымшәароуп – ихьамҭазаргь,
Даныларoуп зыгәра игоу.

Зымҩахәасҵа адәы ианхало,
Иажәеинраалоу цәаҳәаҵас,
Амҩадуқәа ахьеихагало,
Зны дазкылсуеит уи ҧшааҩцас.

ҦШЬЫ-ЗҴААРАКИ РҬАКИ

Ишҧарҭаху са сыблақәа
Сыҧсадгьыл гәакьа рбаларцы? –
Зегьреиҳа агәыԥрақәа ацны,
Ҭынч нхамҩала иҷианы,

Зегьреиҳа мрала иҭаҙны,
Зегьрыла иԥшҙаны!..

Ишԥарҭаху са сыблақәа
Сыжәѡан гәакьа рбаларцы? –
Зегьрыла игәазырҳаган,
Ԥсҭҳәа хымкәа, ицқьаны,
Зегь риеҵәахәқәа лашарбаган,
Икыдыӷӷало зегьы рзы!..

Ишԥарҭаху са сыблақәа
Аиѡызара рбаларцы? –
Зегьреиҳа иааира гаган,
Зегьрыла агәра ганы,
Зегь реиҳа имч-ҭгаган,
Ԥсахрак ақәымкәа бзанҵы!..

Ишԥарҭаху са сыблақәа
Ауаѡытәыѡса дырбарцы? –
Зегьреиҳа разҟ иманы,
Зегьрыла дыҕәҕәаны,
Зегьреиҳа даԥшәыманы,
Зегьрыла игәы ҭганы!..

* * *

0, ишԥасҭаху аԥсабара,
Са схазы акәҙам, зегьы рзы…
Иҟаларцаз агәахәтәыхьҙара
Зегьы ирзеиԥшу ԥсынҵырны!

Зегь ирзеиԥшу иацәшәатәума,
Ухы ақәҵаргьы – уԥсҙауам
Зегьы ирзеиԥшу ҟәыншьатәума,
Зегь ирзеиԥшу, хәы-змаҙам….

0, ишԥасҭаху аԥсабара,
Са схазы акәҙам, зегьы рзы…
Иҟаларцаз агәахәтәыхьҙара
Зегьы ирзеиԥшу ԥсынҵырны!

АБРИ АДУНЕИАҨ

Абри адунеиаҨ ибаргәузеи
Гәырԥа змамкәа зус иаҨу!
Абри адунеиаҨ закә ус дуузеи
Ауаԥытәыԥса изыԥшу!..

Ауаԥытәыԥса, уи диларoуп
Аразҟымԥаз дыԥәԥаԥны.
Ауаԥытәыԥса изҳаларoуп
Аԥсабара данцәахәны.

Уи солдаҭцас ихьчаларoуп
Ауаԥытәыԥса рыԥсынҵры,
Уи дыҟанаҵ бзабаа ибароуп
Иԥьабаақәа зегьы рзы.

Абри адунеиаҨ закә ус дуузеи
Ауаԥытәыԥса изыԥшу!..
Абри адунеиаҨ ибаргәузеи
Гәырԥа змамкәа зус иаҨу!

* * *

Сеидру, сеидру шаҟа гәнызго,
Шаҟа хьаа ҵызго,
Аха, сԥызцәа ааигәа шәанызбо, –
Иарбан сызурго!..

Иарбан усҟан сыззымиааиуа,
Са сгәахәтәы сахьӡо.
Аҧызцәа срыцны, санынеиааиуа,
Рыжәҧахыр ансоу!

Сгәыҕра сҧызцәа ирымадамзар,
Схала сеиқәзырхои…
Сҧызцәарҿ сара сыбҕа ҕәҕәамзар,
Слахьынҵа закәхои!..

Сеидру, сеидру шаҟа гәнызго,
Схәыцрақәа еикәашәо,
Аха сҧызцәа ааигәа шәанызбо,
Иарбан са сзыцәшәо!

АБЗИАБАРА АМЦА

Абзиабара амца иҧым романуп,
Ауаҧытәыҧса игәоуп изша.
Уи иҵаулоу, ицқьоу жәҧануп,
Оумашәа иҟоуп аҟазшьа.

Абзиабара амца уаргәырҕьароуп,
Уаргәырҧароуп, иҵәахны.
Уи уахьчароуп, уи ухьчароуп,
Ламысла аҳаҭыр баны.

Абзиабара амца уамеиҕароуп,
Уабылуазаргь уеилкааны,
Иаҭаххозар ҭоуба ауҭароуп,
Ухы ақәуҵароуп ичҳаны.

Абзиабара амца иҧым романуп,
Ауаҧытәыҧса игәоуп изша.

Уи иҵаулоу, ицқьоу жәҩануп,
Оумашәа иќоуп аќазшьа.

АУАА РЗЫХҲӘАН

Ауаа рзыҳәан иуухьоузеи,
Ухазыҳәан уқәпҧауеит.
Ауаа рзыҳәан иуҳәахьоузеи,
Ухазыҳәан уҳәҳәауеит.

Ауаа рзыҳәан иааурыххьоузеи,
Ухазыҳәан унхауеит.
Ауаа рзыҳәан иаанужьхьоузеи,
Ухазыҳәан иугауеит.

Ауаа рзыҳәан аҧхьа иргыла,
Ухазыҳәан – уи уашьҭан.
Ауаа рзыҳәан ахан ргыла,
Ухазыҳәан иарс аҵәҩан!

ИСАЦӘАЖӘОИТ АЦӘҚӘЫРҦАҚӘА

Исацәаажәоит, сгәы дрыҷәҷәошәа,
Ҭынчра змам ацәқәырҧақәа,
Исацәаажәоит исдыртцоушәа,
Сара исзымдыруа абызшәа.

Исацәаажәоит хатә бызшәала
Зны рҿырҧагьан, рыҿырчны.
Исацәаажәоит зны ашәала
Зны ажәала, рҿырхәыҷны.

Рыбжьы ахушәа збоит гәаныла
Амшын иалалоу аӡқәа,

Хатә ҽахәыла, хатә бжьыла
Уаҟа идмырӡуашәа рбызшәа.

Иҳамаӡам ҳарҭ маӡажәа,
Еибадыруеит ҳҟазшьақәа:
Ҳанеицәажәоғь иалоуп ҳажәа,
Ишаргамоу ҳа ҳагәқәа.

Исацәажәоит, сгәы дрыҕәҕәошәа,
Ҭынчра змам ацәқәырԥақәа,
Исацәажәоит исдырҵоушәа,
Сара исзымдыруа абызшәа

МАРТ ԤШЬБА

Амра ссирха, аԥхара ацны, ааԥынра анаауа,
Март ԥшьба амш гәырҕьаҽҳәашоуп иаҳзаанагауа.
Абри амш ауп зҽеанызҵаз Аԥсынра аҭоурых,
Атәитәыхреи атәамбареи наҟ рышьҭамҭа аных.

Убри амш ауп, изыншьалоу Аԥсынра уразҟы,
Еихызшьалоу, еиԥызгалоу ҳамшқәа ргәахәтәы.
Убри амш зхы ақәызҵаз ргәеисбжь еиқәтәауам,
Убри амш, азы ашәа аԥызҵаз рыҽхәаԥхьыӡ лаҟәуам.

Убри амш ауп, умҩа ылызхыз, уҽызхыз Аԥсынра,
Убри амҩоуп урылазыргылаз еишьцәоу рҭаацәара.
Убри амҩаҽ ршьа анҵәалоуп бзанҵ еицакра зқәым,
Убри амҩаҽ рбаҟа гылоуп фырхаҵара згым.

Март ԥшьба уи амҩа иқәуп, ааԥынра аагауа,
Аԥсуа идгьыл ианаалаша ажәла лаҵауа.
Март ԥшьба амш гәырҕьаҽҳәашоуп иаҳзаанагауа,
Амра ссирха, аԥхара ацны, аныҳәаԥхьыӡ ҳәауа!

ЛЫМАЦАРА

Аԥенҵьыр ашҟа санаахьаԥш,
Лымацара дгылан уа,
Ашьжьымҭантәи амра ашәаԥшь,
Лымацара дазыԥшуа…

Хәыцрак дамоуп лымацара,
Лыбла-еиқәарақәа гәыкуа.
Ишԥассиру лыԥшҙара,
Лыхцәы-еиқәара ду кахәхәа!..

Ишԥассиру лҽаԥшылара,
Лҙамҩа хәыҷқәа ҭыԥхаауа,
Аԥенҵьыр аҟны мрагылара
Иадызбалаз аҭыԥха!

Дгәыднакылоит амра аԥхара,
Шәахәацқьала дкәабаны.
Сыбла аалҟәызгеит анцәахшара,
Сымҩахылҟьар ҳәа сшәаны.

Сеиҭанхьамԥшыр сгәы иауамызт,
Даҽазнык уи лбаразы,
Аха сышлара иауамызт,
Изышьжьымҭанхом хәалԥазы.

АИМАРА АШҬАҦ

Аимара ашҭаҧ ҳгәашә аартны сынҭашылар,
Сқәыԥшра аамҭа аҽыснардыруеит иԥхаҙа.
Аимара ашҭаҧ ашьац иаҵәара снылагылар,
Сеидарақәа зегь насԥырҵуеит уа сласҙа.

Уаҟа ихьаҵуеит сара сбыргра, аҽемыррхакәа,
Иахьысԥыло схәыҷра амшқәа ргәы сҭахәхәа.

Сгәыднакылоит аԥша-ҟәанда мыццакʒакәа,
Уа инеиааиуеит рыҽехырҟьаҡьа сшьап хәыҷқәа.

Уаҡа ичча-ччо зегь скалҭ инахьынҳалоит,
Ргәалаҡара ҿыцбарахшәа сара сзы.
Сышнеиз гәазҭаз ажәҵарақәа рыҭра ихтәалоит,
Иҷырҷыруа рԥацәа ахьхырхыз сдырбарцы.

Уа зегь реиҳа дсеигәырҕьауеит сан агәыраз,
«Нан, уаҳзаама, сызкәырбанхаз» ҳәа дгәыкны.
Абан сабгьы, иажәа рҟәандо, дахьыспылаз:
«Дад, лыԥхала иаҳзаалаша есҽынгьы!..»

Еимыздауеит са снеиааиуа Аимара ашҭа,
Сан дыҟәба-ҟәшәо, сахьнеилакгьы, снапы лкуп.
Дсацәажәауеит гәадурала, лыхцәы ҟәашʒа:
«Нан, иубома, – ҳԥьаргәалца ду ԥшыла иҭәуп!..»

Нас даахьаҵын сан, ашьшьыҳәа дхабыхаҵо,
Днықҿалауеит ҳа ҳматҵурҭа акҿыѡрахьы.
Са снеиааиуеит, зегь сыблақәа рзыҳаҵҳаҵо,
Сгәы сыхауа Дәаб аʒыхь аԥшаҳәахьы.

Ԥытрак ашьҭахь сан ҳазҿылҭит, лҽадмырхала,
Акреицыфо уа ҳнеидтәалауеит ҳара.
Ишԥаҳалалу сан уа иҟалҵаз напы ԥхала,
Ишԥа ссиру ани аби рхәышҭаара!..

Сан дцәажәоит лгәы хьааua, лыҽераргама,
Лнап ҟәанда гәыҟаҵагақәа сыхьшьуа:
– Нан, уаха уҟаз, иаугәышьозар… Уццакуама?
Унаҳалаԥхьар, ҳаибамбари ҳазхара…

Сааԥышәырччоит сара схәыцуа, аҭак мҳәакәа,
Убриалагьы идсырдыррац сышцауа.

Исыхәаԥшуеит, са сҽымҭра ргәамырԥхакәа,
Исыхәаԥшуеит, рыбла хаара схьырԥшуа.

Исыхәаԥшуеит, ргәыԥшаара смырбацәакәа,
Исыхәаԥшлар рҭахгәышьоуп рыла ҭраа.
Исацәажәауеит, дара рҵас еиламгазакәа,
Ирынмырԥшуа ишыгәхьаарго рԥа ибара.

Аха, ахәылԥаз сара сбыргра қәыԥшхазшәа,
Аимара ашҭаҿ ҳгәашә сынҭытҵуеит, сгәы ԥшаауа.
Ахәылбыҷеха, сани саби ргәы ҟасҵазшәа,
Амҩа снықәлоит, Аҟәаҟоуми сахьааua!

* * *

Мап, бзанҵыкгьы сара исхашҭуам
Саԥсуа ԥацха ахәышҭаара.
Уи аԥхарра сзынанашьҭуан
Зынгьы афронтаҿ, сыԥшааua.

Сԥацха иснаҭаз аҳалалра
Ҟазшьа ҷыдоуп сара сзы,
Уа асолдатра, аенралра –
Зегьы азеиԥшуп сыԥсынҵры.

Сԥацха аԥхарра сгәы ахьазҭынчу,
Бзанҵы сҽасҵом агәырҩа.
Уа иалагеит сара исцьыныьу
Сыԥсадгьыл гәакьа агәбылра.

Сԥацха икылыччауеит амра,
Иқәыхәмаруа ацәардаҕәы.
Абла шҳамра, абз шҳамра
Аҟәыблаазааит уа сцәашьхәы!

* * *

Кәазҭга заҵәык амацара
Иазырԥхом ахәышҭаара.
Еҵәа заҵәык алашара
Жәԥан азырԥшӡом зынӡа.

Ҭԥла заҵәык, егьа ишәҭыргьы,
Иазуам баҳчара адәаҷы.
Рахәыц заҵәла ачамгәыргьы
Излах-ҷыххауам абжьы.

Аӡәы заҵәык инапала
Иалшом ацҳа ҭбаа ахҵара.
Аӡәы заҵәык ибзиабарала
Изыҷиоума аҭаацәара…

Ус анакәха аҿеидкылара
Зегьы рзын имаҭәахәуп.
Аԥсҭазаараҷ аиԥызара
Зегь реиҳагьы иаҭахуп.

САРА СГӘЫ

Ԥхьаѣа исыхоит, шьҭахьѣа ицашам,
Иѣанаҵашам еиқәтәара,
Са сааԥсаргьы, иара ааԥсашам,
Аус сызуанда сгәазхара!

Са сышларгьы, иара шлашам,
Сыҷкәынра ақәрахь сырԥшуа…
Стәанчаԥхаргьы ҭынч сартәашам,
Маӡа-аргама сызҷыҵуа.

Сажәеинраалаҿ иаанхауанда
Сара сгәеисра аҟәырҷха,
Сажәеинраала зыбылуанда,
Сара сгәеиԥш, имцаха!

Сгәы иадыруеит, имѡахҟьашам,
Сара сымѡа шгоу хара.
Са сааԥсаргьы, иара аапсашам,
Аус сызуанда сгәазхара!

СЛАХЬЫНҬА

Шаҟаԥьара сургәырҕьахьоузеи,
Са сгәыхәтәы сахьыгзауа,
Шаҟаԥьара сужьахьоузеи,
Амца сыжәҬаны сбылуа.

Шаҟа гәырѡа схугахьоузеи,
Сцәашьы-блақәа ҭыблааua.
Шаҟа гәырҕьамш сурбахьоузеи,
Сгәыҕырҭа амѡақәа ԥшааua!

Ишакәхалакгьы – сымч еибуҬон,
Иузрыжәуан сара сшьа,
Аԥсҭазаараҿ уара иусҬон,
Зда са схәарҭам аҟазшьа.

Сара саамҭа ҿыц аамҭаназ,
Аԥышәа суҭарц уҭахны,
Са сыҷкәынра уақәгәыҕуандаз
Усеигзауамызт аказы.

Уажәшьҭагьы сықәра ҟәнумшьан,
Са суԥыларгьы сышлаза.

Уара исзуухьоу схашҭуа џьумшьан,
Зыда схәарҭам слахьынҵа!

О, СЫШЫҚӘСҨӘА

О, сышықәсҩәа, саҳашәымҵан,
Гха сымазар шәара шәҿы,
Уҳәан-сҳәанҟәа акгьы хашәымҵан,
Са саартуп шәа шәнапаҿы.

Сыгәгьы аргамоуп, ҵәахы амаҳам
Са сыԥсҭазаара зегьы.
Аха аѽсҭаара самараҳам,
Уи аныԥшуеит са схы-сҿы.

Са сышықәсҩәа, акгьы шәцәызҳом,
Рԥьабаа сыдуп аҳәырѽы.
Аха абзиара ҟаиҵар иҳҳом
Ауаѽы изыҳәан ауаѽы.

АѼАДАРАХЬ

Иҳаракцәазаргь аѽадара,
Схамлар уахь са сгәы иауам.
Ихьамҭазаргь са сеидара,
Сгәалаҟара хьаҵра ауам.

Аѽадарахь ашьха сбарҭоуп,
Арѽаш дуқәа сырзыԥшуеит.
Уа са сзыҳәан иԥсшьарҭоуп,
Сгәи сшьамхи еибагауеит.

Сгәы ахьсыхо, сшьамхы ахьсыхәо,
Ѽадаҟоуми схы ахьсырха.

Зыхь хьшәашәак са снаҽыхәо,
Сызхалондаз хәылбыҵеха!..

Аха сгәалаҟара ааихәлаҳар,
Иарбан халароу сызҽу?..
Ацадара сшаҽоу скаҳар,
Нас лаҕьароуп исзыԥшу.

Алаҕьароу?.. Иуҭахымзаргь,
Уи мариоушәа аҵеунарбоит.
Алаҕараҽ угәуҵеанымзар,
Иара ахала улбаанагоит.

Иҳаракҙазаргь ацадара,
Схамлар уахь са сгәы иауам.
Ихьамҭазаргь са сеидара,
Сгәалаҟара хьаҵра ауам.

* * *

Сашәақәа усҭоит, сажәақәа усҭоит,
Иусҭауеит са снапгьы.
Сышәҭқәа усҭоит, сыхәшәқәа усҭоит,
Иусҭарц сылшоит сҽаҵахәгьы.

Сымышқәа усҭоит, сыҵыхқәа усҭоит,
Иусҭауеит са сыгәгьы.
Сԥызара усҭоит, сԥызара усҭоит,
Иусҭарц сылшоит са сыԥсгьы.

Аха аҙәгьы исызуҭагәышьом
Сара сцьынџь ахәышҭаара.
Уи схазыҳәан исҭахгәышьоуп,
Уи иахҵысҵоит зегь сара.

САН ЛЫГӘҬЫХА

Аибашьраан еибаргәаҭеиуан
Ихәыцуа, ҳанацәа зегьы.
Анцәа диҳәо дматанеиуан,
Згәы ҭынчмыз сан са сзы.

Заԛантә сиеҵәахә дазԥшхьазыз,
Уи кыдшәарҳәа дацәшәаны,
Заԛантә лаҕырӡ лҵәаххьазыз,
Лоунытә сан лгәы ԥшааны…

Са сылымкаа агьама лбомызт,
Раԥхьаӡа иԛалоз аҽа,
Лхы ахыбаауа, дыҿеҳәатәомызт,
Лыҿелырԥхарц ҳа ҳхәышҭаара.

Ҳгәарабжьарахь шьоук ныбжьалар,
Измааноузеи ҳәа дыԥшуан.
Ҽымҭӡакәа аӡә ҳашҭа дҭалар,
Ииҳәарызеишь ҳәа дшәауан.

Уи лыгәҭыха мца-қьоуқьадуа,
Даанажьуамызт аҿшауа,
Зны дыргәаԛуа, зны дыхәшьадуа,
Лара илыцын иасымша.

…Сан ахәыцра лҿылзацәгама,
Са сеибга санылзаагьы.
Ианыԥшуеит лԛазшьа аргама,
Гәҭыхак шлымоу иахьагьы…

Сан лыгәҭыха шәарҭамхонда,
Нас ахәыцра дшацәцарыз,
Сан лыгәҭыха зҭынчрахонда,
Нас дгәырҕьо дыштәарыз!

Нас ианбыкәу ианыԥҵәахаша
Аибашьра аҭыжшәа рымҳәо,
Гәҭыхада анацәа аныҟалаша,
Рҳақ ду рҵеицәа инарыгзо?!

СЫМШЫН ЕИҚӘА

Сымшын Еиқәаз сгәы ҵаулоуп,
Сызхыԥшылом сызхара.
Сымшын Еиқәаҿ иҙыхгылоуп,
Зда са схәарҭам Аԥсынра.

Сымшын Еиқәа бзанҵы ихҵаалом,
Ԥсуа гәушәа изрыԥхауа,
Аҽакәабоушәа сымра анҙаало,
Ашәаԥшь ссируп хәылбыҽхала.

Сымшын Еиқәа схәыцрақәа алоуп,
Уи сарҭынчҙауам зынҙа.
Избан акәзар иҵәахны иамоуп
Акыр ахҭысқәа рымшынҵа.

Сымшын Еиқәа ада исазҳәауада
С-Диоскәриа алахьынҵа,
Амшын мѳахәасҵа сзырбауада
Сабдуцәа рыцҳақәа злаца...

Сымшын Еиқәа иамардазар
Амҳаԥьырқәа рыԥсынҵры?
Уи аҵан ԥшьаала иҙаатәалазар
Урҭ рылаҕырҙ аҽҙаны?

Рқәыԥсычҳара хьамҭабжь акәзар
Ацәқәырԥақәа бжьыс ирху?

Урҭ рынасыԥ агәырԥа акәзар
Са сымшын ԥштәыс иаху?

Сымшын аԥша ианаргәаауа,
Аҽыснардыруеит уи аҟазшьа.
Саргьы ахәыцра ҷыда сҭаауа,
Сынхыҟәтәалоит аҟәара.

Избан акәзар – зегьы ирхаануп,
Зегь адыруеит лабҽаба,
Сара сзыҳәан уи романуп,
Иажәеинраалоуп ацәқәырԥа.



А. Цьонуа



А. Цьонуа. 1967 ш.

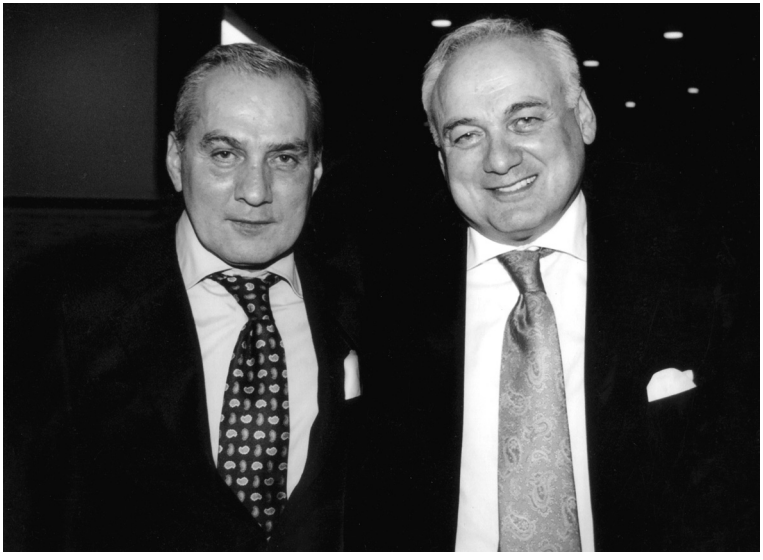

А.Џьонуа иԥацәа Беслани Руслани



А. Џьонуа, В. Анқәаб, Б. Гәыргәылиа,
Р. Џьопуа, П. Бебиа



А. Џьонуа



А. Џьонуеи аԥсуа шәҟәыԥфцәеи

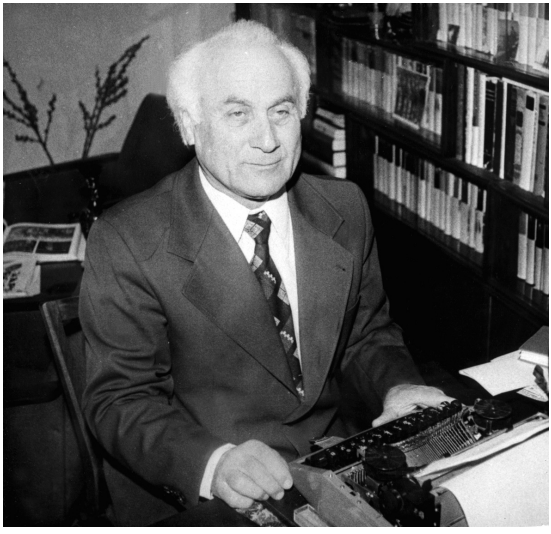

А. Џьонуа



А. Џьонуа, М. Аҧз-пҳа, Ш. Аҟәысба



А. Џьонуеи, Н. Маан-пҳаи, рмоҭа Нестори



А. Цьонуа

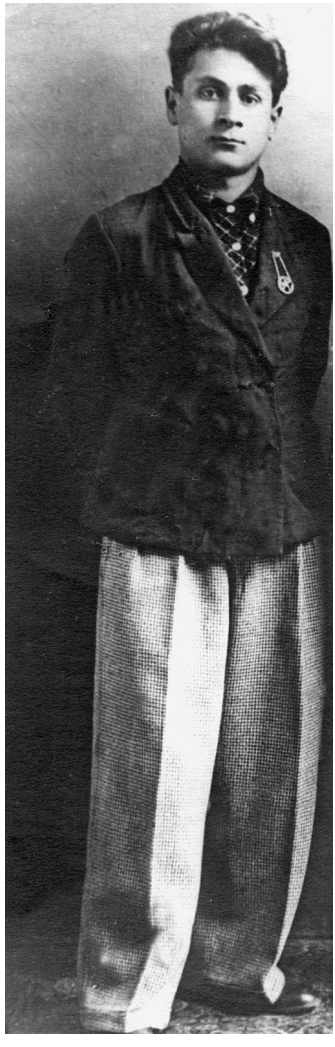

А. Цьонуа



А. Џьонуеи иҽызцәа ашәҟәыҷҷцәеи



А. Џьонуа аррамаӣзура данахысуаз. 1940 ш.



А. Џьонуеи Ҷ. Џьонуеи. 1933 ш.

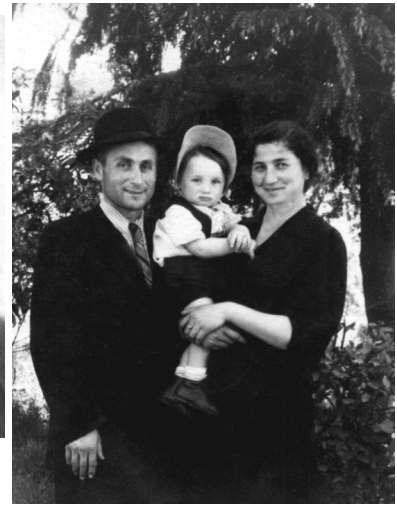

А. Џьонуеи Н. Маан-ԥҳаи рыҷкәын Беслани



А. Џьонуеи Н. Маан-ԥҳаи

АХӘЫҶҚӘА РЗЫ

МШЫБЗИА, АҬАРА АМШ!

Рыԥсы ршьеит ҳа ҳамч-ҳалшара,
Итҵәит ҳмахәҽақәа,
Аҳауа беиа, амра-ԥхара
Рныԥшуп ҳа ҳхаҽқәа.

АҬара амш, аҬара амш,
Иааз игәыргьаҬәа,
Ҳа ҳаԥылоит ҳақәло мҩамш,
Ашколаҽ иаст аҬәҬәа.

Ҳара ҳауми гәыргьарала
Аԥхын зыԥсы зшьаз,
Избанзар ҳааҙоит бзиабарала
Ҳаԥсадгьыл ҳзыхшаз.

Ҳаԥсадгьыл ауп аразќы ҳазҭо
Ҳарҭ ҳшеибаку,
Ҳаԥсадгьыл ауп ишҳазҳаз гәазҭо,
Зегьы зылаԥш ҳху!

Мшыбзиа, арҬага шәќәқәа,
Мшыбзиа, аќәардә!
Мшыбзиа, ашкол-шәақәа,
Ҳгәы зырҽыхо шәарҭ!

АХЬЫБҪАР ШӘАХЬ!

Шәҳацәажәауеит шәара аӷҳаҳәа,
Иҳаҳәо ҳабацәа рбызшәа,
Шәахьаҳԥыло иахьа аԥьԥьаҳәа,
Жәҩанќа ҳхалоит ҳԥыруашәа.

Уи ҳа ҳгәалаҟара еибнаҭоит,
Иарлахҿыхуеит ҳа ҳлакҵа,
Пхьаҟа агәыҕра дуӡӡа ҳнаҭоит,
Бзанҵы ишмыӡуа ҳа ҳцыхәтәа.

Шәара шәами иназыгӡаша,
Ҳа ҳазхьымзо, шәа шәахьӡа!
Ижәбома ҳаамҵа ццакны ацашьа,
Уи ԥыруеит, зыԥшрак ҟамҵа.

Ҳаамҵа гәырҕьахә, зегь зыхгәаҟуаз
Октиабр дуӡӡоуп уи зыԥшьа.
Ишәхашәмыршҭын ишбираҟхаз
Шәа шәабацәа ргәышԥ ашьа.

О, ахьыбҿар, згәахәтәы иахьӡаша,
Акреилышәкаа, акрышәҵа,
Шьаҭамырӡган иазыҟалаша
Ҳабиԥара алахьынҵа!

АБГАХӘЫҶЫ

Уахык зны абгахәыҷы,
Иагарц уи акәт хәыҷы,
Акәтқәа рытраҿы,
Инкылпҵш-аакылпҵшуа,
Инкылкәыр-аакылкәыруа,
Инкылафԥы-аакылафԥуа,
Аҽыргызмалны инеит,
Аха ассир иаииеит.
Раԥхьа арбаҕь ду ҟарҟарит,
Ашьҭахь акәытқәагь мақарит…
Уи иацәшәан абгахәыҷы,

Ааида инкылсын, акәыт хәыҷы
Ахьазымгаз агәы иаго,
Аҽыҵа ахәхәаҳәа аӡы ҭыкәкәо,
Ишлеиуаз, ашьацҳәа
Иакит иааимлаҳәа.
Анаашаҵәҟьа, шьыжьымҭан,
Ари збаз ааизан: –
Ишҧазааури, иаҳшьру,
Ашьацҳәа иамхны иҳашьҭру,
Ма даҿаԥьара иаҳҭиру? –
Рҳәан, ажәа еимдырххеит,
Шьоук анс рҳәеит,
Шьоук арс рҳәеит,
Шьоукгьы рлабақәа дырххеит…
Аха иара абгахәыҷы,
Иаарыцҳатәны ахаҿы,
Иназыҧшын акәт хәыҷы,
Иаақәыҧсычҳан ус аҳәеит:
– Шьҭа сшышәмышьҭуа збауеит,
Аха сшәыҳәауеит зегьы,
Сшәымшьыр амуазар уеизгьы,
Исхаргылан акәт хәыҷы,
Акәтцарахь схы рханы,
Акәтқәа раиигәара сышәшьы.
Акәтцара ԥхьаҟазы
Ибаҟахааит сара сзы!

КӘЫНТА ХӘЫҶЫ ИҦХЫЗ

Кәынта хәыҷы дыцәан дҭахәхәа
Ауадаҿ, иануду лшьапаҿы.
Ҭцхыбжьон акәын, икауу,
Ҭынчран уи аҩнаҵаҿы.

Аха ацәа даалҵын ԥшьаала,
Ҽааиҵит Кәынта хәыҷы абас:
– Нанду, ԥхыʒ избеит мҵәыжәԝала
Сԥырны схалозшәа ԥсааҵас.

Амра сықәыччон, ҽынлан,
Игәазырҳагазыз шаҟа!..
Ашәа ҳәо аԥсаатәқәа сԥылон,
Баҳча дукгьы збон ҵаҟа!

Сахьцоз сымԝа лашарала
Сҽаԥхьа иаркаччон акы,
Сцон, сцон, сцон сыхиаала...
Санду, измааноуи уеизгьы?

– Уанду уара дукәырбануп.
Ԥхыʒ бзиа збаша, снан,
Уԥыруазҭгьы уи заманоуп,
Иузҳауеит, – лҳәеит дааччан.

– Амра, нан, аԥсадгьыл акәхап,
Гәцаракра узҭауа, узааʒо...
Аԥсаатә иуԥылаз уԝызцәа ракәхап,
Уара уеиԥш згәахәтәы иахьʒо!

Абаҳча иубоз уи школхап,
Сынтәа уҵалоит, аханатә.
Умԝа зыркаччоз ашәҟәы акәхап,
Урҵқәа ԥхыʒла иубоит уажәнатә...

Уанду дукәырбанхааит,
Ԥхыʒ бзиа убеит, снан,
Акала уеиҵахап ҳәа умшәааит,
Уажәшьҭа уцәа, – лҳәеит дааччан.

АН ЛАШӘА

Уцәа сарԥыс, сыԥсы ахаара,
Иузҳауеит мзаҷатцас!
Уара уеиԥш быжьҩы ахшара
Сара шәсааʒахьеит абас.

Нап удкыла угаратцами,
Угәахәтәымҩа ду азҳап:
Ԥхьаѣа иузԥшу гәырґьа аамҭами,
Уԥсадгьылаз ухәарҭахап.

Аҿцыс ҭами ашҭа-хкаарахь,
Узҳар рашьшәа иныѣәуцап,
Асар гәарҭит адәы иатцәарахь,
Иуҭахызар, урҭ ухьчап.

Ма ара уаангылап бригадирны,
Ҳколнхараҷ ууаҳхагыл,
Аҿаҩра ааʒашьа, анхашьа дырны,
Азеиԥшнхара атәы гәынкыл!

Иуҭаххозар, ҳмаґазиа
Унытцалап аба шәауа,
Ачыҵ, анарма, абамбазиа
Изҭаху рзы ихыжәжәауа.

Еиґьушьозар, умч мшаҭо,
Ушахтиорны, ахаҳә ԥҿуа,
Ахьеиқәатцәа уԥсадгьыл иаҭо
Уцлаб, уҩызцәа рахь ҷытуа!

Иуҭаххозар, ахьшьыцбеиԥш,
Жәҩанахь аԥыршьа удырҭап,

Ма укаԥданха, идуны уҭеиҭыԥш,
Амшынгәахь аҕбақәа угалап.

Бзиа иубозар уа фицерны,
Ужәԥахырқәа еилыбзааua,
Афырхаҵа ихьӡ ума, ухирны,
Ҳуеигәыргьап уанаҳзааua.

Уцәа сарԥыс, сыԥсы ахаара,
Иузҳауеит мзаҽаҵас!
Уара уеиԥш быжьԥы ахшара
Сара шәсааӡахьеит абас.

АМԤАХӘАСҬА

Амԥахәасҭа хәыч игоу
Дарбан зышьҭа аным,
Амԥахәасҭа, хара ицоу,
Мԥас иҟәыншьатәым.

Амԥахәасҭа дырԥшӡоит
Ашәтқәа рдәыкрын,
Амԥахәасҭа дырлашоит
Мра шәахәазқь ԥрын!

Амԥахәасҭа зышьҭа ану
Аныҟәашьа иҵауеит,
Ԥхьаҟа хирмԥа ззыԥшу,
Дгәыргьаҵәа изҳауеит.

ААԤЫН

Ааԥын, иссиру, идууп улшара,
Угәыргьоит уеикәаԥхо,

Ишәҭит абаҳчатԥла еихаҳара,
Зынʒа иԥшʒахо.
Икакаҷит адгьыл, аԥсабара,
Мрашәахәа рхыҷҷо,
Арха, аҿаҩа, абна, аккара –
Зегь ҿыхт еилыԥьԥьо.
Аапын, иссиру, идууп улшара,
Аапын зегь заазо,
Аапын, сымыш, сылашара,
Умыццакын уанцо!

АИОЛКАЗ АШӘА

Аиолка бзиа игәазырҳагоу,
Аиолка ишәҭышу, ирԥшʒагоу
Ҳара ҳзы иҟатԥоуп.
Ҳиолка атԥарақәа алатәоуми,
Еилаарцыруа иҩнагылоуми,
Уи зырхиоу ҳа ҳзоуп.

Уаха уиала ҳгәыргьарцоуми,
Ашықәс ҿыц ҳапыларцоуми,
Дҟәашʒа абду даҳҭоуп.

Ихамы дҭашьшьы, ила ҭшаша,
Иҧәҧәаны, икуп илабашьа,
Дҳалоуп ҳахькәашо.

Ҳара ҳауп измоу алшара,
Кремль аеԥәа шәҭы-лашара
Зиолка иахаҷҷо.

Ҳара ҳауп ҳтәыла ахшара,
Изху ҳпартиа алаԥш-хаара,
Ԥхьа ҳазго, ҳзааʒо!

АШӘҨӘЫПҲЬАҪЦӘА ХӘЫЧҚӘА

Ашәҟәы рҵагоуп, уи ааҙагоуп,
Саԥхьоит есқьынгьы.
Ашәҟәы ҧызоуп, дырра рҳагоуп,
Шәаԥхьала зегьы!

Ашәҟәы иаԥхьо гәырҵҟәылла
Изҳауеит шаҟа!
Ашәҟәы даԥхьар ауаҧы хшыҧла
Дныҟәауеит ԥхьаҟа.

Ашәҟәыԥхьара агәбылра шьҭышәхыр,
Гәҽыгьра ҳәа жәбаҙом,
Шәҟәыла шәдырра, шәыхшыҧ еиҵышәхыр,
Шәус хьамҭахаҙом.

Ашәҟәы рҵагоуп, уи ааҙагоуп,
Саԥхьоит есқьынгьы.
Ашәҟәы ҧызоуп, дырра рҳагоуп,
Шәаԥхьала зегьы!

АГАРАШӘА

Ҭхыбжьонын, ҭынчран, мза лашара
Ажәҧан илбааҷҷон.
Анду дадтәалан агара
Уи рҵысуа дшәаҳәон:

– Быцәа смоҭа, схьышьаргәыҵа,
Быцәа сгәацаԥха.
Бызҳар банду акрызхыҵуа,
Лгәы азбырҳап ҭәҭәа.

Быбла хәыҷқәа, урҭ еҵәоушәа,
Срыкәыхшоуп сара…

Иԥшқоуп быԥьымшьқәа мзаҽоушәа,
Снана, ранина!

Баб ихьчоит, нан, ба быԥсадгьыл,
Уи азоуп уахь дызца.
Быцәа хаароуп, ацәа бҽадкыл,
Снана, ранина!

Баб данаауа ашҭа бҭытҵны,
Быѳн биԥыл бара,
Бгәыдикылап ирашь-хәа дҽеыжәҵны,
Дԥышәырччо, дгәыкуа!
Быцәа соуԥшәыл, сбыкәырбануп,
Ԥшьаала ожәшьҭа!
Ҳаԥсадгьыл ду бабуп, ибануп,
Снана, ранина!

ҬИС АԤСЫЦӘГЬА

Ҭис аԥсыцәгьа, ахлаҳәацәгьа,
Акәац афарц аҭаххеит;
Адулаԥ ишықәыз анабаҵәҟьа
Зынӡаск аблақәа шанхеит.

Абыӡгәырқәа мыртәаӡакәа,
Ақьышәи абзи ааихьшьны,
Иԥеит, аха изымнаӡакәа,
Инахьынҳалеит ампахьшьы.

Адулаԥ иқәыз харабгьара,
Хланҵы идәықәлеит еиманы,
Иақәшәеит Ҭис ахакәмаҷара,
Абҟәыл шлеиуаз иҕьӡаны.

Ақәнамга зуз Ҭис хлаҳәацәгьа,
Уажә ахы ҷаҳәа иахьтәоу,

Иахьхәызар акәхап иауз ацәгьа,
Иҟуҵәуоит – еиматәо.

СМОҬА ХӘЫЧИ САРЕИ

Снапы нкыло ԥхьаҟа дсыхоит,
Иара иеиԥш сырхәыҷуа,
Ҳа ҳтаатиуа амʒырха ҳныкәлоит,
Ашьац татара аарҿуа.

Ҳара ҳзыҳәан рашь ҭуганкәоуп
Аҿцарақәа адәаҿ иҳәуа.
Ҳара ҳзыҳәан иҳаирпланкәоуп
Аʒыркәиқәа иԥырԥыруа.

Ҳара ҳзыҳәан исаркьалуп
Аԥьмаҿыс иахоу атәцәа.
Жәԝанаҿ иаабо лакә уарҳалуп
Апсҭҳәақәа рҟәырҷаха...

Ицәымзаркыроуп рыкәеицеира
Ҳара ҳзыҳәан жәгараа,
Иаҳҭахупаз уахь аԝеира,
Икосмодромуп ҳамʒырха.

Иареи сареи ҳаиқәлацәоушәа,
Ҳара ҳцоушәа ныҟәара,
Иареи сареи ҳаицәыхҟьоушәа,
Ҳзеибабома ҳазхара!..

О, ҳа ҳзыҳәа шаҟа иҕәҕәоузеи,
Уатәәтәи ҳамш агәрагара!
Шаҟа иажәымҭа шкәакәароузеи
Ԛ-абиԥарак рыгәыбылра!

АРБАҒЬ ЗЫНИАЗ

Икылафԥышәауа абгахәыҷы
Кәтҕьычра иаалон,
Уи збоз арбаҕь акәтқәа рҽы
Адырра ҟанаҵон.

Акәтқәа ыԥуа аԥнашьҭахь ала,
Иҵалон амʒырха,
Уантә алақәа ишрылшоз ала,
Иҵҟьон рҽырхха.

Ахәы шыҟаз, абна иахо,
Иԥуан урҭ шуа,
Абгахәыҷгьы шәаны ишзахәо,
Ицахуан имлашьуа.

Уи иадырит: арбаҕь шакәыз
Акәтқәа рхада,
Иаʒбеит иагарц, имшәаʒакәан,
Арбаҕь ахаҵа.

Иаʒбаз нанагʒарц аҵангәараҽ,
Инкылст аҽырԥсы.
Уа арбаҕь шаауаз ахәдапара,
Инамҵасит лассы.

Иааибарххеит, еибарбылгьо,
Урҭ бҕарҵахьы,
Уи збоз кәтқәак, митә рхылҟьо,
Иԥт амʒырхахьы.

Уантә иԥаҵҟьеит еивасны
Алақәа ҵәааны,
Абар, арбаҕь мҵарсны
Ицоит абгахәыҷы.

Алақәа руакы ҭаруа хәдаҟа,
Иакәшан амҩа акит,
Ирыбжьарцалан, зегьы убраҟа,
Абгахәыҷы ркит.

Арбаҕь аурыжьт акгьы амыхькәа,
Аха ахәы еилажәжәан,
Абгахәыҷгьы аԥсы ҭамыжькәа
Амӡырхаҷ иаарган,

Уаҟа еимҭаркит: – Избзоурада
Абгахәыҷы акра?..
– Ҳа ҳауп, – рҳәан рҿырдада,
Иаақәгылт алақәа.

– Мап, ҳа ҳауп, – аҳәеит икаруа
Акәтқәа руакы. –
Ҳара иҟаҳҭеит раԥхьа адырра,
Ишааз абгахәыҷы! –

Уа еимаркит, нас еимҭаркит,
Игылт зегьы рхазы.
Арбаҕь цәажәааит ҳәа ихҭаркит,
Усгьы аҳәеит лассы:

– Зегь шәеицхырааит, зегь шәымчала,
Сеиқәхагәышьт саргьы.
Зегьы шәеидгылан еиҩызарала
Ишәкит абгахәыҷы! –

Зегьы абри инақәшаҳаҭхан,
Уаҳа акгьы рымҳәеит,
Реиҩызара иналацәажәан,
Рҭыԥқәа рахь ицеит.

ҲАБЫЦЬ ИМЫҬМЫЦЬ

Шьыжьык, илықәыччә амырхәага,
Ауҭра лрашәауан Хьылқан,
Қәыцк инаахеит уаҟа лҽага,
Аҽага еиҭаԥеит ганха, иԥҟьан.

Хьылқан, ақәыц рыцҳамшьакәа,
Деиҭазгәааны аҽага лҟьеит.
Ақәыц рыцҳа, иаазымычҳакәа,
Алаҕырӡқәа наҷыкәкәеит.

Адац пақәа ырҬаулан,
Адгьыл иаларԥо хланҬы,
Ауҭраҭыхқәа ирылагылан,
Иаҭахын еиқәхарц аԥсы.

Хьылқан дырҷегь лҽааибылҭан,
Ахәы роуны аҽага лҟьеит,
Аха илзақәмыршәеит аԥсырҭа,
Ус амахәқәа аапаҟьпаҟьеит.

Данамыхәаӡа ҽага ҷыла,
Иааныл кылан ахәдацәа,
Дҷахеит ишлымчыз уи напыла,
ИҬылжәарц, адацқәа ԥҬәа…

Ақәыц адаш ырҬаулан,
Адгьыл иаларԥа хланҬы,
Ауҭраҭыхқәа ирылагылан,
Иаҭахын еиқәхарц аԥсы.

Нас изҷылҭит, данамыхәа,
Лыҷкәын, Ҳабыць хәыҷ дахьтәаз:
– Нан, исзамҭеит ари ԥсыхәа,
Усыцхраароуп, сызкәыхшаз…

Ҳабыҧь хәыҷгьы, ԥшьаала дааин,
Даалыдгылеит иан Хьылқан.
Аҽыҧьегьы ақәыц иаиааин,
Мчыла иныҵырҳәеит, абан…

Иԥырхагоу, акгьы зҿамло,
Баша қәыцуп ҳәа ишьаны,
Инкарыжьит, уҵра изҵамло,
Ааида инхырууаа адәахьы.

Аха адгьыл иахьықәыршәызгьы,
Ақәыц иахьчауан аԥсы.
Еигәырҧьон қәаԥсатак иаузгьы,
Убри хәшәызшәа иаразы.

Ус ишыҟаз адгьыл хыркаан,
Ԥш-латҵарҵас иҟарҵеит.
Ааԥынразтәи русҟәа еиҿыркаан,
Ацәаҕәацәа ҽенак еизеит.

Адәаҙа ԥыржәон ирҵаулан,
Акәаҭанқәа рҿы ҵарҙа,
Ҵыруа-ҵыруа инеиԥынкылан,
Аамҵа ирымоу рҽахьыгҙа…

Абар ақәыц хәыҷ инахьысит,
Ацәеиха, адгьыл аазырҳәуаз.
Инцәыҵаҳәҳәан инахысит
Ақәыц рыцҳа, зыԥсы ҭаз.

Аха адгьыл иахьцәыҵаршәызгьы,
Ақәыц иахьчауан аԥсы.
Еигәырҧьон қәаԥсатак иаузгьы,
Убри хәшәызшәа иаразы.

Ус ишааиуаз, иаарыхҵыгәлеит
Латҵара аамҵа ццакуа,

Ацәаҕәацәа еиҭанықәлеит
Аҳәиҵәхәа аԥш-жәла ҟьауа.

Ажәла акаԥсара ианалга,
Аҕьара иқәырҵеит ачалт.
Ақәыц, дырԥегь аԥсра аҽалга,
Инаваҟәҟәит уа нышәгәалк.

Ицон аамҭа. Аԥш гылеит,
Зыжьҵас амхырҭа цәқәырԥо.
Арашәацәагь уа инҭагылеит,
Махәҽа еилҳәала а҆eага ҟьо.

Маҭак рым҆ехакны ишԥеиуаз,
Руаӡә и҆eага акы инанҧеит.
Ақәыц хәыч акәын злаҕырӡ леиуаз,
Кәҷышьҵас уи ааԥаҟьԥаҟьеит.

Арашәаԥгьы махәҽа ҕәгәала,
Еиҭана҆ҽирхеит и҆eага аҽы.
Ақәыц хәыч, адац хаххала,
Инкашәеит ишьапа҆ҽы.

Иԥырхагоу, акгьы зҽамло,
Баша қәыцуп ҳәа ишьаны,
Инкарыжьит, мхы изҭамло,
Ааида инхырууаа адәахьы.

Аха адгьыл иахьықәыршәызгьы,
Ақәыц иахьчауан аԥсы.
Еигәырҕьон қәаԥсатак иаузгьы,
Убри хәшәызшәа иаразы.

Иқәнахуан зны амра ацара,
Анаатә асуан да҆eазны...
Нас, ақәыц хәыч амацара
Ахы азыхьчомашь адәаҟны?

Ҳабыҧь хәыҷы уи ангәеиҭа,
Инахаирсит уа х-масарк.
Ирыцҳашьо, хлаԥшра анеиҭа,
Издыруада шьҭа еиқәхаргь...

...Иазҳа-зыҕьон ихьычԥаԥырҙа,
Амахәқәа ылго, иҟатаҙа.
Иԥстаҵагоу анышә иҵан,
Адац хәыҷқәа ԥшқаҙа.

Ҳабыҧь иҵиаа нап адкыло,
Дахылаԥшуан ихаҭа,
Ишбаша қәыцым иаԥхьа игылоу,
Ишмыҵмыҧьҵлоу идыруан шьҭа.

...Амыҵмыҧьгьы шьҭа ихәыҷҙамызт,
Иҵла духеит – итәҕәырпсан.
Шьҭа Ҳабыҧьгьы даҭахҙамызт,
Ашьха ахаабыцуа ишәҭуан.

...Ицон ашықәсқәа еишьҭагылан,
Ҳабыҧь хәыҷгьы аҵара иҵон.
Уи зегь реиҳагьы игәынкылан –
Асахьаҭыхра бзиа ибон.

Зны, ҭагалан аԥшҙара
Асахьа ҭихрацы иҭаххеит,
Иԥшаарц иреиҕьу аҧсабараҿ,
Исахьаҭыхга шьҭыхны дцеит...

Абар иҿаԥхьа иахьаақәгылаз,
Иара иихьчаз амыҵмыҧь.
Абар дхәыцуа дахьаадгылаз,
Асахьаҭыхыѡ хәыҷ Ҳабыҧь!

Уи раԥхьаҙа зсахьа ҭихыз,
Мыҵмыцьқәоуп иҽассы иҽаз.
Уи раԥхьаҙа уаҟа иҽихыз,
Иара иоуп агьама збаз!

ПАТА ХӘЫҶЫ ИԌЫ

Ҭынчран, аҵх абжеиҳара
Гәыргьахәҙа ицахьан,
Иҵыкказ ажәѡан-гәы иаҵәара
Аеҵәақәа аҽаԥсан.

Дадын ишьҭахь, ауаҭахаҿ
Пата хәыҷ дышьҭан,
Ацәа даман уи дҭаҳәахаа,
Ихәда абжьы гауан.

Аха Пата дҽыхт ихала,
Иблақәа аарҟәыҷны,
Иаҳаит усҟан рԥенцьыр ала,
АԌы икьыркьырыз абжьы.

Пата хәыҷ уи дарцәауазма
Дҭынчҙа ацәарҭаҿы?!
Ҽааиҵит: – Саб, иуаҳауазма?
Икьыркьырт аԌы!

Дадын дҽыхан: – Закәи, баба?
Диазҵааит ихәыҷы.
– Иуаҳауазма, баба, баба?
Икьыркьырт аԌы.

– Бзиоуп, уаб дукәыхшоуми,
Исаҳаит саргьы,

Ҳколнхара аҽы ашҭа иҭоуми,
Игәарлан хәылпаз… –

Дадын ддәылҭын, аѡнашьҭахьала,
Дныкәылт амʒырха;
Аҽан ахьыкәыз иҳәуа ахала
Иахьрызыз уаха?..

Ибеит иҭынчʒа уи ахьгылаз,
Днеин аҧырцәкәа икын:
Абан, ихәмаруа иахьаҵагылаз
Ҽҭыс хәыҷык ариин.

Дааҧышәырччан, ажәѡан ашҭа
Днаҵаҧшит Дадын,
Нас блала еимидан ашҭа,
Аҽҭыс ахы ааишьышьын:

– Рахәы мышны, ухарҳаган
Уҟалааит ҳа ҳзы,
Убаѡ иалан, ухьʒырҳәаган
Иузҳәаит лассы! –

Абас иҳәан ҧшьаала аѡныҟа,
Уи дныѡналт еиҭа,
Деигәырҕьауа иҭахуп уаҟа,
Иибаз иеиҳәарц иҧа.

Пата хәыҷгьы дҵааит: – Закәызеи,
Иубазеи адәны?
Аҽан хәыҷ аума, изыкьыркьырзеи
Уи амʒырхаҟны?

– Аиеи, уаб дукәхшоуми,
Ҳколнхара аҽан,

Ҽҵцыс хәыҷык ариин ашҭа иҵоуми,
Иубап уи шьыжьымҭан.

Пата дгәырҕьо, ачча иҿыкәлан,
Ицлеит иаҟара,
Акаруаҭ ахы дныкәгылан
Ус иҳәеит иара:

– Уаала, саб, ҳдәылҵны игәаҳҭап
Изеиԥшроу аҽцыс,
Мла иакуазар акраҿаҳҵап,
Нас уаҵәырнахыс… –

– Ушьҭал, Пата, ишар ԥшӡала
Игәоуҭап узхара,
Уара утәоуми, гәцаракрала
Иоуҭап хлаԥшра.

Уи иазҳар, акәадыр ақәҵан
Уалацап хара,
Напы адкылан, пату ақәҵан
Иҳааӡар ҳара… –

Аха Пата дҭынчхауама,
Даацәажәахт убыс:
– Баба, баба, иуаҳауама,
"Икьыркьырт аҽцыс!? –

– Ибзиоуп, баба дукәыхшоуми,
Исаҳаит абжьы,
Аҽцыс хәмаруа ашҭа иҵоуми,
Иубап уи шьыжьы!

– Шьыжьымҭанӡа, – иҳәан, ԥшьаала,
Пата хәыҷы дааиқәтәеит.

Пытрак ашьтахь аҩыцьегь хаала,
Ацәа нархатәеит.

Ус ишыҟаз ашьыжь ашара
Аакәлеит адәахьы.
Пата хәычы имацара
Дындәылҟьеит аҩны.

Дыҩуа-дыҩуа днадыххылан,
Аҿтыс ибеит дыччо,
Абҕа шьышьуа уа дадгылан,
Иблакәа тыцьцьо.

Аҿтыс пшъа ахахәда иҩахан,
Ашьап хәычқәа шшәырҙа,
Амра ицәыртуаз агәы иахәан
Игылан ипшқаҙа.

Нас атрымхәа инеитапан,
Уаҟа инатцалт ан,
Пата хәычгьы илапш атан,
Дхәыцуа дазыпшуан.

Адырҩаҿены аправлениала
Адтца иоут Дадын,
Аҿтыс ииз гәцаракрала
Уи иааҙарц азын.

Убри инаркны есымш-шаргьы
Игәеитон Пата аҿтыс,
Уи атәы акәын уиацәажәаргьы
Иуеиҳәауаз, дызҽыз.

Ашкол ахьгьы дныҟәон Пата,
Ишәыра хәыч кны,

Илеишәеи нас игәырҵҟәыли
Бзиан зегь рҟны.

Уаҟа, иҩызцәа дрыҵамхакәа,
Аҵара иҵауан,
Аҩны даар раԥхьа иурокқәа
Ҟаҵаны дцауан.

Дцалон абнахь хәылбыҽхала,
Деимдауа, иԥшааны,
Аҽҵыси ани, аҩбагь еидцала,
Дауан иаԥцаны.

Аҽҵыс даваҩуа, зны мчыла
Икуан инапаҿы,
Зны аʒаҟны икәабон гәыблыла,
Ишьышьуа ахаҿы.

Зны ахкаарахь иман ддәықәын,
Уахь ирҳәырц азы,
Ҽазны арха аԥшаҳәа дықәын,
Иҩызцәа идирбарцы.

«Чоу” ҳәа дыҵҟьон зны аин дақәтәан,
Арҵәааҳәа дыҳәҳәо,
Аҽҵыс хәыҷгьы ыҩуа ирышҵан,
Шьҭахьҟа инхар ҳәа ишәо.

Ус аамҵа цон, есымшааира
Аҽҵысгьы ҽхауан,
Патагьы дхаҵахо заҵааира
Дыҽҟазаха изҳауан.

Амархәац хәыҷ ыргәыбзыԓуа,
Амаршәа куа ибжьауан,

Аха зны-зынла иʒыʒымкуа,
Импытɥҟьа ицауан.

Цқьа ибжьаанʒа иқәарқәашьеиуа,
Аҕәрақәа ԥнатɥәтɥәон,
Зны дканажьуан, дыɯ дышнеиуа,
Зныхгьы ҭынч ицон.

Акыр бжьысит, акрантɥы ашьҭахь,
Имархәац ибжьан,
Пата дақәтәан, днеит Лыхны ашҭаҷ,
Ҷырыɯрак ҟалан…

Аҷеы азыҟаитɥахьан Пата,
Дақәгәыҕуан кырʒа,
Аха аҷеырыɯрахь усҟан ада
Инеимгацызт зынʒа.

Аҳәа ццышәқәа кны иахьыɯуаз
Иниаҟьеит имархәац,
Ицеиуан Пата иаҳәа иҕьеɯуаз,
Иԥнаҟозшәа акәац.

Уи зегьы хитɥәеит дыфцырҟьазшәа,
Инимыжьит акгьы,
Жәпаɯ иаҕацәа рхы хисазшәа,
Даахынҳәит иаргьы.

Аҷеыɯқәа рахьгьы днеит, аҷецәа-жәпа
Хьгылаз рыгәҭаншәа,
Ибҕа икыдын аномер ажәба,
Дгәырҕьон уамашәа.

Еиддыргылеит аҷеыɯ дуқәа,
Иакәшар акәын жәантә,

Рылаԥш-ҭар иҵмыжькәа,
Ажәларгьы ԥшуан.

«Чоу» ҳәа иԝаҵԟьеит аҽыԝҷкәынцәа
Рԟамчқәа ԟьаны,
Пата имархәац ԝаԥан ҭәԝанҵәыԟа,
Идәықәылт иҵԟьаны.

Абҕа ҭынчҳа, ахахәда кылҳәан,
Аԥырцәқәа еилыбзааua,
Зегьы ааныжьны, иара нрылԟьан,
Инеиуан икауua.

Аҵыхәа аԟьомызт, – иԥыруама
Уҳәаратәы ицауан.
– Пата, Пата, дыжәбауама?!
– Ахәыҷы-бжьқәа гауан.

Ихаҵа аҽыбҕа дышԥанаалоз,
Дшазшәа уи азын,
Игәаҵа заԟа гәырҕьа ҭалозз,
Урҵқәа збоз Дадын!

Абан, рколнхара мархәац ала
Пата раԥхьа дԝеит,
Абан, Пата хьҳла-ԥшала
Абираԟ ԟаԥшь игеит.

Аха иҵынчҳа иаангылоума,
Аура ахы ԥьбаран.
– Ԥсынҵры иоуааит, Пата иоума, –
Ажәлар ирҳәауан.

Шәааи, Пата иеиԥш еицлабрала
Сԝызцәа, ахәыҷқәа,

Ҳаԥсадгьылаз гәцаракрала
Ҳа иҳаазап аҽқәа!

Пата иеиԥш хҽыбԍаҟазан,
Аҳәа ҟьашьа ҳҵап,
Ҳҭынчра еилазго зәыр дҟалозар,
Иқәхраз ҳақәпап!

ЕГЬЫРҬ АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

АЛДЫЗИ БАЛДЫЗИ

Алдызи Балдызи еидынхалон,
Еибырымҳәацызт «утәы-стәы».
Алдызи Балдызи рҟазшьа еинаалон,
Бзанҵы ирмоуцызт еимактәы.

Алдыз арахә иԥсы рылан,
Еиҳаракгьы – ауасақәа.
Балдыз иакәзар – нап рыдкылан,
Ианиҵалон аҳәақәа.

Балдыз иҟны уамашәаҵәҟьа,
Аҳәа аналага аҷиара,
Алдыз иҟны иаарықәшәацәгьан,
Ауаса ирзааит анҵәара.

– Суаса ирыхьзар акәхагәышьап
Аҳәа рчымазара аҷкы...
Аҳәа-ҷкы ахьыҟоу рахә ҷиагәышьом,
Ибарақьаҭхом хыш-хырҵәы.

Ҳа ҳабацәа аҳәа анырҵомызт,
Аха ибеиан рхәышҭаара.
Ҳа ҳабацәа аҳәажьы рфомызт,
Аха ирымбацызт млакра.

Ҳәамзар ԥстәы зқәашьымхаша.
Ирзууазеи, еицрыԥсса...
Аҳәажәқәа, ихарҳагамхаша,
Наҟ ианых. Ианҵа ауаса! –

Алдыз абас иҳәоит, дшәиуеит,
Лабҷаба иуаса ахьынҵәо.

Балдыз дыччоит, игәы ԥыруеит,
Лабҽаба иҳәаҟәа ахьыҽио.

– Иахьа ираамҭоуп, ԥьым, аҳәажәла,
Урҭ рныҟәгара иаԥсоуп.
Иахьа ираамҭам ауасажәқәа,
Иахьа изтәу аҳәаҟәа роуп…

Балдыз дгәырҕьон гәынхәҵыстала,
Иахьрызшауаз иҳәаҟәа.
Алдыз дгәаауан рыцхарыла
Иахьынҵәоз иуасаҟәа.

Алдыз ԥсыхәа изрымҭагәышьеит
Балдыз иҳәаҟәа,
Нас Алдыз ианиҵагәышьеит
Алацәгьа рхылҵ - аласбаҟәа.

Абар, идухеит алаҟмарҟәа,
Адомбеи рышьҭуам ирбар,
Инызкылозеи еибарҵаруа,
«Ԥсика!» ҳәа Алдыз ибжьы иргар.

Ҳәаԥа нрыжьуам, ҳәан нрыжьуам,
Аҳәажәқәа аҟәыҵит шьҭа апра,
Ала-мурақәа рхәы ҭарыжьуам,
Ианрыхҭыгәла аҳәа анҵәара…

– Ламзар ԥстәы зқәашьымхаша,
Лыцәхҳа тәарҭан умʒырха…
Алышькьынтыр ирымҭахәхаша,
Алдыз, ианухроуп улақәа!..

Балдыз абас даҕьуеит, дшәиуеит,
Лабҽаба иҳәаҟәа ахьынҵәо.

Алдыз дыччоит, игәы азҳауеит,
Лабҽаба иуаса ахьыҽио.

Ашьҭахь Балдыз игәы рзааин,
Уи иаиҵеит ауаса,
Алдыз иеиԥш, даргьы ицааин,
Абар дахьрыцла, еицырԥсса!

– Уа убзаҳәит, Балдыз, сгәыла! –
Алдыз ҽиҵуеит ибла ччо,
Балдыз иԥсаса дрышьҭагыла,
Дгәарлауеит ҳаскьынла ирчо.

–Ҳа ҳабацәа аҳәа анырҵомызт,
Аха ибеиан рхәышҭаара.
Ҳа ҳабацәа аҳәажьы рфомызт…
Ус аҭак ҟаиҵон иара.

Алдызи Балдызи еигәылацәоуп,
Еимак рымам ожәшьҭа.
Алдызи Балдызи рахә ныҟәгацәоуп,
Ибарақьаҭхеит рыѽнаҭа!

ХГӘЫЛА АБГАХӘЫҶЫ

Исгәалашәоит: ҳа ҳхәыҷқәан…
Ҳан акәтқәа лааʒауан.
Кәтыла иҭәын ҳамʒырха,
Иҭытҵуан ҳашҭа рызмырха…

Аха ҳгәыла абгахәыҷы,
Ҳахьынхоз ауадаҽы,
Ҳакәтқәа иреиҽеырбо иаауан,
Иреиѽаʒо итәауан.

Ԥшьаала акәтқәа аннеилак уаҟа ааигәа,
Иаамҵанарсуан еимлагәа.
Икылырчаан амгәацәа,
Кәтыжьла иааӡон аԥацәа.

Аха ҳарҭ зегь ҳааизганы,
Убас ҳалхәеит ҳан зны;
Снанраа, сыхаара, схәыцқәа,
Ҳахдырҵәеит абгахәыцқәа…

Нас, ҳара ахәыцқәа ҳамтәа,
Махәи-ҵыси еиқәмыртәа,
Ахәы ҳныкәлеит еиқәҽыҵуа,
Иҳаварԥало ҳласбақәа.

Ианааҳмышьҭӡа, рымԥа куа,
Амла инҵәон абгахәыцқәа,
Еибарууан уахи-ҽени,
Акәттцарахь иааԥшны.

Аха ран агәы аныԥҵәа,
Ус ранаҳәеит аԥацәа:
«Иаууеи-иаууеи, са схәыцқәа,
Ас ианбанза, ҳамлашьуа…

Шәаала, ҳқәылап ҳаҽешаны,
Иахьаадыруа ахәадаҟны…»
Уиакәхеит, иаалҵын афаса,
Рҽаархеит урҭ еицырԥсса.

Аха ҳарҭ ҳааизан,
Ихьаҳцеит шьҭахьҟа иршәаны.
Бԥьарс иаҳкуп алабақәа,
Иҵаруа ишуеит ҳласбақәа.

Ус, абар, дара рҳаԥы,
Рҭыѡражә, акәтхәы ҭыппы,
Аҽышәҭа инҭеибаҳәеит еигәыо,
Ҭцыхәа-бабараа млаго.

Уаћагь амца нҭаҳарццеин…
Ашәа ҳәо аѡныћа ҳцеит.
Ҳшыманшәалахаз лаҳан,
Дгәыргьаҵәа даҳԥылеит ҳан.

Ҭынчроуп уижьҭеи ҳхәадаҽы,
Иааиӡом уаҳа бгахәыҷы.
Ҳаргьы акәтааӡара ҳаҽуп,
Ҳашҭа-ҳгәара кәтыла иҭәуп.

* * *

Апоезиа закәыцәћьоу гәазҭо,
Агәаҭеира дзацәцауам.
Апоезиа амца зҽазҭо,
Алѡа ихылыббуа дызтәауам.

Апоезиа идуу ламысуп –
Ахәыцра гәакьақәа змадоу,
Уи баѡхатәроуп, ҷыда усуп,
Уи дасу ҳгәаҽоуп иахьҭоу.

Апоезиаҽ зхы зымшаҭо,
Зцәашьхәы кыдҵаны избылуа,
Зыбзиабара амца мкьаҭо,
Злахьеиқәцарагь зымҵәахуа…

Азалымдара иҽанмыршәакәа,
Уаћа зхатәҽахәы зҳәауа,

Аиашаз шьҭахьҟа дхьамҭӡакәа,
Аиаша ахақәҭара згәаҕьуа...

Убри иоуп насыҧ ду змоугьы,
Изырҧшӡауа злахьынҵа.
Убри иоуп ипоетхоугьы,
Зыбжьы анаалоу зыҧхьарца.

ЗҬЦААРААК АСҬАРЦ...

Сахыццакуеит аҵх ашара,
Сара сындәылҵит адәахьы,
Еилазгазаргь шәыцәа-хаара,
Гәыбҕан сышәымҭан шарҧазы.

Исҭахуп шарҧыеҵәа гәасҭарц,
Аҽеаҵәахаанӡа снахьыҧшны.
Исҭахуп уи зҬаарак асҭарц,
Иахьҟарулуа шарҧазы:

Шәыҽезышәшазеи аеҵәақәа зегь
Жәҩангәашәҧхьараҽ хаз-хазы?
Мраҵас изеилашәымҵауазеи,
Шәшәахәақәа зегь ааизакны?

Иаашеишеит уа шарҧыеҵәа,
Аҭак аҳәазшәа, имыццакы:
– Шәҽеидышәкылар ажәларқәа зегь,
Ҳҽеидаҳкылауеит ҳаргьы!

* * *

Са сгәырҩомызт, са сагьшәомызт,
Самырхып ҳәа смаҵура,

Избан акәзар иласырҟәҙомызт,
Амаҵура аҵкыс ауаҩра.

Сдәылыргап ҳәа сахьҵәуомызт,
Аминистр икабинет,
Избан акәзар дласырҟәҙомызт,
Аминистр иаҵкыс апоет.

Са среихырхәоит, схахәы еиқәышла,
Апоетреи ауаҩреи,
Анцәа сиҳәоит сшьамхнышлан,
Урҭ ахимбаарц адунеи!

* * *

Адгьыл дуҙҙаҷ шаҟа мҩа алдоу,
Уи издырҙауам аҙәгьы.
Аха амҩа иаша ахьалдоу,
Мҩахҟьара ақәҙам есқьыҥгьы.

Амҩа хирқәа ашьха ихалоит,
Абнара илсны иаауеит.
Амҩа дуқәа аԥсҭа иҵалоит,
Урҭ лакьуа архаҟа илбаауеит.

Ауаҩы ишьа зҭаныҟәо дашҵас,
Адгьыл иагәылс амҩа цоит.
Амҩа, ҭынчра змам рҩашҵас,
Анахь, арахь икәараҵоит.

Амҩа ахьнеиуа узымдыруазар,
Убри здыруа урызҵаала.
Амҩа иаша узаныла зар,
Уи ԥсынҵрымшуп, уцала!

Адгьыл дуӡӡаҿ шаҟа мҩа алдоу,
Уи издырӡауам анцәахәгьы.
Аха амҩа иаша ахьалдоу,
Мҩахҟьара иқәлом ауаҩгьы.

* * *

Аибажьара ԥхашьарами,
Ламысдароуп уи аҟазшьа,
Аибажьара чмазарами,
Аиашоуми уи зхәышәтәуа.

Аиаша ашазаргь - ихырҳагоуп,
Инырхагоуп ауаҩы изы.
Аиаша амҩа ҭбааӡа инагоуп,
Имҩақәҵагоуп ԥхьаҟазы.

* * *

Сгәы тәауамеи, сгәы иауамеи,
Ҭынчра сымҭо есқьынгьы,
Сгәы иаҭахыҵәҟьоу сзыгәыҕьуамеи,
Афырхаҵара аарԥшны…

Аҵарҭышагаҩцәа аацәырган,
Хьымӡгыркыла рҿаԥҿра,
Ахамакәачцәа сҩарҿагылан,
Урҭ закәыҵәҟьоу шәырбара…

Абарбарцәа рыбз аанкылан,
Шьҭа шәааҟәыҵҳәа рызҿыҵра,
Амҵақьақьаҩцәа ааидкылан,
Рсабрадажә рыҿжәара…

Ааи, абарҭқәа сзыҕәыҕьуанда,
Афырхаҵара аарԥшны,
Сгәы иаҭахыҵәҟьоу сызҳәауанда,
Имҵәахыкәа, иаахтны.

Агәыҕра сымоуп исырӡуамеи,
Уи аԥшәымоуп сгәаны.
Исымҳәаргьы сгәы иауӡауамеи,
Исҳәалароуп иаартны.

* * *

Азәы игәҭак аҽаӡәы издыруам,
Ианрабжьамла агәрагара.
Аӡәы игәаҟра аҽаӡәы иныруам,
Ианаартымха урҭ рыгәқәа.

Агәҭакқәа зегь аартхонда,
Урҭ зегь рымԥа иаша аԥҵа,
Гәаҟра амоуа изыҟалонда,
Досу зегьы рлахьынҵа!

Убасҟан акәхоит гәрагарала
Зегь ангәырҕьо, ԥхьаҟа еицнеи,
Убасҟан акәхоит разҟымԥала
Иансиирӡахоу ҳа ҳдунеи!

* * *

Егьаԥ егьа жәа уарҳәаргьы,
Егьаԥ егьа уабжьыргаргьы,
Егьаԥ егьа удырҽхәаргьы,
Егьаԥ егьа уӡырыргаргьы,

Иуҵгәаны ухаргаларгьы,
Ухы анузымдыр – зегь акоуп,
Зегь башоуп, зегь ԥшоуп.
Ухы анузымдыр ԥхашьароуп,
Ахымдырра – гаʒароуп.

* * *

Сҩыза иусҵоит сажәеинраала,
Сара сгәеисыбжь ахҵаны.
Уи зыԥсаҵәҟьоу ҩызарала
Уара исаҳәа иаахтны.
Усзымныҟәан ҩысҵаарала,
Сышьҭахьҟа даҽеак ҳәаны.
Иусҵауеит сажәеинраала,
Аиаша соуҳәару игәаҒьны.
Аиаша ашазаргь – исамарҭалуп,
Аиаша ҳҳәап ҳаиҿаԥшны.
Аиаша аарԥшра зегьы иаҳуалуп,
Аҩысҵаара ҿаԥҽены.
Сҩыза иусҵоит сажәеинраала,
Сара сгәеисыбжь ахҵаны,
Уи зыԥсаҵәҟьоу ҩызарала
Уара исаҳәа иаахтны!

* * *

Исхызгахьеит амцәадара, аҵхқәа ршаны,
Сԥьаз хылпа еиқәыхьшәашәа, схы иахчынҵаны.
Исхызгахьеит апартизанра, савтомат кны,
Ашьоура амҩа саныланы, уиаз ҭоуба уны.

Саҭашәымҵан, саҭашәымҵан, сара сгәы аартны,
Хʒыргароушәа ус ахьысҳәо, са схазы игәыҒьны,

Зыбзоурала сааз здыруеит, урҭ зегь сыхганы,
Саԥьал ааира схьымыкӡакәа, са сеиқәырханы...

Ааи, издыруеит изыԥсаҭәкьоу иҭахаз рыԥсы,
Убырҭ роуми сеиқәзырхазгьы, излаҭоу сыԥсы.
Убырҭ роуми изыхьчазгьы ԥсыс ишәхоу шәаргьы,
Шәааи, ҳхырхәап урҭ рҽаԥхьа зыԥсы ҭоу зегьы!

АПОЕЗИА

О, апоезиа цәқәырԥаҭас ужәылалароуп,
Укыднаӄьаргьы уаҵәымшәароуп уара аԥаѽ,
Апоезиа, аԥсҭазаара иаша уагәеисыбжьхароуп,
Ауаѽытәыѽса игәы адаӄьаҿ зинла уҿҭаѽ.

Сара суҳәоит судукыларц, усцәымшәакәа,
Асолдатра сатәоушьарцаз уара уӄны.
Уҽаԥхьа сгылоит, са сыламыс мырԥхашьакәа,
Уа уныхахә ду амҵахырхәара сҭахны.

Сара исҭахуп – сзыниалакгьы, сзынӄьалакгьы,
Уара ухьаақәа саргьы исхьаазарц, ичҳауа.
Сара исҭахуп, аԥсҭазаараҿ сахьагалакгьы,
Уара угәҭыхақәа сыгәҭыхазарц, сеилашуа.

Сара исҭахуп, слахьынҵамѽа уа иуншьало,
Унап аҵаӄа сыӄаӡазарц са сытәны,
Сыԥсҭазаараҿ амра аԥхара уеиԥшыншьало,
Ԥсраҽенынӡа узымԥсахуа маҵуѽны.

Аха, уаргьы саргьы иаҳцәымӡакәа, иҳазҳәауада,
Ҷҳәарас иамоу ҳа ҳаиԥыртра аҵыхәтәаны?
Уаргьы саргьы ҳазлеизыӄоу еиҭазҳәауада,
Иаанаҳмыжьыр ажәеинраалақәа апҵаны?

Ус анакәха, цәқәырпҵатҵас ҳаицәажәааролоуп,
Ҳкыднаҟьаргьы, ҳацәымшәароуп ҳара акгьы.
Ус анакәха, уаргьы саргьы ҳақәпҵароуп,
Аҧсҭазаара ҳақәыгәҕларолоуп есқьынгьы!

* * *

Агәыҧшаара ҟазшьа цәаҩас саргьы исымоуп,
Сыжәдыруазар саарыцҳашәшьап, сеилкааua.
Сара сгәаҵаҿ зны-зынла уи аҧшәымоуп,
Цәа-цәашьушәа са сылабжышқәа ҭыблааua.

Са сгәыҧшаара аҵәахышьа саманшәалам,
Афронтмцаҿ сҩызцәа инсыжьыз збауашәа.
Урҭ рзыҳәан са сгәыҧшаара гәырҕара алам,
Ҳнумыжьын ҳәа урҭ сышҭалан иаауашәа...

Сгәалашәареи сцәалашәареи урҭ ирыцуп,
Даргьы саргьы ҳзеицрыҵуам, ҳгәы мҧшааua.
Ҳаиҧылара ҳара ҳзыҳәан иашәа ҿыцуп,
Нас иабыкәу урҭ ааныжьны сахьааua!..

Сҽааныскылоит, сҽааныскылоит урҭ сыхьʒарцаз,
Ҳкеибамыжьырц ҭоуба еибаҳҳәахьан ҳара.
Нас саахьаҳәуеит, сылабжышқәа дысмырбарцаз,
Даргьы саргьы ҳаицныкәоушәа иасымша...

Агәыҧшаара агәы аҟынтәи амцабз аҵоуп,
Агәырҕареи ахәыцра хьамҭеи анааua.
Агәыҧшаара изаиааиуа ахаҵа дхаҵоуп,
Згәалаҟара мырʒʒакәан, згәы ҧшааua!

УБЫСҨКАНОУМИ...

Ауадаѡра уацәымшәозар,
Угәышԥы арбауа,
Ахьамҭара узаҵалозар,
Умахәҽа еилҳәауа,
Алаґьарахь уҿоумҭозар,
Амариа ԥшаауа,
Умш усла инаскьоугозар,
Угәырґьаратә хәылбыҿеха,
Убысҟаноуми уанхаҵахо,
Ухьамҭуа шьҭахьҟа.
Убысҟаноуми уанаҵамхо,
Аамҭа ицоу ԥхьаҟа.
Ухатә ԥьабааԥса узурхозар,
Унапхы цқьаҙа,
Азеиԥш нхамѡа крузацҵозар,
Аҿхәыԥхьыҙ аԥҵа,
Ақәԥараҽы умѡа убозар,
Аиашара хьчауа,
Ахархәара узыриашозар,
Анарха уԥшуа,
Аиѡызара узырґәґәозар,
Ацҳақәа хҵауа,
Убысҟаноуми уанхаҵахо,
Ухьамҭуа шьҭахьҟа.
Убысҟаноуми уанаҵамхо,
Аамҭа ицоу ԥхьаҟа.
Убысҟаноуми ианугәадуроу
Аҽахәгьы аҳәара,
Убысҟаноуми ианымчдуроу,
Аѡызцәа рыгәбылра,
Убысҟаноуми уабиԥара
Ахьҙ аназҳауа,
Убысҟаноуми убзиабара
Ацаԥха анатуа!

* * *

Маҙа аҵамкәа ҳаиԥызара,
Иамамкәа баргәы,
Агәра газарц ҳаимабзиара,
Иаҭахуп агәы.

Иазхом абри ажәеинраалак,
Иазхом ԥбагьы,
Ҽхырцәажәара мацаралагь
Ҳҳы аажьарым аҙәгьы.

Гәы-цқьарыла, гәы-разрала
Ҳгәеибаҭап зегьы,
Еишьарыла, бзиабарала
Ҳажәԥақәа еибаркы.

Сырхыԛәаауеит убри азыҳәан,
Аԥсуаа зегьы.
Ргәы шыцқьоу аешьцәа рзыҳәан,
Згәы цқьоу дара рзы!

БАРЕИ САРЕИ

Бареи сареи ҳаибадырра
Иаҙбеит ҳа ҳразҟы.
Еибадыррада ацәанырра
Зыҟалом бзанҵы!

Бареи сареи ҳаибадырра
Бахьымхәын бзанҵы.
Ҳгәоуп раԥхьа иҳазҭа адырра,
Ҳашәқәагь аазырты.

* * *

Шаҟа сгәалаҟара аатуазеи,
Украинатәык дызбар!
Шаҟа гәалашәара сзеизауазеи,
Аукраин бызшәа саҳар!
Шаҟа гәырԥа ахнагахьоузеи
Аукраинцәа рхәышҭаара!
Шаҟаԥ рхәыцра амадоузеи
Украинатәи адәқәа.
Аԥсуа ҭеицәа бџьар-мцала
Уа иҭахази шаҟаԥы,
Шаҟаԥ рызқәа аҭыԥ анхала,
Иамадоузеи рыԥсынҭры...
Аукраинцәа рашҭа иҭалоит,
Сара схәыцрақәа ԥшааua,
Украина иадызбалоит
Спартизанра ашьаҽақәа.
Уа апатрона-цәа канажьуан
Сара сабџьар асамԥал,
Уаҟа агәыҕра аҽеысзыннажьуан,
Ашьоураз са сгәы амца анҭал.
Шаҟаԥ ргәеисыбжь ахыԥуазеи,
Украина агәы ԥхаҳа,
Шаҟаԥ рыбаԥ ахьчауазеи
Украина алахьынҭа!
Шаҟа сгәалаҟара аатуазеи,
Украинатәык дызбар!
Шаҟа гәалашәара сзеизауазеи
Аукраин бызшәа саҳар!

АСАРКЬАЛБЖЬЫ

Ауахәама, ажәытә уахәама,
Абан игәаҭсоит ахәаҽы.

Уантә игоит, ишәаҳауама,
Асаркьал аҽыҵыбжьы.

Асаркьалбжьы хара инаѡуеит –
Акеѡ, аҕьеѡ, акеѡ, аҕьеѡ...
Асаркьалбжьы аҳауа аѡуеит –
Акеѡ, аҕьеѡ, акеѡ, аҕьеѡ...

Издыруада уи ҽнаҵуазар,
Ихьчахарц абаҟақәа?
Издыруада уи рхыбаауазар
Ажәытәҳатәи аҵыҳқәа?

Урҵ аҵыҳқәа ргәы ианхалеит
Еицакра зқәым анцәахәқәа.
Урҵ аҵыҳқәа иркыдтәалеит
Амаалықьцәа рҧыштәыхәқәа.

Ибаҟоуми иара ауахәама,
Иҽнаҵлааит нас ес-шьыжьы.
Уантә игоит, ишәаҳауама,
Асаркьал аҽыҵыбжьы.

Асаркьалбжьы хара инаѡуеит –
Акеѡ, аҕьеѡ, акеѡ, аҕьеѡ...
Асаркьалбжьы аҳауа аѡуеит –
Акеѡ, аҕьеѡ, акеѡ, аҕьеѡ.

ИУА КОҬОНИА ИЗКНЫ

Ахра дуқәа ахьеиқәцыѡцыѡуа,
Ашьауардынқәа ирхәышҭаароуп.
Ахра дуқәа зашәа рхыѡуа,
Шьауардыншәа игәы ҧьбароуп.

Ашьҭамҭа ыҙуам уи иԥхҙаша,
Ижәлар гәакьа ргәырҽеанҵоу,
Ижәлар гәакьа рымԥа иаша
Рлахьынҵа-мԥа злахьынҵоу.

Уи иԥхьарца абжьы хәанчашам,
Аԥсуа бызшәа рҳәонаҵы.
Уи ибаҟахь амԥа еиқәтәашам,
Аԥсынра амра ԥхонаҵы.

Ахра дуқәа ахьеиқәцыԥцыԥуа,
Ашьауардынқәа ирхәшҭарояуп.
Ахра дуқәа зашәа рхыԥуа,
Наунагҙаз иԥсы ҭоуп!

* * *

Сымшира азгәасҭахьоума,
Сԥызцәа гәакьақәа ааизганы,
Сымшира атәы сҳәахьоума,
Ҳаԥнаҵаҵәҟьаҿ иаахтны...

Уи макьана изҙыргатәузеи,
Иаԥсоушәа аҙбахә аҳәара.
Макьаназы изалхтәузеи,
Сымшираз аҿҳәара.

Избан акәзар, са сыԥхҙаша
Иакапануа хәычҙакоуп.
Избан акәзар, ԥхьаҟа исҳәаша,
Иҟасҵаша рацәаҙоуп.

Ус анакәха, изаҭаххазеи
Иахьа сымшира атәы...

Ус анакәха, иазаауазеи,
Наҟ иахаагап уаҵәахьы.

АСОЛДАҴЦӘА ҲАИҨЫЗАРА

Ҳа ҳсолдаҵратә еиҩызара
Зрыжәхеит аибашьра адәаҷы;
Ҳаиҩызаратә гәҽанызаара
Иақәым хашҵрак ҳәа бзанҵы.

Уа ҳаидгылан амца еицҳарцәон,
Аиааиразыҳәан ҭоуба уны.
Ар ду рымҩаҷ ҳашәа аххҳарҵәон.
Аҭынчраз агәыҷра еиқәырханы.

Ҳагәқәа еилаҳҵон, ҳҷаҵа еиҩаҳшон,
Ҳа ҳаибахьчо абылраҷы,
Шәаргьы саргьы ҳмахәҷа еилаҳҵон,
Ҳаицсолдаҵуа ашьоураҷы.

Шәа шәсолдаҵроуп Аиааира Амш
Гәырҷьаҽҳәашазтәыз ҷыҵуа.
Шәара шәыда ирбозма мҩамш
Анацәа, згәырҩа зҵәахуа.

Шәара шәыда схазы мацара
Схы ахызбаауеит аԥсынҵры.
Шәара шәыда жәҩан ԥшӡара
Сеиҵәа зкыдлома изаҵәны!..

Шәаргьы саргьы ҳзеицрыҵуама,
Анык ҳлыхшазшәа ҳаԥсы еилоуп.
Аҭынчра аусаҷ ҳкеибажьуама.
Мап, шәаргьы саргь ҳгәеисра акоуп.

Са сгәы шәҭытцуам, сыбла шәхытцуам,
Сыԥхыʒ шәалоуп ес-уаха.
Шәара шәыда са сызхәыцуам,
Схы шәықәысҵап ианаҭахха.

АБИԤАРА ДРЫЛАГЫЛОУП

Жәлары ирыцу, жәлары ирыло,
Жәлары ирыхәо, ргәы ƙазҵо,
Жәлары еимыздо, гәбылра рызҭо,
Ԥхьаƙа ирыццауа иахьцо,
Урҭ риашьараҷ, рбаѽхатәараҷ,
Рбызшәа-цқьаҷ зыбжьы го,
Урҭ рымчраҷ, урҭ рылшараҷ,
Зырҷиамҭа дуқәа убо,
Уи дыԥсуама, Пушкин дуʒʒа,
Ицаргьы зқьы-шықәса нҭакәкәо!
Аурыс бызшәа апоезиа
Аҽхәыԥхьыʒ азыргахьоу,
Абиԥара дрылагылоуп,
Иахьа иблақәа ҭыцьцьо.
Урҭ дырԥылоит, дырхаҵгылоит.
Рнапқәа никылоит дыччо,
Уи ипоезиатә цәымза цеиуа,
Икыдуп хыхь икәалыкәаԥьо,
Дрыцуп ажәлар ԥхьаƙа инеиуа,
Аԥсҭазаара чаԥо!

МРАГЫЛАРАХЬТӘ

Мрагыларахьтә ишамшамуа
Ҳамза цәырҵуеит хәылԥазʒа,

Иҳардыруа ласс қәа шамуа,
Ԥсуа гәушәа агәы цқьаҙа.

Мрагыларахьтә, икәеицеиуа,
Ҳшаеҵәа кыдлоит, иччауа,
Бзиабароушәа изыргәаҭеиуа,
Ԥсуа блоушәа, иҵыԥьԥьаауа.

Мрагыларахьтә, иԥхеиԥхеиуа,
Ҳамра цәырҵуеит, иҟаԥшьшьҙа
Лашарала ҳамыш ҏееиуа,
Ԥсуа мцоушәа, ихәажжаҙа.

Мрагылара зегь ҳацгылоит,
Уа шьыжьбзиа ҳәа еиқәҏыҵуа.
Уи ԥсуа ҵасла ҳахаҵгылоит,
Ҳара ҳҏабызшәа хааҙа!

* * *

Шәара шәзыҳәан акы изхәарҭахозар,
Са схазыҳәан исҵәахҙом сгәы.
Сыԥсҭазара акыр ишәзаԥсахозар,
Уи шәара ишәтәуп са санԥсуагьы.
Бзиа шәшызбо сгәы иазаарԥшуазар,
Убри ауми исҭаху схазы.
Шәара шәзыҳәан ҷьара кралшауазар,
Шәхы иашәырхәа сгәы еисуанаҵы!

* * *

Зегьы урызхәыцуа уалагаҵәҟьар,
Аиашазы ухы еилагап.

Зегь гәнугауа улатәатцәҟьар,
Аамҭа узымхаргьы ҟалап.

Аамҭа заҟа ҭоукʒарызеи,
Аамҭа мши ҭɫхи зыгʒам.
Шаҟаԥьара еизушарызеи,
Аамҭа, хәашьрак ҳәа змаʒам.

Акы ууроуп, акы уҽыроуп.
Акы утцароуп, еилкааны.
Акы укыроуп, ак ушьҭыроуп,
Акы уҳәароуп, игәаҕьны.

Акы угароуп, ааугароуп,
Акы аанужьроуп ауаа рзы.
Акы ушәароуп, акы узароуп.
Акы уҭироуп, ахә шьаны.

Акы урҳароуп, акы наугʒароуп,
Акы ааухәароуп, улаԥшны.
Акы лаутцароуп, акы уааʒароуп,
Акы ушьыроуп, иахәҭаны.

Ԥьара уцароуп, ԥьара уаароуп,
Ԥьара утәароуп уааʒаҽны.
Ԥьара уқәԥароуп, ԥьара узсароуп,
Ԥьара иуҳәароуп уҷахәы.

Ԥьара ухәмарроуп, ԥьара уччароуп,
Укәашароуп иуҭахны.
Ԥьара иужәыроуп, ԥьара уччароуп,
Ԥьара уҷеырбароуп умаҳәны.

Ԥьара уаҕьыроуп, ԥьара уцәҳароуп.
Ԥьара ублыроуп умцаны.
Ԥьара иуҟьароуп, ԥьара иучҳароуп,
Ауаҽрацәҟьа раʒаны.

Аамҭа шаҟа ҭаукҙарызеи,
Аамҭа гәнаҳара злаҙам,
Шаҟаԥьара еизушарызеи,
Аамҭа шәага-зага змам!..

* * *

Ҳзышьцылахьаз наԥьнатәхозшәа,
Иҟамлаҙоушәа еиҭакра ауа,
Ҳзышьцылахьаз аанхаҙозшәа,
Аамҭа аауан игәагәауа.

Шьоук рзыҳәан игәхәтәыхьҙаган,
Иԥсыршьаган, имраны.
Шьоук рзыҳәан илахьеиқәҵаган,
Имаҙа-аргамоу лаҕырҙны.

Ҳагха амҳәара грас иҳаман,
Ҳгәааанагарақәа хәаҿын.
Ҳзышьцылахьаз зегь аргаман,
Ҳзышьцыламыз зегь ҵәахын.

Аҙәы иакәызшәа зегь зырҿеиуа
Зҿаԥхьа еицҿаҳҵуаз – «Ура!»
Ҳимҵаныҳәон ҳматанеиуа,
Нцәахә дызмамыз инцәахәра.

Ҳимҵаныҳәон иаҳҵахҙамкәа,
Быжьрабыжьҵәа ҳҵазырԥшыз.
Хьыҙшьарала имаҙамкәа
Паҵақьалаҳәа ҳазҿыз.

Агьангьашра, аԥаршеира,
Рымч ԥхылыздоз аамҭан.

Анцәа иахьгьы аматанеира,
Иақәгәыҕуазгьы рыбҕа ԥцәан.

Шьоук ҭарцалеит аԥьаҳанымра,
Маӡа ирықәтцауа ашьра.
Иахьдырԥшуан шьоук рыԥсымра,
Адгьыл иаҭәамшьо рдамра.

Аамҭа, иухьзеи, изулымшазеи,
Урҭ ирҳәартә еиԥш рҿахәы?
Аамҭа, иухьзеи, узыцәшәазеи,
Урҭ заурсзеи адамрахы?

Агьангьашқәа уаргьы уржьама,
Гәрамгарҭас ҳәа уҟатцаны.
Шаҳатрак рзуур ҳәа ишәама,
Рыхәмаргақәа зегь рзы?

Урҭ аԥьнышқәа ылагылоуп
Рыхәдаҟынӡа иҩеиуа ашьа,
Избан уажәгьы рбаҟа згылоу
Русқәа ирылгахьоу ԥьшьа.

О, иабаҟоу рыбаҩ ҟәашқәа,
Харада ахара зду?
Дызусҭада урҭқәа зхашҭуа,
Згәаҿы згәалашәара аарту?

Аамҭа иулшоит самарҭалла,
Аиашара аҭыԥ азгәаҭа.
Аиашара узахәом уалла,
Аиашара нхоит наԥьнатә.

Аиашара аҿымҵәахӡакәа
Аамҭа гәыҕрақәа еиднакылт.

Аиашара хьамҭзакәа
Аҽеиҭакра амҩаду ианылт.

Аҽеиҭакра аамҭа фырхаҵароуп,
Иреволиуциоуп аҟазшьа.
Аҽеиҭакра амҩа зегь аццароуп,
Ҭынч қәпарала, икамҭәо шьа.

Нас, уара аамҭа, иулшаҙоузеи,
Аиҭакра аамҭа аус апҵо!
Нас, уара аамҭа, иучҳаҙоузеи,
Умыццакҙакәа, ԥхьаҟа уцо!

* * *

Ашамҭаз дҩагылоит зегь раԥхьа,
Зегь раԥхьа аҩнашә аалыртуеит.
Хәҩы-ҵеицәа дышранугь, дыҙгабха,
Зегь раԥхьа лшарԥиаҵәа алыркуеит.

Лшарԥиаҵәа лашарак лнаҭоит,
Уи лгараҷ иаҙатәуеит лразҟы.
Шарԥыеҵәа изыгәдуны данаҭуеит,
Ан илыхшаз лҵеицәа реиҵбы.

Шарԥыеҵәа ауал нанагҙошәа,
Агара арҵысуазшәа иҷаԥшьон.
Ашьыжьымҭан ашәҭ канаԥсозшәа,
Ашьацраҷ аҙаҙа шьҭанаҵон.

Шарԥыеҵәа кәалыкәаԥьо иаршозар,
Лаша мҩак анацәа иднарбоит.
Шарԥыеҵәа анацәа амырҷыхозар,
Ԥхыҙхаак анацәа рзы илбаанадоит.

Ашамҭаз дѡагылоит зегь раԥхьа,
Зегь раԥхьа аѡнашә аалыртуеит.
Хәѡы-ҵеицәа дышранугь, дыʒԍабха,
Еҵәаԥьаа рахь дычча-ччо дыпшуеит.

* * *

Ауаа ргәы ƙазҵаша ажәабжь саҳар,
Ауаа рҽахәы зҳәаша хаҵак са дызбар,
Ауаа рус зыʒбаша еиҳабык синиар,
Ауаа рхаҵкы ицаша цәымзашәа длашар,
Ауаа зыгәыра ргаша агәырагара збар,
Ауаа рхатә ԥхʒаша ахә лабҽабахар,
Ауаа реибабашьа лаԍырʒшәа ицқьахар,
Ауаа рымѡа ылзхуа дƙалар,
Ауаа рхеиқәырхашьа рхаҭақәа ирыʒбар,
Ауаа реицәажәашьа аҳаҭыр азҳар,
Ауаа реихаҵгылашьа қьабзны ихьʒахар,
Нас урҭ раасҵа иарбану еиҳаʒоу разƙы,
Агәы азҭазҵо, аԥсы ахазҵо апоет ишәƙәы.

* * *

Шьоукы ирҳәоит – ахаҵа ихәҭамҳәа
Ԥҳәыстцас дтәаны агәырѡара,
Ԥсуа ҵасла ус қәнагамҳәа
Илабжышқәа ркаҭәара.

Нас ишԥеиури, ишԥеиугәышьоу,
Ахаҵа данақәшәа агәырѡа...
Иԥазаҵә – иеҵәа анҭашәагәышьоу,
Амца ицралан данбылуа?..

Аб разƙыцәгьа даражәгәышьоит
Аҵеи лыԥсаа, агәаƙра атәы.

Аб разҟыда илбааидагәышьоит
Уи игәырԥацәгьа чҳаны.

Ишԥеиугәышьоу, игәы дҭатцәуоит
Хатцатцас игәы ԥшааua.
«Зԥа дмыԥсыц уԥа диумырҵәуан», -
Абрахьтә акәхап иахьааua.

Нас данақәшәа ишԥеиугәышьоу,
Ихлымʒаахроу агәырԥа?
Иԥазатцә ишетцәа анҵашәагәышьа,
Амца ицралан данбылуа...

* * *

Лассы-лассыла даасԥылалоит,
Сымаʒмқәа здыруа аʒәы,
Лассы-лассыла ҳаидгылалоит,
Ԥсышәа еибымҳәо, иаахтны.

Лыбла хаарақәа цырцыруан,
Бырлаш сахьан изеиԥшыз.
Убарҵ ракәын исзырдыруаз,
Сымаʒақәа зегь зызкыз.

Уа ҳнеиԥысуеит ҷымҵʒакәа,
Ҷымҵʒакәа хаз-хазы.
Уаҳа ажәак еибымҳәаʒакәа,
Абас мацара есқьынгьы.

Ҳқәыԥшра цәаԥас иаҳзыннажьыз,
Уи еиламгац иахьагьы,
Ҳбырграангьы уи ҳазкажьуам,
Хьтәы мацәазуп ҳара ҳзы.

СА СЫШЫҚӘСҨӘ

Са сышықәсҩәа, шәааи, ҳаидтәалап,
Ҳабла иашақәа аартны.
Ҳарҭ ҳазхаану ҳалацәажәап,
Иаҳҳаагахьоу ртәы аарԥшны.

Иаҳҳаагахьоу ртәы ҳҳәауазар,
Хамышҭахәроуп, хашҭра зҟәым.
Иаҳҳаагахьоу ҳазхәыцуазар,
Уи романуп макьана иѳым.

Ҳаҭарҵарым ҳхы ҳарҿхәоушәа,
Ус ахьаҳҳәо еиґьу ԥьшьа.
Ҳаҭарҵарым митә ааухьоушәа,
Лымкаала икаҳҭәахьоушәа ҳшьа...

Гха змам, гра змам дзыћалоума,
Дынцәахшазаргьы –
Зегь доуҳала еићарахоума,
Аԥсылман ма ақьырсиан...

Зегьы ирымоуп рхатәы лшара,
Рхатәы лаґырʒ иаауа.
Зегьы ирымоуп рхатәы еидара,
Рхатәы шықәсҩәа ԥхьаʒауа.

Саргь сышықәсҩәа, шәхыԥхьаʒара
Ћәнысшьартә сыћаʒам сара.
Аха, сышықәсҩәа, шәыхьанҭара
Сыхәда иқәыґәґәоит шьҭа.

Шәарҭ сышықәсҩәа, исзыншәыжьуа
Агәалашәара ссирҧәа шәкуп.
Урҭ рахьынтә игәыгәҭасмыжьуа,
Иалыскаатцәћьо ак рыцкуп.

Уи са сықәра иамѡанызоуп,
Бзанҵык каибажьра ҳҵахым.
Уи ҟазшьала сара исѡызоуп,
Ԥсраҽенынӡа ԥсахра зқәым!

Ақьиара ахьӡуп уи ажәала,
Аус аҽғьы згәашә аарту.
Уи ааӡазар агәы ашьала,
Убысҟан ауп агәыра ангатәу.

Ақьиара маӡа амаӡам,
Уи аргамоуп, абла аартуп.
Ақьиара ѡысҵаара алаӡам,
Гәнаҳа змам ирынцәахәуп.

Ақьиара амалқәа ирмалуп,
Ауаѡы изыҳәан ҟьашьра злам.
Ақьиара рзыҳалалуп,
Ҟазшьа ҷыдоуп уи гра змам.

Нас, сышықәсқәа, игәыгәҵашәмыжьлан,
Аҟазшьа ссирӡақәа руакы.
Урҵ рахьынтә са исзыншәыжьла
Ақьиара – зегь рыцкы!

ИВАН ПАПАСҚЬЫР ИЗКНЫ

Сара схырхәоит уԥсадгьыл гәакьаҿ,
Кәтолаа рашҵаҿ, сгәы аартны,
Убаҟа ахьгылоу ушьам ԥагьаҿ,
Уара уԥсы-цқьа ахаҵаны.
Унапѡымҵа ихьтәу рҿиамҵоуп
Узмилаҵу рразҟазы.
Уара инужьыз доуҳатә ҳамҵоуп
Ԥсра зқәым бзанҵазы.

Узабиԥароу ргәы уҭынҵәашам,
Ԥхьаҟа ирзууеит баҟара;
Уҟазшьа ҷыда дырхәанчашам, –
Зегь ирыцку, зегь иреиӷьу,
зегьы ираԥызго – ауаѽра…

Уара, Нарҭаа ссирқәа ирҵеироу,
Иаҵеи дуӡӡоу Аԥсынра,
Згәеисра-ҽымцәа мца-кәеицеироу,
Имузеироу зхәышҭаара!..

Суеихырхәауеит уԥсадгьыл гәакьаҽ,
Кәтолаа рашҭаҽ, сгәы аартны,
Убаҟа ахьгылоу ушьам-дгьыл ԥагьаҽ,
Уара уԥсы-цқьа ахаҵаны.

* * *

Исҭахуп сара ажәеинраала,
Мцоушәа сызбылуа,
Са сыԥсҭазаараҽ доуҳала
Цхыраарацәаҟьа зуа…

Исҭахуп сара ажәеинраала,
Сназгауа ԥхьаҟа.
Ажәылараҽ хьыӡла-ԥшала
Скаҳаргь, сызхәышәтәуа.

Сцынхәрас иара аанхауандаз,
Са сыԥсы ахаҵа,
Иашәаны изаҽалауандаз,
Аԥсуа иԥхьарца!

Исҭахуп сара ажәеинраала,
Мцоушәа сызбылуа,

Са сыԥсҭазаарацҿ доуҳала
Цхыраарацәҟьа зуа!

* * *

Аԥшәма, иҽзыргацәамкәа,
Игәыразра аартны,
Ԥажәак иҳәеит, имцхәцәамкәа:
«Шәнапы ашәыркы!»

Ҳнапы аҳаркит. Зегь раԥхьаӡа
Иаақәаҳхын ача…
Ишԥаҟоу, мшәан, зегь аԥхьаӡо
Ауаԥытәыԥса иԥьа!

Хатә ԥьабаала ача ирҳауеитаз,
Аԥхӡы ихьыҵәҵәа,
Иԥьала дгәырґьо чара иуеитаз,
Ҳтәоуп ҳгәырґьаҵәа!

АХӘЫЧРА

Зны абаҳчацҿ, ԥ-ҵлак рыбжьара
Икнаҳан аӡахәа,
Ауаргьала дақәтәоуп имацара,
Уажәами уи ихәычра.

Анизҳалак ԥыр мҵәыжәԥала,
Ԥсаатәушәа дкауа,
Дԥырны ажәԥан-гәахь дхалап,
Ахаҵара аԥҵауа.

Усҟан уи данаалаӡашт,
Иахьӡаша згәахәтәы,

Убысҟан егьигәалашәашт,
Иуаргьала атәы.

Даҽазны амҙырхаҟны дтәоуми,
Иҟаҵо агәаргәалеи,
Ирныҟәо дақәтәан дыѽырц ауми,
Ибжьгьы иргауеит...

Анизҳалак дтрактористны,
Адәаҙақәа еиѽырсса,
Аҽеаѽра аарыхцәа уи драҧысны,
Иҽҙыригап зынҙа.

Иара убрыгь данаалаҙашт,
Иахьҙаша згәахәтәы,
Убысҟан егьигәалашәашт,
Игәаргәалеи атәы.

Даҽазныхгьы аҵангәараҷ
Ақьала ҟаиҵауеит.
Ма ирывсуа лбаа акәараҷ
Дшыхәмаруа рбауеит.

Анизҳалак уи дынҧьнырны
Аханқәа ҟаҵауа,
Ма ацҳа хҵашьа атәы дырны,
Аус иуп ҕәҕәа.

Иара убрыгь данаалаҙашт,
Иахьҙаша згәахәтәы,
Убысҟан егьигәалашәашт,
Иқьала хәыҷы атәы.

Ҽазны дыѽуа амра цара
Ахьықәшуа адәаҟны,
Ампыл дасуан, ампыл асра
Бзиа ибоит уажәгьы.

Издыруада уи дандухо,
Дҵарҙаны дҟалар,
Ампыл асраҷ уаѡ димыхәо,
Амба агәашә ихьчар...

Иара убрыгь данаалаҙашт,
Иахьҙаша згәахәтәы,
Убасҟан егьигәалашәашт
Ампыл-хәыҷ атәы.

Аха макьана ѡ-ҵлак рыбжьара,
Икнаҳан аҙахәа,
Ауаргьала дақәтәоуп имацара,
Уажәами ихәыҷра.

Уа аԥша иҷасуеит, аԥша ҟәанда
Ихахәы еиқәнаԥсоит,
Ахәыҷы дгәырҕьауеит, избанда,
Игәахәтәы дахьҙоит.

* * *

Алаҳәа еиқәатҵәа аҟынтәи
Бзанҵы иааѡшам ашәа ихаау.
Ауаѡыцәгьа хьшәашәа иҟынтәи
Иуаҳашам ажәа ихаау.
Шәа-хааи жәа-хааи ахьеицҵыѡуа,
Уа илахҷыххоит алакҵа.
Шәа-хааи жәа-хааи ахьеигәыныѡуа,
Гәырҕьара амҵәом аѡнаҵа.

* * *

Агәырѡацәгьа хьамҵа анаааиуа ҭынч узтәашам,
Ҷымҵҙакәоуп уи ушаражәуа, угәы ҭшьааауа.

Агәырԥацәгьа хьамҭа ахьиаааиуа ччаԥшь убашам,
Иумбаʒакәоуп угәыгра адашқәа шарԥауа.

Агәырԥацәгьа хьамҭа уҽоуҭар ихьымʒԓыми,
Убысҟаноуми амш мыхәла анузааua.
Агәырԥацәгьа хьамҭа уоур иҭахуми,
Маʒа-аргама уцәгьа иашьҭоу, иуаԓоу.

Агәырԥацәгьа алакҭа ҷышәуп еиқәаҵәала,
Агәырԥацәгьа мамиқәароуп ауахҭа.
Агәырԥацәгьа уанакәабо лабжыш ҵаала,
Угәалаҟара аҽазеибыҭом ҳаԓеиҭа.

Аха аԥсҭазаараҿ агәырԥацәгьа уҽоумҭароуп,
Лаԓыʒыда, хаҵаҵас угәы ԥшаауа.
Аԥсҭазаараҿ агәырԥацәгьа уаиааиларoуп,
Иуцеиԥызшо аԥызцәа гәакьақәа ԥшаауа.

* * *

Иаацәырызгоит зны-зынла ашәа,
Сшәаҳәаԥымзаргьы сара.
Исҭахуп сыҽемырхьшәашәа,
Шәа шәзын ашәақәа рҳәара.

Шәара, згәи-зшьамхи еицнеиуа,
Сԥызцәа, сықәлацәа – зегьы,
Шәара, сыԥсыргьы са сзыршеиуа,
Ашәҭқәа сзықәызҵауа сгәы...

Шәара, забиԥара змыршуа,
Ихырҳагоу зымусҭа,
Есышьжьымҭан зымра цәыршуа,
Игәазырҳагаха алакҭа!..

Шәара, сымԥа зырманшәало,
Сназго цхыраара сзуны,
Шәара, схәыцрақәа зыдҳәало,
Сыгха сазҳәо иаахтны...

Сыԥсҭазаара зда хаара аҭам,
Сԥызцәа, сықәлацәа – шәара,
Исҭахуп иҭыҵуа сгәаҭантә,
Шәа шәзын ашәақәа рҳәара!

АФРОНТ АҨЫ

Уаҟоуп зегь реиҳа иахьудыруа,
Ауаԥы дзыԥсоу ауаԥы изы.
Уаҟоуп аҭанӡа аҽахьунардыруа,
Изакәыҵәҟьоу ухаҭа уԥсы!

Уаҟоуп уԥызцәа ргәы уахьҭало,
Узакәыҵәҟьо ахьудырба.
Уаҟоуп мцабзны иахьуцрало,
Уԥсадгьыл иауҭаз аҭоуба.

Уаҟоуп агәыҕра уахьаӡрыжәуа,
Угәи ушьамхи еибагауа,
Уаҟоуп шаҳаҭра ахьеицыжәуа,
Инхази иҭахази шәеиҧаԥшуа...

* * *

Б. Шьынқәба ихьӡынԥылоуп

Абар, уԥхалеит Ерцахә ахра,
Ухахәы ӡара қашәқашәа.
Уара уҧкәынра иақәым ԥсахра,
Ишухыҵуагьы хынԥажәа.

Абчараҳҵас угәы ардууеит
Ахра ԥагьақәа рбызшәа.
Уреихырхәауа ҵеира рзууеит
Урҭ ргәыҳәԥыхш ужәуашәа.

Ихырхәо арҩаш ссирқәа уԥылоит,
Рыхцәы еизада шьқьыруашәа,
Иуцкәашоушәа иудгьежьылоит,
Ишухыҵуагь хынҩажәа.

Аҳәачаԥа аҟьашьа здыруа,
Апоет ду унапаҷы,
Хьымʒг агома еиқәыцырцыруа,
Аԥсадгьыл тәыла ашьоураҷы.

Иадызбалоит угәыхәтәыхьʒара
Аҷатәуаа ғьеҩқәа рлахьынҵа.
Иарҵысуашәа збоит уа угара,
Убжьы знаалауа аԥхьарца.

Уаҭәҳәо ихәыҵурҷҷеит амца
Ацынҵәарахқәа рхәышҭаара,
Иахьынрыжьыз рыжәҩан амҵа,
Уаргәаҭеиуеит азҵаара.

Абар, уҩхалеит Ерацахә ахра,
Ухахәы гәʒра қашәқашәа.
Уара уҷкәынра иақәым ԥсахра,
Ишухыҵуагьы хынҩажәа.

АЗИН ЫЌАЗ...

Азин ыҟоуп,
Азин ҳамоуп
Сажәеинраалақәагь саргьы,
Иҷаԥаҳҷеырц зҷахәы ззымҳәо
Ашәыргәындақәа зегьы...
Зегьы ззеиԥшу,
Зегьы ирзеиԥшу,

Изымхәыцуа уатцәазы.
Иҽаԥаҳҽеырц изырхәанчо
Ҳара ҳџьынџь абаҟакәа,
Ҳахьʒ ахыхны зыхьʒ ахызтцо
Ҳабиԥара ахәышҭаара…
Иҽаԥаҳҽеырц ихазымтцо
Ишжәытәнатәу ҳа ҳбызшәа,
Иҳақәмақаруа, иҳақәбарбаруа,
Иҳалазгалауа аҭыʒшәа.
Иҽаԥаҳҽеырц ҳатәазымбо,
Хыԥхьаʒарала ҳҟәыншьа…
Ҳаиҭазымҳәо,
Лаԥш ҳазымҭо,
Игәазымҭо ҳара ҳшьа.
Азин ыҟаз,
Азин ҳамаз
Сажәеинраалақәагь саргьы.
Иҽаԥаҳҽеырц ҳаилызымкаауа,
Ҳаинызҟьауа,
Ҳахызбаауа
Ҳаԥсадгьыл ԥшʒа – ҳаԥсынҵры…
Зыбла ихгылоу,
Иадымгылоу,
Иамеигәырҕьо ҳа ҳразҟы.
Иаҳҽанызҟьоу,
Имҩахзыҟьоу
Ҳара ҳиашара аԥсҟы.
Иҽаԥаҳҽеырц иҽаԥыххаа
Аԥырхагацәа зегьы,
Азин ыҟаз,
Азин ҳамаз
Сажәеинраалақәагь саргьы.
Убра шәҳадгыл,
Убра шәҳагмыз,
Ԥсахрак шәыцәымкәа шәаргьы!

АБАЛЛАДАҚӘА

АШЬАУАРДЫН ХӘЫҴ

Ахра ҽҟьарсҭа аҩаҙараҽ,
Иақәымкәа шәара,
Уа ашьауардын амацара
Иҟанаҵеит аҧра.

Иара убасоуп ишацәаҩоу, –
Хроуп агәы заажо.
Бла ҵарыла жәҩан иахаҩо,
Ахраҽоуп иахьҵо.

Ахраҽоуп иахьыхнахуа,
Апҵа хәыҷы аажо,
Ахраҽоуп аҿахьышьҭнахуа,
Хара жәҩан иазцо.

Уажә ахаҧа ажәҩан иалоуп,
Шәарҧарак мба.
Ҵаҟа, ахраҽ, аҧра ихтәалоуп
Ашьауардын апҵа.

Апҵа хәыҷгьы агәы тәауазма,
Гәыла жәҩан ихын,
Ишхәыҷызгьы, ашьа иауазма,
Апырра аҧахын…

Нас ан еиԥш, амч ааиҵыхны,
Абла шаҟь-шаҟьо,
Инхыԥрылеит аҿаашьҭыхны,
Амҵәыжәҩа хәыҷ ҟьо…

Ихаууала аҳауа ихиаало,
Апыршьа ҵауа,

Агәы аԥысуеит жәԝан иахьхало
Наѣ хара иԥшуа.

Уажәоуп раԥхьаʒа аԥсабара
Ангәанатҭ лабҽаба.
Уажәоуп адгьыл аԥшʒара,
Ахаара анаба.

Абан ахрақәа ахьҕьаз-ҕьазуа,
Ҽымҭуа ираʒʒа,
Абан арԝашқәа ахьказ-казуа,
Оумашәа ицқьаʒа...

Абан абнақәа еиԥынчыло,
Рыԥштәы иатцәаʒа,
Абан аԥҭақәа ахьыхчыло,
Ибыбышʒа ипытуа...

Абан саркьоушәа ицыр-цыруа,
Анаѣәақәа ахьтәо,
Абан уа иахьҭагәыр-гәыруа,
Кәыдырҭа цәқәырԥо.

Абан ашьхақәа цыԝ-цыԝуа,
Хҭарԥа шкәакәа зхоу,
Абан рхысбыжьқәа ахьаҽыԝуа
Ажәеиԥшь, лыԥха змоу...

Уи есааира ҭәԝанҭәы ихалоит,
Агәы аҿанҵауа,
Уи есааира агәамч ҭалоит,
Жәԝан иахьазцауа.

Ус, аҳауа аҿеналарԝашьан,
Иаахынҳәит иара.

Аха ахрақәа ацәеилаҩашьан,
Иацәыхҟьеит атра.

Атра апшаауеит еимдагәышьо,
Ашьха апша андо.
Атра абома иахьыхгәышьо,
Апҭақәа ҳанто...

Икарахеит уаҳа аламкәа,
Аҟырҟы шабо...
Алашарагь лашарамкәа
Ауп уажә ишабо.

Абыржәада иамбаӡацызт
Ашәара захьӡу;
Абыржәада иақәымшәацызт
Аӡбакра закәу.

Нас цаҟа итәеит, жәҩан ааныжьуа,
Ашьауардын апа,
Инапшы-аапшуан аҿгәыгәҭамыжьуа,
Инҵәауан аӡба...

Абан аҿапхьа рҩашк хышхыцәо
Иахьцауа хланҵы...
Инӡыхгылан уаҟа аҟәыцәа,
Азхара ажәт аӡы.

Шьҭа изыцәшәозеи, амч анҭала,
Изышьҭыпраар убрантә,
Шьҭа уи зхалар гәыгырҭала,
Инкапшыхп жәҩантә...

Аха убасҟан, абна илӡааша,
Абгыӡ ҟааит ааигәа,

Ашьауардын хәыҷ, абла ҭшаша,
Агәыҭҟьа иарга.

Ласс ашьҭпырха амраҙакәа,
Абгыҙ қәылеит уа,
Ашьауардын хәыҷ рыцҳамшьакәа,
Иафарц ашьа аҷыкәкәа…

Абгыҙ гәымха, аҕра ҭаѡаѡа,
Иаҕратәазшәа азѡа,
Ианыҧшуан уажә ацәаѡа,
Асаса ду еихҳәа…

Еиқәпауеит урҭ еиҷагылан,
Ргәыжәлақәа еилашуа.
Еиқәпауеит ргыгцәа ргылан,
Рыблақәа шьауа.

Ашьауардын хәыҷ аҷераргама,
Ашьҭпырра аҭахуп,
Аха абгыҙ изацәцауама,
Азымҭцәыжәѡак хәуп.

Убри аамҭаз ихаууала,
Иаагәылсны жәѡан,
Икьиуа инеиуан гәыҕырҭала
Ашьауардын хәыҷ ан.

Апа азыҳәан агәы ҭынчуп,
Аҭра ихтәалоу ҧьшьа,
Аѡбагь рзыҳәан ахра ҧьыҧьуп,
Усоуп аҟазшьа…

Апа ақәҷыҭуа, аҭрахь инеиуеит,
Аха акгьы ыҟам уа…

Азныказы ахы ашьа азнеиуеит,
Ахлахаҵ гьежьуа.

Икьиуеит, еимдоит аҟазшьала,
Ахрақәа еимырҟьо,
Агәырԥацәгьа ахы ианшьала,
Иеиԥшха афцырҟьа.

Аблақәа ыршаҟьо игәаҭеиуеит,
Аԥҭақәа еимырпуа,
Дгьыли жәԥани ргәаґкра аиуеит,
Азаара азаауа…

Ахраҷ анаҟәа ахьаʒырʒуа,
Иахьықәсуа аԥша,
Лада-ԥада, агәыґра мырʒуа,
Еимдауеит ҷыҵуа.

Ишԥаҟалои уаҳа аԥа амбар,
Изырԥшʒода жәԥан?!
О, ифырхаҵоуп агәы камҳар
Ашьауардын ан!

Уаҳа ҭынчрак ҳәа амаʒамкәа,
Аԥазы игәыкуа,
Еиҭаԥхалеит, адунеи иамкуа,
Амчқәа еизакуа.

Аха башан, акгьы абомызт,
Аблақәа иаҵәаʒа…
Ожәшьҭа уаҳа иазыхгомызт
Аԥа алахьынҵа.

Иазхымгауа агәы амца ҭалеит,
Иаʒбеит аҷешьра.

Убри азыҳәан еиҭаԥхалеит
Жәԥан аҵыхәтәанӡа.

Абар уантәи хыла изҭала,
Амҵәыжәԥақәа шьҭны,
Аҽашьырцоуп иара ахала,
Ахра аҽанкьаны…

Аҵыхәтәан аблақәа ҭырхаха,
«Бзиала» аҳәозшәа шьҭа,
Амҵәыжәԥақәа еимыртаҩа,
Инкаԥшит еиҭа.

Абар, ассир, абла хԥамҭаз
Амбатә ахьаба:
Абгыӡ гәымха аҽанамҭазт
Ҵаҟа иқәԥон аԥа.

0, ихышхыҵәеит агәыԥжәара
Ашьауардын хәыҷ ан,
Даҽакхан уажә ацәалашәара,
Уи ҵаҟа илбаауан…

Нас иԥышьҭасит зегь ааидхәыцла,
Амҵәыжәԥа аҽанҵа,
Абгыӡ ԥышьҭнаԥааит шьаԥхыцла,
Ахыԥша цәгьаӡа.

Уиакәхеит, иаман жәԥанкьа ихалеит,
Иаршәит уи хланҵы.
Абгыӡ ахра иладԥыххаалеит,
Изымкьаауа бзанҵы.

Ашьауардын ду, аԥсы еиҭамкуа,
Ҵаҟа илеит еиҭа.

Апа ҩышьҭпаа, агәы еицамкуа,
Иазцауеит аҭра!

Иара убасоуп ишацәаҩоу,
Хроуп агәы зааҙо,
Блаҵарыла жәҩан иахаҩо,
Ахрахьоуп иахьцо.

АЛАСБА ШКӘАКӘА

Адәы ԥшҙа, ашьац-иаҵәара,
Аҵәаҵла амҵа, амҙырхаҟны,
Абан иахьгылоу аҙҟы игара,
Дыцәоуп иаргьы иҷы хтны.

Игара ахьгылоу ишәарҭаҙамкәа,
Анаҩсшәа, агәашә ахьҷоу,
Уахьынҭало, дукгьы бжьамкәа,
Дҭоуп аутраҷ иан драшәо.

Уантә уажәы-уажә лхы дааҩахо,
Лхәыҷ ишҟа днаԥшуа,
Лгәы аарҭынчны, лҷеага даахо,
Деиҭалагоит аҷеара.

Убри дгәанаҭазар акәхап,
Ла дахьҷеоз аҩадахьшәа,
Маҭ дук ааҳәазан илакәха,
Ааида инкылыҩрит убра.

Ахәыҷ иан уи лызгәамҭаҙакәа,
Иҳәазо иныкәлеит амҙырха.
Ус ишнеиуаз, имшәаҙакәа,
Ашәшьыра иныҵалт иоумаха.

Еиқәыхьшәашәа, илҙааша абна,
Ацәа иҭакәазо иара,
Агара аҵаҟа, ицырцыруа абла,
Аҽеырқьақьа итәеит убра.

Згәы ҳараму зҭынчхауама,
Агәрамгара змоу ԥстәуп.
Ахәыҷ иан уи лызгәаҭауама,
Ҭынчроуп ҳәа ла лус даҽуп.

Агараҿ иԥсыԥ лага-ѡаго,
Аҵәаҵла ашәҭфѡы лбаадо,
Дыцәоуп ҭынч игәазырҳагоу,
Амаалықь хәыҷ ишихәҭоу.

Дыцәоуп, иԥшҙаҙа иқьышәқәа,
Ахш рҽықәыжжноуп ишцо,
Ибла хәычқәа рҽеырҟәымшәышәуа,
Ԥхыҙла иԥышәырччоит рыҽҙо.

Амаҭ-аԥшь ацәа иацәшәошәа,
Алымҳарыѡқәа ҵыс-ҵысуа,
Агара ашьапы аҽеакәнаршошәа,
Инкыдлеит иҳәазауа.

Убысҟанҵәҟьа рласба шкәакәа,
Аԥацха барҵахьтә иааԥшуа,
Игәанаҭазаап, иамеижьакәа,
Агара икыдлаз аҳәаза.

Аҽеырҭынчны изтәахуазма,
Уахь инаҵҟьеит аласба,
Агара инадыххыл, иаразнак
Амаҭ ҵыхәа иламҵаст уа.

Илахьнаҳәеит… Ргыгцәа ргыло,
Абар иааидыслеит аҩбагьы,
Ҩ-ԥстәык еиқәԥоит еидшыло…
Ҩ-дунеик дрыбжьоуп аӡҟы.

Ахы ианақәыԥш, аласба ҭаруа,
Амаҭ абҕа лыҵнакааит,
Убысҟан, шҳамла агәы мақаруа,
Амаҭ цҳазаап: ала ҭәааит.

Амаалықь хәыҷ, (иҟоу гәнишьо),
Дцәырҳаит аҵәаабжь аниаҳа.
Нас дааччеит, еихәмаруаз ҷьишьо,
Ҩба ахьеиқәԥоз аԥстәқәа…

Лыԥхӡы ԥхьаҳәо, уахь днаԥшызар,
Ан илбеит аҷьашьатәы…
Азныказ уа дааилашызаргь,
Уахь днаҭрыст, лҽага кны.

Дааизар абар, абар ашана,
Амаҭ кажьуп аԥсы еизго,
Аҵыхәа аԥсы ҭоуп макьана,
Аҳәазажә, ишамкәа ишоу.

Ан ишлылшоз, ахакәмаҷара
Лҽага анлажәылҵа ирыхха,
Аҽааиҵнахт амаҭ ҳашҳатәара,
Уаҳа изықәымло мӡырха.

Аласба хәыҷгьы агәы ҭамгыло,
Иахьаиааиз игәырҕьаҵәа,
Игәыкы-ҭәыкуа ирыдгьежьылон,
Ашҳам шацразгьы иара ацәа.

Ус иаахәлеит. Аҵх еимаҳа
Иатәнатәит зегь азынха.
Аласба ашыбжьы ауха уаҳа
Иқәмыѡзеит убра амзырха!..

АСОЛДАҬ ИБЖЬЫ

Деигәырҕьауан иабиԥара
Ҭаацәарак рҵеи,
Деигәырҕьауан иԥсабара,
Иқәыԥшра адунеи.

Аха аибашьра анааидгыла,
Гәкаҳарак ҟаимҵеит,
Аибашьыга бџьар аанкыла,
Ҭоуба иҳәан, дымцеи...

Афронтаҿ ԥышәа ҳәа имазамызт,
Даҽеакхо иҟазшьа,
Афронтаҿ, ҭынчра ахьыҟазамыз,
Дазрыжәуан ашьа.

Инапы ашьцылон иасааира абџьар,
Дрылагылан ар,
Уа афронт-мца ахԥша дабжьан,
Деибашьѡуп, абар...

Иџьынџьтәыла алахьынҵа амѡа
Ахьчараҿ дықәԥоит,
Амца аҿықәлашауа иззамѡа,
Иқәыԥшра цәқәырԥоит.

Амши аҵхи рҳәаа ицәѡашьон,
Зны-зынла иара,

Амзеи амреи ицәеилаҩашьон,
Алҩа рҽатәауа…

Аха днеиуан, дыннамкыло
Аибашьра ахԥша,
Ԥхьаҟа днеиуан, днылагыло
Иҭахауаз ршьа.

Днеиуан иҧкәынра аԥшӡара
Абылфҩы ахатәо,
Аԥжәагақәа аркны иӡара,
Аԥхӡы иҽыкәкәо.

Уа аԥсабара ахьԥсымроу,
Ҳәашьа змам атәы,
Иахьхаҵароу, иахьцьаҳанымроу,
Аибашьра амҩа адәы…

Амца ахьгылоз, уаҕеимшхара,
Амца хыслеит ибла агәы…
Ибла ихыҵуан алашара,
Алашьцара ааны.

Еиқәаҵәаӡа ашәшьы рхылоит
Иблагәқәа ахьбылуа;
Уа азныказы иааникылоит
Ихахәы еимлагәа…

– Ма-ап! Ма-ап! – ибжьы нҭицеит,
Асолдаҭ – аҵеи.
Алашәхара ахәыцра ихицоит,
Изыхьчоу здунеи.

Уи макьаназ ԥхьаҟа днаргоит,
Иара ишьаҽақәа,

Аха иблақәа ицашьа еиларгоит,
Мцала иахьбылуа.

– Ма-ап! Ма-ап! – ибжьы ааҭигоит
Ҭаацәарак рҵеи,
Дырԥегь шьаҽақәак ааихигоит,
Изыхьчоу здунеи.

О, иҭахгәышьоуп, иҭахгәышьоуп
Иблақәа аахтны,
Иԥсадгьыл ду днықәыԥшгәышьар,
Имч агәыра ганы…

Ихәыцра ихоит ажәыларахь,
Иҵоуба наигʒарц.
Исолдаҭра ихоит Мраҭашәарахь,
Мрагылара ихьчарц.

Сишь, иааизцәырҟьоит алашара
Иблаҽ, иҭырҵыруа…
Ибеит «Абжьас» ацәаара,
Дызхәаҿырц иааруа.

Ма-ап! Узысиааиуам алашьцара, –
Иргауеит ибжьы, –
О, сыԥсадгьыл гәакьа, сылашара,
Уара иутәуп сыԥсы!..

Нас апҳәагақәа аахеиршалан,
Дажәлауеит атанк…
«Абжьасгьы» иаргьы алԥа рхалан,
Мцабзла еицбылуан…

«Ма-ап! Ма-ап!» – уажәгьы ибжьы ааԥуеит,
Ҭаацәарак рҵеи,

Уи исолдаҭ-бжьы адгьыл аҩуеит:
«Ишәыхьча Адунеи!»

Иҧаа-ҧаауеит уа асакара,
Ашьаркәасҭара адәы...
Абан, иахыҩуеит аԥсабара
Асолдаҭ ибжьы.

Ҩ-ҲӘЫҲӘК

Ҩ-ҳәыҳәак гәыла рҽеидыркылан,
Идырԥшʒозшәа рыԥсынҵры,
Урҭ ҟазшьала игәнибакылан,
Еицрыҵуамызт знымзар-зны.

Руак ҩхалар жәҩан иаҵәарахь,
Аҩызагь ашьҭан иԥырԥыруа.
Руак амра ашәахәа ицәтәалар,
Егьыгь наватәон ааигәа.

Урҭ еицын убас акраамҭа,
Ҳаргьы игәаҳҭон лабҧаба.
Иҟәбаҟәшәауа ирхыргон раамҭа,
Зҽеидызкылаз аҳәыҳәқәа ҩба.

Ус, ҳзыҩназ ҳаҩны аҧаԥхьа,
Амҩадуаҧ, шьыжьʒа, ҽенак,
Ҳгәыла хәыҷы, аҳәыҳәқәа ирфап ҳәа,
Икалыԥсазаап хәашақәак.

Аԥсаатә ирҵахызгьы уи акәын,
Еибаргәырҧьаҵәа итәауан...
Уажә ирбазма, рҧаҵахәы акәын,
Шьыжьымҭан какал ркуан.

Еимактәы ҳәа рымаӡамкәа,
Қреицырфауеит ҭынч зегьы…
Аха ирыжәлеит ргәырҽеанӡамкәа,
Ицоз машьынак ццакӡаны.

Зхы изахәоз натҵыргәышьеит,
Арыцҳара рҽеацәгауа.
Аха аиѡызцәа руак ҭахагәышьеит,
Амѡаду ианхалан уа.

Абан иахькаршәу ирыцҳахәха,
Иҵаҟьҵаҟьуа, ашьа аҿыхәхәа,
Амҭәыжәѡақәа азеиҵымхуа,
Ахәда хьашьшь, аҵсы еизгауа.

Амашьына аангылахуазма,
Ицеит асаба шьҭарыббы.
Егьырҭ иааиуазгь игәарҭахуазма,
Зегь ахысуан ирҟьыцны.

Аха аѡыза, хара имцакәа,
Ҭлакы иныкәтәеит икаҵшуа…
Иҵәуагәышьоит, акы мӡакәа,
Аѡыза рыцҳаз игәыкуа.

Шьҭа азатҵәра изанышәауама,
Аҵсабараҿ ахы ҟәыншьа,
Игәырҕьауа изхалауама
Жәѡан аҽеаҵо, иҵырҵыруа…

Зны-зынла инатәагәышьоит
Иахькататоу аѡыза ашьа,
Уантә игәыҕуа инаҵшгәышьоит,
Иҵырны аѡыза ааua ҷьшьа.

Шаҟа агәалаҟара хьшәоузеи,
Аҳәыҳә, зѡыза зыцәҵахаз,
Шаҟа алахьынҵа хьамҵоузеи,
Иара ахала иахьынхаз!..

Иара ахала амч ақәхома
Изҵагылоу ахгара?..
Иамоу агәырѡа азыхгома,
Икьаҽхагәышьоу аҽҳәара?..

Шаҟантә ҳара иҳаҳахьоузеи,
Еихымсыҕьӡо уи ақьыбжьы,
Шаҟантә ҳарҵ игәаҳҵахьоузеи,
Иахьықәтәало гәырѡала иҵәны...

Уажәшьҭа, агәыҕроуп ѡызас иамоу
Аҳәыҳә заҵәы, ѡ-гәык згәым.
Ус иаанхоит агәыҕра шамоу,
Зѡыза гәакьаз ԥсахра зқәым!

АПҲЫЗ

Уахык схала стәан суадаҽ,
Аҵых ду цауан.
Жәеинраалала уаҟа сҟьаадаҽ,
Цәаҳәақәак сыѡуан...

Аха ацәа хьамҵа схалеит,
Сыблақәа ирхыхәхәа.
Ԥхыӡк ус сынҵанагалеит,
Схы ахьнықәыстҵаз уа.

Ԥсуа ԥацхакаҽ сыѡнахуп,
Схәышҵаара ԥхаӡа.

Сҽаԥхьа цәымзак ықәгылахуп,
Абла хәыҷ ҭааҙа.

Адәахьы алақәа ҟууеит,
Оумашәа илашьцоуп.
Иуазыруа аԥша цәгьа ууеит,
Сымацара стәоуп.

Убри аамҭаз аҙәы ашә дасуеит,
Сгәы сҽанҙамкәа уа,
Азныказ схәыцра еиҭасуеит,
Дарбан исзаауа?..

Сгылан ашә изаасыртызар,
Дааѳнашылт аҙәы.
Снеилууеит уи снеиҽаԥшызар,
Дсымбац уи бзанҵы.

О, изыцәтәыму аԥсабара,
Илашьцоу здунеи,
Аԥсцәаҳа – амамеиқәара,
Ихаҭа шиакәыз збеит.

– Утәа! – сҳәахын, арымҙ саахеит,
Ԥшәыматцас сара.
Иаргьы ԥшьаала ихы дѳахеит,
Амцахь дааскьауа.

Ишԥаҟасҵоз… Сааѳнагьежьын,
Аамҭа мга мыцхәы,
Иааиз «сысас» сааихагьежьын,
Исырхиеит ихәы.

Иара ҽиҭҙом, дыхьшәашәаҙа,
Крифоит дыццакуа –
Илакыҵақәа ҭашәашәаҙа,
Аѳны исҵааз уаха.

Аҩы изҭасҭәоит, аха ижәҙахуам,
Сихаҵгылоуп уа,
Иара иблақәа сирбаҙахуам,
Зибнаҟа дыԥшуа…

Нас, даахьаԥшын, еиҭакуа ицәаҩа,
Ахәызхәыз деимҳәеит.
Иҷеынеиҵихын, ибжьы ааргәаҩан,
Аԥсцәаҳа ус иҳәеит:

«Иҭабуп, дад, учеиԥьыказ,
Аԥсаҭа ҟауҵеит,
Сыблаҟыблаҵәауа сшыҟаз,
Гьамала сурчеит.

Ожәшьҭа сара усыцааларoуп,
Игәоуҭап саҳҭынра.
Аха усыцнаҵ ажәак умҳәароуп,
Уҷы ааихыхны убра». –

Сааилаҙыҙеит оумашәаҵәҟьа,
Ари ҷеик иатәым.
Сабеигауеи амышьҭацәгьа,
Аԥсцәаҳа – атәым?

Изуа-исҳәо акгьы сақәшәом,
Сыжәҩа ҭҟьеит зынҙа.
Сԥацха адәылҵшьа схала сақәшәом,
Сгылоуп сҟәазгаҙа.

Нас снапы кны иҷынеихахуеит,
Еикәашәо ихы-иҷы.
Ус ҳаԥ дуҙҙак ҳнадгылахуеит,
Шьхак ашьапаҷы.

«Уҭал, уҭал!» – даасыҡәмақарит,
Дныҵалт аҳаԥы.

Сымч еилышшо, саагарҽарит,
Снанамго сшьамхы.

Ҳазлаҭалаз аҽышәҭа еимаҳаит,
Сназгоз иаҳҭынра.
Уажә зынʒас сыԥсы насхаҳаит,
Аха ҽыстуам сара.

Ҳакәша-мыкәша зегь лашьцахуп,
Аҕәи-ҵибжь гоит.
Сыбла иабо зегь хлымʒаахуп,
Иара симан дцоит…

Ус, ҳашнеиуаз, ҳнархагылеит,
Амаҭқәа ҳәазо.
Мамеиқәаран сыбла ихгылеит,
Схы-сгәы еилаԥсо.

Сышшәаз аниба, «срыцҳашьауа»,
Аҽеыгә-ҽыгә дааччеит.
Иараҵәҟьагьы ихәымгеишьауа,
Дааҭгыл ус иҳәеит:

«Абарҭ иубауа, аҳашҳатәара,
Зыҕраз уаан зны.
Ианырыԥсах рыԥсадгьыл абзиабара,
Имаҭхеит зегьы…»

Урҭ ҳнараҩсит, ҳәынҵәарахуп,
Ҳнарыдгылт шьоукы:
Ҩба-ҩба хы рхагылахуп,
Рыхәдаҷьалқәа чны.

Зымҩа иԥшуеит еимараʒамкәа,
Ршьаҽақәа еимакуа,
Ацәажәара иақәиҭʒамкәа,
Рқьышәқәа неихакуа…

«Абарҭ иубо – рыцҳарамзар,
Акгьы ҟарымҵеит,
Цәгьаҳәарамзар, цәгьаршрамзар,
Ирыҵнымхеит ҽеик…»

Урҭгьы ааныжьны, ҳҽынаҳхахуеит,
Иҭыҵны ицоит са сгәы.
(Иубаз-ашәа еицәа убахуеит),
Абар, аҿа шьоукы:

Урҭ рнапқәа ҿахыҵәҵәаҳуп,
Игылоуп изаҵәҙа,
Ашьа ҙмах иҵагылахуп,
Адамыҭ рынҵа…

«Абарҭ иубауа агыгшәыгқәа,
Ауаҩшьра иаҿын,
Бзанҵык шәиԥхьыҙ рыгымкәа,
Гәнаҳарала иҵәын…»

Абас снеигон аԥсцәаҳа,
«Иаҳҭынра» сырбо.
Саргьы сгәалаҟара каҳан,
Еергьҳәоуп сышцо.

Ҳакәша-мыкәша зегь лашьцахуп,
Аҕәи-ҵибжь гоит.
Сыбла иабо зегь хлымҙаахуп,
Сшьаҿақәа еилагоит.

Аха аԥсцәаҳа, ҿымҭ, дааҵгылеит
Иаԥхьаҟа дыԥшуа.
Саргьы ишԥазуаз, сҿааныскылеит,
Сгәаҵа ҭыԥсаауа.

Ус ҳҽаԥхьа аҳаԥы ааимҟьахын,
Амра насҿаҷҷеит.

«Ожәшьҭа уца, уца!» – иҳәахын,
Уаҳа дсымбаʒеит.

Аҳаԥы ааныжьны, снытцытцыхуеит,
Сара сыԥсы ансоу,
Сгәы ҭамгыло сгәы цыхцыхуеит,
Сыɯныƙоуп сахьцо.

Сыԥхыʒ салҵит, иауан-иашәан
Акгьы сымбаʒо,
Сɯагылт, сгәалаƙара ааиҵашәан,
Сшьаҽақәа еихьыгʒо.

Нас, сыстол хәыҷ сеиҵанадтәалт,
Схәыцрақәа раʒо.
Сқьаад ахьықәз снапы надхалт,
Аҵыхәтәан ус анҵо:

«О, адунеиаҽ зегь иреиґьуп,
Гәнаҳара умамкәа аԥсра.
Адунеиаҽ зегьы ирзеиґьуп,
Есқьынагь абзиара аура! »

АʒАХӘАА3АɯQ

Аʒахәа ԥашәқәа аԥсы рхеиҵон,
Нап рыдкыло, ииаʒауа,
Аʒахәа ԥашәқәа рымч ҭеиҵон,
Аҳардан реиґьеишьон иара.

Уи иԥхʒаша ззыҳалалхаз,
Ʒахәаҭроуп изызҳауа,
Знапсыргәыҵа бырҵкалхаз,
Амɯахәасҵақәа анпыƙƙа…

Игәы иауазма, изычҳауазма,
Днеины игәеимҭар ес-шьыжьы.
Аҭлақәагьы, маҳәра руазшәа,
Ҷымҭ игылан, еиқәышьшьы.

Иареи дареи гәхьааибагозшәа,
Еиҷахәыҵхәыҵуан оумашәа,
Реицакра амш азгәарҭозшәа,
Еибадыруазшәа рбызшәа…

Ишҧамʒанроу, аҧсы раҳаҵʒа,
Аҳардан-ʒахәа, ажь анҷоу!
Дышҧазгәыргьоу, дбарақьаҵʒа,
Анхаѡ ҧагьа, згәы зегь ҷоу!

Ажьҭаара аамҭа анааидгыла,
Уи зегьрыла иҵеырхианы,
«Ҵаанбзиала!» ҳәа, имҵәышә аанкыла,
Дықәлеит аҭла, игәы азҳаны.

Ракетаҭас имҵәышә халоит,
Иахьсаранҷьуа ажьымжәақәа,
Иантәлак, уи ҵаҟа инҭалоит,
Иагәыдкыла ашәахәақәа.

Иқәыра шнеихьогь, аʒахәааʒаѡ
Аѡада ихауеит игәы.
Мап, уи изыҳәан иҧьабааʒам
Ажь анҷихуа, дазгәыҳәны.

Аҭла акьышәкьышәрахь дхалоит,
Акосмос далоушәа, дкауда,
Игәы ахьиаҧысуа, иҧсы рыдхалоит
Мрала ишәхьоу ажьымжәақәа…

О, уи убасҟан дахьықәгылаз
Иҵанеиҭа, агәра ганы,

Аҵла амахә дазнымкылазт,
Ҵаҟа идәыҚәлеит, ихжәаны…

Дахьынкаҳаз – уаҳа ишьҭымҵит
Аʒахәааʒаѡ қьиа иԥсы,
Уаҳа изҽымҭит, уаҳа ихымҵит,
Уаҳа иԛәнамҭәеит аԥхʒы.

Аԥсы имарҭхә иагрыжьуазма,
Иеизеит иуацәа, игәыцхәцәа,
Иашҭа-игәара иазкыхуазма
Аҵәуацәа, аԥьабацәа…

…Иʒахәаҭра амҵан уи дыржгәышьеит
Изԛәа аҭыԥ нҭахкааны,
Ихахьи ишьапахьи инадырсгәышьеит
Ԛ-хаҳә шкәакәак ааганы.

Уа ихагылоуп ибаҟоушәа
Аʒахәаҵла, агәы ԥшааua,
Ааʒаѡ, қьиа иԥсы ахьыршоушәа,
Уиала иʒбоушәа алахьынҵа.

Убриижьҭеи дук изыҽиагәшьом
Аҳардан-ʒахәа ашьапы.
Убриижьҭеи дук иазҭгагәышьом
Аҳардан-ʒахәа агәышԥы.

Игылоуп ааʒаѡ, дыгәхьаанагоушәа,
Ихьаѡрыз амахәԛәа хьышьшьы,
Игылоуп иаргь, ҭахарҳәа ишәошәа,
Уа изыԥшушәа даҽаʒәы.

АПОЕМАҚӘА

АҨОУБА

I

Ҧаҩа дгьылкаҧ, зы-ԥшаҳәакаҧ,
Шьхак ашьапаҧы,
Иахьыԥшзаз шьаҟьастаракаҧ
Дыҟәынхон Баԥы.

Баԥы икәасҟьа, аԥацха хәычы
Аҧаԥшьны иҟатцан.
Иҩны авара, ауҭраҧы,
Ашәтҟәа латцан.

Икәасҟьа аԥхьа, амзырхаҟны,
Иҟәгылан ра-дук,
Ишьҭан уи ара ашьапаҟны,
Икьакьаза хаҳәык.

Баԥы инхарҭа, нхарҭа бзиан,
Ашәыр ҟалон уа;
Аҩадахьыҟа амжәа еилиаан,
Ирыҟәын азахәа.

Аҳарданыжь уаҟа иҧалоз,
Амахәқәа ирхьыхәхәо,
Уатәи адгьыл ишԥанаалоз,
Ажьымжәа уҧаԥхо!

Аладахьҟа патырқалын,
Змахәтақәа зазоз.
Ашҭаҧ ашьац – уи уарҳалын,
Ԥшала иқашәқашәоз.

Аҩнашьтахьҟа, уахь ҵангәаран,
Ашәшь-еиқәа ахашьшьы,
Иаалыҳәхәо игылан амацара
Жәытә баа-дук хыҷеы.

Абаа анаѡс, дук бжьамкәа,
Ацыԥхь хало хыхь,
Ихьшәашәаҙа, хәашьра амамкәа,
Иҵыҵуеит аҙыхь.

Аҙыхь ахыҟаан ашьхагәара
Гылоуп, ашьха зҭо.
Игәазырҳароуп уа аԥсабара,
Ацха-фѡы кәазо.

Даагылазаргь ахандеира,
Бзиа ибон Баԥы,
Есҟьынагьы иман агәабзеира,
Уи азы дмашшыц бзанҵы.

Иҵаацәа ракәзар, ҙәырѡык ыҟоуп,
Игәырҕьоит рыѡнаҵа,
Рынхара-рынҵыра ргәы азыҟоуп,
Иԥшҙоуми ргәахәтәа.

Баԥы иԥа Қадыр деилҟьа-еилҕәыцәҙа,
Дҭаацәароуп, абар,
Имоҭацәа ыҟоуп ижыцә-жыцәҙа,
Уреигәырҕьап иубар…

Баԥы имоҭа хәычқәа ѡыԥьа,
Кадыр иԥацәа,
Аиҳаб – Мышьа, аиҵыб – Мыԥьа,
Ашкол иҭоуп дара.

Урҭ аԥхынраз иоурышҭызаап,
Рыԥсы ршьоит аѡны,
Аиҳабы хԥа рахь дахыҵзаап,
Ѡба рахь – аиҵбы.

Кадыр иԥҳәыс Таразиа,
Лыхцәеиужь кахәхәа,

Илзырҳәахьеит уи абзиа,
Аус лухьеит ҕәҕәа.

Баԥы иԥҳаиҵыб илыхьʒуп Шьыкәа,
Лҭыԥҳара абыржәоуп,
Данаауԥыло улаԥш хылкуа,
Дшубо хьшьыцбашәоуп…

Арԥарцәа лара илышьҭоу,
Иузрыҭом гәыбҕан,
Агәлымҵәах ҳәа ауп ишлышьҭоу,
Аха уи маʒан…

Лхы иаҭәалшьом макьана ажәра,
Баԥы иԥҳәыс Тата,
Аѡн-усҟәа ирзылуеит гәажәра,
Илдыруеит зегь рыхәҭа.

Бзанҵык гәамҵра ҟаломызт
Баԥы иҭаацәа рҷы.
Зҳәатәы хеибамҵоз дубомызт
Уи аѡнаҭаҷы.

Баԥы иԥа Кадыр Бганба
Аферма деиҳабуп,
Арахә дызхагылоу жәбанда!…
Аколнхара иатәуп.

Аферма, Кадыр дызхагылоу,
Ацәҷысҟәа ааʒаны,
Абан, ауҕә иахьаҵагылоу,
Ҷыц сынтәа ибжьаны.

Ртәыѡаҟәа ыршан, рхахәда-шәпара
Ҳаракʒа, оумаҟәак,
Рԥыжәѡаҟәа ылган, измоу ааʒара,
Домбеиҟәоуп зынʒак.

Арахә ртәы идыруеит Кадыр,
Бзиа ибоит иаргьы,
Ижәбахьоума шәарҭ аҳәыр
Ирыгны, иабааны?..

Дрызҷелымхауп, акрырҷеиҵоит,
Ирыгирхом ҟашәа,
Рыҭра гәеиҵоит, рхәы ҭеиҵоит
Хәышәи хынҵажәа.

Афермахьшьцәа быжьҵык ыҟоуп
Кадыр инапаҷы,
Гәык-ԥсыкала рус иазыҟоуп
Урҭ аапҵраҷы.

Есышықәса икарцоит ашьха,
Арахә дырҳәырцы,
Бзиа ирбоит асыԥса ҟәашқәа,
Ашьхаҳауа, аҳы...

Урҭ сынтәагьы ашьха икарцарц,
Аферма рахә изцу,
Уи азыҳәан рҿазыҟарҵарц,
Ҽырхиароуп изҷу.

Итатаҳа рыжәцәеимаақәа
Кнаҳауп иҳахны,
Рыматәа зҭоу раҳатақәа
Гылоуп ихҳәаны.

Рылҵа ҿеиуеит ихаууала,
Бзыԥ аԥстаҷы,
Ала шыргьы уахазны ҕәҕәала,
Ишәом рааԥраҷы.

Жәохә-мыш рышьҭахь амҵа иқәларц,
Шьхацара ишахәҭоу,

Ашьшьыҳәа иҳәуа ашьха икыдларц,
Ауп дара ргәы иҭоу.

II

Аԥхын акәын. Амра цеиуа
Иԥхон икажжы,
Ҽыкәабара аʒахьы инеиуа,
Ана-ара игон рыбжьы.

Аусура аамҭала еихсыҕьуан,
Рыԥсы ршьон шьыбжьон,
Ашәшьыраҷы ргәы дырҷыҕьуам,
Ажәабжьқәа рҳәон.

Баԥгьы иҭаацәа цәажәо рхала
Итәан рымʒырхаҷы,
Кадыр днеиҷаԥшын ԥшьаала
Ус иҳәеит Баԥы:

– Дад, Қадыр, азеиԥш ферма
Унапы иануп,
Уи акы агхар ихеирума?..
Жәлар ртәы хьымʒҕуп.

Абар, ԥшʒала, шәкыдлоит ашьха,
Арахә шәаԥцаны,
Шәагьазѡеишт Марыхә ашҭа,
Шәгәы-шәшьамхы азҳаны.

Еҳ, Марыхә ахра еиҵыхқәа
Сымбеижьҭеи кыр ҵуеит,
Иаасгәалашәар уи аʒыхьқәа
Уажәгьы сгәы ԥшаауеит!

Уи шьха беиоуп, шьха зѡыдоуп,
Уа арахәгьы ҕьацоит,

Уатәи аҳаскьын зынӡа иҧыдоуп,
Шьамхахьы иԝаӡоит.

Дад, рахәгәарҭак, иуасҳәарызеи,
Хлаҧшра рзула,
Насгьы иуцу уԝызцәеи-уҧызцәеи
Раҳаҭыр бала!

Амашәыр наҟ ишәҟәыблаами,
Шәгәышәҽаныз цқьа,
Уажәы иубама, урышьцылами
Ашьха акаӡыҷқәа…

Аиеи, с-Кадыр, сукәыхшандаз, –
Даацәажәеит Тата,
Убзиаз, уан иукәырбанхаз,
Убзиаз, сгәыҷырҭа!.. –

Абас ишцәажәоз, нҭытҵкантәами,
Иааԝит ҷытыбжьык:
– Уаа Баҧы, Баҧы уҟами?
Уааскьеишь зынзатцәык! –

Агәашә днадххылт ҧытрак ашьҭахь
Аҽуаԝ Быҭә Каҷы.
Уа дааҭгылт, дҭамлакәа ашҭа,
Аҧхӡы алԝыруа иҽеы.

– Сыҟамкәа, дад, сабоушьҭыхуа, –
Иҷынеихеит Баҧы,
Аҧсшәа еибырҳәеит рнапқәа еимыхуа,
Рқыҭантәин Каҷгьы.

– Уааи, дад, уҭал, иҟауцоузеи?
Уҽегьы аҧсамшьари…
Бзиароу, цәгьароу, уаҳзаазгазеи,
Исоуҳәар ҟамлари? –

– Бзиароуп, Баԥы, изуасымҳәозеи,
Арра ацарахьы
Кадыр иԥхьоит, изуцәызʒозеи,
Идәыԛәырҵоит уаҵәы… –

– Уаҵәы уҳәама, дад, закәызеи,
Кадыр ихаҭоу?..
Иаргьы дыԟоуп, ууаирауазеи,
Иауҳәап ишахәҭоу… –

– Снеиргь ауеит, аха аамҭа сымам,
Сыццакуеит акыр.
Џьоушьҭ ишԥоуҳәо, са ссасума…
Абри сызиҭ Кадыр! –

Ашәԟәы ныжьны ашацаҳәа
Дцеит иҿыжәлан ииаз.
Агәашә дынҭалан Баԥгьы ашьшьыҳәа,
Дааит иҵаацәа ахьтәаз.

– Каԥы иакәызма, иуеиҳәазеи,
Дуԥхьан узҿыҵуа?
Ииҵахызыз, арахь дзааумгазеи? –
Ус лҳәеит Тата.

Қаԥы иауп, имуит, дыццакуазаап… –
Ҷаааиҵит Баԥы.
– Аррахь, аррахь иуԥхьауазаап,
Дад, Кадыр, уаҵәы… –

Аҭаацәа неихәаԥшы-ааихәаԥшит,
Еиқәыʒырҩуа зназы,
Кадыргьы днеилашы-ааилашит,
Ирҭаз ашәԟәы азы:

– Саб, иахьсыԥхьаз сазыхиоуми,
Ахаҵа имҩоуп уи,

Ахатца дызхатцоу ихьчарцоуми,
Атәылеи апсынтцри.

– Усоуп, дадхеит, суқәшаҳатуп! –
Баџы игәы ааирғәгәеит,
– Аха арахьгьы ус-дук уадуп, –
Иажәа ааҷахтцәеит.

– Аратәи аусқәагь ус инхашам,
Уртқәа хьааумган, саб,
Аправление ақынӡа сцашан,
Иазыруп уи ҳасаб… –

Абас неиҳәан, Кадыр дгылан
Аправлениахь дцеит.
Иалацәажәеит уа рус гәынкылан,
Афермаҷ ҿаӡә дқартцеит.

Ауха агәылацәа, ачча рҷықәло,
Баџы иѡны еизеит,
Уатцәы ашьжьымтан арра идәықәло
Еигәырғьарц инеит.

Еикәшаны итәан акәасқьа абартцаҷ,
Ихәмаруа, иччауа.
Амца еиқәын амаџуртаҷ,
Ацәымза ѡнаҷҷауа.

Кадыр иани иҧҳәыси мтәакәа,
Имаҭәа дырхион.
Баџгьы дцәажәо, дмыццакӡакәа,
Абас жәабжьк иҳәон:

– Дадраа, жәытә дықан уаѡы-затцәык,
Хшара дызмауаз,
Аѡны дааиргь, иҧҳәысзатцәык
Лакәын уақа итәаз.

Иихәо-ииуа игәы азымнеиуа,
Ддәықәын гагаҵас,
Даналага иқәырахь днеиуа,
Игәы ԥшаауан хәыҷҵас.

Хшара диоурц Анцәа диҳәауа
Иқәиҵеит «кәырбан»,
Адәы изыққәу иреиғьеишьауа
Шишьра ҭоуба иҳәан.

Ус ишыҟаз шыққәсык ааиасхьан,
Хшара длоут иԥҳәыс,
Иаргьы дгәырғьеит игәы ҷыцхан,
Дахьиз ахаҵарԥыс.

Ахәыҷы ииз мышзҳара
Дыԥшʒаʒа изҳауан,
Иани иаби рԥсҭазара
Рхәыҷы ила ишәҭуан.

Уи мызкала дгарҵын агара,
Дныққалт амʒырха,
Дбажәгәаламуа, нас дыхәмаруа,
Иблақәа ҭыԥха…

Ишыҟаз, уахык заа криҷарҵан,
Ддырцәан ахәыҷы,
Ани аби ркәасқьа абарҵан
Ицәажәон итәаны.

Убысҟан ажәѽанахьтәи ғәғәала
Игеит аҷыҵбжьы:
«Уҭоуба нагʒа, аб Пахәала,
Дуоузар ахәыҷы!

Иноумыгʒар ихәарҭахоума,
Анцәа ду джьаны…

Ацәгьа уақәшәарц угәаԥхоума,
Уажәа еилаганы?»

Мчыбжьык аатҵхьан убри ашьҭахь
Иҭоуба наигʒарц,
Адәы-ԥшʒаҷ, нырцә рыѽнашьҭахь
Аныҳәара ƀаиҵарц,

Агәылацәа уа даарыԥхьан,
Хәыҷи-дуи еизеит,
Аб дԥышәырччо, дныҳәа-ныԥхьан,
Цәы-дук лкажьны ишьуеит.

Игәы иаанагон аб Пахәала
Уи азхозшәа шьҭа,
Ажәа иихәахьаз ҭоубала
Уа инеигʒаз ԥьшьа…

Аха дырѽегь жәѽантәи ҕәҕәала
Уахык игахт абжьы:
«Уҭоуба нагʒа, аб Пахәала,
Дуоузар ахәыҷы!..»

Бара, ишԥааури? – иҳәан, Пахәала
Иԥхәыс дналҷаԥшит, –
Зегьы иреиҕьасшьо шысшьрала
Усƀан ҭоуба зуит.

Анс иазхәцит, арс еимҵаркит,
Игәыжәажәо ҳамҭакы,
Зынгьы гәынҷыхьала ажәа еимаркит,
Ирзымҳасабт акы.

Уахык ус иштәаз рхала
Иааѽхт аҷыҵбжьы:
«Аб, аб, уԥа хәыҷы иоуми
Иреиҕьушьо зегьы!

Ишԥоуугәышьари, ҭоубоуми,
Инагӡатәуп уеизгьы!»

Ани аби уа гәырԥала
Иныԥнахеит рыԥны,
Ишԥаҟарҵои, шьҭа рнапала
Дыршьуан рхәычы?

Ирхыргоз ахгара мариамызт,
Игәырԥон, нас ишԥа…
Аха мапгьы рзацәкуамызт,
Аб мыжда иҵоуба.

Мҟеышан адырԥаҟены, ашара
Аақәлеит амӡырха,
Дынлырҷыхан ан лыхшара,
Дылкәабеит дрыԥха.

Аб игәылацәа даарыԥхьан,
Рдәы-ԥшӡаҷ еиҵа,
Иҟаз реиҳәан, дныҳәа-ныԥхьан,
Днеихагылт иԥа.

Ашьацраҷы ауарҳал каршәын,
Дыкәтәан уа ахәычы.
Амра-шеишеиуа ацыԥхь аршәын,
Иагәӡуан иҷы.

Ахәычы акгьы изеилкаауамызт,
Дгәырҕьон, дыччауан,
Иҟоу-иану издыруамызт,
Иаб диҷаԥшуан.

Иан дуазыруа, иан еиҵамҳәа,
Дгәаҟуа дгыргыруа,
Ашҭа дҭан, аха ус ахәҭам ҳәа
Леиҳәон аб дгәыкуа.

Абар, уи иҟама аҽы цырцыруа,
Иныҟәишьт инапы,
Нас? Нас иаҽирхеит ажьы ианыруа
Ахәыҷы иҟарҟы.

Ан ԥеиԥшцәгьа, дгызыгызуа,
Уаҟа днеизҟәаҽит,
Лхцәы шлеит иқызықызуа,
Уа лхы-лҽы аакаҷит.

Баԥы иреиҳәоз блала ирбазшәа,
Хәыҷгьы-дугьы итәаз,
Рцәа аарыхʒыʒааит, иашаҭәҟьазшәа,
Уаҟа ираҳауаз.

– Аха, дадраа, шәʒырԝуама, –
Инацитеит Баԥы, –
Иццышәха иҟаз аб иҟама
Иԥнамҟаʒеит ажьы.

Игәы ааиԥсахын аб разҟыда,
Имхәанчо илакҭа,
Ҕәгәак иакәмзар уи згәыгьрыдаз,
Инаҽирхеит еиҭа.

Убысҟан ажәԝанахьтәи ҕәгәала
Иааԝт аҽыҵбжьы:
«Уҭоуба наугʒеит, Пахәала,
Думаз ухәыҷы!»

Аб дцәышʒа, шьа илаʒамкәа,
Зныказ игәы нҭрыст,
Уи аамҭаз, хәыц-еиқәа алаʒамкәа,
Инкаԥеит иапҳьа ҭсыск.

Аҭсыс ишьит уаҟа илкажьны,
Ахәыҷы ицынхәрас,

Игәылацәагьы крыфа-крыжәны
Ицеит рыԥныҟа нас. –

Иҙырԥуаз рхы-рҧы ааихаччеит,
Баԥы инеиҧаԥшын,
Иаргьы иқьаса нцәыригеит,
Дахарц аҭаҭын.

– Баԥы, иаҳҭахуп, уи уалгазар,
Даҽа жәабжьк уҳәар,
Макьана ацәа уамкуазар, –
Рҳәеит итәаз аҧар.

Мамоу дадраа, салымгаҙеит,
Иҟоуп уи акры,
Зегьы нагҙаны ишәасымҳәаҙеит, –
Дналагахт Баԥы:

– Урҭ дырмоуҙеит уаҳа хшара,
Рԥазаҵә изҳауан,
Уи иакәын риеҵәа, рымра-шара,
Даргьы иҧынҵәаауан.

Арахә аниҵеит аб Пахәала,
Аԥсаса бзиа ибон,
Уи иԥазаҵә диварԥало
Ашьха дцалон.

Зны дшәарыцон, ахра дхало,
Ашәарах ишьуан,
Ҽазны аԥыҵа иҽавахало,
Ашьхарҵыҭәа иԥуан.

Нас шьхалбаан данышьхыҵуаз,
Аныҳәара иҟазшьан,
Шьҭәак иреиҕьыз, хәынхьаа ирықәлаз,
Уаҟа илкажь ишьуан.

Уи ашьҭахь р-реит ҳәа раԥхьа дгылан,
Имаҭәа еиҵаҳәа,
Уи дазлеиуан, арахә иман,
Агаҷа аԥшаҳәа.

Иԥа ддухан, ҭеиҵԥшрала
Дҭыгга изҳахьан,
Аха дышлон аб Пахәала,
Аҷееиҵакуа икан.

Ус ишыҟаз агьааурқәа
Рҷаархеит еибашьуа,
Аб иԥсадгьыл аҳаҭырқәа
Ыржуа, ишьаҷуа.

Аха аԥсадгьыл ахьчараз
Ажәлар ду қәԥауан,
Пахәала усҟан арахә иман
Аԥсҭаҟа дҭан.

Агьааурқәа еибашьрала
Ишқәылаз иаҳахьан,
Уи игәы ԥнажәон ҭәҭәала,
Аха илшозз, дажәхьан.

Иара иԥазаҵә аѡны иҟаз,
Диқәгәыҷуан акыр,
Уи дахьимаз, уи дахьыҟаз
Игәы шыҭәҭәаз жәдыр...

Хәылԥазык аб Пахәала дгәарлан,
Дыштәаз ааԥҭраҷы,
Иԥа дынкылсит раԥхьа дгылан,
Ақәылацәа ҙәырѡы.

Иԥа ицыз бџьармаҭәала,
Еибыҭан зегьы,

Урҭ еицәажәон тәым-бызшәала,
Изеилымкаартә аҙәгьы.

Усзаазгазеи? – иҳәеит Пахәала,
– Ссиршәа изыԥхьаҙаз.
– Исаҳәа, шәышԥаҟоу гәабзеирала,
Уаб ухатцкы ицаз!?

Арҭ зустда, уѳызцәа роума?
Шәтәа, дад, шәыԥсы шәшьап.
Харантә шәаауама, нас бзеироума?
Шәтәеишь, хырҵәык шәнахәап! –

Пахәала иҷкәын уа дахьибаз
Диеигәырҕьеит акыр,
Ԥытрак ашьҭахь ѳызцәас ицқәаз
Шқәылацәаз идырт.

– Саб, ҳаибгоуп ҳарҭ макьана, –
Ҷәааитит ус апа,
– Иҙхытцын аибашьцәа, ашана
Ҳақәдыршәоит аума…

Ирхымхәыцуа уаѳ дынрыжьуам,
Иеихсны дыршьуеит,
Рахә нрыжьуам, фатәы нрыжьуам,
Ирбауа ргауеит.

Ҳқыҵа ахацәа цеит иахытцны,
Ицеит иқәпарацы,
Аха ирылшозеи иҙхытцны
Ииаз аҕәҕәақәа рҷы.

Са снапы дсыркит сырԥылан,
Ҳаԥсы иҵоу ндырхарц,
Нас сҷаасхеит раԥхьа сгылан,
Раҳаҭыргьы збарц…

Аха уи мацара рзымхеит,
Сраԥырцан шьыжьы,
Ашьтәа ԥсылақәа рҭахымхеи,
Иагьаазгеит уа уҽы.

Саб, уара уда уаҳа измада
Иԥсылоу ашьтәақәа?
Арҭ рҽаԥхьа мап зкуада,
Ираҳҭап уара утәқәа…

Насгьы ирҭахуп игәарҭарацы
Ҳамԥа, ҳабна, ҳҙы,
Убри азы ацхыраара раҳҭарацы
Уи сҭахуп саргьы.

Иԥа иҟынтә иаҳаз Пахәала
Ицәымʒхеит, даршәын,
Нас ус иҳәеит игәанала:
«Ишәҭыԥхааит џьаҳаным».

Быжьԥык агьааурқәа крырҽаитцеит,
Ицәан рыԥсыршьарц,
Акәахьча татақәа рзышьҭеитцеит,
Дрықәҟьашеит ижьарц.

Лассы ишьҭалеит… Иҭаҳәахаа
Ацәа иатәнатәит,
Илашомызт амза каххаа,
Ажәԥангә аахәашьит.

Шьха каԥкаԥкгьы ҽнатҙауамызт,
Атцх агәы еиԥнашон,
Арԥаш заҵәык ҭынч еиқәтәамызт,
Игәынқьуа илбааҽҽеон.

Аб Пахәала дзыцәахуазма,
Дхәыцуа, дгәаҟуа дтәан,

Игәыԥжәара изыртәахуазма,
Игәы амцашоура ҭан.

Дқәыԥсычҳауеит, дарҭынчуама
Атәымсасцәа ртәы…
Ус аҭра инҭыхны иҟама
Инықәишьт инапы.

Аҟама цырцыр аҽы днаҽаҭәҳәан,
Ақәылацәа аҳәы
Днеихагылан, ила рыцәгьан,
Иԥиҟеит иҟарҟы.

Иҟоу збода, уи гәазҭода,
Атцых рхатәоуп,
Збжьы ззыргода, аҟыт зҳәода,
Ацәа хьанҭа иҭоуп.

Рыхәдақәа ԥҟо аҳәаҳәала
Ақәылацәа дырхан,
Ирылҵуаз шьаҳа-гәаҳала
Акәахьчақәа ҟьашьуан…

Нас иҟама шикыз ԥшьаала
Днеихагылт иԥа:
– Уҽыхеишь, дад, – иҳәеит Пахәала,
Иԥа диҽаԥшуа.

Аԥа игәеиҭеит данааҽыха,
Аҟама шиҕракыз,
Насгьы ивараҽ еилыхаа
Атәымсасцәа шшьыз.

– Сԥа, уԥсадгьыл зуҭиуазеи?
Уиоуп узыхсырҟьо…
Ҳабиԥара зурԥхашьазеи,
О, ишбзо иԥсхьоу?..

Атәымсасцәа ҳрымҵоуҵоума,
Уаҵәшәаноума уԥсажә?
Жәымҭеиқәаҵәа ҳауҭарцоума,
Уа узыхшаз ҳанажә?

Абас узшәыргәындахазеи,
Узиԥылеи ҳаҕа?
Имҩаԥгара угәазырԥхазеи,
Иҳақәлоз иоумаха?..

Ахацәа ахьцаз узымцазеи,
Ақәԥарахь уаргьы,
Узыцәшәазеи, иуҵалазеи,
Иухьзеи абааԥсы?

Абиԥара узынагӡама,
Аб игәы уршит… –
Нас ишимчыз иҟьеит аҟама,
Аб иԥа дишьит.

Пытраамҭак зегь ҿымҭӡакәа
Еихәаԥшуа итәан,
Аха Баԥы, дмыццакӡакәа,
Инациҵахт дааимҳәан:

– Жәытә аахысгьы ижьакцахуама,
Ирҳәауеит уажәгьы,
Иҵәахуп ҳәа уи аб иҟама
Ҷлоу аҳаԥаҿы.

Шьыкәа, баба, ишысзаабгара
Икныхны сыԥхьарца,
Ишәзасырҳәап ашәак, дадраа,
Нас шәҭаххар шәца.

Шьыкәа аԥхьарца кныхны иаалган
Лаб инеилыркит,

Уи ашәа ацҳәо дналаган,
Баԥы ибжьы аатцарит:

«Ажәытә аахысгьы амч ҕәҕәа аман,
Аҭоуба ауаԥы изы.
Ауаԥы ибзиабара иԥсадгьыл иаман,
Уи реиҕьеишьон зегьы.

Уи зхы ақәызцоз ауаԥ ҭоубала,
Дрыцымзи жәлары,
Ихацара атәы рҳәон ашәала,
Дмыжзауа бзанцы.

Аха хьӡы-ԥша имам жәытә аахысгьы,
Зыԥсадгьыл ду зҭиуа;
Зыԥсадгьыл зыԥсахуа аринахысгьы
Дахьхәуеит ҕәҕәа».

Аԥхьарца-бжьы зны ишьҭыцуан,
Илаҟәхон ҿазны,
Иазырҳәозгьы зны даахәыцуан,
Иаҽшьуа аԥхьышьтәы.

Баԥы иаԥхьа итәаз рыла ҭхаха,
Ԥшьаала иӡырԥуан,
Ус итәазаргь ԥаха-хаха
Имыцәо ирычҳауан.

Ашәа аниҳәа, иԥхьарца днахан
Иныкәицеит Баԥы:
– Дадраа, анкьа ажәлар гәнаҳан,
Ицәуан аԥхьарцагьы.

Алакә аҽы акәым, ҳабдуцәа рхааны,
Аҭырқәажә митәы
Иакәиршәахьан дгьылахааны,
Ирхамшҭуа жәлары.

Даҽеак акәым, дад, ишәҳәаша,
Аԥсацәа еизцаны,
Рхатә ԥсадгьыл, рымра-шаша
Урҭ ахыкәкәааны,

Рыѳны-ргәара надыркажьуа,
Дрыԥәбаԥуа абрантә,
Имида-гәидаха, иҕба иҭажьуа,
Игахьааз заҟантә…

Амҳаԥьыр дрылан, днымгылакәа,
Сабду-гәышьа Гажә,
Аха иԥсадгьыл изымчҳакәа,
Дааит ихган уамажә.

Даагәышьеит рыцҳарала,
Ибла ахьҭо умбо,
Амшын Еиқәа аҟәарала,
Амшын-ҵаа дахәо.

Сабду иҳәо исаҳахьан нас
Шәак аԥхьарцаҟны,
Саргьы сгәы арыԥшаауаназ
Исхамышҭзац уажәгьы… –

Иԥхьарца даахан, арахәыцқәа
Наирххеит Баԥы,
Нас ԥытрак дааиԥхьхәыцаан
Ус нациҳәеит иаргьы:

«Дтәан ҭаҳмадак имацара
Амшын ныркә, аʒхыққәаҷы,
Ага-ԥша асуа ихахә-гәʒара,
Ашәа иҳәон ихы икәаҽы:

– Аҕба аангылт, амҳаԥьыр ҳаʒхыҵуан,
Аха сгәы касмыжьгәышьеит,

Сыԥха дыќам, сԥазаҵә дыʒхьан,
Смоҭак уахь дынсыжьгәышьеит.

Дад, са смоҭа иузҳахьоума,
Ҳԥацхақәа урыѡналазар?
Зныкыр ацәымза ҳзауркхьоума,
Ҳашҭақәа абна рхалазар?

Нас уабаќоу, шьхас узмоузеи,
Ахаҳә-хьшәашәа ухчнызоума?
Аҵх ангәаќуа иуқәуҵозеи,
Ажәѡан еиқәа ухызоума?

Уҳазырҭра аѡнуҵќа иҭоузеи,
Улашарбага шьанҵоума?
Уҳәаҭха жьакца злоурыцқьоузеи,
Уеимдо ашаеҵәа уамҵоума?

Уќама хыга унапсыргәыҵа
Иԥьаԥьо, шәақьхәшә загоума?
Умѡахәасҵа Ерцахә аѡыҵа
Ҳʒыхьқәа рхықә иазнагоума?

Урҭ аʒыхьқәа цқьа унапала
Иеиҵых, уаҳа ирымада?!
Ҳқьапҵа иқәиааз амќәыбала
Акәапеи хҵаны ҷерымада!

О, са смоҭа, ҵәѡаншьап мырʒган
Уа уќаз, уаҳҵыхәтәылами,
Иубаргәузеи, Амшын Еиқәа ургам,
Аԥсынтәыла утәылами.

Аԥхьарца-бжьы зны ишьҭыҵуан,
Илаќәхон ҩазны,
Ашәа аниҳәа, иԥхьарца днахан,
Ҷ҃ааиҭит уа Баԥы:

– Аԥсны шьагьырҭас иҟаиҵарц акәын
Аҭырқәа дзышьҭаз.
Аха рыԥсадгьыл пату рзақәын
Аԥсацәа иԥьбараз...

Ацхыраара ҟарҵон аурысцәа,
Рымч аздырҳауан.
Агәылацәа нас ҳааигәара
Дгылара ду руан.

Рыԥсадгьыл рыхьчеит аԥсуаа шьала,
Раҕа цәгьа дрыцҟьеит.
Ус ҳ-Ленин ду ибзоурала
Ахақәиҵра ииуеит.

Агәырмаҷга, аамҵа хьшәашәа
Уи нахыс имҩаст,
Дадраа, иахьа аԥхьарца ашәа
Даҽеакуп зынӡас.

Иахьа ҳара иҳабаргәузеи,
Ҳабиԥара ҭбаауп,
Иахьа ҳразҟы ашәа замҳәарызеи,
Ҳабзазара хаауп! –

Баԥы ара дааҟәҵын иажәа,
Аԥхьарца ааирхиан,
Инациҳәеит длахҷыхӡа ашәа,
Ибжьы иназирҳан:

«Аамҵа ҳамоуп ҳа ҳзеигәыргьо,
Ԥхьаҟа ҳазгауа,
Игәазырҳаган ҳхы ҳазырхәо,
Ҳаишьцәаз тәыз жәлара!

Шәнеибац, шәнеибац
Аԥсадгьыл аԥацәа,

Шәнеибац, шәнеибац,
Аиааирахь шәгәырҕьаҵәа!..

Ҳа ҳанхара, ҳа ҳлаҵара
Зырбеиаз иахьа,
Ҳхаҵа ҳауми, измоу ааҙара,
Измыхьуа еиҵахара…

Шәнеибац, шәнеибац,
Аԥсадгьыл аԥацәа!
Шәнеибац, шәнеибац,
Аиааирахь шәгәырҕьаҵәа».

Абри ашәа зегьы ирдыруан,
Инацдырҕызт убра:
«Шәнеибац, шәнеибац,
Аԥсадгьыл аԥацәа…»

Рыбжьы еинаалон, рыбжьы халон,
Уа зразҟашәа зҳәоз,
Аԥхьарца абжьи рыбжьи еилалон,
Игәырҕьо аҵх згоз.

– Уара, аҷкәынцәа ацәа иакызар…
Уаҟәыҵ уажәшьҭа.
Здыруада ацара рҵахызар, –
Даацәажәеит Тата.

– Ацәа бҳәама, бара хагажә,
Даҿа ԥытрак ҳтәаз,
Бара боуп ҳәа сыҟоуп, сҵакәажә,
Ацәара згәаԥхаз?!.

Санҵагылаз абарҷ шәықәыра,
Смыцәаргьы мчыбжьык
Исныԥшуамызт… Сыѽ сындәықәлар,
Исыхьҙомызт ԥстәык.

Абас краамҭа еибаргәырҕьон
Баԥы иҩнаҭа аҽар,
Кадыр имҩа игәы аздухон,
Дызқәлоз иаашар.

Пытрак ашьҭахь агәылацәагьы
Рыҩныҟақәа ицеит.
Ерцахә ашьха иҩавҵытцны,
Еҵәаԥьаа аакәеицеит.

Амза ихалоз аҿеырпагьан
Аеҵәа ацәыпҳашьон,
Иҭынчран, аҵых гәазырҳаган,
Ҭынч зегь рыпсы ршьон.

III

Адырҩаҿены акәын, шьыжьымҭанӡа
Иҽыхт Баԥы иҭаацәа,
Амҩа дықәлон Кадыр Бганба…
Ҩыԥьа уи иԥацәа,

Аҿеы изаарган еиҿехьынтәалан,
Иркәадырит уа.
Нас хәыҷи-дуи зегь неидтәалан,
Урҭ ирфеит шьыжьхьа.

Кадыр ддәықәлеит, уи днаскьазго
Ргәылацәа жәпаҩуп.
Мышьа иоуп ачамадан назго,
Мыԥьа аҿаҕәра икуп.

– Амарԥьа, Кадыр, иуасҳәарызеи
Хьаас ҳара ҳҟоумҵааит,
Ҳаҩны ҳаҟоуп, иҳабаргәузеи,
Уара хьымӡг умгааит!

Дад, аҧсадгьыл ан илҩызоуп,
Ан леиԥш ибатәуп,

Аԥсадгьылаҿ ажәҩангь хызоуп,
Аԥсадгьыл ду хьчатәуп!

Ҳаԥсадгьыл ауп ҳалашара,
Иуасҳәарызеи, уца…
Иумырԥхашьан ҳабиԥара…
Днышәмырхан шьҭа! –

Абас иҳәан уа даагылеит,
Ргәашә нҵытҵ Баҧы…
Татагь Кадыр дгәыдылкылеит,
Иргьежьуа лнапы:

– Снан, Кадыр, сызкәырбану,
Ушеибгоу иԥсыша уан,
Лыԥха-гәыԥхала ихынҳәыша,
Срыцҳами, нан.

Ан хахәышла лылабжышқәа
Нхаддылеит абра,
Аха игылаз аҳәса ҟәышқәа,
Лгәы аадырҕәҕәеит лара.

– Умҩа хирхааит, амҩа узқәылаз! –
Агәылацәа жәпаҩы
Ҷаарҵит еиҵаҕәҕәа иахьгылаз,
Имыхуа инапы.

Кадыр иԥҳәыс Таразиа
Дгылан деиҵаҕәҕәа,
Аха илныԥшуама абзиа,
Лгәахы иҵыс-ҵысуа…

Мышьеи Мыҷьеи дыргәыдрыҕәҕәалан,
Дгәыдыркылеит раб,
Кадыр дԥышәырччон, игәы еиқәҳәалан,
Дгәырҩомызт, о, мап!..

Ус дыҩеыжәлеит, иԥашашо
Игылаз уи иҽеиқәа. «Бзеила!
Абзеираз еибабаша!» –
Уи акәхеит, дцеит дкауа.

IV

Баԥы иҭаацәа еитцахарада
Рыдҭа нарыгӡауан,
Аҩны зыхьчоз Тата лыда,
Махәҷала аус руан.

Баԥгьы даҷуп ахандеира,
Дыҟам ҭынч дызтәо,
Дрылагылан ахандеицәа
Абар, амхы дахьҭо.

Аҽега-шәа рхыҩуа бзанаа,
Аԥьықәыреи драшәоит,
Азнашәоуп изҭоу макьана,
Абҕьаӡа қашәқашәоит.

Баԥы иҭаца Таразиа
Аҭаҭын дазкуп,
Ԥхьагылара змоу рсиа
Аханӡа дануп.

Кадыр иаҳәшьа Бган-ԥҳа Шьыкәа,
Уи аҟанҵ лааӡоит,
Нап рыдкылан, акы мшьыкәа,
Ирыхәҭоу ҟалҵоит.

Азеиԥшнхара гәазырҳагоуп,
Анхамҩа ԥхьаҟа ицоит,
Аусқәа шуеит, аусқәа нагоуп,
Бзана ақыҭа ҷиоит.

Зегьы русқәа ирыманшәалоуп,
Идырԥхашьоума рхы,
Ишынарыгʒо хьʒла-ԥшалоуп,
Ихеибатԥо рҳәатәы.

Шьоукы аматәахә еидыргалоит,
Рмахәҽақәа ԥхьарҵә,
Шьоукы ахыбрақәа дыргылоит,
Рҟыгә-быжь гоит ныркә-аарцә.

Шьоукы идырҵбааyеит амҩа,
Рбаҳақәа мҩанԥо,
Даҽеа шьоукы ихырҵоит ацҳа
Аʒы-цәқәырԥа ицо.

Уа минуҵк баша итәада,
Раамҭа цом шакәым,
Ацҳахҵацәа рыбригада
Еиҵахара зқәым:

Уаха-саха, уаха-саха, –
Рышьҭыбжь гауеит,
– Гаха, ашаха ԥыҵк унаха,
Аҭбаара ҳшәауеит!.. –

Ацамети аԥслымʒи
Баҳала еилаҧынт,
Шьоук архиара иаҽымзи,
Уаҟа иҵарыжьт ҧынтә.

Аус еицыруеит аишьцәа-ахьырԥар,
Иамоуп рус ҳаҭыр,
Рус ду аҽҳәара иахдырԥар,
Шыхьымʒгхоу дыр.

«Аҳаҳаира, аҳаҳаира»
Ҳәаны аус руеит,

Аиааира ргоит, аиааира, аиааира,
Русаз иқәԥауеит.

Уаха-саха, уаха-саха, –
Рышьҭыбжь гауеит,
– Гаха, ашаха уажәшьҭа унаха,
Ашьапы ҳарҧәҧәеит!.. –

Абас ишуеит уахьыԥшлакгьы,
Аԥсҭазаара убра,
Бзана ақыҭаҷ иҩеилакгьы,
Игәы азҳауеит иара.

Баԥы имоҭацәагь тәахуазма,
Раб арра данца,
Ран лҳәатәы иахыԥахуазма,
Инарыгӡон рыдҭа.

Зны амҷы ааргон еивагьежьуа,
Ҿазных ажәақәа аарцон,
Ҿазны аӡыжь ахьеилагьежьуа,
Инеин аҿы ркәабон.

Иалахәмаруан зны рласба,
Рла шьапыш иахшаз,
Краҷарҵауан бзиа иба,
Иахьӡырҵан Тараз.

Уи ашәарыцашьа адырҵарцаз
Абнахьгьы иргалон,
Уа агыгшәыгкәа ирышьҭарҵарцаз,
«Ԥсика» ҳәа иҳәҳәалон.

Зны итҵдырҟьон абна-цгәыҧра,
Ҿазны абгахәыҷы,
Аха ибашахон ргәыҧра –
Ирыцәцауан зегьы.

Даҽазныхгьы урҭ еидтәалан,
Иаԥхьауан ашәҟәы,
Изыԥхьауазгьы рхы иҭалон:
Ибзиан ргәырҭҟәыл.

Баԥы имоҭацәа хәыҷқәа рыла
Заҟа игәы азҳаурааз,
Заҟантә дрылатәан уахыла
Жәабжь уи иҳәахьааз!

V

Архәҭа гылан ʒ-дук ахыҷәан,
Ирҭоит урҭ аныҟәашьа,
Ҷыц иааргаз роуп еиҳарак иҟоу,
Абан, аҽыцра рҽыҷәлаша.

Иҭбаа-ҭыцәʒа рыжәѽахырқәа,
Иҭыҟаԥшьааʒа рʒамѽақәа,
Игәазырҳагоуп убла хыркуа,
Иуаѽсуам аԥсшәа уамҳәакәа.

Арирахьҟа шьоукы еидтәалан,
Иҭкааны ирҭоит абԥьарқәа,
Зны еибырҭоит рнапала,
Идыргьежьуеит акы абруқәа.

Шьоукы аҽуп аполитҵара,
Афицар ирзаԥхьауа,
Гәыԥѽык идирбоит ахсаала,
Икнаҳаны рҽаԥхьа уа.

Уа дрылатәоуп Кадыр Бганба,
Иаҳауа гәынкылауа,
Зегь ринтерес имоуп, избанда,
Идыруеит ԥхьа ишиԥылауа.

Уа еиликаауеит ҳаԥсадгьыл
Ишамоу аԥхьагылара,
Ишдыркаҷҷауа жәлар гәыбылра адкыл,
Ишрықәым урҭ аангылара.

– Ҳа ҳаԥсадгьыл ғәғәоуп зегьрыла,
Иамоуп ирацәаѡны аешьцәа,
Ирыхьчауеит уи блаҵарыла
Асоветтә тәыла аибашьцәа.

Убри азыҳәан иҳахәҵоуми
Ирызҳарҳарц ҳдыррақәа,
Убри азыҳәан ҳаидгылоуми,
Иҷиоит ҳаибадыррақәа. –

Абас дцәажәон авзвод аҷаԥхьа
Урҭ рлеитенант.
Аполитҵара уи дырзаԥхьоит
Иааз ааигәантә, харантә.

Ирабжьигеит ишазыкәпаша,
Адырра иҳараку,
Абџьарқәа ртәы шырҵалаша,
Рлеишәа шрығәғәатәу.

Асолдаҵцәагьы азҷлымҳан,
Иихәоз реиҳабы,
Акы аѡшәомызт урҭ рлымҳа,
Иҙырѡуан зегьы.

Уи ашьҭахь рыԥсы ршьауан ԥытрак,
Иахауа аҵаҵын,
Нас иалагон ҽеибыҭарак,
Ахысырҭахь цатәын…

Уаҟа ахысшьа рҵон, ацәҟьара
Кыдҵа адәы аханҙа,

Аҕа исахьа агәатцаҕара
Кылыржәарц зынӡа.

Абар, ҳсолдатҵ Кадыр Бганба
Ихаршалан ишәақь,
Ианизыкҳартца акоманда,
Ихысбыжь геит «агәақь».

Ацәкьара икыдыз ахакәмачара
Нкылиблааит убра,
Дшәарыцо данықәыз акатцәара
Ааигәалашәеит иара.

Дырԝегь уи инақәырццакны
Ацәкьара дназыпшын,
Дкылпшуа игәы ақәкӡаны,
Дхысит дачеа-пшьынтә.

Ибла царқәа ма дыржьома,
Итыцьцьаауа игәыкӡа.
Игәыгьы атып итагылоума,
Апсынтәыла апа.

Ихы быруазма уи мамзаргьы,
Иақәшәеит зегь агәта.
– Ачехәапхьыӡ игеит, – рхәаргьы
Пхашьароума шьта!..

Кадыр иԝызцәа реилатцәара
Цыршәа иҕәҕәахеит,
Еицуп, еилоуп ес-мышшара,
Урҵ еишьцәахахьеит.

Аха шьоукы апстазаарачҿ,
Иапуп ус уеизгьы,
Еибапшаауеит аиԝызарачҿ
Ркәазшьақәагьы акны.

Убырҭқәа гәыла, шьала, дала,
Еилаҵәоуп рыԥсқәа,
Мышкы еибамбаргьы хаҭала,
Ҭынч згәы мтәауа.

Убас ѡызас Кадыр димоуп
Аурыс ҷкәын Андреи,
Соловиов ҳәа уи жәлас имоуп,
Еилоуп рԥси-ргәи.

Дрымоуп даҽеа ѡызак, гәыразк,
Миносиан ҳәа Аршак,
Аррақоуп иахьеибадырзгь,
Дрышьцылт уи зынӡак.

Аӡәроуп, акоуп рыцәгьа-рыбзиа,
Еѡызшауа зҿаҵа,
Абас иҟоу аѡызцәа рсиа
Иацлауеит зынӡа…

Урҭ риешьара, бзанҵ быцра ақәым,
Уи ҿырԥшыгамхеи,
Узахцәажәашам, мап ишакәым,
Апԥашә ҟанамҵахьеи!

Рҭаацәа рахь ашәҟәқәа анырыѡуа,
Иацуми рпатреҭ,
Урҭ риешьара ашәа еинырѡуа
Абра ҳаргьы иаҳҳәауеит.

Ааигәоуп Кадыр ианидикыла
Ар рҿы аҵоуба,
Ааигәыоуп иѡызцәа рҿаԥхьа дгыла
Ажәа аниҵи уа.

Ҭоуба иҳәеит ишихьчалаша
Иԥсадгьыл ду – иан,
Иаҭаххаргь ихы шақәиҵаша
Иҳәеит, игәы ԥыруан.

Игәалашәеит ҭоуба аниуаз
Баԥы илакә атәы,
Аԥсадгьыл ахьчараҵкыс еиґьу
Ҽак шыҟам ауаҩ изы.

VI

Ԥхнын. Мҽышан. Ашамҭазы,
Ҳанаҧыз аԥсшьара.
Аґа дҳақәлт убри аамҭазы,
Мраҭашәарахьтәи маӡа.

Афашист Германиа ашамҭаз
Ҳҳәаа еилеигеит, дыдмацәыст,
Ақәыцьмеиԥш дқәылт, избандаз,
Иҭахын аибашьра афашист.

Ақәылаҩ иарбан нас иихәшьадыз,
Ҳамра атыҩ аиркырцу?
Ҳаԥсадгьыл ду, ҳан, ҳгәы иадыз,
Итәитәыхны иҟаиҵарцу?

Мап, Ҳаԥсадгьыл гылт гәыблыла,
Еидгылт ҳажәларқәа зегьы,
Ҭоуба рҳәон иқәпарц мыч-дула,
Ҭоуба рҳәон ирыхьчарцы.

Бзана ақытан арԥар ҭрысны
Уахь ицеит иқәпарацы,

Кадыр заа дцахьан усгьы,
Ишәҟәы роут аҩны жәацы.

Урҭ рколнхара «Алашара» аферма
Ибарц дықәгылеит Баҧы,
Арахә ртәы идыруан ҽеила,
Хлаҧшра рыгхашам уи иҷы.

Иҩызцәа ыҟоуп цхыраара изҭо,
Уа ахьшьцәа аҳәырҩы,
Арахә ргәархра еимыздо,
Ихеибаҭо зҳәатәы.

Зны аҳәари ажәи еиҵарҵоит,
Зны еиҵырцоит хаз-хазы,
Зны еизырцоит, рҳәра икарцоит,
Ҽазны иддыржәуеит аҳы.

Рыҭра дрыцқьоит, рхәы ҭарҵоит,
Иҟоуп уа рааҧтраҷы,
Зны ахәша хырхуеит, зны ашә еиларҵоит,
Иагымхеит ахш-хырҵәы.

Абар, ашьха икыдлеит, ашьха,
Икарцоит «ооит!» ҳәа ршьамаҟа,
Баҧы раҧхьа дгылоуп игәы рашьха,
Ишьамхы ихауа ҧхьаҟа.

Имоҭацәагь хәмаруа, еивасуа,
Ицуп, игоит уи дахьцо,
Урҭ еибаргәырҕьо, атрышә иасуа,
Абан, иахьҩеиуа игәырҕьаҵәа.

Баҧы иҧхьарца, имаҭәарҭра
Илаҳәоуп ирхианы,

Хәлар иахьаатәо аԥамхьараҷ
Иаирҳәоит зегьы рыгәҭаны.

Абан, иазааигәахт акаҵәара,
Ишьхылт рымчыбжь аҽны;
Иҳәуеит уа аҳаскьын иаҵәараҷ,
Иҩарцаз арахә еибганы.

Аршаш нырцәҟа аҳәар гылоуп,
Ицырцыруа, рхәы еилбзааua,
Аарцәҟа еиҵҳәа рҭыԥ ду гылоуп
Ажәахьақәа, зԥацәа рзы иҟааua.

Ахш рхьоит уа қәабышьҭыла,
Ашьхашә ықәуп ашәымкьаҵ,
Ргәы ҭәуп зегьы хәыҷла-дула,
Уаҟа ирыгым барақьаҵ.

Арахә гәарлоит хәылԥазыла,
Баԥы игәеиҭауеит зегь шааз,
Идыруеит иаразнак лаԥшыла,
Крылахазар ҳәра иахьцаз.

Ахьшьцәа русқәа ианрылгалак
(Иҟалома русқәа еилажь?),
Ҭынч итәон, акранырфалак,
Рхәышҭаарамца ақыдқәа еиҷажь.

Баԥы иреиҳәон ажәабжьқәа,
Жәытәи ҷатәи дзыниахьаз.
Харантә иааҩуан аршаш-бжьқәа,
Ацаҟьа иахьҭаҿеауаз.

Ахьшьцәа иҟаз-ианыз рдыруан,
Ишыхарамыз рбон афронт,

Харантә абзарбзан гәыргәыруан,
Аха имшәакәа, ргәы дрыҕәҕәон.

Уахык иштәаз, амза леихьан,
Бжьы цәгьақәак ааѽт дыдраҵас,
Хараҙа амцабз кәеицеиуан,
Имацәысуан ааԥынҵас.

– Ҳабду, зыбжьы го закәызеи?
Баԥы имоҭацәа изҵаауеит.
– Баша дыдроуп, иалашәхузеи? –
Ргәы ирыҕәҕәарц аҭак ҟаиҵеит.

Аха, абар, ихарацәамкәа,
Уаѽы ишимбац ала шит,
Зныказ, ҭынчра рымаҙамкәа,
Итәаз арахәгьы ааилаѽѽит.

Ахьшьцәа арахә шырҳаз гәарҭан,
Рҽынархеит иҟьауа,
Харабгьара идәыцәлаз ԥхьарцан,
Аҭып азааигәа еизырцеит уа.

Аха алашбжь еихсыгьуазма,
Иашан урҭ митәык рбеит.
Ахьшьцәа рҭып зҭынчхауазма,
Ала ахьшыз ԥыҵѽык наскьеит.

Сишь, абан, абан, иахьааиуа,
Шьоук напшы-ааԥшуа гагаҵас,
Рхәынгақәа ааигәахон есааира,
Урҭ ракән ала зеишуаз.

– Еи, шәарбанқәоу, шәсасцәоума,
Ҳашҟа иааиуа ҵхы агәазы…

Насгьы шәааира бзиара иазҳәоума? –
Ус ибжьы иргеит Баԥы.

Аха арҭ ауаа, аҭак мҳәакәа,
Иааиуаз равтоматқәа кны,
Инеицәажәт, рыбжьы ҭымгакәа,
Тәым бызшәала рхы еиҷакны.

Рцәажәашьала, рҟазшьала,
Урҭ штәымууаз Баԥы идырт,
Иаашьомызт нас раашьала,
Иԥшыхәцәан алемс ир...

Алемс ԥшыхәцәа, тәара ҟамҵакәа,
Аҭыԥ акәша-мыкәша еимдеит,
Нас ақьалахь иааит имцакәа,
Ԥыцьа адәахь ҟарулра руеит.

Ақьалаҷ иазҵааит ихы-иҵыхәа,
Дызусҭаз, дызҷыз Баԥы,
Дзакә милаҭыз, иажәа иҷыхуа,
Қьаадк ианиҵауан руаҙәы.

Иазҵааит агахь амԥа ахькылгоу,
Аԥснынҙа шаҟа бжьоу,
Асовет ры ахьыҟоу, урҭ ахьгылоу,
Анеирҭа-ааирҭа зеиԥшроу.

Урҭқәа зегьы рҭак рҳәозар,
Дара аԥшыхәцәа агәра ргаратәы,
Агахьгьы амԥақәа ддырбозар,
Ирарҳәеит лыԥха шроуа атәы.

Баԥы иԥызцәеи иареи гылоуп,
Ирҳәо рзымдыруа ишанхо,

Иадырсызшәа ахәыҷқәагьы гылоуп,
Рабду ихәаԥшуа, ишәо.

Баԥы дцәажәеит: «Ҳахьчоит, ииашоуп,
Нас ҳазуҫцәоу шәа шәзазҵааи?
Ишәҳәаз аҵак шәоурц?
Башоуп, аҵак шәакәымгәыҷын, ааи!..

Ҳа ҳазуҫцәоу шәзазҵаауазеи?
Ҳаԥшәымацәоуп, ҳаƀоуп ҳаѡны.
Шәа шәзышьҭоузеи, шәзыргәаƀуазеи,
Шәабԥьар еиҵарпапа икны?

Шәара шәƀынтәи лыԥха ҳаурц,
Агахь амѡа шәҳарбарцу?
Мап, изалшом аҵак шәоурц,
Даушлагьы ҳшәыршәарцу?..

Мап, изалшом, ҳа ҳзыцәшәаша,
Ахьшьцәа, ара акгьы аабом,
Ҳа ҳчарҳәаѡны ҳшыƀамлаша
Шәзымдырʒои, нас агәыра жәгом?..

Ҳа ҳаԥсадгьыл, мап, хьымʒг амгац,
Ҳаԥсадгьыл ахаҵашәа ҳәоуп,
Аибашьраҷ бзанҵык уи ԥхамшьац,
Уажәакәзар зынʒак иҕәҕәаʒоуп!

Ҳашьхақәа шәрызхыҵшам мариала,
Ҳашьхақәа гәашәуп шәа шәзы,
Хшаҵара ƀарҵашам Тариалаа,
Шәыхшыбаѡ ара иҵыттарцы.

Шәабацои ҳамра шәыркьаҵарц,
Ҳқьаԥҵашәтәырцоума шәгәы иҵоу?

Иалшом ҳа ҳхьырԥар шәыршаҭарц,
Иалшом, иабыкәу шәхы ахьхоу?»

Алемсаа ргәы еилашыѡкын,
Иҙырѡуан рыблақәа шаҟьо,
Урҭ иреиҳабыз уа даарылҵын,
Баԥы днеидгылт, иҵҟьо.

Аԥхьарца ахьықәыз уи шьапыла
Иршәит адәахьы имѡанҵа,
Нас ишилшауаз напыла
Дықшеит, иҭаҵкәым рыхха.

Баԥгьы ашырҳәа иҟәныз иҟама
Ҭԥаа даарылагьежьт зназы,
Аха уи имч дырхауама,
Дырҳәынҷеит, дырԥахт лассы.

Егьырҭ ахьшьцәа, бԥьар змадаз,
Инеидырцалт ибаандаѡтәны.
Уажәшьҭа урҭ ирызҵааудаз,
Абар, иахьгылоу итҟәаны.

Адәы иаақәлеит ус ашара,
Арахәгьы гылоуп еикәашьшьы,
Арѡаш нырцәҟа иҟаауеит аҳәара,
Аха еиҵазҵода шьыжьы?..

Алемсаа млаҟымлаҵәо,
Хырҵәык ржәит, изгара зжәыз,
Ԥыҵк анырфа еибаргәыргьаҵәо,
Иналацәажәеит рымѡа изқәыз.

Нас уаѡгьы рахәгьы нараԥырцан,
Гәыԥѡык алемсаа аахынҳәит.

Егьырҭ иаанхаз амца ацрарҵан,
Амҽтә қьала ду рыблит.

Алѡа ықәчуан ааигәа-сигәа,
Еилаҳауан ақьала иблыз.
Амҽтә шәымкьаҭ шьаҟа дуқәа,
Иццышәхауан ишеибакыз.

Аладахьыҟа гәамҵрада,
Ашәа зциҳәалоз Баԥы,
Абан, иахькажьу ашьа ахьтата,
Аԥхьарца хәычы ԥҽены.

Баԥы имоҭацәа, Мыԥьеи Мышьеи
Зегь рбоит рлакҵаҽы.
Аха ишԥаруеи, ирылшагәышьои,
Еилыркааузаргьы ргәаҽы.

Алемс ԥшыхәцәа инараԥырцан,
Аԥсныҟа амѡа иго
Ддырбарц уаҟа инарыдырҵан,
Рҽаархеит даушла иршәо.

Аишьцәа хәычқәа ргәы ҭагылом,
Блала аѡыԥьегь еиҽаԥшит,
Блала еицәажәеит рҽынкыло,
Нас аҳаѡа иназыԥшит.

Рҽаԥхьа, уаҟа дгьыл хланҵыроуп,
Егьхаҳәроуп, егьбнароуп,
Наҟ, аѡада ҳаракыроуп,
Уахь ккароуп, иԥсароуп.

Аишьцәа хәычқәа ргәы ҭагылом,
Гәыла ирыʒбауеит акы,

Ачарҳәаѡ имѡа урҭ анылом,
Мап, ус ранаҳәом ргәы.

Даанаԥшы-аапԥшын, игәы меицакуа,
Мышьа дыԥан дҭалт хланҵы,
Мыԥьа хәычҵьы, деиҵамхакәа,
Дыѡит аѡада хазы.

Алемсаа уи збаз рабԥьар иахо,
Иааилаҙыҙеит зназы.
Нас ихыст, ихыст ишзахәоз,
Аха аишьцәа цеит лассы.

Дышлеиуаз Мышьа хәыҷ дыбҕалеит,
Дагьаҷкьеит аҳаѡа уа.
Аха ҵлакы дахьынԥашалеит,
Иаларԥсны инап хәычқәа.

Мыԥьагь дцеит ишилшоз ала,
Ахәы дхалт, дагьхыҵит нас.
Даҷысыр акәын, шьап ԥынҵала,
Ҳаѡарак, ԥьаҳанымк зынҙас.

Уи дхәын, инапы ихәомызт,
Ахаҳә иҵабгон ҵаҟа,
Аиҵахара уи ихы аиҭомызт,
Деихо днеиуан, дцон ԥхьаҟа.

Аха далкьеит ахра ҷкьара,
Ахра ҷкьара зыԥшра цәгьоу.
Зназы ихиѡеит ибла еиқәара,
Издыруам дҭахоу, деиқәхоу?..

Ус дышлеиуаз, аҙыжь еиқәара
Иҵамҵамуа иахьҭатәаз,

Далаҳаит аʒеибафара,
Арҩаш ду ахьҭаҿеауаз.

Зны дʒааҟәрылеит аʒыжь атҵан,
Дханагалахт ҿазны,
Аха игәы ишьҭуам, иҿырхатҵаны,
Ишьапқәа иҟьеит дыʒсарацы.

Дбааʒажжыраха, игәы ҭрысуа,
Дыʒхытҵит аҟәарахьы.
Даанаԥшы-аапшит ибла ахьысуа
Ахра ҿҟьарақәа ркаʒгы.

Абас аишьцәа хәычқәа ҩыџьа,
Алемсаа инарцоз ибаандаҩха,
Аиҳаб Мышьа, аитҵыб Мыџьа,
Урҭ рхы ирымҭеит аҕа.

VII

Амра ԥхауан, шьыбжьон акәын,
Игылан ахрақәа еиқәышьшьы.
Аҭынчра зырʒуаз арҩаш акәын,
Игомызт шьха-каԥкаԥк абжьы.

Акатҵәара ду азааигәара,
Асовет Ар ҩеин итәан.
Аҩадахьҟашәа амҩа ҭшәараҿ,
Бган Кадыр ҟарулра иуан.

Дахьықәгылоу аҟарулраҿ
Аҭакԥхықәыра заҟароу
Идыруеит, насгьы абна еишьылра
Идыруеит уаҟа изеиԥшроу.

Днаԥшы-аапԥшуан бла ҭарыла,
Иҳаракыран уа иаҳа.
Зегь ибарҭан ашьхатәыла,
Зегь игәалашәон иара.

Идыруан амҩақәа ахькылсуаз,
Уатәи арҩашқәа закәтәыз,
Идыруан абна иахьзылымсуаз,
Аʒқәа – ацҳақәа ахьырхыз.

Кадыр дышԥшуаз дгылан,
Ныркәѣа амҩа ахьаҷго.
Дыццакы-ццакуа аʒә данылан,
Дшаайуаз гәеиҭеит ибла ихго.

Кадыр иблақәа ҭарымзи,
Иааиуаз дышхәыҷыз идырт,
Лассы адырра иҭатәымзи,
Чхеиʒе – арота акомандир.

Кадыр, Чхеиʒе адырра анииҭа,
Асолдаҭқәа хҩык рышьҭит.
«Дхәыҷуп, аха дызусҭахарыда?» –
Кадыр ихәыцрақәа ааилашит.

Абар, ахәыҷы дрыман иааиуеит,
Кадыр дахьыѣкарулуа ааигәа,
Иаргьы ацәалашәара изааиуеит,
Иблақәа ирбазеи убра?!

Абар, иара иԥеиҳаб Мышьа,
Иҷаԥхьа уа аԥхʒы иҷашы,
Дахьаагылаз згәахәтәы шәтыша,
Инапхәыҷқәа ашьа рыхьшы.

Мышьа илаҕырʒқәа нхаддылт,
Дгәырҕьеит иаб дахьибаз уа.

Акомандир Чхеиҙегь даарыдгылт,
Иҟоу оумашәа ибауа.

Аби аԥеи рыбла еидхалеит,
Диԥсахт Кадыр даҽеаҙәы,
Урҭ уа баша еидымхалеит,
Мышьа иҳәеит дзықәшәаз зегьы.

Иҳәеит, алемсаа гәымбылрала,
Ахьшьцәа шыргаз иҭҟәаны.
Иаха ишразҵааууаз хаҭала,
Жәаԥык шыҟаз уа даргьы.

Ари заҳаз Чхеиҙе Саша,
Авзвод иеиҭеит адҵақәа,
Иаргьы дрылагылан, иаша,
Икыдлеит ахрақәа еихҵәауа.

Кадыр идыруан излацашаз,
Кадыр автомат икуп,
Амԥа хҵәаны изларыхьҙашаз,
Убри аҳасаб ркуп.

Мышьагьы дрыцуп, иара итәала
Алемсаа рхы ахьдырхаз дирбоит,
Урҭ шԥеиуаз гәаԥакала
Мыцьа дқьыԥаха дрыниоит.

Кыр ианныҟәа хә-дук ихалан
Уантәи нхыҵҟа инҭаԥшит.
Баԥы иԥызцәеи иареи еидцалан,
Алемсаа шцоз инархьыԥшит.

Хәдаҟа ирхыкәшан, имышьҭыкәа,
Раҕа иаԥхьаҟа амԥа ркит.

Кадыр Бганба, дмыццакыкәа,
Дхысны алемсаа руаҙә дишьит.

Егьырҭ иаанхаз зегь гачамкын,
Ируа рзымдыруа еилахеит.
Убысҟан Соловиов ахаҳә даавҭын,
«Шәырԥах шәнапқәа!» – ибжьы иргеит.

Аха аҕа иԥшыхәцәа рыҷекажьны,
Ахысра иалагеит убра.
Рҷеырҭиуама рабԥьар кажьны,
Бԥьарла еицәажәауеит дара.

Ахысыбжь аныԥуан ахра-ҷкьара,
Ԥ-рык еижәылазшәа еибашьуа.
Арахәгьы дәықәлеит ҕаара-пара,
Абна иаст рхы ахьхауа.

Алемс ԥшыхәцәа рҷеидыркылон,
Ахымԥас леиуан қәаршыԥҵас,
Абахә аибашьрамца аныло н,
Ахаҳәқәа шуан уа ԥырҕҵас.

Ҭабиас иҟаз хаҳә-мацаран,
Уи ҷыпуан ахы анпыҟҟа,
Ашьанҵа икыдԥоз хәшԥырҕ-царан,
Еибашьуан избжьаз ахҟа.

Аха, абар, рабԥьар шьҭарҵеит,
Алемсаа ԥахеит рнапқәа.
Баԥи иԥызцәеи арахә ԥхьарцеит,
Рыԥсы анроу ргәы мтәауа.

Баԥы имоҭацәа игәыдыхәхәала
Днарыгәҙит, рыхқәа шьышьуа.

Насгьы ҽааиҭит ус ажәала,
Кадыр иԥызцәа дырзԥшуа:

– Дадраа, лабҽаба ижәбауама,
Ақәылацәа ҳзықәдыршәаз,
Ақәылацәа ргәы былуама?
Ирхароуп абацәа урҭ зааҙаз.

Ҳара ҳҽышәхит, иҳабаргәузеи,
Шәца шәымԥахь, уи мԥа дууп!
Кадыр, дад, узырхәцуазеи?
Шәца, ақәылацәа ахьырхәтәуп… –

Дук мырҵыкәа, арахә еизырцан,
Аҭыԥаҽ иааит зегьы еиманы,
Уантә алемсаа нараԥырцан,
Чхеиҙе ивзводгьы цеит лассы.

Мышьеи Мыԥьеи аҳәарақәа аарцан,
Ажәқәа ирытҵарҵеит зны,
Уи ашьҭахь арԥаш нырцәҟа ирцан,
Рабду иҟны иааит даргьы.

Ахьшьцәа рҟыгә-бжь хара инаԥуа,
Иблыз рԥьала ацынхәрас,
Даҽеа қьалак ҟарҵарц еиваԥуа,
Иааргон аматҽаахәқәа еивас.

Ахәылбыҽеха рԥьала ргылан
Иалган, рымца еиқәырҵеит уа,
Баԥгьы иԥхьарца иԥҽеыз нкылан,
Дныҽҳәатәеит, убра итԥлауа.

Ақьала иавсны ҳар ду неиуан,
Ҳар ду ԥьаԥҳаныла ихиоу.

Зегь ргәи ршьамхи еицнеиуан,
Зыԥсадгьыл гәыкала изыхьчоу.

Урҭ дрықәныхҳәоит Баԥы гәаныла.
Афырхаҵара зыԥшну,
Ицоит ар ду уахынла, ҽынла,
Шьауардынҵас згәы ццаку.

Ҳашьхақәагьы ҭоуба рҳәаазшәа,
Игылан рҽеибарк, имҵысуа,
Аҕа иҿагылан иқәԥауазшәа,
Аԥхʒы рылԝырны ицауа.

АН ЛГӘЫҔРА

Ан дрықәгәыҕуан лҵеицәа,
Убырҭ рыла иазҳауан лгәы.
Илыбаргәызыз, икыдын лиеҵәа
Хыхь, жәԝан агәы!
Уи лышьҭамҭа зегьрыла
Аҿиара иаҿын.
Уи лышьҭамҭа ҭʒы-ҭʒыла
Азҳара азԥшын.
Ан лыԛкәынцәа
Аԥхʒы карҭәон,
Инхауан-инҵуан,
Еивагьежьуа ажәла еицарҭон,
Иақәгәырҕьо латҵан.
Аишьцәа рашәа амхы иҵыԝуан,
Аҽеага рҟьон рашәан.
Мшкы еибамбаргьы еигәыныԝуан,
Игәхьааибагон, еишьцәан.
Урҭ раб иеиԥш еиҭарҳауан,
Аҵиаақәа кыр.

Еилырхуан, еихарҳауан,
Бзиа ирбон ашәыр…
Есышьжьымҭан ргәы ақәкуа
Усура еиццалон.
Есышьыбжьон рымхырҭагәҭа,
Рыԥсы шьо итәалон.
Агәыблаа нықәыргыла лхагәҭа,
Ран уа рхәы аалгон.
Ал ду амҭан, ашьац кашьшьыраҷ,
Аԥхын-ԥша рындо,
Ран ииалыкәша итәон ашәшьыраҷ,
Ачеиԥьыка лбаадо.
Ан лхырҭәы, лбысҭа умҭа,
Зегьы реиҳагьы ихаан.
Ан агәыраз лчыс-напкымҭа
Лҭеицәа ирхаҳауан.
«Ҳан бьмсааит!» – анырҳәо аишьцәа
Зы-ҷамԛак ржәуам.
«Сшәыкәырбанхеит, нан, сҭеицәа!» –
Дрыхәаччауан ран.
Уажә аакьыскьа ла лнапала
Илʒахыз ркәымжәқәа
Нарышәҭаны, урҭ мҷеышала
Ианҭыҵуа избауа,
Ирмеигәырҕьо дызусҭада,
Рʒарақәа еихҭәауа!
Ирмеиҷеырбо дызҭыԥҳада,
Мцабзшәа ибылуа.
Иахьцоз инхар урҭ хәлаанʒа,
Лгәы лзыртәомызт ран.
Ишеиццаз еиԥш ихынҳәаанʒа,
Агәашә ахь ла дыԥшуан.
Ианыхынҳәлак, дреигәырҕьаҵәа,
Лыблақәа ччауа,
Аха дук илынмырԥшцәо,

Дырԥылон дгәыкуа.
Ан лҵеицәа рҽеи ркәадыри
Дара рзын ихиан.
Рҭынхацәеи, руеи, рдыри,
Дареи рԥсы еилан.
Рыхьʒи, рыԥшеи, раҳаҭыри
Есааирагь иазҳауан.
Рхы иақәгәыргьо, ԥсынҵр дула
Рыѽнаҵа иахын,
Рҭынч бзазара еинҭәыла,
Арбеиара рҵахын.
Рхәышҭаараҿы ԥьтәы-мҿыла
Еснагь рымца еиқәын.
Абас разƙыла ани хшареи
Шықәыз рдунеи,
Ииун 22, аҵх ашараз
Аибашьра ƙамлеи…
Аибашьра-мѽа иқәымлар ада
Ԥсыхәа рмоуит урҭ.
Ицеит иаԥыларц, рхы мшаҵа,
Аибашьра-цәгьа аурҭ.
Ицеит аишьцәа ран дгәыдкылан,
«Ҳаауеит!» – хәа лызҿыҵуа.
Лнапы ыргьежьуа, агәашәаҿ дгылан
Ан, лгәы ԥшааua!
Ицеит аишьцәа иныжьны рашҵа,
Ргәыҕра ргәаҿы ихьчо.
Ицеит афронт ахь, ашьоурашƙа,
Рыԥсахы еиƙәыччо.
Мап, имцеит урҭ рыгәқәа каҳан,
Рыблақәа шәаƙьо.
Ицеит ркәымжә ҿыцқәа кнаҳан,
Рԥьаз хылԥақәа ƙьо.
Ицеит иқәпарц, абԥьар нкылан,
Ар рашәа еицҳәауа.

Ицеит ар ду рымҩа ианылан,
«Бзиала» ҳәа ҿыҵуа.
Ицеит еиҵаарц гәыҕра ҭәҭәала,
Ргәышԥқәа бахәха,
Ан лҳақ нарыгӡарц ҭоубала,
Дԥырырхырц аҕа.
Ицеит еиҵаарцаз, ран дгәыдкылан,
«Ҳаауеит!» – ҳәа лызҿыҵуа.
Лнапы ыргьежьуа, агәашәаҿ дгылан
Ан, лгәы ԥшааua.
Аишьцәа кәԥон, иқәԥон афронтаҿ,
Аурҵ рҿанаҳәо,
Урҵ шеибашьуа ран илбонда,
Уажә аҩны игәырҩо!..
Ицон гәышԥыла, ԥхьаѣа ижәыло,
Ахаҵарашәа еицҳәо.
Ицон ашьарҩаш инылагыло,
Афронт мца еимгәҳәо.
Ицон аԥсцәаҳа имҩа нкыло,
Аԥхӡ-баа рхьыкәкәо.
Ицон аапын, ицон аԥхын,
Ашәҵқәа шьаҿуа,
Ицон аӡын, амца иаӡын,
Аҵаа жәпа ԥыҿуа.
Ицон аишьцәа гәыҕра ҭәҭәала,
Ан заҵә лԥацәа.
Ишцауазгьы фронт мҩала,
Иақәгәыҕуан аара.
Имгәыҕуадаз зегь гәыҕгәышьон,
Угәыҕла аҵыхәтәанӡа!..
Аха шьоук уа иҵахагәышьон,
Шьоук былуан зынӡа.
Иҵахоз рхаҿы иадырсгәышьон
Ҕәаасак рыхьӡ анҵа.

Афронт аҽы ишыҟаз ус акәгәышьан
Ауаҩы илахьынҵа.
Ус ауп аибашьра ишазакәану,
Ус ауп уа ишаԥу.
Ус ауп афронт ишакану,
Алакҵа ахьҳаԥу.
Аха агәыҕра зегьы иреиҕьуп,
Агәыҕра анаҵаху.
О, агәыҕра, зегьы ирзеиҕьуп,
Уи ауп зегь ирыцку!
Агәыҕра мыжда, о, агәыҕра,
Ицәымʒроуп аʒәгьы.
Есқьынагь имоуп агәыҕра
Зԥсы ҭоу ауаҩы.
Игәыҕра ихьчалар ами
Ауаҩы ԥхьаҟазы.
Ан лгәыҕрагь убыс ами
Ишыҟоу лԥацәа рзы.
Дгәыҕуеит, рыцҳа,
Хәҩеишьцәа ирану,
Аҩнаҵа иаху…
Ус ауп аԥсҭазаара ишазакәану,
Ус ауп ишаҵаху.
Ан лгәыҕрақәа еиҷылкаауеит,
Дхәыцуеит уаҵәазгьы,
Агәыҕцәарагь лхы ахылбаауеит,
Рылымкаа зегьы.
Лгәыҕрала лгәы нылкылоит
Иахьагьы, уаҵәгьы.
Лылацәа нҵаар, ԥхыʒла еиԥылоит
Лыҷкәнцәагь ларгьы.
Есымшагьы еиԥхьылшьшьаауеит
Урҭ ркәымжәқәа,
Ркәадырқәа лнапы рхьылшьуеит,

Асаба рыхҟьауа,
Зегьы цқьаны ирԥылгаларц
Лыҷкәынцәа анарауа,
Лгәылацәагь ааидылгаларц,
Ан лгәы ԥшарауа,
Дгәыӷуеит, ус лара илҭахупаз,
Дгәыӷуеит есқьынгьы.
Аԥсҭазаараҿ ус иаԥупаз,
Дгәыӷуеит ԥхьаҟазы.
Ан лгәыӷра, мап, ихьаҵуам,
Еибашьуеит уажәгьы.
Ан лгәыӷреи лареи еиԥырҵуам,
Лгәы еисуанаҵы.
Уи лыблақәа шаҟа игәыбылуаз
Рдыруеит иззыԥшу,
Уажә аарԥара иазҭамырбаз
Ҭеиԥьуп изеиԥшу.
Иабааҙа иҟоу лнацәкьарақәа
Аԥьабаа зхьыԥшу,
Аурҭ иазхымжәаз аԥь амахәқәа
Роуп уажә изеиԥшу.
Ахәыцреи агәырԥеи кыҷыраха,
Ан лхы-лҿы рԥит.
Уи лхахәы-шла еинчылаха,
Бамбаҵас иптит...
Лыҷкәынцәа хьымҙг дылмыргарцаз,
Лгәырԥақәа лҵәахит,
Анацәа ргәы лырҕәҕәарцаз,
Анраҵәҟьа аалырԥшит.
Ан, аԥсадгьыл еиқәлырхарцаз,
Зегь реиҳагь деибашьит.
Лԥацәа лзаап ҳәа дрықәгәыӷгәышьоит,
Аԥнаҭа дахуп.
Лыла ҭаа агәашә ахь дыԥшгәышьоит,

Ус лара илҭахуп.
Ан лгәыҕра шьҭахьҟа ихнымҳәыц,
Ихынҳәуам бзанҵгьы.
Убыс шәгәыҕла, зҵеицәа хнымҳәыц
Анацәа зегьы!

АШЬЕИ АБЗИАБАРЕИ

I

Аҭынчра збодаз, аҭынчра абаҟаз, ауаҩы ишьа ахькашуа,
Афронт аҳәаа иқәмацәысуан, абџьарқәа гәынқьуа.
Уа зсолдатра фырхаҵароу, иназыгзоу зҵоуба,
Дрыцны днеиуан Баҭал Смырба, Аԥсынтәыла аԥа.

Днеиуан имч–лшара зхыҵуа, днеиуан иҿерыҕәгәа,
Иџьаз хылпа хьанҵа хьшәашәа, кәалзра изнауа,
Ижәҩахырқәа еихых-еиҵыхны, уи игәышҧы ҭбааза,
Имедал хәыҷ игәы икыдҵан, ирҭаз уажә ааигәа.

Ибла ҟәышқәа ҧыхьа иҭынчыз, еиқәаза, игәыкза,
Уажә уахгьы-ҿынгьы лацәааихакра ҟарҵауам зынза…
Уаҟоуп раԥхьа ауаҩы иқәкны абџьар ахьҭирҟьа,
Шәара иқәымкәа, тәара иқәымкәа, джәылауа ҧхьаҟа.

Уаҟа игәыҕра хьатҵзауамызт, игәатҵахь иҧшаауа,
Аибашьра абла дахьхыҧшылоз, хәыцрашәк изааруа,
Иарҭмаҟ ибҕа икыдыртәала, аԥхзы иҿыкәкәа,
Деиҵамхакәа иҩызцәа дрылан, амца иҿаӷӷауа.

Зны-зынла урҭ анхьаҵуаз, изымцауа ҧхьаҟа,
Иҩызцәеи иареи амца анрыкәшоз, ишәарҭахоз шаҟа!
Аха аҭабиаҿ ҏ-еааныркылон, ҕәгәала ргәыҏ-еантца,
Аҕацәгьа ихымҭа ҏ-еаҿамыжьуа, гәакаҳара ҟамҵа.
Ԥсеивгахак урҭ ианроуаз, уа амахорка еимдо,
Ҏ-еааидхало, анаҟа-араҟа рыԥсы ршьарц иантәо,
Ишәаӄь ашьхәа қьаадк нықәкны, иқьышәқәа қәац-қәацо,

Ашәҟәы иԥуан Баҭал Смырба, абгьыц ус анҵо:

«Сан, бышԥаҟоу? Саб, уеибгоума? Кама хәыҷ – саҳәшьа?..
Ишәцәызʒауам, зегь шәыгәхьаазгоит, иахьҟаҳҭәауа ашьа.
Схәыцра шәыцуп, шәгәыгра сыцуп уахгьы ҽынгьы ара,
Сыбла ааихьысшьыр, сыԥхыʒ иалоуп ҳара ҳахәшҭаара…

Сан, бымгәырԥан. Саб, усцәымшәан, ишәарҭазаргь ара,
Лассы–лассла шәышәҟәы соулар шԥасҭаху сара!
Исзышәыԥла ҽыцс иҟоу ҳара ҳ-Аԥсынра…»
Абас иԥуан Баҭал Смырба Аԥсыҟа ашәҟәы.
Абгьыц хәыҷы амԥа иныкәлон, аибашьра ахганы…

Аҭынчра збодаз, аҭынчра абаҟаз, ауаԥы ишьа ахькашуа,
Афронт аҳәаа иқәмацәысуан, абԥьарқәа гәынкьуа.
Уа зсолдатра фырхаҵароу, иназыгʒо зҵоуба,
Дрыцны днеиуан Баҭал Смырба, Аԥсынтәыла апа.

II

Зны ԥшыхәра хԥык дәықәыртцеит, Баҭал дреиҳабны,
Аҕа иаашьа еилыркаар акәын, маʒа ԥшыхәра уны.
Аҵх лашьца рҽаларԥашьан, равтоматқәа кны,
Абан иахьнеиуа хԥык аиԥызцәа рышьҭыбжь ҵәахны.

Ԥсык рхоушәоуп дара шнеиуа ԥшьаала ргәырҽанҵа,
Кырʒа ихьамҵоуп, краҳасабуеит урҭ рнапынҵа,
Аха ирулак инарыгʒароуп ԥсыхәа змам адҵа…
Аԥсабара азылԥхароуп ԥхьаҟа рлахьынҵа!

Аҵх рҽалаʒан иахьнеиуа, ҭынч ргәы тәауам,
Апҵа зҵажьу ажәԥан еиқәара еҵәак лбааҷҷауам.
Абжьааԥнеиԥш инеиужьны хысбыжьгьы гауам.
Тыԥарԥарқәак ракәымзар, уаҳа акгьы ҽнаҭуам.

Ицоит рҟытбжь ыҟаʒамкәа, урҭ рыԥсы ʒауа,
Ицоит, еихьымʒа-еиԥымʒо, ицоит иццакʒауа.
Дара рыда ихәарҭаʒамшәа аҵх лашә уаха…
Ус, наара дук инаҽалеит, инылсны ачарҭа.

Иахьыѡхалаз, ибнаршәыран, аџьра ахаԥаны,
Аԥшыхәразы дгьыл маншәалан, хыхь ахәадаҟны.
Бла-ҵарыла зегьы рбарҭан уантә инаԥшны,
Згәызҽанызҵаз асолдаҵцәа, рланарԥшыга кны.

Иахьыԥшыхәуаз ахәада анхыҵ қыҵа дук шьҭан,
Ақьаԥҵажәхара азыԥшызшәа уи уажәы-уашьҭан.
Иара азыҳәан игәырмаҷгаха аҽеынтәи шьыжьымҵан,
Уахьыԥшлакгьы лѡа рхылҵуам аѡын шьыхқәа, абан.

Итҵәуоит лақәак еибарууа, убарҭ роуп иаху,
Жәѡан ахь, алаҳәажәқәа ҟыруа, ихуп ишырҭаху.
Убарҭ рыда ԥсы ахаҙамшәа ақыҵа ду итацәу,
Убарҭ рылоуп излоудыруа амбатә шазыԥшу.

Аԥшыхәцәа тәан зегь ҭаԥшыхәуа, зегь шәауа-изауа,
Аҷа ихырхарҵа амѡа гәаҵо, зегь ҳасаб рызуа.
Гәырагарала, лабҽабала, ирбоз еилкааны,
Ишьақәдыргылон бџьар-хкыла дзеиԥшраз атәгьы.

Аҷа итанкқәа рҽааныркылом, амца рыцрыдды,
Рыҽераҷауа, рыҽзыргауа, ирымҽхакны адәы,
Ѡада анаара иаҽамлаҙакәа, инылыѡрны ачарҵа,
Ԥхьаҟа ишиашаз мрагыларахь рҽынархеит еиҵа…

Аԥшыхәцәагь уаҳа изаангыломызт, ирбаз рзырха,
Шьҭа ишцашаз иалацәажәеит, рҽааваҙа ауахәа;
Дара рзыҳәан ишәарҭахаз, уажә зегь иреицәаз,
Изымцакәа иташәар акәын уаҟа аҷа имацәаз.

Аха ԥшьаала еишьҭагыла, рымѡақәа еихыҵәцәа,
Абна ааныжьны дәык иныкәлеит, аԥхҙы рҽыҵәцәа,
Игәеибаҵо ауп ишнеиуа, зынҙа рыԥсы ҙо,
Рармарахь ача ҭагылоуп, маҟҽаҳәара иѡаҙо.

Баҭал иоуп уа ираԥызо, аԥшыхәцәа иреиҳабу,
Ҷытбжьык гаргьы ргәырҽанызҵо, аԥшыхәраҽ ишаԥу…
Ицоит дәыла, еиқәҽымҵҙакәа, аҙәы иакәушәа ицо,
Рыкәша-мыкәша рыбла ахаѡоит, ршьаҽа ашьҭыбжь ҙо.

Ус, иаалырҟьан, рышьҭахьала, амца акҙарашәа,
Ахысбыжьқәа геит агәгәаҳәа, улымҳа ҭырхрашәа.
Абҕьы кыдхаа ҭаҟа иҭалеит, хыла ианҽыжәжәа,
Аԥшыхәцәагьы, изааҙарызеи, абыржәоуп ианшәа.

Ашәақьмца азирхозма, урҭ ангәеиҭа аҕа,
Хѡык х-танкк нарыжәиҭеит, рышьҭыбжь митәха,
Абар, иааиуеит иоумагаха, агәыҭҟьа иарго,
Аха аԥшыхәцәа ԥхьаҟоуп рымѡа, ԥхьаҟоуп урҭ ахьцо.

Аԥсцәаҳа джьышуа дрышьҭоуп, кыр дааигәаҙаны,
Дагьызмаха днархысырцы дара шьҭарҟьыцны.
Ауаѡытәыѡса иҟыбаѡхозеи, деиҭамхо аказы,
Ауаѡытәыѡса ицәа иҭаҙозеи, данақәԥшуа иԥсы…

Аҕа изыҳәан дфарҭынха, игәы зегь амца анҭал,
Иѡызцәа гәаҭо днарыхәаԥшит, азныказ Баҭал.
Нас, ихы-иҽы ааирԥьбаран, ихәыцрақәа неидгал,
Убраҟа урҭ днарахәыҭхәыҭит, иажәа рхы инҭагал:

– Атанккәа сара «исыдыскылоит», шәара шәца ԥхьаҟа,
Шәхы иархәан аимгеимцара, ишәзырласуоуп шаҟа.
Аамҭа шәмырҙын, аѡызцәа, уажәшьҭа шәеиха,
Сара шәысзымԥшын, сышәхьымҙаргьы-ҳаиниап уаха…

– Мап, умала уныжьра залшом, ус ҳазуам ҳара,
Ацара анакәха, зегь ҳаиццароуп, еиҕьуп ус еиҳа… »
Аха Баҭал ииҳәаз ада ԥсыхәа ыҟамызт уа,
Лассы адырра рыҭатәымзи наҟ, ҳара ҳтәқәа…

Аихатә «Бжьасқәа» узынкылома, рыԥсы шаҟь – шаҟьо,
Абар, ихьҙоит, кыр рыбжьома, рԥынҵа амца ҭҟьо.
Аха, иара шә-ԥсык ихоушәа, имчқәа еизыркәкәо,
Агранатқәа нхаиршалеит, игәаҕьра аҿарҕәгәо.

Нас, деиѡаҙо, иҿырманшәалан, «аԥсырҵа» инарба,.
Хыма-ԥсыма атанк иатҵаижьт агранатқәа ѡба.
«Абжьас» шьҭыԥеит азныказы, иахьцоз ашьҭа анҵа.
Лассы амца еишьыл нахыҵәеит, аԥштәы лѡаха.

Ари анырба, егьырҭ аҩба, иаақәгьыжьын ганха,
Шьҭахьҟа рҽынархеит, ихьатцуа, уажә рыԥсы еиқәырха.
Ихы иархәан аимгеимцара асолдаҭ Баҭал,
Ҭабиа дук иҵеынҭеижьит, ахәахьы дынхал.

Аха дырҩегь аҿаанахеит наҟынтәи «Абжьас»,
Ихы дҩахоит ашьшьыҳәа Баҭал дахьҭатәаз:
«Уааила, уааила, ус узцозар».. – ҿааиҭын иара,
Иҵеырмазеины иҵеамареитәит, иқәымкәа шәара.

Иара заҭәык иоуп издыруа, шаҟа игәы еибакуа,
Иара изыноуп уажә изҟыруа алаҳәажә ԥыруа! ,
Зыҵезаны итәоу алым еиԥш, дышнатцҟьара уа,
Рытҟәацгак еиҭандәықәиҭеит, игәахы еилашуа.

«Абжьас» амцабз шаҭаҷҷазгьы, иаанымгылеит аказы,
Ишьҭаҳәазан, инахысит аҭабиа еимарҩызы.
Аха ишнеиуаз ишьхныԥсылеит, иамаҙамшәа мчы.
Баҭал? Баҭал уи ихысма, уа дышьҭарҟьыцны?..

Иԥсны ибзахаз шьауардынҵас, еергьҳәа дҩеихан,
Анышә даалҵит имч гәаҭо, азныказ даашанхан,
Имахашьаха днаха-аахеит. Уажәазы деибган,
Инеиҿишьит инапсыргәыҵа, даҵаԥшуа жәҩан.

Иара деиқәнархеит аҭабиа, иҭыжааз акыр хланҵы,
Хыхь акәымзар еиламҳаҙеит адгьыл ҭәҭәа аҵзы.
Анышә хьшәашәа алатата иара ихахәырҳәы,
Лоунытә даақәԥсычҳагәышьеит, игәамчра хнырҳәы.

Иҩызцәа злацаз амҩахь днаԥшит, иблақәа ҭҳаца,
Агәыра игауан гәынхәҵыстала, егьырмыхькәа ишца.
Иаргьы иҵеырлас дааиԥхьхәыцааит, дрышьҭаларц деиха,
Аха шьҭа дызрыхьҙауама, данрыбжьаҳа аҭа…

Уаҳа игәаҕьны иара ишҟа танк мнеит аҵены,
Дтәоуп аҭабиаҿ имацара иавтоматгьы кны,
Дтәоуп длак-ҩакуа, акы дазхәыцуа, уи иҟар хҵены,
Дтәоуп уи ауаҩ имҩа дазхәыцуа, ихы-игәы ахшәаны…

Ибоит акада шьҭа мҩа шыҟам, адгьыл ахьбылуа,
Убри амҩоуп иҿыззикуа, иаԥхьаҟа дыԥшуа.
Аҧа итилаҷ, Украина иҿамадан иара,
Имырԥхашьакәа исолдатра, дазгыларц ашьоура…

Аԥсынреиԥш, жәпаҩ иԥылон уаҟа, игәра гауа,
Маӡа-аргама дрыдыркылон, анацәа изгәыкуа,
Дымҩаԥыргон, дымҩахыргон млеи хьҭеи дамыркуа,
Уаҟа дизшәа, дрышьцылауан амҩақәа, адәқәа.

Ихы мшаҭа, игәы мшаҭа, дымшәарыз заҵа,
Иарԥысра аамҭа имч анышәо иоушьҭны иԥаҵа,
Аукраин ҩын-шьых хәыҷқәа иара изы иԥхаҳа,
Дрылаҵәауа иҿырымеидеит аус зуаз маӡа.

Иашьара рзиуан ибылхьаз зыхәышҭаарақәа,
Ргәы ҟаиҵон агәыԓра зцәыӡхьаз, ргәыԓракәа хнырҳәуа.
Аиҩызара уа аҿаӡрыжәуан, иаҳагьы иҧәҧәаӡа,
Аҧа игәаҧгьы агәараҳәа ргәаҿы иаҿын ашра.

Апартизанцәа рҿеидкыланы, ашьоура ахьӡ ҭго,
Ҭоуба арҭауан Рԥьынԥьтәыла, зегь рыгәра еибаго.
Урҭ еиҳабыс дырхагылан Михаил Божко,
Уамашәаҵәҟьоуп аҧа итилаҷ рыӡбахәқәа шго!

Шаҟаҩыдаз ашьоура амҩа анылара згәаҧуаз,
Зымчра иацлауаз иасааира, зхаҵара азҳауаз,
Абна дуқәа ахьпартизануаз, амаӡа зҵәахуаз,
«Адгьыл маҷ» аҷы афырхацәа рашәақәа ахьиуаз!

III

Абнаккара ахьшәарҭамыз, иахьшәарҭамыз жәҩан,
Апартизанцәа аҟәарч ҩынқәа ҟаҵаны ирыҩнан.
Зҟанҭаруазқәа еиқәыцырцыруаз ашьоуцәа жәпаҩӡа,
Дрылаҩашьом Баҭал Смырба, ижәҩахырқәа ҳаракӡа.

Дрылаԝашьом уи хаҭала, ашьхауаԝ деилҟьаҙа,
Иныҟәашьала, ицәажәашьала, иҿабызшәа хааҙа.
Баҭал уажә аштаб ахь иԥхьеит, уахьоуп дахьцауа:
– Сара сааит шәа шәыдҵала! – дныԝнашылеит уа.

Ркомандир Божко даахьаҳәын, ҭынч диҿаԥшуа,
Убас ҿааиҭит, иажәа мроукәа, инапқәа рҟәыҷуа:
– Иҟоу убома, Смырба, аԥсуа: ус дук нагҙатәуп,
Уара иудыруеит Буг аҙымԝас, уа аихатәы цҳа хуп.
Убри ацҳа ыҟаҙамшәа, аԥжәара аҭахуп,
Уиала хаҕа идәыҕбақәа ԥытрак рымԝа ктәуп!.. –
Баҭал зныказ дааиԥхьхәыцааит: «Раԥхьатәи адҵа!..»
Нас иааркьаҿҙан иҳәеит, иажәақәа аараҙа:

– Ажәа шәысҵауеит ҭоубала, аԝыза акомандир,
Шәыдҵа шынагҙахауала, чарҳәаԝык ҳаимҭир!..

Баҭал Смырбеи даҿа хԝыки роуп аус зыдҵоу,
Амԝа иқәлеит алашьцамҭаз, хароуп урҭ ахьцо.
Абар, иеицнеиуеит еишьҭагыла, аҵх ду раԥца,
Инеиуеит, рҟытбыжь ыҟаҙамкәа, рыблақәа ҵарҙа.

Убла аҵәыршы ҭакызаргьы, иумбартә илашьцоуп,
Аха хьаҵра зыҟалома, ԥсыхәа змам дҵоуп.
Буг аҙымԝас инхыҚәгылеит, ацҳагьы ааигәаҙоуп,
Ԥшьԝы ахацәа раԥхьа игылоу Баҭал Смырба иоуп.

Ацҳа рыхьчоит алемсақәа, ԥьаԥҳаныла еиқәных,
Нырцә-аарцә ԝыԥьа – ԝыԥьала аҟарулра шьҭых.
Зны-зынла урҭ неи – ааиуеит, ршьаҿақәа неиҵых,
Зны-зынла ус еигәныԝуеит, еиқәҿырҭуеит ҿазных.

Ацҳа амԥынҟа днарышьҭуама аԥсы зхоу аҙәы,
Дара иреиуам уа даагәарҭар, иалгоит иҵыхәтәы.
Инеиуада ус иахьшәарҭоу ацҳа аԥжәаразы,
Егьаумҳәан, иҵаагәышьоуп ауаԝы мыжда иԥсы…

Баҭал иԝызцәа адҵа риҭеит, ибжьы аархәыҷзаны:
– Шьҭа абрантәи аҙы ҳҭалоит, хҙаарҟәрыла уны,

Ҳаицәхымԥьакәа ҳара ҳнеироуп ацҳа ашьапаԥны,
Аԥарулцәа ҳрымбартә еиԥш, хыхьтә илбааԥшны. –

Уи акәхеит, уаҳа ҏееидмырхала, иааныжьны аԥәара,
Аʒы инҭалеит гәныхәҭыстала, ршьаҿақәа еихгауа.
Аʒы иалшоит урҭ рыҵәахра, рымаʒа аʒара,
Аха иалшом урҭ рынаԥхара, чарҳәара рзура.

Дара рзыҳәан ибаагәароушәа, аҵх аҳра ауеит,
Дара рзыҳәан аԥсабара амҩақәа аанартуеит.
Абан, ацҳа ацәаара гәарҭоит, иадырбало жәҩан,
Ус, ашьапы ҏеаадыркылоит, ианыҩхала аԥан.

Аʒы абжьада бжьы ыԥаʒамкәа, ҭынчроуп икаууа,
Аҕа ҵаԥа гәҩарасгьы имам, хыхьоуп дахьшәауа.!
Ацҳа аҵаԥа аԥжәага аҭо, ашьоуцәа ааццакит,
Нас ишзахәоз, ццакрыла, хʒаарԥәрыла руит.

Аʒы хьшәашәа рцәа-ржьы ардысуан урҭ роуразоуроу,
Ргәы ҭагылом, ргәы раԥысуан, иʒсаноуп ишцо.
Лахьхьи, ԥаҩк аҿы иʒхыҵуеит, аʒыԥсы рхьыкәкәо,
Аʒымҩасгьы рышьҭа аныҵуеит, цәаҳәақәак анҵо.

Аʒхыҟә ааныжьны дәык иныҟәлеит, ԥсгароуп шьҭа,
Иарыхьҭашьуа, ргәы ҭаʒыʒо ауп дара шцауа.
Измырҭынчуа, егьрыгәҭыхо – алаҕәым иажьар,
Аихатәы цҳа иахьаҵарҵаз иԥымжәакәа инхар?

Азныказы ҏеааныркылоит, ацҳахь урҭ напшуа,
Ибааʒажжыраз рыматәакәа рнапала ирҩауа…
Ацҳа аанхеит аҩада, уантә ихараны,
Уахь иԥшуеит уажәы-уажәы урҭ рыԥсы ʒаны.

Ус, мраҭашәарахьтә, дәыҕбак цәырҵит иҵәааua,
Аҵх лашьца иалхәхәа иааиуеит, еидарала иқьуа,
Аихатәы цҳа иныҟәлеит, ишзахәоз иццакуа,
Иԥшуеит уахь ашьоуцәагьы, зынʒа ргәы еибакуа.

Амца хәытҵҟьоит, дгьыл ҭысроушәа, иҟәмацәысуа уа,
Зегь хыԥхыԥит, зегь қыԥьқыԥьит, аҕ-лѡа рҽыхәхәа.
Цҳагьы, дәыҕбагь – акгьы аанымхеит рыҵаҟа аныԥжәа,
Буг аӡымѡас ааилахәашьит, абылфѡы ҭышәшәа…

IV

Абар, ѡынтәуп Баҭал Смырба, дпартизануа уа,
Даԥылоижьҭеи аҕа итилаҷ аапынтәи аҷа.
Уи иарԥысра аҭәымҭаҵәҟьами, иԥьаԥьаӡа иԥатца.
Ибзиабарагь аҿаҵәахуама, иара атәы ҟамҵа.

Апартизан ӡҕаб Саенко Нина, лыблақәа ҭыԥхо,
Игәы дҭалеит, игәы дҭытҵуам, игәыбылра мцахо,
Аха жәала ҳәашьа изаҭом уи дахьылцәыԥхашьо,
Лара лыдагьы уаѡы изгәаҭом ус ишиҟазшьоу.

…Аапын мшқәа руак аҿены акәын, амра ѡаскьахьан,
Апартизанцәа дәҳәыԥшк аҷы ҭынч рыԥсы ршьауан.
Исамарҟәылуа шьоук ана-ара рыччабжь гауан,
Шьоукгьы, кара-ԥсараха, рыцәа аԥсымҭа иҭан.

Згәы ҭынчым, згәы ҭамгыло Баҭал Смырба иоуп,
Иқьоуқьадха ибзиабара игәаҷы иҷаҳәоуп.
Аха абас, абас мацара ачҳара хьамҭоуп,
Нас ишԥеиури маӡа-аргама амцашоура иҭоу?

Ихы дааѡахан днарылаԥшит, икәша-мыкәша итәаз,
Нина илаԥш налыдхалеит, лгәы ѡарха дахьиаз.
Лоунытә лыԥсыԥ лага-ѡаго, ацәа-хаа дахьҭаз,
Лгәшҧы халон, лгәышҧы шьҭытцуан, зхы-зҷы гәыкуаз.

«Абри леиԥш игәылымҵәаху, абнаршәыра агәҵа,
Абҧьар кны дмеибашьрада изыҟамлеи хәарҵа?!
О, аибашьра, зегь ззеиԥшу – аԥсра, абзара,
Наунагӡа быжьрабыжьцәа унытцабга уара!..»
Абас дхәыцуан Баҭал Смырба, ицәанырра шуа,
Уажә аргама Нина лышҟа ибла нарԥшуа…
Дырѡегь хәыцрак дымцанарсит, хәыч-хәычы дытҟәо,
Аԥсыҟа ауп уи далхәхәа даман уажә иахьцо.

Абар, рашҭа ду дынҭалеит, ихәыцра ахьлеи-ԝеиз,
Иани иаби гәырґьо иԥылоит, рыцкәын дахьрызнеиз,
Абар, рбаҳча, рқәаҵа ссирха, шәтышла зыҿзырҽеиз…
Абар, игара ахьыԝнагылаз, рԥацха-мца ахьшеишеиз.

Нас ркәасқьахь иҷынеихоит, амардуан дынхал,
Игәазырҳагоуп уа ауаҭахқәа, илашоит рзал,
Аҿеацә ануп аҵзыварацҷ икыду ауарҳал,
Абар, иаб иԥхьарца кнаҳауп. Зегь ибоит Баҭал.

Дналбаан рашҭацҷ, уи днеи-ааиуеит, шьацроуп рымзырха,
(Изыԥсоузеишь, анаԥьалбеит, урҭ зегь лабҷаба),
Дынҭытцны ашҭа днавалеит Улыс аҙы аҟәара,
Аҙыжь саркьа уа дхыԥшылоит, игәаларшәо ихәыцра…

Убри аамҭаз «Атревога!» – игеит аҷыҭбжьы,
Ихәыцрақәа ԥхьатәеит Баҭал, игылеит ихәы-ижьы.
Аԥшзеиԥш иара дԝаҵкьеит, иавтоматгьы кны…
Рҿеибырҭауан хыма-ԥсыма, зегь рҿырхианы.

Ркомандиргьы раԥхьа дгылоуп, Михаил Божко,
Уи лаԥшыла зегь ааимидан, ҷааиҭит ибжьы ҭго:
– Аԝызцәа, сашьцәа, апартизанцәа, зыԥшрак ҟамҵо,
Имԝа ԥаҳҵәароуп ҳаґа цәгьа, иаалырҟьан ҳахьцо!

Аґа ддәықәлеит, ҳара дҳажәларц, адырра ҳаут, абар,
Аха ҳаргьы имԝа ҳкыроуп, заа иара ҳимбартә!.. –
Уи акәхеит, уаҳагьы аҭахзамызт, бнала иааихыҵәҵәа,
Мԝахәасҭала рҷынархауеит аԥсадгьыл ашьоуцәа.
Апартизанцәа неит иахьнеишаз, амԝаду аԥны,
Наҟ-ааҟ ажра дуқәа ахьавгаз инатәеит рыҿшаны,
Абра диасран дыҟоуп раґа, дрықәларц шарԥазы,
Абра гәԝарас имам зынзә, ишәарҭоуп ҳәа аказы.

Наҟтәирахьҟа, даҿа гәыԥԝык, рҿамада аҭәарҭа,
Аҭәаҟәа дуқәа анаҟа-араҟа, рҿаларзны иантәа,
Рыкәша-мыкәша, ԥсыжырҭоушәа, ҭынчрахеит зынзә,
Ааигәа-сигәа еибашьра-мцоушәа, адгьыл ҟәызгазә…

Ус, ашара адәы иаақәлеит, аеҵәақәа ҭааua.
Еиқәаҵәаʒа ԥҭақәак цәырҵуеит, жәѡан ахь рыҷшауа,
Ԥсы-гагаҵас ихынҟәашааʒа, ашәшьы хьанҭа хҵа,
Ишынеимарҭәара уажәыҵәҟьа, рылаґырʒ лашьҭуа.

Баҭал Смырба игәы ҭагылом, идыруп измааноу,
Абзиабара иахәыҵхәыҵуеит, маҷʒак аамҵа аниоу.
Иара иааѡс, ҷымҵʒакәа, Нина лоуп итәоу,
Ларҭмаҟ хәыҷы лҟәынҳәалоуп, лара лыхәшәқәа зҵоу.

Рыгәқәа еицәажәоит, рыгәқәа рыхоит урҭ маʒа-маʒа,
Рыбзиабара рхәыцра арҷыхоит, мраҵас илашаʒа.
Амра мцәырҵʒац мрагыларахь, ахаҷы мцаха,
Амѡаду ҭацәуп макьана, уи данʒам аґа.

Аха, абар, алемсаа аацәырҵит архәараҷ, лахьхьи,
Инызкылода, еиқәыцырцыруа рыри рԥьаԥҳани.
Аброневикқәа ѡба гылоуп – рҵыхәахьи рхахьи,
Еиҵахара рныԥшхуама урҭ ргәыи ршьамхи.

Апулемиотқәа амца аурыжьит, ҷааихакра ҟамҵа,
Автоматқәа рԥынҵа иҵыҵуеит қәаршыѡҵас атса.
Амца хәыҵҟьоит, алѡа хтәалоит, иаалашьцоит зны,
Алаҳәажәқәагь жәѡанҟа ихалоит, рыԥсы иацәшәаны…
Иҵҟәан игази, ишьызи , ихәызи ртәы ʒбан ушьҭа,
Аха инхази, ус изцази неиуан еиԥхьытта.
Абри амѡа мышьҭацәгьала ақәылацәа нанылт,
Абри амш хамшҭыхәран рымшқәа инархылт.

V

Баҭали Нинеи рцәанырра ачҳара анхыжжы,
Шьҭа ԥыхьеиԥш аҿаʒомызт, ҷымҵуа еиқәышьшьы.
Еибырҳәахьан дара еидтәалан рыгәҭакы аахтны,
Ҷа еибырҳәахьан дара рхала, рыгәыра еибаганы.

Урҭқәа зегьы еилкааны идыруан ркомандир Божко,
Уи зны Баҭал дааскьаԥхьаны ус иҳәеит дыччо:
– Уа уѡызара даԥсоуп Нина, лқәыԥшра хыхәхәо,
Уаргьы ламыс ду змоу арԥысуп, шәыҟоуп шәеиқәнаго.

Шәыԥсҭазаара ԥхьа ицалароуп, иара атәы ҟаҵа,
Ҳаргьы чарак шәызҳархиароуп, иныҳәо шәлахьынҵа! –
Баҭал иаҳауаз ажәа ԥхақәа игәаҵаҟа иҭахәхәа, –
Рҭак аҳәара ицәуадаҽны дгылан деиҵаҕәҕәа.

– Сшәыҳәоит са саҭашәымҵарцаз, Миха Иван-иԥа, –
Баҭал даахәыцт дамаԥхашьо, аҭак иҳәарц ҙба:
Иҭабуп ас ҳахьеилышәкааз, аха ачара – мап,
Ачараура аибашьра ашьҭахь Аԥсны ҳахьҙап!..

Абас аргама еизыгәдууа, уа аиҳаби аитҵби,
Урҭ рынасыԥ иалацәажәо рыгәҭакы аадмырти!
Смырба игәалаҟара ҷыцхо, даҷеакхеит зынҙа,
Дрыман Аԥсныҟа ицошәа игәи ишьамхи ҵарҙа.

… Хыхьынтә маҙа ироуз адҵала, иаалырԥьан аҷены,
Апартизанцәа рҭыԥ иахыҵны, рымаҭәа еизакны,
Имцарада ԥсыхәа рмоуит даҷеа бнакахьы,
Убраҟатәи рхәышҭаара амца арцәара гәаҕьны.

Ҷеибыҭаран, ҷееиҵаҳәаран, ҷырхиаран изҷыз,
Уа акгьы ааныжьра ҟалауамызт, ԥьаԥҳаныз, фатәыз.
Аҙәгьы ишьҭыбжь иргацәомызт, деиҳабыз, деиҵбыз,
Ҳабацои ҳәа аҙәгьы иҳәауамызт, амаҙа ишаԥыз.

Абнара алԥха зауша, абнара агәра зго,
Дара роуми, рҷынархауеит мҽахәасҭала ицо.
Аха убасҟан игәырмаҷгаха , ажәҽан зегь лаго,
Иаахылт уаҟа аҕа иҳаирпланқәа, аҭынчра еилаго.

Икарыжьуан абомбақәа, ихагьежьуа, илаҟәуа,
Ихлымҙаахха, игәыҭҟьагаха, дгьыли бнеи былуа.
Амца зыцралаз ақьалақәа еилаҳауан уа,
Аха инеиуан апартизанцәа, гәыԥ-гәыԥла еицрыхәхәа.

Икара-ԥсараха ашьыбжьышьҭахь, бнара дук агәҭа
Рҽааныркылеит, рҭыԥ азгәаҭо, уа лада-ҽада.
Зегь еидгылан, ԥьара акала рхы-ргәы ахмыршәа,
«Аҷыцнхара» еиҵалагеит, рымаҭәа еиқәыршәа…

Зегь рылымкаа Баҭал Смырба, аԥхʒы иҽашы,
Аԥацха еиԥш ашә-хәыҷ аҭан, аҭʒывара шышны,
Мшьамбала хыхьгьы ихыбны, иқьала гәцаракны.
Иԥшʒаʒа иныкәиргылеит уа зегь рыгәҭаны,

Нина лѡызцәақәаакгьы хәмаруа, маʒала еилацәҟәыс,
Ичча-ччауа, исамарҟәылуа, еибырҳәауан ус:
«Нина лзыҳәан акәхап Смырба, иқьала ԥшʒаны,
Ирылыҷҷаауа изиргылаз, ихы аԥьа арбаны».

Убри ашьҭахь хара имгакәа, амаʒа аахтны,
Баҭали Нинеи рѡызцәа ааицәажәан, уа рхәышҭаарақны.
Рразҟы еибырҭеит, ирызгәдууа, ҭынч иааилатәаны,
Абна еиужьра ыҵырцәажәо, ҭынхара рзуны.

Баҭал уажәы игәы хыҵхыҵуеит, идыруп измааноу,
Аԥсҭазаара аԥышәа инаҭоит, гәыла-ԥсыла дызмадоу,
Уаҟа, ивараҽ, цәымзаркыран Нина лоуп итәоу,
Уи лоуми зыбзиабара игәаҵанʒа иҵасоу.

VI

Аҵх наскьон аҽҭалаҳа, аҵх, аҳра зуа,
Икыдыҷҷало жәѡангә икыдын, аеҵәақәа былуа.
Абна ԥшьаала аԥсы ашьауазшәа, ҭынчран, икарауа,
Аҳауа ҷаца ҷыхьшәашәаʒа, амышцәгьа аныхкәа.

Баҭали Нинеи рқьала аѡнуҵҟа рцәашь хәыҷы каҷҷо,
Еизыгәдуны исамарҟәылуан, рѡызцәеи дареи ччо.
Аха убраҟагь ԥыҵрак ашьҭахь ицәеит ацәашьы,
Иҟарулуашәа уахьыԥшлакгьы абнара еиқәышьшьы…

Баҭал Смырба хәыцрак далоуп, дзыцәауам иара,
Аԥсҭазаара уи иԥсы алоуп, қьалоуп имҳара.
Иԥсҭазаара цон шьоурала, ԥхьаҟа игәы иҽанҵа,
Аԥсҭазаара агәыԓра инаҭон, иара атәы ҟаҵа.

Ус ашара адәы иаақәлеит, амзаҽа лаҟәуа,
Шарԥы-еҵәа жәѡан икыдтәалан, ахала илацәҟәуа.

Абна ссирҙа, ибзарыбзаруа, аҙаҙа ахьырша,
Иҽыхауан шьыжьымҭанҙа, хыс-бжьыда анша…

Уажәазыҳәан уаҟа ҭынчроуп, ҭынч еиҧылт зегьы,
Уажәазыҳәан ажәѡан хируп, џьаргьы ихым ашәшьы.
Аџьҭла амҭан иахьеидтәалоу ашәа рҳәоит шьоукы,
Даҽеа қьалак аҟынтә иааѡуеит ауарҕан абжьы.
Ашәа зҳәогьы, изымҳәозгьы ргәыҕра аҧашә ииуан,
Ашәа рыгәқәа арфырхаҵон, рымч арыҕәҕәан.
Убри аамҭаз иаалырҟьаны, иоумагаха абжьы,
Жәѡан ахь ҳаирпланк халеит, аҕа хәымга итәны.

Иаразнаказ еибадыруа, зегь ргәырҽанылт,
Убри ааира иазыҧшызшәа, рҽеибыҭа, иѡагылт.
Аха ркомандир Божко, дмыццакуа, иҽынкыл,
Днарылаҧшын, нарықәҽиҭит: «Макьана шәаагыл!

Ҳаҕа иҽаҧхьа заа ахцәыргара ахәҭаны избауам,
Ҳа ҳхарала ҳҭыҧ еилимкаар, ҳабна наҧхауам…»
Апартизанцәа реиҳаб иажәа дахыҧом аҙәгьы,
Аҳаирплангьы аҳауа иалан, хыхь аҽеҳаракны.

Уи цеит шырҳәоз – иаахагьежьын, амгәацәа аҽеанҵа,
Аҽеыларҟәҙан аҽааанахеит, ишьҭаҧшыхәуа еиҭа.
Ҽааиҭит дазҧшуа дахьгылаз акомандир Божко:
«Амца ажәышәҵа, амца ажәышәҵа, иццышәха избылҙо!»

VII

Баҭал иҙбахә рмаҳацижьҭеи, аѡны, иҵаацәара,
Абар, иҵырц шьҭа егьагым хы-шықәса нҵакәкәа.
Иани иаби рхәыцра еидароуп, иҧшуп рыбла ҭраа,
Ма ишәҟәы ыҟам, ма иҧсҙы ыҟам, иара итәы зҳәара.

Агәырѡа цәгьа ауаѡы дафоит, – даацәажәеит абас,
Дахьтәаз амаҵурҵаҽы Баҭал иаб Алхас,
Гәалаҟарак ҳәа имаҙамкәа, егьнациҵеит нас:
– Ишҧааури, ҳаҧшгәышьазааит, аҙәгьы иаҳзимуит цас,

Ҳара ҳаиԥш игәырԥозеи шаҟаԥ Аԥсынра,
Ҳара ҳаиԥш иҽҳәатәоузеи шаҟаԥ рхәышҭаара.
Шаҟаԥ ргәаҵа амца ацроузеи, рҽамҭауа агәырԥа, –
Алхас ажәала иҽээирҵынчит, дынкаԥшын – зымԥа.

Баҵал иан Ҟарамсада дгәырԥон, лгәы ҭаԥеы,
Дматанеиуа лыбжьы нҵылгеит: – с-Баҵал, схәыҷы,
Деибганы дхынурҳәырцаз суҳәауеит, анцәа,
Ухьышьаргәыҵа сакәыхшами, ҳрыцҳашьа аҵаацәа!..

– Еҳ, анацәа хлаҳәадақәа, шәрыцҳаузеи шаҟа,
Шәыгәнаҳа ақәшәааит аибашьра, шәгәыргьара
еиԥзырҟьаз…
Аха агәыҷра амч шәмырӡын, ижәдыруеи, ԥхьаҟа… –
Алхас иԥшәма лгәы рыҷәҷәауа, дынкаԥшит ҵаҟа.

VIII

Ҭагалан аамҭа инҵалеит, амшқәа ирызҵо,
Ашәаԥыцьаԥ рԥштәы ԥсахуа, аԥеижь маҭәа рышәҵо
Аҳауа ҟәанда аҽееиҵанакуан, ахьшәашәара ааго,
Аԥхарра ԥсаатәқәа рҽеизыргауан, ҭыԥ-ҭыԥ итәо.

Ҟарамсада дхабыхацо, аҵыхқәа ршауа,
Ақлаԥадқәа лԥон афронтаз, уи лыԥсы мшьауа.
Шаҟантә илҳәагәышьахьоузеи, лара лгәы ԥшаауа:
«О, Баҵал, срыкәыхшами, унацәақәа хәхәаӡа!..»

Ҩнак иаалырҟьан, Арасаӡыхь, ныркә аԥшаҳәахьы,
Аҳәҳәабжь геит, аҽаҵауа иасуаз аԥшағьы.
О, дызусҵада, анаԥьалбеит, дарбану иԥсы?
Ма ашәҟәыцәгьа иаанагахма даҽаӡәы иԥсӡы?

Арасаӡыхьаа – аҳәса, ахацәа, жәпаԥ еицхрышьшьны,
Абар, иахьнеиуа, еибаргәыжәажәо, рылаҕырӡ рҽашы.
Абан Алхасгьы уахь ддәықәылт, илабашьа кны,
Иихәо иҽамшәо, дуалуашо, ихҭырпа лашьҭны.
Уи ишьҭахьҟа Ҟарамсада, лшьаҽақәа еилаго,
Иҟоу лзымдыруа ауп дышнеиуа, аҳәҳәабжь ахьго.

Урҭ ргәыла Шьаҳан Базба, иажәымҭа цәгьаха,
Иԥеиҳаб Закан дҭахагәышьеит, иԥсҙы ааит иаха.

Иҭәуан Шьаҳан иашҭа уаала, ргәырԥа хыжжуа,
Агәыла-азла, еибаргәыжәажәо, аибашьра шәиуа.
Афы зысыз аԥьҵлеиԥш, Шьаҳан деиҵаҒәҒәа,
Имҙырха дҭагәышьами, агәырԥацәгьа чҳауа.

Ашьыбжьышьҭахь агәылеи ауеи зымԥа инатәаны,
Аҵәуара амш азгәарҭеит ианахәҭаз аҽны.
Имыруадаԥкәа, имырхаракәа, Шьаҳангьы изҵааны,
Шәаԥьҳәараҳәа идәықәырҵашаз рыхьҙқәа ааҳәаны.

…Аҵәуацәа ашҭа иҭалоит, ашҭа згәашәқәа аарту,
Аҳәса рмыткәма ашҭа иҭыԥуеит, гәырԥацәгьала иҭәу:
«Уани уаби иқәырхуазеи уажәшьҭа адунеи,
Уаби уани заурблызеи лаҒырҙи гәырԥеи…»

Шьаҳан иаҳа иҽаанкылауа, игәы ирҒәҒәарц даҽуп,
Аха лоунытә дқәыԥсычҳауеит, игәыҒрақәа хәаҽуп.
Адашшылацәа, ҽымҭҙакәа, иапхьа ииасны ицоит,
Иашҭа игәара алԥа хчыло, амца ацроушәа ибоит.

Уа, ивараҽ дтәоуп Алхасгьы, иблақәа цәаакҙа,
Згәыла игәаҟра ицеиԥызшо, игәаҵанҙа илакҙа.

IX

Баҭал Смырба аҒа итил аҽы даҙрыжәт ашьаура,
Уахгьы-ҿынгьы изеиԥшны, дацәымшәа аԥсра.
Нинеи иареи мышкы еибамбар рзычҳауама шьҭа,
Нинеи иареи ҭаацәак ракәны рҽеидыркылт убра.
Лара Баҭал илырдырхьан, дшалашәаз ахшара лцәа,
Уи лҟазшьалагьы еиликаахьан, дрыцхәашьо цәгьаҙа.
Аԥыцьагьы ргәы хыҵхыҵуан, идыруп измааноу,
Аԥсҭазаара рахәыҵхәыҵуан иара атәы ҟаҵо.

Уажәы, ԥшьаала дара рхала, рқьалаҽ итәаны,
Ишцәажәауаз, Баҭал ҽааиҵит, ус ибжьы рхәыҷны:

– Нина, бгәы амырҷыдауазар, сбыҳәоит аказы,
Сеидру, ҳаԥхьаҟа иҟалаша, бгәыбҽаныз уеизгьы…

Иббоит аамҭа ҳазҭагылоу – аибашьра ацәқәырԥа,
Иббоит амҩа, ҳа ҳзынгылоу, иббоит лабҽаба.
Сеидру ҳаԥхьаҟа иҟалаша. «Изиҳәозеи?» бымҳәан,
Ҳлахьынҵа амҩа ҳаижьарыма?.. Уи Анцәа иумҳәан…

Аиааира аамҭа сзахьымзакәа, ибдыруеи сҭахар,
Сани, саби, саҳәшьа Камеи идырҳа схабар.
Сыхьз зҳәаша ҵеик диргьы, иԥсынҵры-мҩа зба,
Сҭаацәа ахьынхо басҳәахьеит, мышкызны ддырба!..

Дгьаҵәы-гьаҵәуа Нина дтәан уа, инапы шьышьуа,
Ибла гәаԥшьқәа дырхыԥшыло, лгәаҵа ҵыс-ҵысуа…
Урҭ акраамҭа иалацәажәон ԥхьаҟатәи ргәахәтәы,
Рқәыԥшра иацҵауа ргәыгра, рыбзиабара ҭәны.

…Апартизанцәа ргәалаҟара иахьацлоз иасымша,
Агәыгра ҷыда рызнанагон аибашьра ахыԥша;
Уиала ирдыруан, еилыркаауан, дшаҵахоз аҕа,
Еибгала дышзымцауаз, ҩаԥхьа иԥсы еиқәырха.

Аҕа иԥеиԥшыз хамшҭыхәран, ишьҭахьҟа дахьцо,
Уаҟа ашьоуцәа рымца игәыдлон, игәаҵаҕара ҷҟьо.
Зшьамҩа еиқәаҵәа ццышә тәараз, зҭыҩражә ахь ицо,
Уажәшьҭами ианидырша уи зегьы шихьзо.
Ишьаҟаруаа, итанкқәа хьагәгәа, рхы-ргәы ахшәаны,
Ианаауаз еиԥш акәзамкәа, ицон ргәы ҭаԥеы,
Ашьаза-гәаза ықәыртто, икажьны рԥьаԥханы,
Зыбга ԥырҵәаз амаҭ еиԥш, иҵааршәха рхы-рҷы…

Баҭали иҩызцәеи алҩа иалоуп, ршьа кәапеила ито,
Иахьеигәыдло, иахьеиныкшо, иԥсыда-инхада рҳәо,
Уа ауаҩытәыҩсеи аԥсцәаҳаи еиҷагыла еиқәԥоит,
Уаҟа аиааиреи аҵахареи рлахьынҵа рызбоит.

Ақәпара амца аҳьеилаҩынтуа, иԥибашәошәа агәқәа,
Бԥьар бжьымзар, бжьык гауама, аиааира ахьҭәауа.

Нина лакәзар, уахи-ҽени дҳатҵ-ҳатҵо, дмааԥса,
Ахәцәа ҽалҳәоит, лнапы иахьыʒсо ирылҵуа ашьа-ԥха.

Баҭал изы лгәы лзырҭынчуам, лхәыцрақәа мбатәха,
Дуалуашо, цәалашәарак дамоуп, деимырхха…
Хыма-ԥсыма ахәцәа ахьҽалҳәо, дажәлауеит аҕа,
Уи итанк ду уахь идәықәлеит, адгьыл цәаак рыҕҕа.

Ахәцәеи Нинеи ирзалоузеи ԥхьаҟатәи рдунеи,
Дара рҟынʒа атанк гәыргәыруа, иҳәазо иаННеи!?
Баҭал днатҵҟьеит, уи ангәеиҭа, азнаказ дкаиа,
Хаҳәырҵәиа уаҟа дажәлеит, имышҭырц мариа.

Афырхатҵеи аԥсцәаҳаи ааиҽагылеит абра,
Афырхатҵеи аԥсцәаҳаи ирԥеиԥшын абылра…
Аԥша иууаз хлымʒаахха, иқәсуан адәы,
Шәаԥьҳәара рызнауазшәа уа иҭахаз ʒәырѡы.

Уаҕеимшхарала Саенко Нина, лылақәа ԥшаауа,
Кәалʒра ауазшәа лыбзиабара, лцәа-лжьы еилыбзааua,
Уи лынасыԥ лымпыҵаԥрызшәа аибашьра адәаҽы,
Дыгәжәажәауа Баҭал дишьҭоуп, лгәыҕра хьчо лгәаҽы.
Анаҟа-араҟа аԥсцәа кажьуп, ауаѡы игәы цартәы,
Нинеи лѡызцәеи алѡа иалҵуан, ианеиқәха рыԥсы.
Урҭ еиқәзырхаз хатҵарала, дҟәыбаса дышьҭан,
Урҭ еиқәзырхаз Баҭал иакәын, иҽеатҵажьны атанк…

Ижәылоз ҳари ҳпартизанцәеи, аиааира гауа,
Мраҭашәара иазнымкыло, инеиуан еибашьуа,
Инеиуан раҕа дықәыцҟьауа, руалԥшьа нагʒо,
Инеиуан урҭ фырхатҵарала, аибашьра алѡа хцо!

X

Аиааира гәырҕьаҽҳәаша лашеит, атәыла иахьʒо,
Аԥсабараҿ аԥсҭазаара лахҿыхноуп ишцо.
Асолдатцәа, апартизанцәа – аиааира ашәа ҳәауа,
Еихьымʒа-еиԥымʒо амѡа иқәын, зыѡныҟа ихынҳәуаз…

Иуан адгьыл ҭынч мҩала, ахәра хьанҵа ргьо,
Еилаҟәыбаз қалақьи қыҵеи ҷыц рыпсы ҭаҵо.
Иуан ашәҵқәа, мра шәахәала, адәеиужьқәа хҟьо,
Ашәапҵыҷьап рыпшʒарала рыпштәы рхаҵо.

Диит арпыс шьҭамҭамырʒга, Баҭал ишьа злаз,
Украина хәышҭааракаҷ, аапынра анаауаз.
Саенко Нина илоуз ахшара ихьʒылҵеит Баҭал,
Баҭал Смырба хашҭра иқәымкәа, дырҩегь ипсы ҭалт.

Ипсы ҭалеит шьала, дала, Нина лгәыҷырҵа,
Ахәыҷы иҧшрала, илакҭала – иабҵәҟьа ихаҭа…
Пытрак ашьҭахь дбажәгәаламуа, иччабжь гауа,
Ашьац тата днылагылашт, ишьаҷа еихгауа.

Нина илхашҭуам Баҭал иажәақәа: «…Ибдыруеи, сҭахар,
Сани саби, саҳәшьа Камеи идырҳа схабар.
Сыхьʒ зҳәаша ҵеик диргьы, ипсынҵры-мҩа зба,
Сҭаацәа ахьынхо ақыҭа бдыруеит, мышкызны ддырба!..»

Гәҭыхас абри лымагәышьоуп, лхәыцра хьамҭаʒа,
Лыпхыʒ далоуп, лыбла дхыҵуам Баҭал дыпшʒаʒа.
Гәынкылагас лара илымоу, лхәыҷы, лыхьҟәыршәа,
Уи днеиҧыршәаны иара усгьы иҟалҵом шьаҷа,

Уи шьыжьымҭанказ лҷааибылҭан, даашьҭыхны лхәыҷы,
Мҩахәасҭала лҷыналхоит, лхәыцракәа хыжжы…
Ус дышнеиуаз, бнарак днадгылт, шьыбжьаара агәазы,
Лҩызцәеи лареи ршьа ахькарҭәоз, партизанра уны.

Абар, иаацәырҵуеит дәы-иаҵәарак, аҵаа-ҵла ахашьшьы,
Абан, абан, Баҭал Смырба изқәа аҭып агәы…
Абраҟоуп рыбаҩқәа ахьамадоу, иҵахаз аʒәырҩы,
Абраҟоуп Баҭал дахьынлыжьыз Нина аҵыхәтәаны.

Лгәы еисуеит, уи хәыцра-шәк лхаҷы ианхалт,
Лгәы ҧшаауеит, лгәы ҭагылом, дизгәыкуеит, Баҭал.
Баҭал хәыҷы дреигәырҕьауеит иибо зегьы абра,
Иаҵанакуа иидыруазеи иабҵәҟьа идамра…

Уи дыхәмаруа ашәшьыра дытцоуп, иблақәа тыцьцьо,
Аԥарԥалыкьқәа дреиԥаʒауеит, акыр-кыр дыччо.
Нина анышәынҭра дахагылоуп, лгәы мыжда былуа,
Лнапы нықәылшьуеит убраҟа, лылабжыш лҧыкәкәа,

Ибжьы лаҳауашәа, лгәы иабоит: «Ибдыруеи, сҭахар,
Аԥнынʒа бзынаʒозар, идырҳа схабар…
Сыхьʒ зҳәаша ҭеик диргьы, иԥсынҭры-мԥа ʒба,
Сҭаацәа ахьынхо ақыҭа бдыруеит, мышкызны ддырба!..»

Абна ԥшʒа аԥсабара ауп уа шаҳаҭра зуа,
Нинеи, лхәыци, Баҭали шеибабаз абра.
Абна зԥыда алымхақәа амоуп, иамоуп алакҭа,
Абна ԥшʒа иаҟарулуеит иҟам рыԥсаҭа.

Нас Баҭал хәыҷ еидиҟәшәалаз ашәҭқәа еизакны,
Ла лнапала инықәылтцеит анышәынҭра агәаны.
Ахәылбыҷеха, лгәы аарданы, диеигәыргьо лхәыцы,
Нина аԥныҟа лҧыналхауеит, лхәыцрақәа ҭәахны.

…Баҭал иʒбахә рмаҳаижьҭеи аԥны иҭаацәара,
Абар, итцырц шьҭа егьагым ԥшьы-шықәса нҭакәкәа.
Иани, иаби, иаҳәшьа Камеи ԥшыми рыла ҭраа,
Ма ишәҟәы ыҟам, ма иԥсʒы ыҟам, иара итәы зҳәара.

Усҟан Нина амԥа дыкәуп, длыманы лхәыцы,
Амԥа дыкәуп уи дәыгбала, дырзаауеит уатцәы…
Лгәы лыхоит, лгәы хыҵхыҵуеит, идыруп измааноу,
Аԥша ҟәанда лахәыҵхәыҵуеит, иара атәы ҟатцо.

Лара лзыҳәан аҷарҧыцуеит Аԥсны агәыбылра,
Лара лзыҳәан игәырпшаагоуп Аԥсныҟа аара.
Лхәыци лареи ирзыԥшыми, гәыграла аҷырхиа,
Агәырԥареи агәыргьареи зҭалауа амʒырха!

АҧХЬАРЦА

I

Схәыцра иалоу, зхәыцра салоу,
Иалоу сара сшьа,
Зыбжьы снаало, сыбжьы знаало,
Сашәақәа зыхша.

Уҟазҭада, уазырҳәада
Раҧхьаӡа, Аҧхьарца?
Раҧхьаӡа уцәырызгада,
Убжьы аҧсы ахаҭа?

Шаҟа ухыҵуа сазҳәауада,
Ушықәсқәа ԥшааны?
Заҟаѡ рашәа унырҵахьада,
Аҧхьышьтәы уҽшьны?

Гәырхаҭагас, гәыҟаҭагас
Изҭаххада убжьы,
Гәырѡахҿеыгас, ԥхьаҟацагас
Уара уҟаҭаны?

Уи иҧеиԥшымѡа агәра игауазма
Бзиарак ихьӡарц?
Уара ула иҧишәауазма
Иашәақәа ргәахәтәы?

Иҵәыԥь-мца уҽеирҷҷозма,
Урхио дантәоз?
Агеи ашьхеи удирбозма,
Ныҟәара данцоз?

Нас, дарбану, дызуҭада
Раԥхьаҙа уҟазҵа?
Раԥхьаҙа уазырҳәада,
Иухьыҙҵан «Аԥхьарца?»

Ухы-уҷы цқьа еицамкыкәа,
Еиқәзырхаз угәы,
Уҟазшьа-цқьа еиҭамкыкәа,
Еиқәзырхаз уԥсы?

Иаргьы уаргьы шәгәы ҭзыҙаауа,
Шәыгәбылра ԥхаҙа.
Ус шәааигәышьон шәеихҙыҙаауа,
Гәкаҳара ҟамҵа.

Урахәыцқәа ѡба ирыншьалан
Ѡ-разҟык ртәы.
Урахәыцқәа ргәы иантәалан
Ԥхьаҟатәи шәразҟы.

Аԥсадгьыл гәакьа абзиабара
Иазкын урҭ руак.
Ахақәиҭра мѡа алашара
Иатәын урҭ руак.

Урҭ аѡ-разҟык рымҵа ахьшәарҭам,
Идууп алахьынҵа.
Урҭ аѡ-разҟык рыда ихәарҭам,
Уаргьы убжьы, Аԥхьарца.

Нас, дарбану, дызуҭада
Раԥхьаҙа уҟазҵа?
Урҭ аѡ-разҟык ирзықәԥада,
Уара убжьы ианҵа?

Уи инапоуми ԥсыс иухоугьы,
Иузҭаз абас нарха.
Уи илакҵоуми иулакҵоугьы,
Уара угәы зырԥха.

Уи ибызшәоуми иубызшәоугьы,
Бзанҵ ҩ-гәык згәым.
Уи ибжьоуми бжьыс иухоугьы,
Бзанҵ еицакра зқәым.

Уи дгәыдкыло сиԥыларын,
Сгәыҕра го ԥхьаҟа.
Аԥхьарца иркны изсыргыларын,
Имыӡӡауа абаҟа.

II

Ицон ашықәсқәа аанымгыло,
Дара ртәы ҟаҵо,
Шьоук еиԥырго, шьоук еидкыло,
Аҭоурых анҵо.

Шьоук ҭхаԥьуан шьоук рԥьала,
Агәнаҳа рҳауа.
Шьоук чарҳәауан хәымгарала,
Рыламыс ҭиуа.

Аха ужәлар рҿымԥсахӡакәа,
Рқьабзқәа нагӡо,
Иааиуан рдин еиламгаӡакәа,
Рабиԥара аазо.

Иашьҭагәышьан урҭ аиаша,
Хараӡа иԥшуа,
Пату рзақәын аԥхӡаша,
Рхәышҭаара хьчауа.

Ашьхеи амшыни ирыбжьакымзи
Рыдгьыл Аԥсынра,
Рыԥсы адкылан уи иахымзи,
Хьымӡҕы амыргауа.

Уа уеимыздоз абиԥара
Рҟазшьа уҟазшьан,
Уара узын рыбзиабара
Лаԓырҙцас ицқьан.

Ианаҭаххоз, ахәрашәала
Рыхәра ахьаа уртәон,
Ианаҭаххоз, хаҵарала
Рыбзырҙы аурҳәон.

Агьангьашра уаабҙауамызт,
Амца угәы иҭаршы,
Амҵақьақьара улаҙамызт,
Аргамабжьын убжьы.

Хьымҙгыла зхы мѠаԥызгоз
Уаҷын рҷаԥҵера,
Чарҳәарала зшьаҷа еихызгоз
Шәиԥхьыҙ иаргауа.

Ахҙыргацәара уашьҭаҙамызт,
Уаҵамшьыцуа ахан,
Уԥацха хәыҷы ҟәнушьауамызт,
Уаҟа уԥсы ѠнаԀ.

Урахәыцқәа ргәы ԥҵәауамызт,
Угәеисыбжь дыргон.
Аамҭа царгьы убжьы цауамызт,
Ухы агәра дургон.

Убас уааиуан шәышықәсала,
Аԥсуа иԥхьарца.
Убас иааиуан хатәы ашәала,
Ужәлар ргәырҿантца.

Нас, дарбану, дызусҵада
Раԥхьаҙа уҟазҵа?

Раԥхьаҙа уазырҳәада,
Уара убжьы хааҙа?

Сара уи ауаѡ инапсыргәыҵа
Надкылауа сгәы,
Сагәҙрын ихьышьаргәыҵа,
Иаԥхьа схы ларҟәы.

III

Ицон аамҭақәа аанымгыло,
Дара ртәы ҟаҵо,
Шьоук еиԥырго, шьоук еидкыло,
Аҭоурых раҙо.

Аԥхьарца, узтәыз биԥарала,
Ргәалаҟара мырҙ,
Урзышәаҳәон, ишулшоз ала,
Рхазы ргәы рмышьҭырц.

Аха ишааиуаз иаарыдгылеит
Амҳаԥьырра ауахҭа.
Уи ахлымҙаахра иҭанаргылеит
Аԥсуаа рхаҭа.

Иаауан аҭырқәа иҧба ԥралқәа,
Иарҙсауа аԥша.
Игылан аҭырқәа изандалқәа,
Асқьала ҟьашьуа...

Имацәысуан жәѡангәахьала,
Аеҵәақәа ҷышәшәон.
Жәлар ахьнарцоз агаҷала,
Аԥсабара шлон.

Рыҵәаабжь гон асабицәа,
Згарақәа ҭацәуаз.

Рыҳәҳәабжь гон урҭ рандуцәа,
Зылаҕырӡ ҭәаауаз.

Иргагәышьон Мшын Еиқәала,
Урҭ еихьырԥшны.
Ицагәышьон гәырԥацәгьала,
Ахҭәара гәаҕьны.
Агахь иҟаз уаԥ даанымхеит,
Иҭацәгәышьеит Дал.
Амшын Еиқәа – џьаҳанымхеит,
Алаҳәажәқәа ахалт...

Ацәқәырԥақәа мцаԥшьгәышьан,
Алабжыш иаршын.
Агәаҟра ашәа уоубжьгәышьан,
Ихыӡлауаз амшын.

Кәыдри Бзыԥи еибаруазыруан,
Игәыҭшьаагаха зынӡа.
Кәыдри Бзыԥи изакәу рдыруан
Ирцәыӡуаз рлахьынҵа.

Ерцахә ԥагьа џьабагәышьон,
Урҭ ахьабауаз.
Лаҕырӡушәа иаҷыжжгәышьон
Анаҟәа иӡыҭуаз.

Шәымцан, шәымцан, шәымцан! –
Ҷуҭуан, Аԥхьарца. –
Шәыԥсы атәыла агәы шәымшьӡан,
Аҕа иҳәатәы хаҵа!

Шә-Аԥсынтәыла ҭашәмырхан,
Шәазхәыц шәлахьынҵа.
Шәымцан, шәымцан, шәымцан! –
Уҳәацәон, Аԥхьарца.

Аха ицауан Мшын Еиқәала,
Рылаҕырʒ каҭәо.
Мҩа мыжда иқәын ихыхәхәала,
Рыԥсы арахь иаанхо.

Реиҳараҩык ргагәышьеит,
Реиҵараҩык аанхеит.
Реиҳараҩык ҭахагәышьеит,
Агәырҩа рҭынхеит.

Дабаћахыз иаанызкылоз,
Иааракгылоз урҭ?
Дабаћагәышьаз иаарҷагылоз,
Хадараҵәћьа иуртә?

Дырмоугәышьеит иразҳәашаз
Зҷахәы ҭкааны,
Дырмоугәышьеит еиқәзырхашаз,
Пхьагылара уны.

Раанкылара зылшауадаз
Ахҵәара згәаҕьыз,
Ишлахьынҵадаз гәазҭауадаз,
Гәырҩацәгьала иҭәыз?..

Нас, амца ацәкьаҭаʒозма
Урҭ рхәышҭаара,
Жәҩанаҷ риеҵәахә кыдшәаʒозма,
Иамоуа лбаапшра?!

Амҳаԥьырра, амҳаԥьырра,
Зуахҭа мбатәу,
Ишԥахьамҵоу уи анырра,
Гәнаҳарала иҭәу...

Аԥхьарца рыцҳа, урхаанʒоузеи
Шаћа гәырҩара,

Шаҟа гәаҟра ухугахьоузеи,
Уҽамҭауа аԥсра!..

Шаҟа гәаҟашәа уҳәахьоузеи
Угәах амца ацраҵо,
Шаҟа лабжыш уҽаҵәахьоузеи,
Уара угәы рыҕәҕәо!

IV

Аԥхьарца, угәалашәара ҵаулоуп,
Аҭоурых ду змоу,
Хашҭра зыкәзам убла ихгылоуп,
Уара уԥсы змадоу.

Ицаз цагәышьеит, аха иаанхаз
Рыԥсы еиқәырхатәын,
Абиԥара, Аԥсны зхаанхаз,
Рразҟы збатәын.

Урҭ рышьҭамҭа рзеиқәырхозма
Гәыгырҭак рбартә?
Изыкәгәыгшаз ак рбозма,
Рдаракәац азҳартә?..

Ааи, иҽымцәеит рымцахаара,
Хара зцәаара рбоз.
Ааи, идмырзит ргәыгра аԥхара,
Ргәамч зладырҕәҕәоз.

Иааиуан урҭ рхы ҟәнымшьакәа,
Инхауан, инҵуан,
Рабиԥара мырԥхашьакәа,
Раԥхьаҟа иԥшуан.

Ирыхьчон ржәытәра абаашқәа,
Рыԥхзы зхьыршаз.

Идырхәашьуамызт рышьха рҽашқәа,
Ахрақәа ирыхшаз.

Рышыш ԥацхақәа ирхылҵуан
Рылҽатҵә хәхәаҳа,
Уантәи уашәаҳәабжь дәылҵуан,
Аԥхьарца, Аԥхьарца.
Жана Ачба дышлашәызгьы,
Блас уара уихан,
Уара убжьала ишиҭахызгьы
Хараҳа дыԥшуан.

Ицаз цагәышьеит, аха иаанхаз
Рышьҭамҭа азҳауан.
Абиԥара, Аԥсны зхаанхаз,
Риеҵәахә лашауан.

Рхатә ныхахә иамҵаныҳәо,
Рқьабзқәа ааргауан,
Рыԥсадгьылаз рыгәҭыха еибыҳәо,
Рымч дырҕәҕәауан.

Ажьицәа гылон – аҕа иахоз,
Арацәа рцауа,
Рынхамҽаҷы рхы излахәоз
Амыруга ԥшаауа.

Абԥьар ҟарҵон рхатә напала
Ашьанҵа аҷаҵаны,
Егьыҟәыргон уи қәнагала
Аҳаҭыр баны.

Ауаса руац ақәаҭабала
Арацәа ҵыҳәҳәааua,
Ашәақьхәшә рхуан ԥхныгала
Дәабшьха аԥсҭа.

Рҳазырқәа ҽеԥыхәшә заган,
Иадырҵон ргәышԥы.
Дара рзы абџьар хеиқәырхаган,
Иқәыломызт џьаргьы.

Иныҟәыргауан раԥсуа ҟама,
Ираӡнышха аҭра.
Ркәымжәаԥшьқәа дырҩашьама,
Рӡарақәа ҭҳаца!

Еибырҵауан цәаҕәагас ҳәа
Рыцәаҭәеи рцәеихеи.
Идыржьакцомызт нырхагас ҳәа
Рмаганеи ржьаҳәеи.

Рҽеи ркәадыри еиԥдырҟьомызт,
Ҽҟазацәан дара.
Цәи уардыни еигдырхомызт,
Иаҿын анхара.

Еиларгомызт, ирҟьашьуамызт
Рабиԥара ашьа.
Иацрымҵозар, иагдырхомызт
Дара рыхьӡ-рыԥша.

Раҕа дрықәлар ихьаҵуамызт,
Уаҵәтәи амш азы иқәуан.
Аҳратәра ианышәауамызт,
Хаҵала иқәԥауан.

Ицаз цагәшьеит, аха иаанхаз
Удмырӡит, Аԥхьарца.
Аԥсны адаракәац зхаанхаз
Иааиуан ргәы рҽанҵа.

Ахьтәы уасцәа рыцҳа аҧеиԥш
Уԥеиԥшымхеит уара,

Амҭарсыѡцәа, ахьтәы уасцәа еиԥш,
Урзымгеит утҟәа.

Аԥсуа ламыс уамҭахырхәон,
Уи аҟазшьа уҟазшьан.
Аԥсуаа ргәырҕьара уалагәырҕьон,
Ргәырѡара угәырѡан.
Шәшаҭагәышьазгь ахьамҭара,
Шәаԥхьаҟа шәыԥшуан.
Шәеицаԥылон амра аԥхара,
Шәгәы еибарҕәҕәауан.

Абрыскьыл ду дҭагәыргәыруан
Ҷлоу аҳаԥаҷы.
Абрыскьыл ду имч рныруан
Аԥсуаа ргәаҷы.

Наԥҳа Кьагәа дҕьеѡха дгылон,
Ахаҭара амѡа гәаҭ...
Аԥсны еимызҭәоз дырҷагылон
Кьахьба Ҳаԥьараҭ.

Ужәлар аешьара иахаҭгылон,
Иаҟәҭауа ҳаҭыр,
Аиѡызара дара адгылон,
Уи зыԥсаҭәҟьаз дыр.

Рҟазшьа ссирқәа карыжьуамызт,
Рыламыс рыхьчон.
Фатәы–жәтәыла ихәаахәҭуамызт,
Уи хьымʒҕыс иршьон.

Рхәышҭаара амца ҷыцәаауамызт,
Иахьыкәынхоз ҭынч.
Уажәшьҭа иқьаԥҭахар руамызт
Ршьамдгьыл – рԥьынԥь.

Ргәалаҟара хоугалауан,
Аԥхьарца уара,
Абзиабара ѡноугалауан,
Аԥсуа имҳара.

Нас, дарбану, дызусҭада
Раԥхьаӡа уҟазҵа?
Раԥхьаӡа уазырҳәада,
Иухьӡҵан «Аԥхьарца»?

V

Ицон ашықәсқәа аанымгыло,
Дара ртәы ҟаҵо,
Шьоук еиԥырго, шьоук еидкыло,
Аҭоурых раӡо.

Анаатә асуан, анаҟә хылон,
Адыдбжьқәа гон.
Жәѡан ахь алѡа еиқәара хчылон,
Аеҵәақәа лашәхон.

Иқәылон шьоук ԥсыцәгьарала,
Аԥсынра еимҵәауа.
Шьоук ӡхыҵуан агаҷала,
Жәлар ршьа каршуа.

Урҭ рышьҭамҭа мамеиқәаран
Ашәиԥхьыӡ артәон.
Урҭ «рысасра» лахьеиқәҵаран
Алаҕырӡ канаҭәон.

Аха аҕа иҷаԥхьа иҵаслымха
Умилаҭ мкаиеит.
Иқәԥон, аха рымч анымха,
Аешьа иниеит.

Аҽарҕәҕәарцаз мычхарала,
Иазхәыцны аразҟы,
Аԥсны адлеит гәаԥхарала
Урыстәыла агәы…

Убри нахыс амч еибнаҭон,
Аамҭа аус ауан.
Урыстәыла ду аԥышәа анаҭон,
Ацәқәырпа ҭысуан.

Урыстәыла ду ахыԥшала
Амч ҽыцқәа ииуан.
Аҵеицәа дуқәа ргәышԥы ашьала
Ақәпара еилашуан.

Уара убызшәа зырманшәалаз –
Гәлиа Дырмит,
Уара уашәа зыбжьы анаалаз,
Ҭеимш дуны диит.

Аԥьанхаҩыжәлар еидызкылоз
Абиԥара еицгылт.
Аԥьанхаҩыжәлар ираԥхьагылоз
Аҵеицәа еиҵагылт.

Ефрем Ешба доумыжьхамзи,
Имчқәа еимада,
Ақәпара аус уи даҽымзи,
Нхыҵ-Аахыҵ еимда…

Нестор Лакоба ибзоурала
Ижәылауан «Кьараз».
Ҭоуба еицыруан гәрагарала
Ақәпара згәаҕуаз.

Ар ҟаԥшь ааиуан Урыстәылантә,
Аҳратәра аххәауа.

Ажәлар гылон Аԥсынтәылан,
Иқәԥарц ҭоуба еицуа.

Аҕа хәымга хагәха днацо,
Хьаҵрак ҳәа ҟамҵа,
Ақәԥара амҩа ргәы азырхаҵо,
Ҷуҭуан, Аԥхьарца:
Шәнеибац, шәнеибац,
Аԥсынра аԥацәа!
Шәнеибац, шәнеибац,
Аусуцәа, анхацәа!

Уаҟа иҵахоз хаҵарала,
Рхаҵарашәа уҳәон,
Ахәра зауаз ахәрашәала
Уара рхьаа уртәон.

Ужәлар анылон амҩа иаша,
Рразҟы ҙбауа,
Ирызцәыртуан амра шаша,
Ашәахәа хҵауа.

Аԥҵа хытуан, алҩа шьҭытуан,
Аԥсабара ччон.
Аԥсҭазаара аҿарҷыцуан,
Ааԥынра ажәла аҟьон…

Шьҭа аидгылареи аиҩызареи
Рыгәҭакы азҳауан.
Шьҭа аиԥылареи аизыразреи
Ргәашәқәа зегь аатуан.

Иаԥеиԥшхеит гәахәтәыхьҙара,
Аԥхьарца, уҵоуба,
Урахәыцқәа рхыԥхьаҙара
Ишреиҳамгьы ҩба…

Ушьха, уга, убна ссирқәа,
Бзарыбзаруа еигәныҩт.
Иахган иргаз амҳаџьырқәа
Радгьыл уашәа ахыҩт:

Шәнеибац, шәнеибац,
Аԥсынра аԥацәа!
Шәнеибац, шәнеибац! –
Ҧуҵуан, Аԥхьарца.

VI

Иԥшʒанхарҵоу, игәахәтәыхьʒарҵоу,
Измырʒыз зхәышҭаара,
Иԥсшьарҵоу, игәамчааʒарҵоу
Дгьылхеит Аԥсынра.

Аҳауа зҩыдеи амра ҷыдеи
Хәшәра руеит еицны,
Абаҳча ссирқәеи абна дуқәеи
Ахьиуа ипытны.

Амҩа дуқәа ашьха ихалеит,
Аԥсҭа иҵаиа,
Ахра ʒышқәа рыԥсы ахалеит
Риҵа ԥшʒа аʒиа.

Уи доуҳала илбаашәазшәоуп –
Имхәашьуа бзанҵы,
Цыха ʒыхьны иҵаиртәазшәоуп
Анцәаду ихазы.

Дызусҭада зажәа иалам
Гагра ԥшʒа атәы.
Уатәи амреи амшыни рнаалан,
Иалаҽхәоит зегьы.

Имузеихеит иҵбааy Лыхнашҵа,
Иʒыргауа Аԥсынра,
Дарбан уи аҵоурых зхашҵуа,
Иахьцәажәауа абаақәа.

Тҟәарчал аеҵәа ахашеишеиуеит,
Ааглыхра ҷбаахан,
Уа ахаҳә-рацәа рҵакәеицеиуеит
Ашахтақәа аартхан.

Пицунда акәзар – ҷып хазыноуп,
Гәахәара ду змоу,
Ихандеиуа ауаа рзыноуп
Уа амзара-ҵла зшоу.

Аҟәа иссиру қалақь духеит,
Иаиуит аҽиара. Аҟәа,
Аҟәа – ианасыԥхеит
Аԥсынра аҳҵынра.

Мроуп амшқәа зырҵхаԥьуа,
Иссирʒаха ашәахәа.
Фымцоуп аҵхқәа зыркакаҷуа
Уахьԥшлак уаха.

Зегьы ирхьыршоуп аԥхʒаша,
Ирыдбалоуп ԓьабаа,
Ауаѡытәыѡса, згәахәтә иахьʒаша,
Ибарцаз абзабаа.

Ара ауаѡ иқәыра ахьѡынѡықәыроу,
Ачкәынра амѡа аартуп.
Аԥсуа идгьыл зԓьыныԓьнықәыроу,
Урҵ ламысла иҵәуп.

Ара апоетцәа рҽахәы еигәыныѡуеит,
Риеҵәахә ду лбааԥшын.
Зегьы, Аԥхьарца, уашәа рхыѡуеит,
Ргәахәтәымѡа шәҵын.

Аамҭа ҽыцаҿ уашәаҳәашьа
Ҽатәхеит, Аԥхьарца,
Уԥьынԥьтәылаз убжьы аргашьа
Даҽеакхеит зынӡа.

Схәыцра иалоу, зхәыцра салоу,
Иалоу сара сшьа,
Зыбжьы снаало, сыбжьы знаало,
Сашәақәа зыхша!

Нас, дарбану, дызусҭада
Раԥхьаӡа уҟазҵа?
Раԥхьаӡа уазырҳәада,
Иухьыӡцан «Аԥхьарца»?

Уи ауаҩ сара сиԥыларын,
Сгәыҷра го ԥхьаҟа.
Уи ауаҩ сара изсыргыларын
Имыӡӡауа абаҟа.

Уи ауаҩ иаԥсуа напсыргәыҵа
Надкылауа сгәы,
Сагәыӡрын ихьышьаргәыҵа,
Иҿаԥхьа схы ларҟәы.

АХҚӘА

Ажәеинраалақәа

Сышәҟәы.....7
Жәеинраалала.....7
Аҽырхәмарԥы.....7
Апоет.....8
Бзиала 9
Амза.....9
“Быԥшра-бсахьа ҟаиматҙаргьы...”.....10
Абаҳча.....10
Ажьи иашәа.....11
Амҳаԥьыр уаԥы иуаз..... 12
Кремль..... 13
Ачаиҿыхԥы..... 14
Аҽырԥраҿ.....15
Ашахтиор иахь..... 15
Аԥсадгьыл ахьҙала.....17
Аҙлагарахьча иашәа.....18
Арԥаш.....19
Акәашаԥ.....20
Аԥсны азы ашәа.....20
Ауаԥытәыԥса игәы.....21
Кәыдры.....21
Ашьыжь ҙаҙа.....22
Агәацаԥха.....22
Бзып аҙы.....23
Амза нҵәеитаз.....24
Аҳамҵақәа иреиҳау.....24
Аҷкәынра.....25
Ацҳа.....25
Аиҳаби аиҵби.....26
Акалмаҳа.....26
Ахьтәы хәышҵаара.....27
Мшыбзиақәа!.....27
Сыԥсадгьыл.....28
Иазызуазеи?.....30

Жәԥан ианкыду....31
Аԥызара....31
Аҳардан ҙахәа....32
Аамҭа, аамҭа!....32
«Амуза»....33
Аеҵәақәа....34
Алацәгьа....34
Ҳара ҳашықәс ҿыц....35
Аҵеиҷь ҵаулаҷ....36
Аҭабиаҷ сгылоуп....37
Иахьҙын «Аԥсны»....38
Шьыжьымҭанк афронтаҷ....38
Ахьҙ рчаԥон....39
Сан бахь....40
«Ажәеинраала аԥыха змада...»....41
Амцеи амаалықьи....42
Ҳгәыдибакылон, ҳгәы ԥшааua....43
«Ԥсышәалоума ушцәажәа?»....45
Ажәылараан....46
Сымшира са саԥылоит....48
Гыць апартизан....48
Дысшьит ауаԥы....49
Ахәрашәа....51
Апартизан ԥҳәызба....52
Ҳара ҳаауан....52
Ԥсра зқәым....54
«Исгәалашәоит ацинка шәақь...»....55
Ииуеит ажәеинраалақәа....56
Иззыԥшу асолдаҭ....57
Аҙәгьы изымариаҙам....58
Аԥхьатәи абзиабара....59
Наҙаҙа иҳацу....61
Ишәгәалашәыршәала аԥызцәа....62
Аԥсуа солдаҭ ибаҟа....64
Схы ахызбаауеит....65
Аԥҳа лысалам шәҟәы....66
Украина....68
Аурысшәа 69
Амԥаду....70

Аигәылара....71
Сеыхәа....73
Амалаҳәа....74
Аибашьра аԥхьатәи амш....74
Тулатәи ашәақь....75
Ауаӷы изыҳәан....76
Аӷызцәа....77
Сгәы еисуанатцы....78
Рҵеира саԥсаны....79
Аԥсуа ираздкы....79
Сышьхақәа ргәеисра....81
Уҽеумырԥагьан....83
Усмеигʒан аказы!....84
Сыԥшуп абжьы гандаз ҳәа....85
Ахатәы бызшәа....85
Ипатреҵ кнаҳауп....87
Ауаӷра рыхьчарц....87
Макьаназы....88
Константин Симонов уахь!....88
Ашәҵааʒаӷ....89
Саргьы бысгәаԥхоит....90
Амӷа сықәым сымацара....90
Сыҷкәынра....91
Асакараҷ....91
Схәыцрақәа....93
Ашәҵ ҷыхны....94
Быблақәа анхааха....95
Схаҵа сцынхәрас....95
Сшаиааирыз аԥсра....96
Баала, сӷыза, ҳԥацхаҷынʒа....96
Счамгәыр....98
Аӷыза уахь....98
Аҵынчразы ақәпара....99
Уи насыԥуп....101
Азауадаҷ....101
Сгәыҕрақәа змадоу....103
Сара исымоуп....104
Частушкақәак шьоук рзын....106
Асы сылагылоуп....107

Аколнхаратә базараҿ.....108
Ауардынхьча иашәа.....109
Есышьжьымҭан.....110
Кавказ ахрақәа.....111
«Мшыбзиа!».....113
Скалами сареи.....114
Бзиа иубо аус.....115
«Амҩахәасҭа ахьынӡанагоу...».....115
Сыдгьыл аҟны.....116
Аԥсуа шьхақәа.....117
«Сара сразҟымҩа агәра зызго...».....118
«Аԥсҭазаараҿ, шәаргьы ижәдыруеит...».....118
Ақәыԥшра.....119
«Сахьнеилакгьы, сахьааилакгьы...».....120
Агәашә.....120
Ԥанаҩ ашьха.....121
Дызусҭада?.....121
«Аиаша шәасҳәар шәҭахӡами?..».....122
«Зегьы иреицәоуп адунеиаҿ...».....123
Усура ҳшәышьҭы!.....124
Ацәа-цәашь.....125
Ахәыцра хҭаскит.....125
«Бзиала» азысҳәом.....126
Хәылԥазынӡа.....127
«0, исыздыруам, сажәеинраала...».....128
Ишԥашлеи схахәы!.....128
Ашьха ҭыԥха.....129
Даҿа бгьыцк.....130
Риҭа.....131
Ахаҭа игәыԥшаара.....132
Ерцахә.....133
«Ауаҩразоуп сзыхандеиуа...».....134
Аламыс.....134
Ачарыц хәыҷ.....135
Раԥхьатәи ашәҭыц.....136
«Сцоит амшынахь сымацара хәылԥазыла... ».....137
Алабашьа.....137
«Ажәҩан иаҭәа гәышҭа еизада...».....138
Гәалашәарак.....138

Мҩабжара.....140
Ацәқәырпԥақәа.....140
Аԥсынтәыла уҽаԥхьа.....141
Адунеи иахаанхахьада.....141
Саԥхьаҟазы.....142
«Стема ахьнымҵәо аԥсабараҿ...».....143
«Сгәы камыжькәа, сус ҭамыжьуа.....143
Ақьаад, иучҳаҙоузеи!.....144
Сара суалԥшьа.....145
Аҵлақәа, аҵлақәа.....145
«Аԥсҭазаараҿ са смал ду ыҟам... ».....146
«О, иҳазгәакьоу аԥсабара...» 147
Сара сымҩа.....149
Сажәеинраала ацәаҳәақәа..... 148
Бсыдгыланаҵ.....150
Иҵамшәаҙо аеҵәа.....150
Аԥснытәи аҙынра.....151
Аԥсуара.....152
«Наунагҙа ҳара ҳаҟоу ԥьаҳшьоит.. ».....153
«Алашара».....153
Амҩадуқәа ахьеихагало.....154
Ԥшьы-зҵаараки рҧаки.....155
«0, ишԥасҭаху аԥсабара...».....155
Абри адунеиаҿ.....157
Сеидру, сеидру шаҟа гәнызго.....157
Абзиабара амца.....158
Ауаа рзыҳәан.....159
Исацәажәоит ацәқәырпақәа.....159
Март ԥшьба.....160
Лымацара.....161
Аимара ашҵаҿ.....161
«Мап, бзанҵыкгьы сара исхашҵуам.. ».....163
«Кәазҵга заҵәык амацара...».....164
Сара сгәы.....164
Слахьынҵа.....165
О, сышықәсқәа.....166
Аҩадарахь.....166

«Сашәақәа уҫтоит, сажәақәа уҫтоит...»....167
Сан лыгәҭыха....168
Сымшын Еиқәа....169

Ахәыҷқәа рзы

Мшыбзиа, аҵара амш!....173
Ахьыбҽар шәахь!....173
Абгахәыҷы....174
Кәынта хәыҷы иԥхыз....175
Ан лашәа....177
Амҩахәасҭа....178
Аапын....178
Аиолказ ашәа....179
Ашәҟәыԥхьаҩцәа хәыҷқәа....180
Агарашәа....180
Ҵцис аԥсыцәгьа....181
Смоҭа хәыҷи сареи....182
Арбаҕь зыниаз....183
Ҳабыҷь имыҵмыҷь....185
Пата хәыҷы иҿы.... 189

Егьырҭ ажәеинраалақәа

Алдызи Балдызи....199
Ҳгәыла абгахәыҷы....201
Апоезиа закәыҵәҟьоу гәазҭо....203
Зҵаарак асҭарц....204
Са сгәырҩомызт, са сагьшәомызт....204
Адгьыл дуззаҿ шаҟа мҩа алдоу....205
Аибажьара ԥхашьарами....206
Сгәы тәауамеи, сгәы иауамеи....206
Азәы игәҭак аҿаҙәы издыруам....207
Егьаҩ егьа жәа уарҳәаргьы....207
Сҩыза иусҭоит сажәеинраала....208
Исхызгахьеит амцәадара, аҵхқәа ршаны....208
Апоезиа....209

Агәыԥшаара ҟазшьа цәаҩас саргьы исымоуп.....210
Убысҟаноуми.....211
Маҙа аҵамкәа ҳаиҩызара.....212
Бареи сареи.....212
Шаҟа сгәалаҟара аатуазеи.....213
Асаркьалбжьы.....213
Иуа Коԥониа изкны.....214
Сымшира азгәасҵахьоу.....215
Асолдаҵцәа ҳаиҩызара.....216
Абиԥара дрылагылоуп.....217
Мрагылараҳьтә.....217
Шәара шәзыҳәан акы изхәарҭахозар.....218
Зегьы урызхәыцуа уалагаҵәҟьар.....218
Ҳзышьцылахьаз наԥьнатәхозшәа.....220
Ашамҭаз дҩагылоит зегь раԥхьа.....222
Ауаа ргәы ҟазҵаша ажәабжь саҳар.....223
Шьоукы ирҳәоит – ахаҵа ихәҭамҳәа.....223
Лассы-лассыла даасҷылалоит.....224
Са сышықәсқәа.....225
Иван Папасқьыр изкны.....226
Исҭахуп сара ажәеинраала.....227
Аԥшәма, иҿзыргацәамкәа.....228
Ахәыҷра.....228
Алаҳәа еиқәаҵәа аҟынтәи.....230
Агәырҩацәгьа хьамҭа анаамуа ҭынч узтәашам.....230
Иаацәырызгоит зны-зынла ашәа.....231
Афронт аҿы.....232
Абар, уҩхалеит Ерцахә ахра.....232
Азин ыҟаз... 233

Абалладақәа

Ашьауардын хәыҷ.....237
Аласба шкәакәа.....243
Асолдаҭ ибжьы.....246

Ԛ-ҳəыҳək.....249
Аԥхыʒ.....251
Аʒахəааʒаԛ.....256

Апоемақəа

Аҭоуба.....261
Ан лгəыɣра.....307
Ашьеи абзиабареи.....313
Апхьарца.....333

Алықьса Нестор-иԥа Џьонуа

Иҩымҭақәа

Ԛ-томкны

Актәи атом

Ажәеинраалақәа
Абалладақәа
Апоемақәа

Алексей Несторович Джонуа

Произведения

В двух томах

Том первый

Стихи
Баллады
Поэмы

На абхазском языке

Аредакҭор Света Ладариа
Акорреҟторцәа Ирма Ҷьениа, Емма Адлеиба
Атехредакҭор Лидиа Анфимова
Асахьаҭыхҳоы Руслан Габлиа
Компиутерла иеиҟәлыршәеит Наира Гәынба

Аформат 84х108 $^{1}/_{32}$. Атирж 300.
Иҟацә. акь. бҕь. 11,25. Иныкә. акь. бҕь 18,90.
Аҽацаԥҟа №

Отпечатано в ООО «Флер-1»
350058, г. Краснодар, ул. Уральская, 98/2